

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HALİD ZİYA UŞAKLIĞİL

KIRIK HAYATLAR

GÜNÜMÜZ
TÜRKÇESİYLE

2. BASKI

♥ can
miras

*Halid Ziya'ya kadar, romancı muhayyilesiyle doğmuş tek muharririmiz yoktur.
Hepsi roman veya hikâye yazmaya hevesli insanlardır.*

Ahmet Hamdi Tanpınar

Bir yazar kendi eserleri hakkında doğru bir fikir ileri süremez. Bununla beraber cesaret ederek diyeceğim ki Kırık Hayatlar gerek dil gerek yapı bakımından kendisinden önce yazılan ve nasılsa edebiyat tarihinde özel bir mevkiye layık görülen Mai ve Siyah ile Aşk-ı Memnu romanlarından çok üstündür. Eleştirmenler ne hüküm verirler, bunu bilmiyorum fakat bu iddiayı ileri sürerken hiçbir övünme hevesine kapılmadan söylemek isterim ki bu kitap, yazarının en olgunluk devresinin ürünüdür.

Halid Ziya Uşaklıgil

Halid Ziya'nın ustalık döneminin üç büyük romanından biri olmasının yanında sansürle, baskılarla dolu yayımlanma macerasıyla da edebiyatımızdaki en özel eserlerden biri olan *Kırık Hayatlar*'ı, yazarının onayladığı son baskısını özenle, dikkatle günümüz Türkçesine uyarlayarak yayına hazırladık. Bu kült roman, tekrar tekrar okunup anlaşılmayı bekliyor.

#edebiyatımızınmirası #servetifunun #büyükromanlar #aşk #aile #hastalık #toplum #sosyete
#şişli #değişenistanbul

Can Miras

Kırk Hayatlar, Halid Ziya Uşaklıgil

© 2020, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Orhaniye Matbaası, 1342 (1924)

Yazar tarafından dili sadeleştirilmiş birinci basım: Hilmi Kitabevi, 1944

Can Yayınları'nda 1. basım: 2020

2. basım: Mayıs 2022, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Mustafa Çevikdoğan

Düzeltili: Melis Oflas

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: İMAK Basım Yayın Ticaret ve Sanayi Limited Şirketi

Akçaburgaz Mah. 137. Sokak. No: 12

Esenyurt, İstanbul

Sertifika No: 45523

ISBN 978-975-07-4320-7

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 035116 **Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>**

HALİD ZİYA UŞAKLIĞIL

KIRIK HAYATLAR

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

Günümüz Türkçesine uyarlayan
Mustafa Çevikdoğan

ROMAN

Halid Ziya Uşaklıgil'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

***Aşk-ı Memnu*, 2016**

***Aşk-ı Memnu (Günümüz Türkçesiyle)*, 2016**

***Bu muydu?*, 2016**

***Mai ve Siyah*, 2016**

***Mai ve Siyah (Günümüz Türkçesiyle)*, 2016**

***Ferdi ve Şürekâsı*, 2016**

***Ferdi ve Şürekâsı (Günümüz Türkçesiyle)*, 2016**

***Bitmemiş Defter*, 2018**

***Saray ve Ötesi*, 2019**

***Saklanan Düşman*, 2019**

***Kırık Hayatlar*, 2020**

HALİD ZİYA UŞAKLIGİL, 1865'te İstanbul'da doğdu. Aslen Uşaklı olan ailesi daha sonra İzmir'e yerleşmişti. 1878'de İstanbul'dan İzmir'e taşınan Halid Ziya, bu şehirde eğitimine devam etti, Fransızca ve İtalyanca öğrendi. Bir yandan Türkçe edebiyatta kendini geliştirirken bir yandan da Fransızcadan yaptığı çevirileri yayımlatma fırsatı buldu. Kitap olarak yayımlanan ilk çevirisi Jean Racine'in *Le Thébaïde* adlı eseridir. Bir şiiri Muallim Naci'den sert bir eleştiri alınca şiirden uzaklaştı ve nesre yoğunlaştı. 1884'te İzmir'de arkadaşlarıyla *Nevruz* gazetesini çıkardı. Bir süre İstanbul'da yaşadktan sonra tekrar İzmir'e dönüp *Hizmet* ve *Ahenk* gazetelerini kurdu. *Sefile* romanı ilk sayıdan itibaren *Hizmet*'te yayımlandı. *Sefile*'yi *Nemide* izledi. 1893'te tekrar İstanbul'a yerleşen Halid Ziya, 1896'da *Mai* ve *Siyah*'ın tefrikasıyla *Servet-i Fünun*'a katıldı. Ardından *Aşk-ı Memnu* geldi. *Kırık Hayatlar*'ın tefrikası bitmemişken istibdat idaresinin baskılarına dayanamayarak yazmayı bıraktı. 1908'e kadar ara verdiği yazı hayatına *Sabah*'ın başyazarı olarak döndü ve bu gazetede *Nesl-i Ahir*'in tefrikasına başladı. V. Mehmed'in tahta çıkmasından sonra İttihat ve Terakki idaresi tarafından mabeyin başkâtipliğine atandı. Bu göreve dört yıl devam etti. 1915'te Almanya'ya gönderildi. Cumhuriyetin ilanından sonra, 1906'dan beri yaşadığı Yeşilköy'deki köşküne çekildi ve eski eserlerinin dilini sadeleştirerek yeni baskılarını hazırlamaya başladı. 1937'de oğlu Vedat'ın intiharıyla büyük bir yıkım yaşadı. 1945'te Yeşilköy'de öldü.

**Halid Ziya Uşaklıgil bu eserini yazarken
(1900)**

يكي تفرقه من: فيردي صاير

عشاق زاده خالد ضيا بكك الك صوك رومانى

بوكون اوچنچى صحيفه مزده درجه باشلامشدر . خالد ضيا بك افندى ادبى انمك
- فنيق و بدى مضاميله رومان و حكايه خالق اولاق كيبي مستى يامنى احراز
ايش بر استادى اولدينى كيبي استادك بوتون قدرت نعته نجليله اولاجق
اثرلى ده (قبرى حيار) دو . (مان و سياه) ك ، (عشق ممنوع) ك على الموم
مسحور و مسخر قارئى يكي تفرقه منى تعقيب ايندكبه استادك بوهرىم قالمش
اثرينك اكل و انتشارينه واسطه اولقله دويديمز اقتخارده مطلقا بزه اشراك
ايده جكر در .

Vakit gazetesinin 23 Mart 1922 sayısının ilk sayfasında, *Kırık Hayatlar*'ın ikinci defa tefrika edilmeye başlanacağı haber veriliyor:

“Yeni tefrikamız: *Kırık Hayatlar*

Uşşakizade Halid Ziya Bey'in en son romanı bugün üçüncü sahifemizde derce başlanmıştır. Halid Ziya Beyefendi, edebiyatımızın hakiki ve bedii manasıyla roman ve hikâye haliki olmak gibi müstesna payesini ihraz etmiş bir üstadı olduğu gibi üstadın bütün kudret-i sanatına tecelligâh olacak eserleri de *Kırık Hayatlar*'dır. *Mai ve Siyah*'ın, *Aşk-ı Memnu*'nun alelumum meshur ve musahhar kaarileri yeni tefrikamızı takip ettikçe üstadın bu yarım kalmış eserinin ikmal ve ve intişarına vasıta olmakla duyduğumuz iftiharda mutlaka bize iştirak edeceklerdir.”

Can Yayınları'nın Notu

Kırk Hayatlar ilk olarak 23 Mayıs 1901'de *Servet-i Fünun*'da tefrika edilmeye başlanmıştı. Fakat dönemin sansür baskısına dayanamayan yazar, roman bitmeden tefrikayı sonlandırmaya karar verdi. Daha sonra 23 Mart 1922 ile 8 Temmuz 1922 tarihleri arasında romanın tamamı *Vakit* gazetesinde yayımlandı. Kitap olarak da ilk defa Arap harfleriyle 1924'te, Orhaniye Matbaası'nda basıldı. 1944'teki yeni harfli ilk baskıda yazar, romanı elden geçirip Arapça ve Farsça terkipleri Türkçeleştirmişti. Biz de elinizdeki kitabı hazırlarken bu 1944 baskısını esas aldık. Bu baskıda fark ettiğimiz bazı ek, kelime, cümle yanlışlarında 1924 baskısına başvurarak eksiklikleri köşeli parantezler içinde oradan tamamladık. Gerek gördükçe diğer baskılardan da yararlandık.

Kitabı günümüz Türkçesine uyarlarken yazarın diline en az müdahaleyle artık Türkçe sözlüklerden neredeyse tamamen çıkmış Arapça, Farsça kelimeler ve terkipler için en uygun karşılıkları bulmaya çalıştık; kitaptaki kelimenin tam karşılığı olsa bile metnin ahengini bozacak türdeki yeni kelimeleri metinde kullanmadık. Az da olsa hâlâ kullanımda olan, bağlamdan anlamı çıkarılabilen kelimelere müdahale etmedik, bunlar için kitabın sonuna bir sözlük hazırladık. Bugün sık kullanılmayan Türkçe kökenli bazı kelimelerin, halk deyişlerinin anlamlarını, yaygın anlamında kullanılmayan eski kelimelerin anlamlarını ve gündelik hayata ve döneme dair bazı açıklayıcı bilgileri de dipnotlarda vermeye çalıştık.

Muharrir Ne Diyor?

Halid Ziya Uşaklıgil'den bu eseri hakkında fikrini anlamak istedim. Dedi ki:

“Benim yazılarımı iki sınıfa ayırmak icap eder. İzmir mahsulleri ki yazı sanatımın emekleyen çocukluk devresi demektir. Orada dört büyük roman yazdım: *Hizmet* gazetesinde tefrika olarak kalan ve kitap şeklinde basılmayacak olan *Sefile* ile tefrika edildikten sonra kitap şeklinde de basılan *Nemide, Bir Ölü'nün Defteri* ve *Ferdi ve Şürekâsı*. Bu üç roman sırasıyla sadeleştirilerek, yeni yazıyla tekrar basılmak üzere hazırdır. ‘Sadeleştirilerek’ dedim zira bunlarda bile bir süslemek hevesi vardı. Yanlış bir heves! Yazıldıkları zaman büyük bir rağbet kazanan, hatta taklitleri basılarak birçok sürülen bu eserler, bugün için pek ilkel şeyler kabilindendir. Onlarda başlayan süs düşkünlüğü, yani Arap ve Fars kelimeleri ile terkiplerde aranan ziynet, Edebiyat-ı Cedide devrinde öyle bir aşırılığa vardı ki bundan geri dönmek ve sadeliğe doğru gitmek lüzumuna inanmaya başlamıştım. İşte bu inanımın sevgiyle *Kırk Hayatlar* yazılmaya başlandı. O kadar sade olmaya yelteniyordum ki bir gün bana Mehmet Rauf bu eserden bahsederek, ‘Dikkat ediyorum, Edebiyat-ı Cedide’den ayrılıyorsun!’ demişti. Öyle olmakla beraber bugün kitabı yeni neslin diline yaklaştırmaya çalışırken gördüm ki lisanı yine pek yüklü, pek ağdalıdır ve sadeleştirmek için birçok yorgunluğa katlandım. Lisan bakımından bugün eser elbet çok daha iyi olmuştur.

Bir yazar kendi eserleri hakkında doğru bir fikir ileri süremez. Bununla beraber cesaret ederek diyeceğim ki *Kırk Ha-*

yatlar gerek dil gerek yapı bakımından kendisinden önce yazılan ve nasılsa edebiyat tarihinde özel bir mevkiye layık görülen *Mai ve Siyah* ile *Aşk-ı Memnu* romanlarından çok üstündür. Eleştirmenler ne hüküm verirler, bunu bilmiyorum fakat bu iddiayı ileri sürerken hiçbir övünme hevesine kapılmadan söylemek isterim ki bu kitap, yazarının en olgunluk devresinin ürünüdür. Elbette bu hükmü, eser her türlü eleştiriye sebep olacak eksiklerden arınmıştır manasına almak doğru olmaz.

Eserin bir de kazaya uğrayarak ilk tefrika edilişinde kesildiğini anlattım, bunun hikâyesini kitabın başlangıcında naklettim.”

İbrahim Hilmi Çığıracan

Kırk Hayatlar, Bir Hikâyenin Hikâyesi

I

Yirmi beş yıllık bir uzaklıktan sonra geçmişe dönmüş bir gözle maziye bakınca o zaman Servet-i Fünun muhitinde var olan edebî hareketi daha belirgin çizgilerle çemberlenmiş görüyorum. Bu harekette her şeyden çok fark edilen özellik şuydu ki, o özel bir düzen dairesinde, sebepleri adeta siyasi bir hareket belirlemek için evvel-den düşünölüp kurulan, kararlaştırılmış esaslar üzerine bina edilen danışma ve anlaşmalar neticesinde meydana gelmiş bir hadise değildi; hatta onda tam manasıyla bir anlaşma bile yoktu. Ancak bir tesadüf eseri idi. Şurada burada, kendi âlemlerinde, kendi bahtlarına yazılmış kaderlerini takip ederek ilk tecrübe basamaklarından geçmiş olan kalem erbabından birkaçı, hatta daha önceden pek iyi tanışmayarak, pek sıkı görüşmeyerek, nasılsa esivermiş bir rüzgârla aynı matbaanın çatısı altında toplanmışlar, aynı kitapçığın sayfalarına sanat aşkından başka bir şeyi önemsemeyerek yazılarını getirmişlerdi.

Aralarında anlaşma yoktu fakat buna karşın birlikte-lik vardı. Bir diğeriyle temas ettikçe sanat hakkında anlayışlarının uyumunu fark eden ve belki birbirine yakın yaşamakla birbirinden aşılana bu adamlarda aynı konu-

larda, aynı duygulara sahip olmaktan, aynı ufuklarda, aynı uçuş tarzına doğal bir meyil taşımaktan gelen bir birliktelik ki derhal aralarında dayanışma ve birbirine arka çıkma duygularını az çok zedeleyebilecek nitelikte ne varsa onları tamamıyla bir tarafa bırakmaya tabiatıyla lüzum gören bir muhabbet ve samimiyet doğurmuştu.

Ne muhit ne sınıf ne mevki ne yaş farkları bunların arasında esen sıcak dostluk havasına soğuk soluğunu üfürmeye fırsat bulamadı. Etraf ne kadar mümkünse o kadar muhalif unsurla, güç şartlarla doluyken, her adımda bir tehlikenin ihtimali kendilerini beklerken bütün o bezginlik ve gevşeme verecek sebeplere karşı tek kuvvet alabilecekleri manevi kaynak işte ancak aralarında var olması lazım gelen muhabbeti. Onun için, tabiatıyla etraflica düşünüp taşınmaya lüzum bile hissetmeden, yalnız birbirine sokulmuş olmak ihtiyacının sevgiyle bu kalem erbabı ne kadar birbirlerini sevmek için ruhlarında yetenek varsa o kadar sevmişlerdi.

Ve her türlü yoksunlukların, tatsızlıkların, hak edilmemiş hücumlara, hakaretlere maruz kalmaktan doğan hüsrânların, her fırsatta inkâr edilen, alay edilen sanatlarına dair üzüntülerin, yorgunlukların verdiği zararın karşılığı işte bu sevgiden ibaretti. Bununla mutlu, bununla şendiler; bununla her şeyin üstesinden geldiler. Yalnız bir şeye mağlup oldular, yalnız bir kader yumruğu vardı ki; başlarının üstünde tehdit vaziyetiyle dururken bir gün nihayet bu topluluğun ortasına düştü ve onları perişan ederek dağıttı.

Bu topluluk doğal olarak o zamana ait idarenin kuruntularını harekete geçirmekten geri durmuyordu, o bundan geri dursaydı bile etrafında kaynayan kıskançlığın uyarıcı sesi, kuruntuyu uyandırmak için icap eden fenalık vazifesini fazlasıyla yerine getiriyordu.

Her gün bu topluluk, kuruntulara ne derece hedef

olduğunun bir işaretini görürdü ve her gün ona dair korunma vasıtalarının uygulanmasında daha fazla şiddete gerek duyan bir ihtiyaca kurban olurdu. Yılmadı. Hayatını boğmak için gittikçe daha sıkışan zincir gırtlığında her gün biraz daha dar delik bırakmakla beraber o böylece nefes alabileceğini, yaşamakta ısrar edebileceğini düşündü; nihayet bir gün birdenbire zincir tamamıyla sıkıştı, "Artık nefesini kes!" dedi. İşte ancak o zaman kalemli kırımları, birer köşeye çekilmek ve senelerce, gittikçe yıpranan, gittikçe kendi kabiliyetlerini unutan bu gençler için sanatı eskimiş bir mal hükûnünde bir dolaşın karanlıklarında ve tozlarında uyutmak lazım geldi.

Bu sıradaydı ki kafilenin en sonunda, başlanmış bir hikâyeye ben kaldım. Bu hikâyeye *Kırk Hayatlar*'dı. İstiyordum ki bu eserimde ondan önce gelen yazılarıma ait şiirsellikten ve hayalcilikten başka bir yol takip edeyim. Bunda sadece hayat olacaktı. Memleketin hakiki hayatından bir manzara ki onda gözleri oyalayacak, hayal gücünü eğlendirecek süslerden hiçbir iz bulunmasın. Balzac'ın, Stendhal'in, Bourget'nin¹ başvurdukları usulde bir hikâyeye ki bu üstatların isimleri söylerken onlara yetişmek küstahlığına çıkışmamakla beraber kendi halince, kendi gücünce o türün mütevazı bir örneği olsun.

Hikâyeye hakkında o derece insafsız olmayan zaman bu hikâyenin bu niteliği üzerine hemen çengellerini çıkardı ve onu didiklemeğe, delik deşik etmeye başladı. İlk önce kopan, çengellere takılarak giden parçalara rağmen yine devamı mümkün zannettim; fakat artık o karar vermişti. Ne olursa olsun, kafilenin son kalemini de kırmak ve bu muhitte uyanmış hareketin son titreşimini de söndürmek için kararlıydı.

1. Honoré de Balzac (1799-1850), Stendhal (1783-1842), Paul Bourget (1852-1935): Fransız yazarlar. (Y.N.)

Nihayet bir gün...

Bundan sonrasını o tarihte yazılarak bir tarafa atılmış olan ve bugün tekrar meydana çıkan şu kâğıtlarda görmek mümkündür:

6 Kanunevvel 1317 Cuma¹ sabahı

Bugün yazıhanemin² başına acı bir mecburiyetle oturuyorum: Nihayet yazı yazmaktan feragat etmek lazım geliyor. Yazı yazmak! Hayatımın yarısından fazlasını avutup oyalayan bir eğlence, bütün bitkinliklerine, yorgunluklarına, boşa çıkan ümitlerine bedel, bilinemez nasıl belirsiz bir avuntuyla işte ta çocukluktan bugüne kadar beni aldatan bir eğlence. Evet, nihayet bu eğlence-den de feragat etmek, artık hayatını bitirip de vârislerini düşünen aile babaları gibi yazıhanemin başında vasiyet-name yazmak lazım geliyor. Çünkü artık bir şey yazmaya imkân yoktur:

İki gün evvel matbaanın minimini dizgicisi, henüz on dört yaşlarında güzel bir çocuk, elinde dört sütunluk matbaa müsveddesiyle yanıma geldi. Bunlar matbuatın kontrolünden geçerek zavallı sanat evladının kırmızı kanlarıyla bulanmış bir kalemle, zalim, gaddar, vahşi bir kalemle kanlar içinde bırakıldıktan sonra suratıma atılan müsveddelerdi. Bunları nasıl bir elle aldığımı, nasıl gözlerle seyrettiğimi anlamak için türlü mesaiden sonra ortaya çıkmış bir eserin bir dakika içinde bir tekmeyle paramparça edildiğine, hiçbir şey yapmaksızın, elden hiçbir şey gelmeksizin, miskin bir şahit olan bir sanat sahibi olmak gerekir.

Neler çıkarılmış, neler çizilmiş, nasıl masum fikirlerin gırtlakları sıkılarak boğulmuş! Sonra bunu yapan ka-

1. 19 Aralık 1901. (Y.N.)

2. Yazı masası. (Y.N.)

lem o kadar fikirsiz, o kadar mantıksız ki birçoklarının niçin bu kalemin zulmünden kurtulamadıklarını tahmin etmek bile mümkün olamadı.

Bir eser tasavvur edilsin ki en fazla hayatla dolu görünen parçaları, en fazla bir şeye benzeyen fikirleri, mantık değil, hatta dilbilgisi kurallarına dikkat edilmeden kaldırılsın; sonra bu ötesi berisi yaralarla dolu eser umursamaz bir arkadaşın ihmalci tashihinden geçerek mantık hatalarının, dil yanlışlarının, dizgi yanlışlarının bütün kusurlarıyla ortaya atılsın. Oh! İşte nihayet buna razı gelemeyeceğim.

Ben o kırmızı kalemin hükmüne mağlup olanlar içinde, zannederim sonuncu kaldım. Bütün meslek arkadaşlarım birer birer çekildiler, ortada yalnız ben vardım. İtiraf ederim ki onun zulmüne en az ben hedef oluyordum. Küçük hikâyelerimde, *Mai ve Siyah*'ta, *Aşk-ı Memnu*'da böyle kurban edilmiş şeyler pek azdı. Buna büyük bir sebep var; bunlar her şeyden önce bütün bütün şiir ve hayale dayanan şeyler gibiydi. Hayatın acılıklarına yaklaştıkça bunları bütün süslerdim; fakat nihayet süslenemeyecek acılıklar, kırık hayatlar yazmak istedim ve o zaman kırmızı kalemle savaşmak gerekti. İşte altı aydır, bu savaş arasında yıkık ve perişanım, altı ay onda yorulmaz bir zulüm, bende yorulmaz bir inat, savaştık. Bu savaş arasında zavalı eser, *Kırk Hayatlar*, parça parça, hurdahaş oldu; fakat anlıyorum, daha ilerisine gitmek mümkün değil. Bugüne kadar eserin en dokunulamayacak yerleri yayımlanıyordu, bugünden sonra başlayacak kısmını aynı mücadeleyle kurtarmak mümkün değil, yahut ki eserden, sanattan feragat ederek bir karalama yazıcısı olmaya katlanmalı. Şimdiye kadar bunlardan biri olmadığımı –belki ayıp bir duyguyla– o kadar memnunum ki bugünden sonra da edebî hürriyetimi değiştirmeye lüzum görmüyorum.

Bundan sonra yayımlamak için yazılamayacak şey-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

lerin intikamını, yayımlamamak için yazmakla almak mümkün olabilecek mi acaba? Günü gününe, vakit buldukça, hayatın zalim yorgunluk ve mesai saatlerinden on dakika çalabildikçe gelip şu yazıhanenin başında hayattan, etrafımda kaynayan –bir çamur mayasıyla, heyhat!– pis hayattan duygularımı işaret etmek, hissedildikleri gibi süssüz, güçlüksüz, güya gecelik elbiseleriyle zavallı, hasta hayat evladımı perişan kâğıt parçalarının üstüne atmak ne büyük bir avuntu olurdu.

Bu suretle *Kırık Hayatlar* kalmış fakat bunlardan belki daha acı, daha başka türlü bir acılıkla acı bir başka kırık hayat çıkmış olurdu.

II

Hiç zannetmek istemiyorum ki istibdat devri diye anılan senelerde bir yandan teftiş ve muayene encümeninin¹, bir yandan matbuat idaresinin yazılanları incelemek hakkında günden güne artarak nihayet vehimliliğin deliliğe pek benzeyen bir şeklini alan vesvesesi asıl saltanat makamından ilham almış olsun. Bu daha çok etrafın aşırı hevesle, sanki birbirine karşı bağlılık örneği vermek eğiliminin bir yarış zemininde gittikçe artan bir şiddete kapılmış olmasına verilmelidir.

Az çok siyaset hatalarına düşmüş olmasına, bazı ruhi sebeplerle fitratının vehimlere düşkünlüğü saltanatı zamanında birtakım idari aksaklıklar doğurmuş bulunmasına rağmen pek yüksek bir zekâyâ sahip olduğu tarihin şahitliğiyle sabit olan Abdülhamid'in kendisi bu derece küçük şeyleri onaylamamış olacağını düşünmek daha insaflıca olur inancındayım.

1. Encümen-i Teftiş ve Muayene. Maarif Nezareti bünyesinde kurulan ve yayımlanması istenen eserleri inceleyip basılıp basılmamasına karar veren kurum. (Y.N.)

Onun için bugün o zamanın bu zemine ait vakalarını hatırlarken vicdanımın kızgınlığını idare çarkının asıl hareket kaynağına değil, onun dönüş tarzına yöneliyor görüyorum.

Aşağıda görülecek örneklerle, zannederim tamamıyla anlaşılacaktır ki bu türden şeyleri çizmek usulünü kabul eden kalemlerde tek bir mahrek, yine kendi kimliklerinin dokusunda saatten saate dişleri daha derinlere inen vesvese kurtlarından ibarettir.

Meselenin gereklilikleri gibi olması lazım gelen bu meselede o zaman hep böyle düşünürdük, o zamandan bugüne kadar da bu düşünce tarzını çürütecek bir işaret çıkmadı. Hatta bizleri böyle düşünmekte isabet olunduğuna daha da ikna edecek vakalar bile yaşandı: Yetkili memurlar tarafından yayımlanmasına izin verilmeyen makaleler oldu ki sahipleri, daha yüksek makamlara kapılanmış olduklarından, gidip başkaları tarafından yasaklanan yazılarına padişahın emriyle izin aldılar. Bu tarzda vakaları hemen her gün tekrar tekrar muayene memurlarının¹ burunlarına uzatan bir ustalık ocağı vardı ki meşhur Baba Tahir'in² Malumat Matbaası'ydı.

Merak erbabından bir araştırmacı ortaya çıksa da yetkili memurlar tarafından çizilen şeyleri, eğer hâlâ mevcutsa matbaalardan toplayarak bunlardan derlenen bir numune mecmuası ortaya çıkarsa ve buna karşın mesela Malumat Matbaası'nın yayınlarından seçilecek örnekleriyle kıyaslasa pek dikkat çekici bir eser vücuda getirmiş olurdu.

Ne kadar üzücüdür ki bahis mevzusu olan *Kırk Hayatlar*'dan kendi hesabıma çıkarılan şeyleri o zaman

1. Sansür memuru. (Y.N.)

2. Malumatçı Mahmet Tahir Efendi (1864-1912): Gazeteci, matbaacı ve yayıncı. (Y.N.)

matbaa vesikalarından kopyalayarak korumuş değilim. Yalnız bu üzüntüyü biraz düzeltecek elde bir kâğıt kalabilmiş ki o da hikâyenin son tefrikalarına ait, çizilmiş parçaların bir küçük örneğidir.

Bunları uzun yıllardan sonra gözden geçirmek ve acaba şu kelime, bu ibare neden zararlı görülerek çıkarılmış diye düşünmek oldukça cazip bir eğlence olur. Bu eğlenceden hikâyenin bugünkü okurlarına bir pay ayırmak istedim. İtiraf ederim ki görülecek şeylerden birtakımının niçin çizilmiş olduğunu ben de tamamıyla anlayamadım.

Çıkarılan kelimeler ve ibareler parantez içine alınanlardır:

* * *

... hep zihninin içinde (gizli gizli yaşayan) dakikalar...

* * *

... Dul! (Bu kelimenin manasını öğrenecekti. Bu kelimenin manası rüyasız, ışıksız karanlık bir geceydi. Nasıl geçtiği fark edilemeyen bir ümit ve mutluluk devresiyle nasıl geleceği anlaşılamayan kuru bir geleceğin arasında uzun bir bekleyiş.)...

Bu ibarelerden birincisinde gizli gizli yaşayan ifadesinden Abdülhamid'in kendisine, ikincisinde dul ifadesinden o sırada saltanat ailesine ait bir boşanma meselesinin ortaya çıkmasına gönderme olduğu düşünülmüş olacak. Fazla olarak endişe verici bir gelecekten de bahsediliyor.

* * *

... çalışan gözünde (kardeşlerinin artık kıskançlıklar icat etmekten, didişmekten vazgeçen merhamete benzer muhabbetlerinde)...

* * *

... vaat ederdi. (Kim bilir? Evet, bu kim bilirlerle ne kadar gözyaşları kurutulacak, ne kadar ağarmış saç telleri koparılacaktı.)...

Bu iki ibarede çıkarma sebebi pek bellidir.

* * *

... bir dolaşsalar (bu, yerden bitiyormuşçasına fışkıran yeni şehri bir görseler) ...

Bu yerden biten şehir Feriköy ve Şişli semtleriydi. Fakat belki Yıldız binaları kastedilmiş olabilir düşüncesi üzerine çıkarılması uygun görülmüş.

* * *

(Damadını) tebrik ediyordu.

O sırada Mahmut Celaleddin Paşa ve Kemalettin Paşa vakaları yaşanmıştı. Onun için damat kelimesinin Türk dilinden uzak tutulması gerekiyordu.

* * *

... cebine koydu. (Mademki daima bir kahkahanın yanında bir matem inlemesi vardı, hayatı böyle kabul etmeliydi) ...

Bunun sebebini tam anlayamıyorum. Belki sevince engel olacak üzücü bir düşünceyi söylemek uygun görülmemiştir.

* * *

... Derhal (inkılap) ederdi.

İnkılap kelimesi reddedilmiş ifadelerdendi. Nasıl olmuş da o kadar tecrübelerden sonra yine gafil davranıp bu kelimeyi kullanmışım.

... yaslanmak lazım gelince (babasından ayırarak) annesine sevk ediyordu. (Tabiatın doğrudan doğruya hükmüne tabi olan takdirlerde babalık anneliğe oranla ne kadar yabancı kalıyordu.)

... o, (erkek, baba) annesine...

... hükmedemeyen (miskin erkeğe) kocasına...

Bu ibarelerde çıkarılan ifadeleri anlatmaya gerek yok. Pek az bir düşünüp taşınmayla muayene memurunun vehminde ne kadar hastalıklı bir keskinlik olduğu derhal anlaşılıyor.

* * *

... bir şefkatin (yücelik ve büyüklüğü, derin bir nefsi feragatin şiir ve kutsallığı) cisimleşmiş yüce bir heykel (Yüce ayağının tozuna yüzler sürünerek kasideler söyle-necek kutsal bir put) olurdu.

Bugünün diline görece gülünç bir tantanayla yüklü görünen bu ibarede çıkarılan birinci parçanın sebebi pek anlaşılmıyor, en yüksek ihtimal muayene memuru şefka-

tin yücelik ve büyüklüğünü hele ondan sonra feragat kelimesini kullanarak nefsi feragatinin şiir ve kutsallığını hikâyesine koymak cesaretini alan bir yazarda pek yükseklere ulaşmak isteyen siyasi bir kötü niyet görmüş olacak. İkinci parçanın hükümdarın zatına bir gönderme içermesinden çekinilmiş.

* * *

... bu, nihayet, (bozgunculuğa meyilli), hasta...

Sebebi belli. O zaman bozgunculuğa meyilli bir şeyin, hatta bir hikâyede sade duygular anlatılırken bile mevcut olmasına izin verilemezdi.

* * *

.... düşmesin. (Ben yalnız sizi tutmak, siz bana yalnız tutunmak için birbirimizin elini sıkalım, ben sizi kurtarıyorum, sizin kurtarıcı bir biraderiniz olayım, siz de bana o kadar minnet duyunuz ki ben bununla mutlu olayım.) ...

Pek açık anlayamıyorum. Acaba saltanat ailesine dair bir ilişki için mi yahut vekiller veya padişahın yakınları arasında bir zat için mi yoksa Almanya imparatoruyla dost görünmek için mi, her nedense farklı mecralara sevki mümkün olan bu dolaşık cümle muayene memurunun rahat uyumak isteyen ruhunu üzecek nitelikte görülmüş ve kırmızı kalemle idama mahkûm edilmiş.

* * *

... tatil edenler (onu gergin bir söyleyişle gevezeliğinde serbest bırakarak) ...

Az çok anlaşıyor.

* * *

... çocukları olmamış. (Behçet Efendi karısının üstüne evleneceğine, Nesime Hanım da Fener Bahçesi'nde arabalara, üzerinde bir güvercin gagasında mektup resmiyle nağmeler fırlatacağına) birer...

Ben de bugün düşünürken bu ibarede farklı sebeplerle ilişilebilecek fikirler ve kelimeler buluyorum. Düşünülürse onlar keşfedilir; her halde susmayı ve keşif lezzetini, arayacak olanlara bırakmayı tercih ediyorum.

... bir efsaneyi (kim bilir nasıl muhataplara) anlatıyordu.

Anlayamadım.

* * *

... bir (feragat) ...

Malum.

* * *

... işitilmeyen (bu mahrem yalnızlığın arasında) ...

Padişahın hayatına gönderme olabilir düşüncesiyle çıkarılmış.

* * *

İşte bu gösterilen örneklerle *Kırk Hayatlar* hikâyesinin nasıl bir sekteye uğradığı anlaşılmış olur. Yirmi sene kaldıktan sonra hikâye *Vakit* yazı işlerinin aracılığıyla yeniden hayat buluyor. Yazarına kalsaydı onu unutulmuş mahkûm bırakmaya yeğ gözüyle bakardı. Ona yeniden hayat bahşetmek lütfunu gösterenlerde mi isabet oldu yoksa onu büsbütün terk edilmiş bırakmak fikrinde bulunan yazarı [mı] makul bir harekette bulunmuş olurdu; bunu belirleme hakkına artık bugün sahip değilim.

KIRIK HAYATLAR

I

“Vedide! Vedide!”

Bu henüz perdeleri takılmamış evin içinde kendisini bir parça sokakta farz eden genç kadın, saçlarının üstüne gelişigüzel dolanmış ince örtüsünü başından atamayarak kocasının sesine koştu ve onun kuvvetli darbelerle açmaya çalıştığı, boyaları henüz tamamıyla kurumamış, içi yeşil, dışı beyaza yakın mavi panjurun yanına yaklaştı. O zaman Ömer Behiç bu dolgun, taze kadın vücudunu, sekiz seneden beri hayatının bütün hislerine her vakit beraber bir yoldaş olan bu kıymetli eşi şu mutluluk dakikasında daha fazla yanında bulundurmak isteyerek omzundan tuttu. Hafifçe göğsüne çekerek nihayet açılan pencereden elini uzattı:

“Bak, görüyor musun? Ne manzara! İşte geniş kırlar, işte açık ufuklara karışan dağlar. Biraz ağaçsız, biraz yeşilliksiz; fakat düzlüklerin garip görünüşleri, aniden kırılmaları burasını ağaçlardan çok, yeşilliklerden fazla süslüyor. Ya güneş! İtiraf et ki güneş burada daha başka türlü parlıyor. Bak bütün yaldızlanmış, sanki güneşten şeffaf bir gümüş şelalesi akıyor; havalarda, kırlarda beyaz bir alev kaynıyor.”

Karısını biraz daha çekti. Dudakları, örtüsünün kenarından sarkarak hafif hafif titreyen saçlarına sürünür-

ken yavaş, sanki bu mutluluğu başkalarından esirgemek isteyen bir sesle ilave etti:

“Oh! Bilsen, ne bahtiyarım! Ne derin bir bahtiyarlıkla bahtiyarım! Hem senin yanında anlıyor musun, Vedide, senin yanında, işte böyle, omuz omuza, nefesin nefesimi okşayarak, ellerin ellerimi sıkarak, her gün böyle, her gün beraber...”

Sanki daha yakın, onunla daha beraber olmak isteyerek karısını hep biraz daha çekiyordu; bu defa örtüsünü yavaşça açarak, dudaklarıyla saçlarının arasından boyununu araştırdı. “Oh! Sen, sen!” dedi. “Hayatımın asıl mutluluğu, biricik mutluluğu...”

Vedide ufak bir ayıplama edasıyla, gözlerini Şişli’nin bu mayıs güneşi altında, büyük bir iç hazzıyla göğüsleri kabara kabara taze bir hayat içinde uyuyor zannolunan kırlarından ayırmayarak sordu:

“Selma ile Leyla’yı unutuyor musun?”

O birden cevap verdi:

“Lakin onlar, onlar da sen! Onlar bence senden başka bir şey değil ki... Senin vücudundan ayrılmış, senin ruhundan çıkmış, senin nefesinle büyümüş şeyler! Onları daha çok senin çocukların oldukları için seviyorum.”

Babasının sözlerine bir nakarat yapmak istiyormuşçasına, henüz hiçbir şey yerine konamayan bu yeni evde, bir ucu pencerenin demirine bir ucu kapının topuzuna bağlanarak geçici bir yatak haline getirilen hamağın içinden, gündüz uykusunu henüz tamamlayan Leyla’nın sesi işitildi:

“Annemi seviyo, bebabacı seviyo, abacı seviyo, episini seviyo...”

Vedide koştu:

“Ah! Sen hepsini mi seviyorsun? Annemi, beybabacığını, ablacığını, hepsini, hepsini mi seviyorsun? Bu mini-mini yürek herkes için bir şeyler mi duyuyor?”

Hamağın üzerine eğilerek onun pembe yanaklarından, terlemiş tombul ellerinden öpüyor; içinden taşıp gelen bir mutluluk sevinciyle çocuğu hırpalayarak, bu küçük narin şeyi adeta yorarak onu bir öpücük sağanağının içinde boğuyordu. Leyla, ister hırpalanarak, isterse yoğrularak sevimliden, öpülmekten hoşnut, kesik kesik nefesiyle, sağanağın arasında vakit bulmaya çalışarak nakaratını tekrar ediyordu:

“Anneni seviyo, bebabacı seviyo, abacı seviyo, episini seviyo...”

Ömer Behiç yaklaşmış, dudaklarında geniş bir mutluluk tebessümüyle bu manzarayı seyrediyordu. Aman Yarabbi! Ne kadar mesuttu! Hayatında hiç kendisini böyle mesut hissetmemişti. İşte nihayet kendisini karısıyla, çocuklarıyla, evinde, kendi evinde görüyordu. Bu ev onun bütün hayatında emellerini özetleyen bir hayaldi ki işte sonunda gerçek olmuştu. Birinci defa olarak hayatının bir gününü kendi evinde geçiriyordu, o kadar beklenen, o kadar süslenip bezenilen mutluluk saati işte buydu.

Kendi evi!

Hayatının en uzak devrelerine kadar hatırasını sürükledikçe bu hayali bulurdu. Daha mektepteyken, sonra ameliyat için ecnebi şehirlerinden birinin fakir talebe odasında hayale zaman buldukça hep bunu düşünür, işte bu hayatı beklerdi. Biraz eğlenerek, her genç erkek gibi biraz kadın kollarının arasında yuvarlanarak geçen gençliğinde hiç ciddi bir aşka tesadüf etmemişti. Pek çocukluğuna ait bir sevda hatırası vardı ki yalnız onu düşünürken, belki o zaman âşık olmuş bulunduğu zannına kapılırdı; fakat bu o derece uzak ve uzaklığıyla o derece silik bir hatıraydı ki kesin bir hüküm verecek kadar ayrıntıyı hatırlayamazdı. Bütün aşk ve tutku emellerini evliliğe bırakmıştı, eşine hiç olmazsa el değmemiş ve temiz bir

ruh hediye edecekti. Aşk mutluluğunu evlilikte bulacağına öyle bir kanaati vardı ki İstanbul'a dönüşünden sonra onun için henüz sınırlı bir daire içinde küçük bir tanınırlık başlar başlamaz hemen ilk karşısına çıkan evlilik fırsatlarından birini yakaladı.

Vedide'yi küçük bir soğuk algınlığı içinde görmüş ve kendi kendisine ilk sözü, "İşte beni mutlu edecek bir kadın!" olmuştu. Tahmininde hiç aldanmamış, eşini gençliğinin o zamana kadar hiçbir yere harcanmayan, zapt ve hapsedilen bütün sevmeye gücüyle sevmişti. Evlilik onun için ateşli bir gençliğin kıvılcımları söndürülecek bir dinlenme devresi değil, bütün sevda ihtiyacının külleri savrulacak bir alevlenme devresi oldu. Sonra çocuklar: Selma ile Leyla... Hemen ilk senesi Selma, altı sene arayla Leyla... Bu ikincisi bir oğlan olsaydı belki daha fazla sevi-necekti fakat mutluluğunun parlaklığına toz kondurabilecek şeyleri zihninden derhal silmek için onun fitratında bir acelecilik eğilimi vardı. İkinci çocuğunu da bir kız doğurmaktan biraz utanıyor görünen karısını hemen öperek, "Ne zararı var?" demişti. "Bunları çabuk gelin ederiz, o zaman oğullarımız da olur.. Hem ben sana bir şey söyleyeyim mi? Bu senin için biraz daha iyi! Damatlar için pek iyi ana olan kadınlar gelinler için..."

Cümlesini tamamlayamamış ve sağ gözünü kırparak kesik bir gülüşle ne demek istediğini anlatmıştı. Bu şakasından o kadar memnundu ki artık bir erkek çocuğa sahip olmayı düşünmedi bile... Üçüncü çocuğa ikisi de karşıydı, onların üçüncü çocukları evleri olacaktı. Hayatın mutluluğunun, emellerin hayat bulmasının bütünlük kazanması için bir bu kalmıştı.

İkisi de sekiz sene bu ev hayaline gebe olmuşlar, onu ruhlarının meşimesinde sekiz sene beslemişlerdi.

Bugün Şişli'nin büyük caddesinde, beyaz taş cephe-siyle gülümseyen bu minimini ev, bu neşeyle dolu mesut

yuva onların ruhunda yavaş yavaş, her parçası ayrı ayrı, en ince, en ufak tafsilat ve teferruatına kadar birer birer, zerre zerre doğmuş, beslenmiş, büyümüştü.

Bu hayal ta ilk gecelerden başladı. Ömer Behiç o nadir damatlardan biriydi ki eşinin babasını, bu sağ kolu ile bacağı hafifçe felçli, emekli ihtiyar askeri sevmemiş değildi. Annesini seviyordu bile. Dünyada artık aralarındaki mesafe gittikçe, tabiatıyla genişlik kazanan bir abladan başka kimseye sahip olmamak kimsesizliğine karşılık buraya hemen ısınmıştı. Fakat eşinin ailesiyle kolayca kurulan bu bağ, onu sırf kendisine ait bir aile hayatı hayalinden men edemiyordu.

Bir ev, onun gözünde hayat denen şeyi bir misafirlik olmaktan çıkararak onunla kendisi arasında ilişkiyi teyit edecek bir perçin hükmündeydi. Bu benimdir, benim, yalnız benim, diyecek bir avuç toprağa sahip olmak onun gözünde öyle bir haz, öyle zevkinin sonu olmayan bir mutluluktan ki bu gerçekleşmeyecek olsa hayatını eksik kalmış bir rüya, varlığını sakat doğmuş bir cenin zavallılığına indirecekti.

Ve sekiz sene, gittikçe kuvvetlenen şöhretinin kazançlarını vârislerine saklayan cimri bir baba tasarrufuyla hep o emelin gerçekleşmesine ayırarak, hayatta kendisine nasip olacak o bir avuç toprağı aramış, orada kurulacak yuvanın zihninde resimlerini çizmişti. Daha o vücut bulmadan onun hayalinde bir vücuda, bir şekil ve görünüme sahipti. Gözlerini kapayınca zarif, hoş, kâğıttan oyulmuş gibi ince şehnişiniyle¹, beyaz taştan cepheyle, parmaklıktan geçildikten sonra binanın önünde nakışlı bir halı parçası şeklinde duran minimini bahçecikten kıvrılarak tırmanmış mermer merdiveniyle kendi

1. Binanın dışarı, sokağa çıkıntısı. (Y.N.)

evini görürdü. Şişli’de o bir avuç toprağı edindikten sonra ara sıra önünden gelip geçerken hayalinde bu derece berraklık ve kuvvetle var olan şeyin orada yokluğundan ufak bir hayret duyardı.

Bütün bir evde saklanacak şeyleri mermer merdivenin bir tarafından açılan kapısıyla zemin katına yerleştiriyor, sonra asıl evin kapısına girince kendisini geniş bir mermer sofada buluyordu. Buraya zarif saksılarla çiçekler, yapraklar yığacak, yer yer yeşillikler içine saklanmış kafeslerle kuşlar, hususıyla kanaryalar koyacak ve her gün hayatın acılıklarıyla ezilip hırpalandıktan sonra evine gelince burada kendisine koşan karısının, boynuna sarılan, dizlerine tırmanan Selma’sının, Leyla’sının arasında öldürücü ıstıraplarla geçmiş bir günün sızılarını dinlendiren bir hasta hazzıyla kanaryaların başının üstünden yağan şakırtılarıyla, çiçeklerin, yaprakların yüzünü, saçlarını okşayan öpüşleriyle dinlenecek, ruhunda acı çeken insanlığın sert temaslarından kalan lekeler bu mutluluk ve neşe muhitinin saf havasıyla yıkanacaktı.

Asıl o zaman burada yıkandıktan sonra evine girmiş olacaktı. Çalışma odası, bütün o tıbbı ait, vakur, heybetli görünüşleriyle etrafa ağır bir ciddiyet havası serpen kitapları temiz, parlak, zarif fakat insanı üşüten aletleriyle beraber bu ilk katın cephesinde bulunacaktı. Yemek odası evin arka cephesini boydan boya işgal edecek ve buradan camlı bir kapıyla küçük bir kameriyeden sonra bahçeye inilecekti. Vedide’ye, “Yazın bütün oracıkta yemek yeriz!” derdi.

Sonra karıkoca bu hayal sarayının geniş, aydınlık merdiveninden çıkarlardı. Burada evin bütün ön cephesinde misafir kabulüne has bir oda yapıyorlardı. Burası her ikisinin icat kabiliyetine sonsuz bir açıklık zemini olurdu. Burayı yeniden döşeyeceklerdi. Kanepeler, kol-

tuklar, tabureler, markizler¹, hücreler², geridonlar³ yığıyorlar, duvarları bin türlü küçük şeylerle, levhalarla, şallarla, minimini sanat eserleriyle, ipek ve nadir seccadelerle, gözleri şaşırtan, fikri bunaltan garip ufak tefeklerle örtüyorlardı. İkisinin de dükkânlarda, camekânların önlerinde uzun uzun durdukları olurdu. Böyle şurada burada zihinlerinde peylenmiş şeyler vardı. Sonra bir gün, evvelce beğenilmiş mesela bir heykel yerinden kalkmış görülünce ufak bir hüznün duyarlardı. Bir vaka ehemmiyetiyle biri diğerine haber verirdi:

“Sorma! Bizim heykeli aşırırmışlar.”

Bu aşırılan şeyleri için meçhul müşteri hakkında bir kin duyarlardı. Arada bir heveslerine mağlup olurlar ve evin sermayesine küçük küçük gedikler açarlardı. Onların böyle birer birer alınmış, asıl yerlerine konmak zamanını bekleyerek saklanmış birçok ufak tefekleri vardı. En çok mağlup olan Ömer Behiç’ti. Bu meselede daha sağlam, nefsine daha hâkim davranan Vedide’den korkardı, hatta vicdanının üstünde, saklanmış fiyatların yalancısı günahı bile vardı.

Diğer bir meselede aralarında fikir birliği hasıl olmamıştı: Bu katın arka cephesinde biri küçük, diğeri büyükçe, aralarında bir aralık kapısı bulunacak olan iki odayla yukarı katın ön ve arka taraflarında yine böyle ikişer oda olacaktı. Yatak odaları nasıl düzenlenecekti?

Ömer Behiç, “Çocuklar Andelip Bacı’yla yukarıda yatarlar,” diyordu. Vedide bunu uygun görmüyordu. “Mümkün değil,” derdi, “yanımızda küçük odada onlar yatarlar, aralık kapıyı kaldırırız. Bacının çocuk bakacak hali var mı! O da bir çocuk olmuş artık...”

1. İki kişilik, alçak, oldukça geniş koltuk. (Y.N.)

2. Küçük dolap. (Y.N.)

3. Tek ayaklı, yuvarlak masa. (Y.N.)

Bu meselenin çözümünü ev yapılıp bittikten sonra ya ertelemişlerdi. Nihayet bir gün, nasıl oldu bilinemez, artık başlatmak için karar verdiler. Sermayelerine o kadar güvenleri yoktu, bir sene daha beklemeye karar vermişlerdi, lakin o zamana kadar bekleyiş devrelerine tahammül etmek için buldukları kuvvet bir gün birden, daha fazla beklenecek olan bir seneye karşı devam edememişti.

Ömer Behiç, “Yavaş yavaş yaparız!” diyordu. “Para yetişmezse o zaman bekleriz.”

Bu fikir o derecede cazipti ki Vedide, bütün fitratının dayanıklılığı sönüvererek, nihayet o kadar beklenen bu uzun özlem devresini bir sene öne çekmek zevkine mağlup oluvermişti.

O zaman Ömer Behiç için büyük bir telaş başlamış oldu. Mimarlara koşuyor, saatlerle ev resimlerinin karşısında dalıyor, güzel cephelere rastlamak emeliyle Moda’ya, Tarabya’ya, Büyükkada’ya seferler yapıyor, bina yaptırmış dostlarını saatlerle sorguya çekiyor ve türlü hummalı tereddütlerden, şüphelerden sonra o görülen resimleri, karşısına çıkan binaları bir tarafa atarak kendi hayalinin beyaz taş cephesine, o kâğıttan oyulmuş kadar ince, zarif oyaya geri dönüyordu.

Karısından bir söz almıştı: O müsaade etmedikçe Vedide gidip yapıyı görmeyecekti. Asıl maksadı ev бүs-bütün bittikten, hatta eşya taşınıp döşendikten sonra Vedide’yi, Selma ile Leyla’yı bir arabaya koyup oraya götürmek ve, “İşte evimiz!” demekti. Hatta yapının ilk zamanlarında Vedide’ye ayrıntı bile vermemek için onun sorgulayan gözlerinin karşısında kendi dayanıklılığından pek de emin olamayarak dudaklarını sıkardı. Sonra bina yükselmeye, o hayal bir vücut kazanmaya başlayınca sabredemedi. Tozlara bulanmış, eve döndükçe, daha yıkanmaya vakit bulmadan o gün üçüncü çocuklarının ne ka-

dar büyüdüğünü haber verir, resimlerini yaparak en küçük tafsilatı bile unutmazdı.

Kışın yağmurlu günleri gelmeden evvel çatı örtülmüştü. Fakat sermaye azaldıkça daha yapılacak şeylerin ehemmiyeti cesaretlerini kırıyordu. Kanunları¹ yapıyı hemen tatil ederek geçirdiler; sonra şubatın, ara sıra yaklaşan baharın müjdesini getiren güneşli günleri bu üçüncü çocuğun damarlarında taze kan kaynaması, bir büyümek, serpilmek hevesi uyandırmış oldu. Ömer Behiç kararını unutarak bir gün karısını oraya götürdü. Beraber iki muhasebeci ciddiyetiyle yapılacak şeyleri düşündüler, sermayelerini hesap ettiler, sonra Vedide fedakârlık etti, nihayet para yetişmezse onun öteden beri hiç hoşuna gitmeyen üzüm salkımı biçiminde battal, berbat küpesini satacaktı. Vedide biraz utanarak buna yanaşmayan kocasını kandırmak için, “İşte hiç olmazsa yüz elli lira,” diyordu. “Sonra sen buna faiz olarak elli lira ilave edersin, bir tek taşlı küpe alırız.”

Bu şartla Ömer Behiç rıza gösteriyordu. Artık karar verilmiş oldu. Peder beyle valide hanımın Erenköy’e nakli esnasında onlar da evlerine geçeceklerdi.

Nisanın son haftasında Ömer Behiç bir gün, büyük bir haberle geldi:

“On beş gün sonra eve geçiyoruz.”

O zaman nasıl taşınacaklarını düşündüler. Ömer Behiç muntazam bir esas takip etmek istiyordu. Son çivi çakıldıktan, son fırça darbesi vurulduktan sonra evi sildirecek, temizletecek, muşambalarla kilimler ve halılar serpilecek, mutfak takımları gidip yerleşecek ve nihayet...

Burada kahahtadan kırışarak Vedide kocasını durdururdu:

1. Kanunuevvel ve kanunusani, yani aralık ve ocak ayları. (Y.N.)

“Hangi perdeler, hangi kilimlerle halılar, hangi mutfak takımları, rica ederim?”

Onlarda bu sayılan eşyadan hemen hiçbirisi yoktu. Vedide, gelin olurken babasının, vaktinden evvel hizmetinden çekilmeye mecbur olarak miralay emekliliğine mahsus maaşıyla ailesine ancak rahatlığa yakın bir geçim hazırlayabilen bu eski askerin lütfundan çok babadan kalma, Beşiktaş'ta altında üç dükkânla bir eve, Erenköyü'nde geniş bir bağ içinde dar bir köşke sahip olan annesinin lütfuna güvenebilmekle bir gelin odasıyla bir yatak odasından, birkaç parça mücevherle gümüşten başka bir şeye arzularını yönlendirememişti. Bu sekiz senelik evlilik devresi esnasında da onların bu sermayesine birçok lüzumsuz, faydasız şeylerden başka bir şey eklenememişti.

Şu halde yeni evleri boş kalacaktı, her şey yeniden yapılacaktı. Ömer Behiç pek nefis mefruşata, eski ve nadir eserlere emellerini yönlendiremeyerek mümkün olan şeylerden ayrılmıyor fakat bütün alınacak şeyleri nefis ve seçkin istiyordu. Beyoğlu'nda görülmüş mutfak takımlarından, bir yerde keşfedilmiş sofrakap kacağından, Baker'ın¹ kilim döşemelerinden bahsediyor, karısına en ufak eşyaya kadar satın alacak bir yer gösteriyordu. O zaman Vedide sağlık ve mutlulukla dolu çehresini bir sevinçle örten gülümsemesiyle, “Ah,” derdi, “satılacak birkaç salkım küpe daha olsa...”

Ömer Behiç hemen cevap verirdi:

“Hayır, hayır.”

Bunlar hep yavaş yavaş, birer birer alınacak, yapılacaktı. Artık acele etmek için hiçbir sebep yoktu. Mademki şimdi bir evleri var, isterse çıplak olsun, isterse duvarları üryan, odaları boş, merdivenleri kilimsiz, pen-

1. İstanbul'da dört şubesi olan mağaza. Bu şubelerin üçü Beyoğlu'ndaydı. (Y.N.)

cereleri perdesiz olsun, evet, mademki şimdi kendi evlerinin bacasından minimini bir duman tütecek ve bu şehrin hayatının havasında var olduğunun kanıtını çizerek etrafa haber verecek ki şuracıkta bahtiyar bir ailenin kendi evlerinde, kendi ocaklarında namusu dairesinde kazanılmış tenceresi kaynıyor, asıl bu lazımdı. Ömer Behiç bu düşünce zemini üzerinde yorulmaz bir konuşmacı olurdu. Onun için en büyük bir mutluluk, insanın kendi evinin kapısını kapayıp sürmeledikten sonra, hayatını bütün dışarıdan, bütün cihanın dağdağasından çelikten bir setle ayrılmış görebilmektir. Ve bu ancak insanın kendi evinde, benliğinden, varlığından bir parçası olan kendi cihan köşesinde mümkün olabilirdi. Evi, hayat ile onun kendi hayatı arasında öyle bir ayırıcı çizgi olacaktı ki birinin sefaletleri, ıstırapları, acıları, diğerinin neşe ve mutluluğunu, huzur ve sükûnunu, saflık ve temizliğini gelip rencide edemeyecekti.

Bütün insan hayatının elemeleri hücum ederken her zaman ayakta bir kaya dayanıklılığı ve sağlamlığıyla duran bu evi sert darbelerle sarsmak, yıkmak istedikçe onun henüz eşiğinde güçten düşmüş, bezgin, âciz, daha ileriye gidemeyerek, fazla bir hamle için kuvvet bulamamaya düşüp sönecekti. Ve Ömer Behiç sıcak, sakin bir odanın penceresinden fena bir kış gününün kar fırtınasını seyredencesine, kendi evinin sıcak ve sükûn veren kucagında, dış hayatın kayıtsız bir seyircisi olacaktı.

Bu bir parça bencillikti. Ömer Behiç bunu itiraf ederek dudaklarını burar, sonra küçük bir düşünce duraklamasının ardından ilave ederdi:

“Evet, fakat buna ihtiyaç var. Bencillik, elbette öyle, inkâr mümkün değil. Fakat her gün, her dakika, bütün hekimlik hayatımda kalbimi zehirleyen acılı insandan sonra bu bencillik, yalnız evimde geçecek birkaç saate ait olan bu bencillik bir nevi ilaç değil mi? Aynıyla has-

talarıma verilen, onların ıstıraplarını avutuculuğuyla sakinleştiren devalar kabilinden bir ilaç, bir müddet, birkaç saat uyutan, uyuşturan, insanı ıstırabından ayırarak bir müddet uyku beşiği içinde sallayan bir ilaç.”

Sonra hayranlıkla, bütün hayatının aşkını gözlerinde toplayan bir bakışla karısını sararak, “İşte,” derdi, “o ilaç, sizler; sen, çocuklar ve ev...”

Onun hekimlik hayatının içinde, nasıl hastalıklı bir hassasiyetle her gün eve hasta olarak dönüşünü gören Vedide, kadınlığa mahsus bir şefkatin keşfiyle kendisinin de bu adam için ilgili bir tabip olması lüzumunu bulmuştu. Onun âdetiydi: Her gün daha soyunurken başlardı, hastalarını anlatırdı. Onlarla beraber hastalanarak, onlarla beraber dertlenerek, ağzından dökülen kesik kesik cümlelerle, birbirini kovalayan, saldıran kelimelerle, hayatın sıkıntıları için boğazında bir hıçkırık, bu sefaleti dindirmekten ve avutmaktan âciz bilim için bir kızgınlık nidasıyla bütün gördüklerini söylerdi. Sonra onu bu hastalıkların, bu sefaletlerin üstünde diğer bir şey, daha mühim, daha korkunç bir hastalık, daha zehirli, daha kötü bir sefalet, evlilik hayatı ve aile hastalıkları, taşkın bir sinir hassasiyetiyle çıldırtırdı. O zaman kendisini kaybeder, hekimlik hayatında mecburen öğrenilen, cemiyetin bütün o acı, mahrem sırlarıyla bütün vücudu titrerdi.

Onda böyle derece derece iki kimlik, maddi ve manevi hastalıklara ağlayan iki hekim kimliği ortaya çıkmıştı. Mesleğinin yolunda yaralarını sararak ilerleyen bu iki çeşit hastalık içinde o hasta düşerek, bir şey yapamamaktan, iki eliyle iki tarafına avuç avuç şifa ve esenlik serpememekten gelen isyanla hırpalanmış, yorulmuş karısına gelir ve onu genç ve zinde kadınlığının, bahtiyar eşliğinin içinde, yanakları sağlıklı dalgalı, gözleri mutlulukla şen gördükçe siyah bir geceden sonra pırıl pırıl bir sabah seyri hazzını duyardı.

Vedide dinleye dinleye onun gördüklerini bütün tanıır olmuştı. Adeta bir ortak tanışıklık hasıl edilmiş dostlar hakkında bilgi alırcasına ona sorular sorar, filan ve filan hakkında haber isterdi. Hatta adım adım takip olunan hikâyeler, maceralar vardı; her ikisi de özel bir özenle bu aile hikâyelerinin müteakip evrelerini incelerlerdi.

Etraflarında böyle birçok, türlü acılarıyla, elemleriyle, türlü gözyaşlarıyla, iniltileriyle kırık hayatlar, çaresiz, hasta, kimi şifa bulamayacak yaralarla kemirilen, kimi bilinmeyen zehirlerle gizli gizli çürüyen hayatlar vardı. Onlar bu kırık hayatların arasında kendi aile hayatlarının zinde ve kuvvetli mutluluğunu daha açık bir hisle duyarak, kendilerini düşünen bir hazla, mutluluklarının leziz saatlerini nefis bir kevser içercesine, damla damla, süze süze, sarhoş ve mahmur yaşıyorlardı.

Nihayet işte bahtiyarlıklarının geniş bir gülümseme cılası hükmünde beyaz cephesiyle evleri, oradan geçenerlere gülümseyen evleri, bu mamur aile hayatının yüceliğine ve üstünlüğüne bir delil şeklinde yükselmişti.

Sabahtan beri birinci defa olarak evlerinin içinde oldukları halde sevinçten, şaşkınlıktan, biraz da beceriksizlikten mümkün değil yerleşemiyorlar, hatta yerleşmeye başlamıyorlardı.

Vedide'nin babası Mansur Bey, felç olduğundan beri birden doğan fikirlerinden, hemen alınıveren ve herkese kabul ettirilen kararlarından olmak üzere mayısın parlak günlerini görür görmez birdenbire Erenköyü'ne taşınmak istemişti. Erenköyü'ne gidecek olan aile grubuyla Şişli'nin yeni ev sahipleri aynı günde Beşiktaş'tan ayrılmışlardı. Ömer Behiç bütün perşembeyi eşyayı göndermekle, Şişli ile Beşiktaş arasında birkaç sefer yapmakla geçirdikten sonra cuma sabahı, bugün, eşyanın son kalkanlarıyla Vedide'sini, Selma ile Leyla'sını bir arabaya bindirmiş, arkalarında Andelip Bacı'yı, aşçı Sabriye Ka-

dın'ı, hizmetçilikte kullandıkları Sabriye Kadın'ın kızı İsmet'i taşıyan bir ikinci arabayla bütün yeni evin halkını getirip yeni yuvaya koymuştu.

Bütün ev halkı, başlarında Ömer Behiç, hiçbir işe yaramayarak, hiçbir şeyi alıp yerine koyamayarak, karışmış zihinleriyle, evin köşesine bucağına alışmamış ayaklarıyla, şuraya buraya yığılan eşya kümelerinin arasında dolaşıyor; yarı açılmış bir hararın¹ içinden çekilmeye başlanan yatak takımlarının, ipleri çözüldükten sonra açılıp boşaltılmaya vakit bulunamayan sandıkların üzerine ilişerek hiçbir iş görmeden yorulan bacaklarını dindendiriyorlardı. Yukarıya çıkarılırken, hayır aşağıda kalacak, diye merdiven ayaklarında bırakılmış iskemleler, bohçalar, hamalların yanışlığıyla en yukarı kata kadar çıkarılan içinde kim bilir ne karışık şeylerle çamaşır sepetleri evin içinde basılacak yer, hele koşmaksızın duramayan Selma'ya dört arşınlık bir yer bırakmamıştı.

Onun için Selma da Beşiktaş'tan büyükbabasından gizlice, İsmet'in yardımıyla toplanıp el sepetinin içinde büyük bir özenle getirilmiş gülleri yeni evin henüz toprakları çapalanmamış bahçesine dikmek bahanesiyle satlardan beri içeri girmiyor, Sabriye Kadın'ın elinde dolu olarak gelip bugün öğleyin boşalan sefertasının bir gözüyle toprakların içine yatırılıvermiş güllere bol bol su taşıyordu. İsmet itiraz ettikçe o, "Göreceksin bak, öyle tutacak ki bir hafta sonra benim boyumda olacak," diyor, sonra da orada peyda olan çamur gölünün içine baygın yapraklarını salıveren, melül, mahzun, boyunları bükük gülleri, bir hafta sonra Selma'nın boyunda bir fidan olabilmek ümidini paylaşamayarak gittikçe başları düşen bu çiçekleri annesine göstermek için bağıırıyordu:

1. Çoğu kıldan dokunmuş, büyük çuval. (Y.N.)

“Anne! Görmüyorsun ki bahçeyi! Büyükbabam şaşacak bizim bahçenin güllerine...”

Evin içinde herkesten ziyade Sabriye Kadın iş görmüş, her yerden evvel mutfak yerleşmişti. Ömer Behiç hiç kimseye haber vermeden tasavvurlarından hiç olmazsa mutfağa ait olanını uygulamıştı. Vedide’nin, “Hiç düşünmüyoruz, nerede yemek pişecek?” sorularını, “Hele bir kere taşınılsın da...” türünden belirsiz bir karşılıkla geçiştirdikten sonra bugün eve gelir gelmez karısını elinden tutmuş, mutfağın bir kenarında duran üç sandıkla bir küfeyi göstererek, “İşte!” demişti. “Yemcklerin nerede pişeceğini merak ediyordun. Bunlarda pişecek.”

Vedide şimdi Leyla’yı hamaktan indirmiş, parmaklarıyla çocuğun terden ıslanmış, yüzüne yapışmış saçlarını tarayarak kocasına, “Siz hâlâ yatakları bitirmezseniz çocuklar geceyi de hamakta geçirecekler,” diyordu.

O dolgun vücutlulara has bir üşeniklikle her vakit ağır işleri kocasına bırakırdı. Ömer Behiç arkasında yalnız bir gömlek, nihayet yukarı katta yapmaya karar verdikleri yatak odasını hazırlamak için saatlerle uğraşmış, aralık kapısını açık bırakmak suretiyle her zaman gözetim altında bulunduracakları çocuklara ayrılan küçük odaya onların yataklıklarını¹ kurmuştu. Kuvveti daha ileriye gidemiyordu. Bedeni işlemeye alışmamış olanlara özgü bir gevşeklikle, ilk faaliyet hamlesi geçtikten sonra, karısının yanında gecikiyor, açılacak denklere uzaktan bakarak, “Artık ne kaldı?” diyordu. “Şilteleri çıkarıp seriversek en mühim iş bitmiş olur.”

Leyla annesinden kendisini kurtararak babasına koşmuştu. Minimini kollarıyla onu bacaklarından kavrayarak pantolonunu öpüyor, etrafın sevincinden, taze ciğerlerini şişiren bu mutluluk havasından gelme bir sevgi neşesiyle, “Bebabacı! Bebabacı!” diyordu. Sonra bu girişin ardından babasını kandırmak için ancak ensesine kadar dökülen düz siyah saçlarını dalgalandıran bir baş sil-kintisiyle sordu: “Abacı nede? Baaçede? Ben de gidecem...” Sarılmakta devam ederek onu çeke çeke sürüklemek istiyordu. Peltek telaffuzuyla, onu kandırmak için gülümseyen parlak siyah gözleriyle, bütün bu küçük duruşuyla öyle sokulgan, öyle sevgili bir hali vardı ki Ömer Behiç onu iki koltuklarından yakalayarak kaldırdı ve tombul yanaklarını peş peşe öpüşlerle örterek taşıtı:

“Ah! Nine kadın! Nine kadın! Babasının ninesi, minimini ninesi...”

Onu hep böyle severdi. Biraz fazla tombulluğuyla, biraz geç yürümüş olmaktan gelen ancak hiss olunur paytaklığıyla, biraz karıkça¹ sesine şirinlik veren peltekliğiyle, hele her yapmak istediği şey için başını sallayarak tuhaf, inatçı bir duruşuyla, hükümlü hükümlü, yapacam, gidecem, koşacam deyişinde, İsmet’in, eline geçen her şeyden yapıverdiği bebekleri ciddi bir ağırbaşlılıkla tutup sallayarak yine İsmet’ten geçen bir telaffuz tarzıyla, “Benim gızıma ninni!” nakaratıyla ninni söyleyişinde, bu nineliğe yaraşan, ona terütaze, ufak bir nine halini veren öyle bir havası vardı ki bu kelime babasının diline kendiliğinden gelmiş, Leyla’ya yalnız babası tarafından kullanılmaya mahsus bir işaret olmuştu.

Eve girer girmez ona bağıırırdı:

“Nine! Neredesin nine?”

O karık ve peltek sesiyle cevap verirdi:

“Buada! Annecin yanında.”

Anneciğinin yanından ayrılmazdı. Hep koşarak, oyunlarını hep dolaşarak, oradan oraya çırpınarak seçmeyi huy edinen Selma'nın aksine Leyla bütün sakin oyunlar bulur, kendisine annesinin yanından, onun havasının etrafından ayrılmayacak eğlenceler tertip eder ve yüreğinin sonu gelmeyen bir sevgi kaynamasıyla ikide birde onun kucağına atılır, boynundan, yanaklarından, saçlarından öper, öper, sonra kendisini sırayla çehresinin her tarafından öptürür ve Vedide onu doymak bilmeyen öpücüklerle öperken Leyla kendinden geçerek hazdan gözleri süzülürdü. Babası çocukta bu sokulganlık ihtiyacını onu henüz bir yaşındayken az kaldı ellerinden aliverecek olan bir zatürreeden kaynaklı farz ederdi. O ne korkunç bir hatıraydı! Bir gün çocuk sütninesinin bir tedbirsizliğiyle bir gezinti esnasında birden çıkıveren soğuk bir mart rüzgârına bir saat maruz kaldıktan sonra eve gelmiş ve hemen o gece hastalık başlamıştı. Nihayet onuncu gün karıkoca Leylalarını baygın, bitkin, can çekişmeye benzeyen tutuk nefesinin içinde boğula boğula gidiyor görmeye tahammül edemeyerek öpmüşler, onunla vedalaşmışlar, son vazifeyi artık başkalarına bırakarak uzakta bir odaya kaçmışlar, orada birbirini teselliye kuvvet bulamayarak birden başlarının üstüne düşen bu matem darbesinin sersemliğiyle ıstıraplarından saatlerle kıvranmışlardı.

Birbirine bir kelime söylemeyerek, evin en küçük bir hayat titreşiminden anlam bekleyerek duruyorlardı. Ara sıra açılan bir kapı, yavaşça merdivenden inen bir ayak, sokak kapısının çekingen çingırağı birer özel ifade kazanıyordu. Bir aralık odalarının kapısını hafif bir el açmış ve Salime Hanım, Vedide'nin annesi, başını uzatarak, “Gelsenize,” demişti, “çocuk kendisine geliyor.”

O matemden sonra bu ne büyük bir sevinç olmuştu! Hastalığın şiddetlenmesinden başlayarak Leyla'sını tedaviye kuvvet bulamayan ve onu dostlarından birinin ilgisine bırakan Ömer Behiç'in bu dakikadan sonra bütün erkeklik gücü uyuşukluğundan silkinerek tekrar ayağa kalkmış, tekrar bu adamda babalık sıfatı tabiplik sıfatının önünde silinmişti. Nekahet devresi pek iyi gitmişti; fakat bu tarihten sonra sonsuz dikkatlerden oluşan tedavi devresi başlamış oluyordu. En küçük sebepler çocukta pek büyük şeyler doğurabilirdi, hatta bir aralık çocuğun eski tombalıklığa dönüşte gecikmesini görerek kemik hastalığı illetine uğramasından korkmuştu. O zamandan sonra Leyla ufak tefek nezleden, öksürüklerden başka bir hastalık geçirmemişken bile hâlâ Ömer Behiç onun tombulluğuna tamamıyla güvenemiyordu. Onun için Leyla iki senedir türlü sıhhi özenler ve tedbirlerle çevrelenmişti.

Etrafındakilerin üzerine titremesinden, ne zaman soğuk olsa evin içinde herkesten evvel onun düşünülmesinden, yediğine içtiğine hatta her zaman hastalığından bahsolunan büyükbabasından çok kendisi için dikkat edilmesinden ileri gelen bir baylanlık¹ ve bu kadar endişeye sebep olmasının mükâfatını etrafındakileri sevmekle vermek lazım geleceğine hükmeden çocuk mantığıyla hasıl olmuş bir sokulganlık Leyla'nın başlıca özelliği olmuştu. Evin içindekilere hep birer "ci" ilave ederdi: "Bebabaci! Anneci! Abaci!" Yalnız bacıya ilave olunacak bir şey bulamamıştı. Onu hatır için sevdiği, dişsiz, çıkık çenesiyle öpmesine gücenmesin diye ses çıkarmadığı belliydi. Ara sıra kendisini idare edemeyerek Andelip Bacı'dan kaçır fakat sonra onun, "A, baksana, hanımım

1. Şımarıklık, naz, işve. (Y.N.)

benden kaçtı!" deyişine dayanamayarak kendini zorlayarak, ağzını mümkün mertebe uzak tutarak yanağını bacağının çıkık çenesine uzatırdı.

Babası bugün onu böyle, bugünün mutluluğundan daha fazla taşan bir sevgiyle adeta emerek, sömürerek öperken aşağıdan Sabriye Kadın'ın Selma'ya çıkışan sesi işitildi. Sabriye Kadın'la Selma'nın arası hiç iyi değildi. Bugün çiçeklerine su taşımak için içeri dışarı sürekli seferler yapan Selma nihayet mutfağın çinilerini o kadar çamurlara bulamıştı ki evvela pest perdeden¹ homurdanmakla yetinen Sabriye Kadın, ince, kara kuru vücudundan nasıl çıktığına hayret edilen iri, kalın sesiyle Selma'nın yaramazlıklarını babasıyla annesine işittirmek için bağırmaya başlamıştı:

"Artık yaptıkların yetiştir!" diyordu. "Gül gibi taşları batırdın çıkardın. Nasıl çocuksun bilmem ki! Sabahtan akşama kadar didinirsin. Üstünü başını annen görmesin." Sonra Selma'nın ince, yavaş sesiyle onu sakinleştirmeye çalıştığı anlaşılıyordu. Sabriye Kadın daha da sesini yükselterek ilave ediyordu: "Bari İsmet'e rahat ver de kız bir iş görsün. Senin sebebine benden yine dayak yiyecek."

Annesinin en olmayacak bahanelerle, her sinirine dokunan şeyin öfkesini, kendisini dizlerinin arasında kıskıvrak bağlayarak yumruklamakla çıkardığını her gün tecrübe eden İsmet on dört yaşında, annesine benzer, kara kuru, babasının bir gün Bursa'ya bağlı köyünden getirerek İstanbul'da aşçılıkla para kazanıp yine kendisine yardım için gönderen Sabriye Kadın'ın başına atıverdiği bu cılız kız, şu dakikada kim bilir evin ne tarafında büzülmüş, sinmişti. Selma yavaşça silinerek merdivenleri ağır ağır çıkıyor, çamur olmuş üstü başıyla birden an-

1. Yavaş ve alçak bir sesle. (Y.N.)

nesinin yanına girmeye cesaret edemeyerek bir bahane arıyordu.

O bahaneyi sofada buldu. Taşınılırken en son hatıra gelen şeyi Ömer Behiç kendi eliyle bir kâğıt parçasına sararak Andelip Bacı'nın koltuğuna kıstırmıştı. Selma onu alarak odaya girdi, annesine bakmaksızın babasına hitap etti:

“Beybaba, bunu ne zaman yerine koyacaksınız?”

Ömer Behiç birden hatırlayamayarak soruyordu:

“O nedir kızım? Nereden çıkardın?”

Leyla ablasına yaklaştı, ellerini uzatarak kâğıdı açmaya çalışıyordu. O zaman sokak kapısının kenarına konacak olan sarı, zarif levha görüldü. Ömer Behiç bunu çocukların elinden aldı, bir daha baktı:

Ömer Behiç İç Hastalıkları Mütahassısı

Evet, ev bununla tamamlanmış olacaktı. Onu özellikle hazırlanan yerine kendi elleriyle koyacaktı. Karısına, “İşte her şeyden evvel yapılacak bir iş,” diyordu. Sonra çocuklarına, “Haydi,” dedi, “siz de önüme düşün, bana yardım edersiniz...”

Bu levha onun bütün hayatının özü, varlığının delili hükmündeydi. İsminin altına o yarım satırlık cümleyi yazabilmek için nasıl yorucu, yıpratıcı hayat devrelerinden geçmiş; ara sıra ümitleri kırılarak, artık çalışmaya kuvvet bulamayarak aylarca devam eden yorgunluklardan, tekrar uğraşmak, çalışmak, bu boş hayatı bir şey olmakla doldurmak için uyanan heveslerden oluşan o uzun azim ve çaba yıllarının silsilesini nasıl eziyetlere ve zahmetlere göğüs gererek sürüklemişti! O bir küçük memurun oğluydu, çocukluğunda tahsili düzensiz geçmişti. Babası İstanbul'un her mevsimi başka bir yerde

geçiren kiracılarından biriydi. Onun için semt değıştikçe çocuk mektep değıştirirdi. Oldukça büyümüş bir yaşa kadar, babasının her dediğine hiçbir itiraz etmeksizin uyum sağlayan Ömer Behiç nihayet bir meslek seçimi için hazırlanmak lazım gelince kendi arzusundan başka bir şeyi dinlememekte inat göstermişti. O zamana kadar sessiz ve söz dinler karakterinden başka bir şeyini bilmedikleri bu çocukta birden bir azim ve arzu sahibi ortaya çıkıvermişti. Tabip olacaktı. Babası onu ahababından bir kalem kâtibin himayesine ya içişlerine ya maliyeye kapılatmak fikrindeydi. Ona bütün resmî mesleğin gelecek ihtimalleri pırıltılı rüyaların göz kamaştıran cazibeleriyle tekrar edilmişti. Babası söylerken o hep somurtarak dinler, dinler, nihayet artık kandırılmış olduğuna hükmettikleri bir sırada başını kaldırarak cevap verirdi: “Ben tabip olacağım.”

Bir gün eve hiç umulmayan bir haberle geldi: “Ben mektebe girdim!” Hep hayret ederek yüzüne bakmışlardı. Evet, evde kimseye haber vermeden kendi işini kendi görmüş, nihayet Mülkiye tıbbiyesine¹ girebilmek için çare bulmuştu.

Eniştesi, kendisinden dört yaş büyük olan ablasının kocası, o zaman Maliye Bakanlığı’nda bir kâtipken şimdi taşralarda muhasebecilikle dolaşan Şakir Bey, çocuğu himaye etmiş, nihayet Ömer Behiç’in bu emrivakiden sonra artık bir tabip olmasına karar verilmişti. Babasının oradan oraya ev değıştirmek merakına uyarak Sarıyer’den, Paşabahçesi’nden, Haydarpaşa’dan, Kısıklı’dan, Fener’den, hatta Horhor’dan, Vefa’dan, Samatya’dan Gülhane’ye senelerce taşınmış; elbisesinden, yiyeceğinden kısarak harçlığından artırılan paralarla Beyoğlu’ndan tıbbiye

1. Mektep-i Tıbbiye-i Mülkiye. 1867’de açılan, sivillerin girebildiği tıp okulu. (Y.N.)

kitaplar edinerek geceleri bunların üzerinde uykusundan bile vazgeçmişti. Onun etrafında gündüzleri kıymetli saatlerini tavla, dama başında geçirenler, Galata'nın itiraf olunamayacak sokaklarında dolaşanlar vardı. O ne zaman teşviklere mağlup olarak bunlara katılsa hatasının ardından onu aylarca tekrarlamaktan koruyan bir pişmanlık duyardı. Nihayet mektepten birincilikle çıkıp da Avrupa'ya gönderilecek olanlar arasına dahil edilince ne mektepte ne evde kimse şaşırmadı. Yalnız annesinde bu başarı, sevinçten çok keder uyandırmıştı. Bu kederde asıl bir derin matem anlamı vardı ki Ömer Behiç'in de sevincine bir acılık vermişti. Daha ilk senesi, pek az arayla annesini babasını kaybedince annesinin o matem anlamı anlam kazanmış oldu. Fakir odasında, kimsesizliğinin içinde kendisini büsbütün yetim bularak ne gözyaşları dökmüştü! Artık ona ne ruhunda destekçi ne varlığında yardımcı olacak kimse kalmamıştı. Yalnız onların vefatından sonra da taşrada bir memuriyet bularak İstanbul'dan ayrılan eniştesinden, ablasından nadir mektuplarla daha nadir küçük küçük yardımlar geliyordu. Bu ilk seneden sonra hayatı kimsesizliğinin hüsrânı içinde büyük şehrin eğlenceleriyle bile geçmeyen bir hüzne mahkûm olmuştu. Hele bir kış, onu bir hafta yatağında alıkoyan bir hastalık esnasında, isterse uzaktan olsun, muhabbetiyle kendisini sarıp tedavi edecek bir anneden artık mahrum kalışını düşünerek saatlerle süren gözyaşı buhranları geçirdi.

Hayatının yalnızlıklarını bir hayal hayatı icadıyla neşelendirir olmuştu. Kendi kendisini kitaplarının üstüne kapanıp uyuklayarak düşünürdü: Burada tahsilini bitirdikten sonra İstanbul'a dönecekti. Orada yavaş yavaş, pek acele etmeyerek bir mevki tutmaya çalışacaktı. Nihayet mesleğinin ona ekmek verebileceğine ikna olunca bir aile hayatı kurmaya lüzum görecekti. Bu hayali süsleyerek gelecekteki eşini, çocuklarını, evini zihninde çi-

zer; kalp ve hayalinde onlara birer hayat verirdi. Bu hayal, kimsesizliğin buzlarını eriten bir sıcak esinti şifasıyla ona kuvvet ve teselli bahşederdi.

Ta o zaman kararlaştırılan bir hayal görüşüyle bir kapının kenarında, kendi ismiyle, o yarım satırlık cümleyle, sarı levhayı görürdü.

Bugün onu Selma ile Leyla'nın ellerinden alınca bir an içinde, şimdi uzak kalan o didinme yıllarının ıstırabını hatırladı. Bu anda tekrar annesini düşündü. Babasının hatırasına da bir bağlılığı vardı fakat üzüntü veya sevinç zamanlarında ruhunun irade dışında bir hamlesiyle hayali annesinin kucağına atılırdı. Annesizlik açısından hiçbir zaman şifa bulmamıştı. Hele de bugün onu ta ruhunun derinliklerinde sızlayarak hatırlıyordu. Ne olurdu, o da şu dakikada bu ailenin mutluluğuna şahit olsaydı, ne olurdu? Onun gözlerinden bugün sevinç yaşları dökülerek bu yeni evin havasına bir rahmet ve esenlik zembereği gibi serpilseydi?

"Nine kadın! Elimi bırakma, düşeceksin."

Selma önde, Leyla yanında iniyorlardı. Vedide merdivenin yukarisından Sabriye Kadın'a sesleniyordu:

"İsmet'le beraber gelseniz de biraz iş görölse!"

Sonra birden aklına Andelip Bacı geldi:

"Bacı nerede? Yine kendine uyuşacak bir yer bulmuş olmalı..."

Onu hep unutmuşlardı. Nihayet ele geçirilen İsmet'i önüne katarak merdivenden çıkmaya başlayan Sabriye Kadın, "Bacı kaç saattir yukarıda," diyordu, "ben onu sizin yanınızda zannediyordum."

Vedide yukarıya koştu, boş evin içinde bir yankılanan genişlikle öten sesiyle, kim bilir nerelerde uyuşup kalan bacıyı çağırıyordu.

"Bacı! Neredesin bacı?"

Vedide onu kendisine ayrılan küçük odada, hiç ya-

nından ayrılmayan yemeni¹ seccadesinin üzerine kıvrılarak, galiba ögle namazından sonra başından çıkarılmaya vakit bulunamamış örtüsüyle uyuyor buldu. Bacı sanki odasında sahiplik hakkına bir uzun uykuyla başlamak istemişti. Vedide'nin kahkahalarıyla açılan gözlerini ovuşturarak telaşla seccadesinin üzerinde toparlandı, "Ah, hanımım, ayıplama," diyordu. "Yorulmuşum da... Ee, ne kadar olsa ihtiyarlık! Artık bacıdan iş beklenir mi? Ayıp ettim değil mi hanımım? Bugün hiç uyunacak gün mü?"

O her yaptığığın ayıp olmasından her zaman şüphelenirdi. Yaşının bunaklığından gelen bir çene düşkünlüğüyle varsaydığı ayıplarını affettirmek için bitmez tükenmez cümleleri, artık halledilip bitmiş bahislerden sonra durup durup ayıp olmadıklarına karar verilmiş şeylere geri dönüşleri olurdu. Ona, "A, hiç ayıp değil, niçin ayıp olsun bacı?" denirdi. Artık ikna olur, susardı; sonra bir saat arayla birden yine onu hatırlayarak, "A, pek iyi ayıp ettim hanımım. Siz mahsus öyle söylediniz," derdi.

Vedide, birden anladı ki bu uyku ayıbı akşama kadar onları meşgul edecek, bacının dilini tutmak için yarı ciddi yarı şaka bir tavrıyla, "A, elbette!" dedi. "Saatlerden beri işe başlamak için hep seni bekliyoruz."

Bacı davranmıştı. Kırkık kınalı saçlarının arasında daha sarı görünen çehresinde pek şaka olduğuna güvenemediği bu ayıplamadan büyük bir endişeyle sırtarak Sabriye Kadın'a soruyordu:

"Hanımım benimle eğleniyor değil mi? Hiç, bacının artık işe ne yardımı olur? Amma bacının bu haline bakıp da ayıplamamalı. Onun bir vakitler tek başına koca konakları idare ettiğini bilirler. Büyük kadını size bir söylese de..."

1. Kalıpla basılıp elle boyanan, kadınların başlarına bağladıkları tül bent. (Y.N.)

Büyük kadını Vedide'nin annesiydi. Bacı, Salime Hanım'ın doğumunda alınmış, evliliğinde çırak çıkarılmıştı¹. O zaman unvanı sade Andelip olan bacının on senelik bir evlilik hayatından sonra bir gün, birden ağlayarak kapısına döndüğü görülmüştü. Ta gençliğinden beri öyle meyve vermez, kavrulmuş bir ağaç hali vardı ki, uzun bir ümit devresinden sonra nihayet kocası, "Ben sana bir şey söyleyim mi?" demişti. "Ben asıl çocuk için evlendim. Senin çocuk doğuracağın yok. Ya bırakırsın üstüne evlenirim yahut..."

Andelip düşünmeye lüzum görmeden bu ikinci şıka karar vermişti. Nasıl, onun kendi evine başka bir kadın gelecek ve ihtimal o, kocasına kendisinin vermediği şeyi verecekti öyle mi? Bu fikre isyan etmiş, kimseye danışmaksızın hemen o gün nikâhından vazgeçerek herifi evden dışarı atmıştı. Salime Hanım, "Ne yapalım," demişti, "evini kiraya verirsin, başka kısmetin çıkıncaya kadar Vedide'ye bacılık edersin."

Andelip'in bacılık unvanı bu günden başladı. Kalbinde gizli bir ümitle elbette bir gün dulluk hayatına son verecek olan kısmetin çıkmasını gözleyerek, beyninin içinde ikinci kocasına da bir çocuk veremeyerek yine ayrılmak korkusunun kurduyla dadılıktan bacılığa, sabırla, tevekkülle geçivermişti.

En evvel, yapılacak işlerinden bahsederek bir hafta ortadan kaybolmuştu. Döndüğünde haber verdi: Evine kiracılar girmişlerdi bile. Yalnız bir odasına en kıymetli eşyasını, çırak çıkarılırken ona verilen, o zamandan beri dokunulmaya kıyılamayarak yeşil tahta sandığında özenle saklanan cihazını², hele Salime Hanım'ın gelinliğinden

1. Saraylarda, büyük konaklarda emektar çalışanların, geçimleri temin edildikten sonra kendi hayatlarını kurmalarına izin verilmesi. (Y.N.)

2. Çeyiz. (Y.N.)

kalarak Andelip'le beraber çıkan mor kadife kürk kabını, sarı üstüne çiçeklerle donanmış uzun etekli mantin¹ entariyi, bütün halayıklık² hayatında bir karınca tutumluluğuyla toplanıp biriktirilen, ortalık süpürüldükten sonra faraşın içinden ayıklanarak, lazım olur fikriyle saklanan döküntülere, kırpıntılara kadar hepsini, ikinci evliliğine bırakarak yerleştirmişti. Bakır takımı, ot minderlerle yastıklarını, kurban derilerinden biriktirilerek bir büyük erkân minderi³ teşkil eden yünlerini, yataklarıyla yorganlarını, bunların arasında hanımın Vedide'ye lohusalığında işlettirilmiş mavi hare⁴ üzerine kasnak⁵ yorganı, sarı si-niyle pirinç mangalını hep birer birer istif etmiş, üzerlerini örtmüş, farelere karşı bir önlem olmak üzere ortaya içi suyla dolu bir çukur tabakla bir kenara içinde bir parça peynirle bir kapan bıraktıktan sonra anahtarı besmeleyle iki kere çevirerek şal kuşağına bağlamış, yalnız kol-tuğunda ayrıca bir bohçayla eve gelmişti.

O anahtar kuşağını terk etmezdi. Andelip haftada, on beş günde bir Köprü'ye⁶ iner, oradan Eyüp'e kadar gider, Balcılar Yokuşu'nu tırmanarak evine girer, kiracılar komşuya çıkmışsa eşiğine çömelerek sabırla bekler, kö-mürlükten tavana kadar bu üç buçuk odalık harap kü-mesin her tarafına inceleyen gözlerle bakıp merdivene damlamış bir zeytinyağı lekesinden, bir çubuğu yerinden oynayarak bir bez parçasıyla tutturulmuş kafesten başlayarak kiracılara epeyce çıkıştıktan sonra kalbinde

1. Canfese benzeyen bir tür ipekli kumaş. (Y.N.)

2. Kadın köle, cariye. (Y.N.)

3. Ev ve konaklarda seçkin konukların oturması için yapılmış yer minderi. (Y.N.)

4. Üzerinde dalgalı çizgiler bulunan kumaş. (Y.N.)

5. Kasnağa gerilmiş kumaş üzerine yapılan kolay ve yaygın bir işleme şekli. (Y.N.)

6. Galata Köprüsü. (Y.N.)

bir mabede girercesine derin bir huşuyla bütün servetinin hazinesini hiç unutulmayan besmelesiyle açar, anah-tarı tekrar çıkararak artık kapıyı içeriden kilitler ve burada saatlerle kalır. Orada ne yapar?

Sık sık değişen kiracılardan hiçbiri bu sırrı öğrenememişti. Bir kere Andelip kapının bir tarafında meraklı bir göze yetecek derecede bir küçük delik fark ederek çabuk kilitlemiş ve artık bu deliği yapan kiracıya güveni kalmayarak onu hemen çıkarmıştı. Bir suç kadar önem verdiği bu vakayı, galiba bir tembih olarak, her yeni gelen kiracılara anlatmak artık bir kaidesidir. Kiracılar saatlerle süren bu ziyaret esnasında yalnız derinden bir çan sesi işitirler. Yeşil tahta sandığın kilidine mahsus olan bu marifeti keşfedemeyerek nihayet merakını bacıya sorarak halletmek isteyen bir kiracısına Andelip manalı bir tebessümle, “A, anlayamadın mı,” demişti, “hırsız dokun-masın diye odaya öyle bir tuzak kurdurdum.”

Bu kiracısına sanki bir tehdit olacaktı. Türlü aşırı abartılarla, o gün mahallenin içinde bu söz büyüyerek yayılmıştı:

“Ne dersiniz Andelip Hanım’a? Odasına tılsım¹ yaptırmış. Evvel de odasını açarken kaparken hep bir şeyler okurmuş...”

Uzaktan uzağa kulağına çalınan bu rivayete Andelip kızmamış, onu yalanlamaya lüzum görmemiş, hatta o zamandan sonra tahta yeşil sandığın kilidini fazlaca bile öttürmeye başlamıştı.

Eşyasını birer birer inceleyip silktikten, tozlarını aldıktan sonra girip çıkarken odasının içine yabancı gözler için görme imkânı bırakmayarak çukur tabağın suyunu değiştirir, kapanın iğnesine, gelirken mahallenin bakka-

1. Olağanüstü etki taşıdığına ve esrarlı işler yapabileceğine inanılan güç, sihir, büyü; muska. (Y.N.)

lından, "Ver bakalım benim tayınımı," şakasıyla alınan bir topaç peyniri takar, ikinci kısmetin çıkışına kadar uyuyacak olan bu zavallı eşyaya derin bir göğüs geçirmesiyle veda ederek kapısını kilitler, kendi kendisine mırıldanarak, "Artık Allah'a emanet!" der, kiracılara her zaman tekrarlanan, "Evimi temiz tutun, sonra karışmam ha!" tembihiyle veda eder.

Bu iş bitince artık Andelip'in gezintisi başlar: Bütün eski komşularını dolaşır, kiminde beş dakika, kiminde bir saat dönen dedilerin koduların ehemmiyetine göre gecikerek nihayet bir haftalık, on beş günlük eğlencesinin yorgunluğuyla ve hep çıkması ümidi gelececek sefere bırakılan ikinci kısmetin gecikmesinin bezginliğiyle her dönüşünde duruşuna bir parça daha eğiklik gelerek sular kararırken eve dönerdi.

Seneler o kadar çabuk geçti, o duruş yavaş yavaş kıvrıla kıvrıla o kadar eğrilip çöktü ki nihayet Andelip çıkmamakta garip bir inat gösteren bu ikinci kısmetten artık ümit kesmek lazım geleceğine, kalbinden buzlar akıtan bir ürküntüyle hüküm verdi. Yalnız bir defa o ölmüş ümide taze bir hayat, o çökük duruşa bir yeni kuvvet verecek bir vaka oldu. Bir gün Andelip'i ziyaret için ta Eyüp'ten Beşiktaş'a kadar bir kadın geldi. Bu, hayatı şüpheli bir kadındı ki mahallede Fakihe Hoca namıyla tanınmıştı. Hayatının bilinmezliğinden, hocalık unvanından ve ona mahalle kadınlığının üstünde bir hal veren ağırbaşlılığından gelen bir hürmetle, her şeye uzanmaktan çekinmeyen mahallenin en keskin dilleri bile Fakihe Hoca'dan bahsederken mahfazalarında ancak birkaç kere döndükten sonra harekete gelirdi. O, Eyüp'ün bazı saygın aile çocuklarına ders verir, hastalara nefes eder, mevlit okur, düğünlerde yeni gelinlere güveylere en mahrem hizmetlerini sunar, pek acil durumlarda gizlice ebelik yapar ve özellikle köşede bucakta unutulmuş

kızlarla dulların mutluluğuna çalışırdı. Hoca Fakihe Hanım'ı her şeyden çok bu son özelliğiyle tanıyan Andelip'in onu görür görmez yüreği hoplamıştı.

O gün evin içinde Andelip hep kabına sığamadı. Fakihe Hoca'ya nasıl ikram edeceğini bilemedi. Onu yalnızca bir odaya kapadı. Ancak yarım saatlik bir görüşme yanaklarına adeta taze bir hayatın kanını getirdi. Misafirini bir kahvaltı kabul etmeden salıvermek istemedi. Nihayet kapıdan geçirirken öpmek bahanesiyle elini alarak avucuna bir şey bile sıkıştırdı.

Evin içinde bu ziyaretin sebebi derhal anlaşılmış oldu. O zaman bir çocuk olan Vedide, bacasının boynuna atılarak, "Düğün ne vakit?" diyor, Mansur Bey, "Andelip'in başına yine kuş kondu. Lakin bu sefer göreyim seni Andelip, bir tosun çıkarmalı!" şakasıyla askerce kahkahalarını salıveriyordu. Bugünden sonra Andelip'in sık sık Eyüp'e gittiği, gecelerce ortadan kaybolduğu görüldü. Evinde artık odasını, eşyasını ihmal etti. Yalnız oraya girer, yeşil tahta sandığını açar, yine acele koltuğunda bir şeyle çıkardı. Mahallenin içinde Fakihe Hoca'ya hürmetle yalnız fiskosla cereyan eder bir söz olmak üzere, "Andelip bütün eşyasını elinden kaptırıyormuş ayol! Bari aslı faslı olsa!" deniliyordu. Bu meselenin aslı faslı olup olmadığına bir türlü hüküm verilemedi. Bir gün Fakihe Hoca gizlice ebelik ederken korkunç bir hata neticesiyle hem çocuğun hem ananın hayatını tehlikede bırakarak korkusundan sıvıştıktan sonra evine girer girmez avlunun ortasına boylu boyuna uzanıvermişti.

Andelip, Eyüp'e gelip de Fakihe Hoca'nın vefatı haberini daha yokuşun aşağısında iştirir iştirmez kemiklerinin bağları birden çözülürmüşçesine hemen oraya çöküvermiş ve ilk önce ağlayamayarak kuru gözlerle, bu kara haberi veren kadına şaşkın şaşkın bakakalmıştı.

Andelip o gün Beşiktaş'a dönünce başı omuzlarının

arasından biraz daha öne doğru kaymış, duruşu biraz daha eğrilmiş göründü. Bu darbenin altından ona canlı bir soru işareti şekli veren bir görünüşle kalkmıştı. Bu şekliyle talihten şu ikinci kısmetin elinden alınmasının hâlâ sebebini soruyor gibidir. Bu vakadan sonra Andelip hafif bir humma¹ geçirdi, Eyüp'e aylarca inmedi. Kendini büsbütün dul kalmaya mahkûm etmiş miydi? Bu şimdi bile tamamıyla hallolunamamıştır. Vedide'nin küçük biraderi, gelecek sene kurmay sınıfına geçmesi beklenen Sadettin, bütün tatil gecelerini Andelip Bacı'nın evliliğine dair icat edilmiş olan oyunlarla geçirir ve herkes fark eder ki bu oyunlardan Andelip'in zannettirmek istediği kadar canı sıkılmıyor. Ara sıra Sadettin bu kavrulmuş vücudu kollarının arasında sıkarak, "Benim minimini karıcığım!" hitabıyla onu öpmeye çalışırken Andelip adeta asabi bir temizlik korkusuyla pörsük yanaklarını kaçırmaya çalışır ve ciyak ciyak bağırarak, "Ayıp, ayıp! Ben senin anneni elimde büyüttüm. Hiç insan bacasına öyle şeyler söyler mi?" der. Bu savunmaları farz ettirir ki bu oyunların tamamıyla şaka olduğuna kesin olarak inanmamaktadır. Hatta Sadettin onu biraz ihmal eder ve oyunlarını biraz unuttur görünse Andelip vesileler bularak sırnaşır, "Artık küçükbeyimi evlendirmeli," girişiyle onun hatırına getirir.

Bugün Beşiktaş'ta ondan ayrılırken Sadettin, "Artık yeni eve taşındı, gelecek hafta orada güvey girerim!" demişti. Andelip yüzünü kapayarak feryat etmişti. "A, ayıp, ayıp!" Ve etrafındakileri şahit göstererek: "Bakın, bacasına neler söylüyor!"

Dünyada en büyük endişesi "ayıp"tı. Halayıklık hayatında her vesileyle zihnine sokulan bu kelime nihayet

1. Ateşli hastalık, sıtma. (Y.N.)

orada öyle derin bir izle kazınmıştı ki bilincinin anladıkları içinde en çok onun hayat ve kuvveti vardı. Kelimenin anlamı gittikçe büyüyen bir kapsam dairesiyle zihninde genişleye genişleye Andelip artık bütün hayat ve cihanı bu kelimenin arasından görür olmuştu. Dünya onun gözünde ayıp olan şeylerle ayıp olmayan şeylerden oluşan bir toplamdı ve şüphesiz, bu toplamı oluşturan şu iki unsurdan birincisi ikincisinden kim bilir ne kadar fazlaydı!

Hele bugün şu uyku ayıbı yüreğinin üstünde bir kabahat ağırlığıyla duruyordu. Vedide nihayet Sabriye Kadın'la İsmet'in harardan çıkararak getirdikleri şilteleri yataklıklara koyup yerleştirirken bacı o korkunç ayıbı affettirmek için çarşafların ucundan tutarak, yastıkların yüzlerini ütöleyerek, telaş içinde yardım etmeye, faydalı olmaya yelteniyordu.

Tatmin dolu derin bir bakışla hafifçe gülümseyerek Ömer Behiç sarı levhaya baktı. Selma ile Leyla bahçe kapısının parmaklıklarına tutunarak birbirini kovalayan tramvayları, bu yeni hayat muhitinin yeni eğlencesini seyretmekle meşgulken o, levhayı yerine takmıştı. Artık ev bununla tamam oluyordu.

Uzun bir şey okuyormuşçasına sessiz, gözlerinin harfler üzerinde geciken duraksamalarıyla, bu iki kısa satırı tekrar tekrar okuyordu ve bu iki satır büyüyerek, uzayarak, gelip geçenlere bir avutma seslenişiyle, "Geliniz," diyordu, "geliniz, siz, bütün çaresizler, sefiller, hasta çocuklarına şifa dilenerek dolaşan analar, ciğerlerini kemiren yara için deva arayan gençler, yatakta, hasta, yarın ihtimal çocuklarınızı aç bırakacak babalar için bir parça daha hayat bekleyen kadınlar; hayatın bütün dertleriyle

kahrolmuş, sefil, başıboş sürüklenen zavallılar, siz hepimiz buraya geliniz; burada bir parça ümit, gözyaşlarınıza ufak bir dinme ânı verecek bir avuntu, hatta kim bilir, ihtimal şifa bulacaksınız; fakat burada fazla bir şey bulacağınızdan emin olabilirsiniz: İnsanlığın sefaleti için bitmez tükenmez bir merhamet ve şefkat.”

Heyhat! Onun bütün o ağlayan, inleyen insanlara verilecek başka nesi var? İşte asırlardan beri üstün gelmek, bütün imkânsızlıkları kırıp parçalamak, ifşa edilmeye rıza gösteremeyen bütün sırları iradesine esir etmek isteyen, uğraşmaktan, her gün tazelenen, bezginlik nedir bilmeyen bir azimle hep savaşmaktan yorulmayan bilim, çaresiz insanların, o çaresiz insanların o çaresiz bilimi, nihayet ağzını açarak ateşten kavrulan ciğerlerine bir şifa damlası serpilmesini bekleyen insan ıstırabına sahte ümitlerden, yalan avuntulardan başka ne verebiliyordu? Bilim, gelecek nesillerin bu muhteşem güneşi, koynundan bütün hayat sefaletinin üzerine ısıtıp diriltten, yakıp temizleyen ateşlerinin tufanları boşanacak olan o güneş henüz ne kadar âciz, ne kadar miskindi. Yarabbi! Tabiplik hayatında kaç kereler adi bir nezlenin, inatçı bir öksürüğün karşısında ellerini ovuşturmaktan başka bir şey yapamamaya mahkûm oldukça bilimden şüphe etmiş, bilimin iflasına inanmak istemişti. Fakat sonra, inancını kirleten bu anlık sarsıntının ardından ümit yeniden hâkim olurdu. Bu âcizlik ve miskinlikle beraber bilimin kazanımları ve üstünlükleri ne görkemli bir başarı silsilesi oluşturuyordu. Onun gözlerinde ne kadar karanlık sırlar aydınlanmış, hayatın ne kadar karanlık gizlilikleri meydana çıkmıştı! Elbette nihayet, bugün ancak ilk ışıkları görülen bir göğün mutluluk güneşi doğacak ve onun aydınlığı ve sıcaklığı altında bir başka mesut insanlık yetişip yaşayacaktı. Bugünün bilimi hiç şüphe yok ki o beklenen güneş değildi fakat bu karanlıklar içinde mümkün merte-

be düşmeksizin yürümek, onun görkemi ufukları tutuşturuncaya kadar ilerleyebilmek için bu, yol gösteren bir meşaleydi. Ömer Behiç kendi kendisine, “Onu taşıyanlar, bizler, yorulmamalı, durmamalı, yürümeli, her vakit yürümeliyiz. Ne zararı var? Biraz sendelemekten, arada bir düşmekten ne zarar çıkar? Yetişir ki düştüğümüz yerde kalmayalım,” derdi.

Leyla artık tramvayları seyretmekten usandı, ablasının güllerini görmek istiyordu. Şimdi babasının yanında, eline asılarak, “Bebabacı, aydi,” diyordu. “Baaçe gidecem.”

Selma nihayet bahçesine nöbet geldiğini görmekten sevinçle önlerine düştü. Yeni eve taşınmak haberi çıktıktan sonra Selma bütün talakatiyle babasını kandırmaya başlamıştı: Yeni evin bahçıvanı o olacaktı. Babası ona bir çapa, bir kova alacaktı; annesinden bahçeye mahsus bir önlük istiyordu. Sonra dayısıyla beraber çiçek pazarına gidecekler, oradan tahta kutular içinde çiçekler getireceklerdi. Bahçede babasına göstererek, “Buraya bir erik ağacı, oraya bir dut, bir de hünnap¹ dikeriz, olmaz mı beybaba?” diyordu.

Selma evin içinde, çiçeklerden sonra yemiş merakıyla meşhurdu. Babasının hekimliğiyle hiç de uyuşamayan bu merak, hemen her gün ikisinin arasında Selma’nın gözyaşlarıyla sona eren konuşmalara sebep olurdu. Onun bu merakına başlıca büyükbabasıyla büyükannesi hizmet etmişlerdi.

Bugün Selma’nın bu fikrine birden itiraz etti:

“Bahçeye istediğin kadar çiçek dik: Güller, karanfiller, ortancalar, menekşeler, şebboylar, yasemenler; bütün çiçek pazarını buraya getirirsin fakat yemiş ağacı yok. Hele eriklerden, hani ya o senin ceplerinde bularak attı-

1. Sarı çiçekli, dikenli yaprakları uzun, ufak ağaç veya çalı şeklindeki bitki, çiğde. (Y.N.)

ğım yeşil eriklerden bir tane bile bu eve girmeyecek.” Sonra bu ciddi nutkuna çocuğu sevindirecek bir son vermek için ilave etti: “Hele iş bitsin, eve bir kere yerleşilsin de ben sana bahçıvan da getirtirim. Sana hatta Leyla’ya birer küçük çapa, ağızlarında minimini birer süzgeçle birer kova.”

Birden sustu. Kapı mı çalınmıştı? Evet, Selma da öyle zannetmişti. Yeni evlerinin kapısını birinci defa olarak işitiyorlardı. Bu, evin içinde mühim bir olay değerini aldı. Yukarıdan Vedide’nin sesi işitildi:

“Bey! Kapı mı çalındı?”

Çocuklar şaşkın, hatta biraz korkarak babalarının yüzüne bakıyorlardı. Kapı bir ikinci defa, bu sefer kuvvetlice, bu yerleşmemiş evin içinde fazla bir dönüşle öterek çalındı. Bu, üçüncü çocuklarının ilk hayat çığlığı gibiydi. Yukarıdan Vedide’nin sesi ilave etti:

“Aman, kapımızın ne güzel sesi varmış!”

Nihayet Selma koşmuş, kapıyı açmıştı. Ömer Behiç ilk bakışta giren kadını tanıyamadı, sonra kucağındaki çocuktan fark etti:

“A, sen misin Suzidil?”

Vedide gelenin kim olduğunu merak ederek merdivenin yukarisından bakıyordu. Kadın bir eliyle peçesini açarak kucağından çocuğu indirdi ve etekleyerek¹ cevap verdi:

“Bugün Beşiktaş’a indim de, taşındığınızı orada haber verdiler de, daha hizmetçileri yoktur, gideyim yardım edeyim dedim...”

Soluk nefti çarşafının altından gözlerini kaldırmayarak söylüyordu. Şimdi Vedide de inmişti. Suzidil nihayet çocuğunu indirdi, Vedide’yi etekledi, “Allah mübarek

1. Birinin eteğini saygı göstermek amacıyla öpmek veya öper gibi yapmak. (Y.N.)

etsin küçükhanım!" dedi. "Ev pek güzel olmuş. İnşallah daha daha konaklar yaptırabilirsiniz."

Vedide, "Ne iyi ettin de geldin Suzidil," dedi, "biz de ne yapacağımızı şaşırdık. Sabriye Kadın mutfağından çıkınca büsbütün şaşıyor." Sonra kocasına döndü: "Sahi bey, her şeyden evvel hizmetçinin çaresine bakalım."

Bu mesele Ömer Behiç'in en büyük dertlerinden biriydi. Kesin ihtiyaç doğmadıkça evin içine erkek hizmetçi koymamak aldığı kararlardan başlıcasıydı. Onun için öyle bir hizmetçinin tutulmasına lüzum vardı ki hem erkek misafirleri kabul edebilsin hem de sokakta çocuklara eşlik. Bu esasa karar verilmiş olmakla beraber uygulamasında ve hele de eve dahil edilecek olan bu yeni unsur için talihin bir yardımına tesadüfte o kadar güçlük tasavvur ediyordu ki kendisine yerleri haber verilen hizmetçi idarelerine başvurmaya henüz cesaret bulamamıştı. Bunları görmeden ne olmaları lazım geleceğini keşfediyordu. Fistanlarının etekleri kim bilir nasıl sokak çamurlarıyla kirlenmiş, çalıntı bir gömlek yahut berber kalfası bir âşık için çalıştığı yerden kovularak koltuğunda bir gazete parçasına sarılı üç buçuk murdar çamaşırıyla idarenin kırık sandalyesinde onu bu çamur dünyasından çekip götürecek müşterinin gelmesini bekleyen kıt akıllıları hayalinde görerek şimdiden tiksiniyordu.

Şimdi bir koluyla Selma'yı, bir koluyla Leyla'yı çekerek öpen Suzidil'e sordu:

"Ferit nasıl? Hâlâ göğsü ötüyor mu? Gel bakayım Ferit..."

Bu iki yaşını geçmişken hâlâ on adımdan fazla yürümek istemeyen, kansız, anasının sütünden mahrum edildikten sonra sade suya pirinç lapasından başka bir şeyle beslenemeyerek cılız, sıska kalan bir çocuktaki hep nezleye hazır göğsü eski bir körük hışıltısıyla öter dururdu. Selma'nın eskisinden küçültülerek yapılmış bir ceket

bozuntusunun içinde büzüldü, fesinin üstünden yüzünün yarısını örtecek şekilde bağlanmış sarı yemeni arasında daha sarı, adeta yeşil görünen çehresine, fakirliğin ve perişanlığın türlü yoksunluklarıyla solgun, hastalıklı, henüz iki yaşında derin bir kederle kaplanmış bu çehreye garip bir parlaklık, adeta bir güzellik veren uzun kirpiklerle gölgeli, iri, parlak siyah gözlerini Ömer Behiç'e dikti ve korkarak bir adım geri çekildi.

O ne zaman çocuğu görse alır, adeta soyarak uzun uzun göğsünü dinler, bu fakir vücuda bir parça kuvvet ve sıhhat verecek ilaçlar yaptırır, anasına türlü uyarılarla, tembihlerle takip edilecek hareket [yolunu]¹ anlatırdı. Suzidil bunları sabırla dinler, sonra gözlerini kapayarak, göğsünü geçirerek, "Peki efendim, yaparız," derdi. Bu "yaparız" cevabı nasıl bir sızlanma iniltisiyle çıkardı. Evet, yapmalı! Şüphesiz yapmak isterdi fakat nasıl? O, çocuğuna her sabah iki taze yumurta, her gün bir okka süt, biraz et kanı içirmek istemez miydi? İşte kendileri bütün kışı kuru börülceyle, pastırmayla, lahana kapuska-sıyla geçirmişlerdi. Çocuğa efendilerinin cömertliğiyle yaptırılan ilaçlar tekrarlanamıyor, uzun kesintilere uğru-yordu. Sonra bu yapılamayan şeylerin üzüntüsüyle yapılabilecek şeyler de artık ihmal olunarak işte sefaletin bu masum kurbanı büyüyecek yerde günden güne küçülüyordu. Onun bacaklarında gittikçe belirginleşen bir çarpıklık, omuzlarında başını içeri çekiyor zannolunan bir çöküklük vardı. Ömer Behiç'in merhamet ve şefkatle dolu gözleri bu zavallı sefil görüntünün üzerinde gecikti. Bu hasta çocuk, bütün bir sınıf insanların, bütün o doya-cak kadar yiyemeyen, üşümeyecek kadar giyinemeyen, aşağılanan, hor görülen, tiksnilen, yokluk köşelerinde

1. Bu kitapta köşeli parantez içinde kullanılan ifadeler, 1924 baskısından alınmıştır. (Y.N.)

çürük, yıkık harabelerde, rutubetli, pis kokulu, kanı zehirleyen, kemikleri çürüten izbelerde nasipsiz hayatlarını nihayet götürölüp bir çukura atılacak bir yük ağırlığıyla sürükleyen zavallıların bir simgesi gibiydi. Çocuğun korktuğunu görerek ısrar etmedi. Vedide, Suzidil'e sordu:

"Seninkiyle nasılsınız? İki aydır gelmeyişinden anlıyordum ki herif biraz yola yatmış galiba..."

Suzidil'in dudaklarını hafif bir tebessüm açtı, kendi kendisine söylüyormuşçasına yavaş bir sesle, "Her vakit rahatsız edilir mi?" dedi. Sonra gözleri, bilinemez nasıl bir duygu akışını takip ederek, şimdi dişleriyle parmağını kemiren, hâlâ korku dolu gözlerini Ömer Behiç'ten ayırmayan Ferit'e yöneldi ve aynı saniyede iki iri damla kirpiklerinin ucundan damlayarak acele bir inişle yuvarlandı.

Ömer Behiç'le Vedide bakıştılar. İkisinin de kalbini bu mesut günün sevinç coşkusu esnasında birden bir pençe sıktı. Hayatın zorlukları onları takip etmiş ve bu gülümseyen beyaz evin kapısını açarak, bu mutluluk köşesine kadar sokularak gözlerinin yaşlarıyla, "Beni unutmayınız!" demişti. İkisinden de bir soğuk ürperti geçti, sanki bu iki damla yaş onların bahtiyarlığının üzerine düştü. İkisinin de neşelerini kıran bir şey oldu. Vedide, Ömer Behiç'in her vakit duygularını gözeten anneliğiyle konuşmayı bitirmek isteyerek kocasına, "Çocukları baci oynatsın da biz Suzidil'le biraz iş görelim," dedi.

Ömer Behiç karısının bu hazin bahsi hemen kapamak arzusuna uyarak, "Selma'yı bana bırakınız!" dedi. "O bana yardım edecek, değil mi Selma? Seninle bakalım kitapları yerleştirebilir miyiz?"

Bu Selma için bir bayram oldu. Babasının kitapları arasında bir gezinti yapabilmek Selma için ancak pek nadir fırsatlarla mümkün olabilen, hazzına doyulamayacak

bir eğlenceydi. Yardım etmekten ziyade karışıklığa sebebiyet vererek, sanki onun hizmetinden pek memnun görünen babasına iki kitap uzattıktan sonra resimli bir mecmuanın resimlerinde saatlerle gecikerek, bitmez tükenmez sorularıyla, yaramaz bir kedi gibi oradan oraya bitmez tükenmez seferleriyle, artık cevap vermekten yorulan babasının merakını üzerine çekmeyi başarmak için türlü oyunlarıyla Selma bugün çalışma odasının yerleştirilmesinde faydalı olmaktan ziyade zararlı oldu; fakat onun orada vücudu Ömer Behiç'e bir eğlence oluyor, sanki çocuğun taşkın neşesinden bütün o ağırbaşlı siyah kitap ciltlerinin üzerine kahkahalar serpiliyordu.

Donuk cevizden iki büyük dolabı vardı ki aralarında ancak küçük yazıhanesiyle mahun¹ sandalyesine yetecek kadar yer bıraktıktan sonra odanın yan duvarını hemen büsbütün doldurmuştu. Ömer Behiç kitaplara ayrılan birini hemen bitirdikten sonra ikincisine başlamak için aletlerin bulunduğu sandığı açmaya çalışırken Selma'dan uslu oturacağına söz almaya lüzum görüyordu, "Bak bunlar kitaplara benzemez kızım," diyordu, "bir tanesine dokunup da kıracak olursan beybabayla külahları değişirsin."

Selma saatlerden beri yaramazlıktan, çırpınmaktan gelen yorgun haliyle artık uslu oturacağına söz veriyor gibiydi ve kendisine yeni bir oyun vesilesi meydana çıkmasından ümitlenerek etrafına bakına bakına babasından sordu:

"Hangi külahları beybaba?"

1. Tespih ağacıgillerden, sıcak bölgelerde yetişen büyük bir orman ağacı, aka-ju. (Y.N.)

II

Vedide'nin sesini işittiler:

"Bey! Bey! Koşunuz, burada seyirlik var!"

Artık büsbütün yorularak odanın cephe duvarını işgal eden geniş sedirin üzerinde yorgun serilen Selma uyuşukluğundan silkinerek habasından önce fırladı. Ömer Behiç işini bitirmeden ayrılmak istemeyerek soruyordu:

"Ne var Vedide? Nasıl seyirlik?"

"Kâğıthane dönüşü!¹ Çabuk, çabuk geliniz!"

Ömer Behiç birden anlayamadı: "Kâğıthane dönüşü?" Bunu hiç hesap edememişti. Sahi bütün bir mevsim, cumalarla pazarlar, evlerinin önü İstanbul'un bir halkına, en dikkat çeken, en merak edilen bir zümreye geçit yeri olacaktı.

Çıktı. Vedide misafir odasının şehnişininde siperlenerek eliyle panjurları çekip kapamakla meşguldü. Kocasına, "Ne iyi," dedi, "evimizin penceresinden bütün Kâğıthane'yi seyredeceğiz demek."

Selma annesinin bu derece telaşla haber verdiği seyri anlamak için pencereden bir kere baktıktan sonra başlarının üstünde tepindikleri işitilen Leyla ve arkadaşlarının oyunlarını daha seyredilesi bularak yavaşça sıvıştı. O zaman karıkoca şehnişinde, panjurun arkasından baktılar. Etrafa sisler döken serin bir rüzgâr çıkmıştı. Dönüş henüz yeni başlamıştı. Köprü'yü geçecek olanlarla erken dönmek zorunda olanlar hızlı bir akışla birbirini kovalayarak gidiyorlardı. Sonra caddenin ötesinde berisinde ikişer üçer arabadan oluşan nadir kümeler, şüphesiz ace-

1. Lale Devri'nden itibaren kır eğlenceleri için en çok rağbet gören semtlerden biri. (Y.N.)

le ettüklerine pişman, kenara çekilmiş bekliyorlardı. Mevsimin müsait geçen ilk cumalarından biri olan bu günde kira arabaları nadirdi. Bugünün halkı konaklarında geçir-dikleri soğuk mevsimi dört-beş Kâğıthane gezmesiyle tamamladıktan sonra yazlıklarına çekilen seçkin sınıftan oluşuyordu.

Vedide birden, içinden gelen bir sesle, “Oh! Ne güzel atlar,” dedi. Onun en büyük hevesi bir çift hayvanla zarif bir arabaydı. Evlerinden sonra bir de arabaları olacaktı. Ondan sonra artık heves olunacak bir şey bulamı-yordu. Ömer Behiç yalnız, “Pek güzel,” dedi, Vedide’ye Beyoğlu ahırlarına mensup olduğu arabacının kıyafetinden anlaşılan bir lando¹ gösterdi:

“Kim olduklarını keşfedebilir misin?”

Vedide eğilerek baktı. Bu devirde İstanbul hayatın-da henüz kaybolmamış bir giyim tarzının en özenli ör-nekleri dikkatini çekti. Landonun içinde göğüsleri açık, yakaları geniş boncuklu harçlarla² bezeli, yavruağzı, ikisi birörnek bir çift ferace³, sonra arabanın ilerlemesi arasın-da bir şimşek hızıyla saçların topuzunu takip eden bir şekilde iliştirilmiş ince yaşmaklar⁴ gördü. Landonun içindekiler, kadın olmaktan çok kız zannolunan iki taze çehreydi.

Vedide: “Ne güzel feraceler! Hele yaşmaklar! Nasıl yapıyorlar bilinmez ki, iki iğneyle öyle güzel bir şey icat ediyorlar ki... Kimlerdi bunlar?”

“Veli Bey’in kızları!”

Bu isim Vedide’ye büyük bir hayret verdi. İstan-

1. Üstü önden ve arkadan açılıp kapanır, körüklü, geniş araba. (Y.N.)

2. Giysiler dikilirken kullanılan tamamlayıcı veya süsleyici şeyler. (Y.N.)

3. Kadınların sokakta giydikleri, mantoya benzer, arkası bol, yakasız üst giysisi. (Y.N.)

4. Feraceyle birlikte giyilen, gözleri açıkta bırakan, ince yüz örtüsü. (Y.N.)

bul'un vaktiyle en ziyade tanınmış bir ailesinin son çocukları olan bu iki kız, annelerinin elinde kalan ufak tefek servet kırıntılarını terzilerle arabacılara verdikten sonra, münasebetleri ancak bir bahar mevsimi devam eden nişanlıların nazik dikkatlerinin getirisi olarak Be-yoğlu ahırlarından tedarik edilmiş arabalarda mesire mesire dolaşmakla meşhurdular. Vedide, "Oh! Ne yazık," dedi. Onun bunlar için gıyabi bir merhameti vardı. Çoğunlukla bu hayatın nasıl idare edilemeyen, önüne geçilemeyen, haşlangıcında masum zannedilerek, tehlikeli bir sonuca götüreceği hesap edilmeksizin akışını değiştirmeye gerek duyulmamış olaylardan, tahlilden kaçacak kadar küçük küçük sebeplerin nihayet artık kuvvetine karşı konamayacak yığıntısından ortaya çıkmış merhamet edilesi bir sefil hayat olduğuna; kurbanlarının, nasılsa ihmal edilerek nihayet tedavisi imkânı bulunamayacak derecede dehşet kazanan hastalıklara uğramış hastalar türünden teselliye muhtaç zavallılar olduklarına; o cisimleşmiş, namus[una düşkün] kadınlığının güzel kalbiyle hüküm vererek, ikiyüzlü kınamalarla lanete mahkûm edilen bu zavallılara kalbini sızlatan derin bir merhametle acırdı.

Şimdi arabalar sıklaşıyor, halkaları gittikçe birbirine yaklaşan ağır bir zincir oluyordu; ara sıra bu zincirden tek tük arabalar ayrılarak kenarlarda kümelere katılıyorlardı. Karıkoca bütün geçenleri takip edemiyorlardı. Bir zaman oldu ki bu, gözlerini bulandıran, başlarını döndüren dalgalı bir akış haline geldi. Renkler, çehreler birbirine karışıyor; çarşafların, feracelerin gözleri okşayan renkleri koca bir demetin birdenbire dağılıvererek bir kasırğa içinde yuvarlanan çiçekleri gibi akıp gidiyordu. Ara sıra akış kesintiye uğruyor, öteden bir araba, zinciri terk ederek bir kamçı şakırtısıyla, hızla süzülüp gidiyordu. Nadir landolar, daha çok küçük, ancak iki kişilik ku-

palar¹, faytonlar, şurada burada arabaların arasından yol bulmaya çalışan atlılar, bu seçkin halk zümresinin arasında fakir duruşlarıyla kendilerini garip bulan kira arabaları, bütün bu ağır ve telaşlı hayat ve hareket çağılayıcı, Şişli'nin geniş caddesini doldurarak, şimdi taşacak, şimdi kabara kabara etrafa dökülecek bir sel haliyle, üstünde tozdan bir bulut, akıp gidiyordu. Ara sıra Ömer Behiç tanınmış bir çehreyi gösteriyor, hatıralarında bütün bir hikâye uyandıran isimler tekrarlanıyordu. Karıkoca arasında okunmuş birtakım hikâyelerin şimdi resimlerine bakılıyor gibiydi. İstanbul'un hemen bütün sosyete âlemine ait maceralar, tuhaf aşk ilişkileri, bu büyük şehrin gülmeler, kahkahalar serpen havai bir fişek şeklinde birdenbire bir köşeden fırlamış garip maceralar, canlanarak, birer şekil ve suret kazanarak geçiyordu. Sonra bunların yanında Kâğıthane gezmesinin kayıtsız müdavimleri, isimlerinin etrafında anlatılacak hikâyeler, arabalarının arkasında pencereden atılabilmeye fırsat arayan kâğıtlar, ağırbaşlı ve ciddi çehrelerine hürmet ve itibardan başka bir hisle bakabilecek gözler olmayan soylu, üstün ve muhterem, ayrıcalıklı sınıf, dirsek dirseğe beraber gezilen diğer sınıftan fersahlarla uzakmışçasına sessiz ve sakin geçiyorlardı.

Ömer Behiç peçeleri kapalı iki siyah çarşafı göstererek, "Vedide, bak!" dedi, "Şekûre Hanım'la annesi... Arabacılarından tanıdım. Mutlaka kocasını takip ediyor." Sonra birden, ötede yolun kenarında iki arabadan oluşan bir kümecige parmağını uzatarak ilave etti: "İşte! İşte! Görüyor musun? Karşıda, siyah atlarla, yanında bir kira arabası var. Bahsederim ki Refet aşüftesinin arabası. Ah! Zavallı Şekûre! Zavallı mazlum kadın! Şüphesiz o, Fer-

1. Kapalı ve yalnız arkada oturulacak yeri olan, genellikle atların çektiği araba. (Y.N.)

ruh, karısının arabasını gitmiş zannediyor, bilmiyor ki bu talihsiz melek burada can çekişiyor.”

O zaman karıkoca ciğerlerini parçalayacak bir şeye şahit oldular. Şekûre Hanım’la annesinin arabası onların şehnişinine yakın bir noktada, diğer arabaların arkasında siperlenerek, yalnız karşıda o iki arabadan oluşan küçük kümeyi görebilecek bir vaziyetteydi. Ömer Behiç’le Vedide, Ferruh Bey’in arabasının içinden yarım görünen çehresini fark ediyorlardı. Bir dakika oldu ki Refet’in arabası biraz daha ilerledi, iki araba hemen pencere pencereye yanaştı, bu ancak bir dakika süren bir görüşme oldu. Aynı dakikada karşıda, terk edilmiş, zavallı eşin arabasından bu ihanet manzarasını görmek, daha fazla görmek, görerek ölmek hevesiyle Şekûre’nin başını uzattığı, eğilerek baktığı, sonra artık o iki araba arasında alınıp verilecek dört kelime bitip de Refet’in arabası süzülerek zincire katılınca Şekûre’nin kırılmış, ezilmiş bir bitkinlik haliyle başını çekerek arabasının içine yaslandığı görüldü. O zaman annesinin sarkarak, telaşla arabacıya emir verdiğini anladılar. Artık Şekûre gezintisini tamamlamıştı.

Vedide gözlerinde belirmeye hazır iki damlayla, “Ah! Bu erkekler,” dedi.

Ömer Behiç dudaklarının arasından ilave etti:

“Bazen kadınlar, hatta genellikle hem erkekler hem kadınlar...”

Vedide, Şekûre Hanım’ın hikâyesini kocasından dinlemişti. Hatta bir sene önce İstanbul’da büyük bir olay değeri kazanan düğününe bile giderek onu bir kız kıyafetinde cisimleşmiş çiçek haliyle yakından görmüştü. Düğünden ancak sekiz ay sonra bir akşam Ömer Behiç eve döndüğünde ona, “Haberin var mı?” demişti. “Bugün Şekûre Hanım’dan geliyorum, hani ya senin düğününe gidip de inceliğinden, hoşluğundan bahsedemediğin kız...” Sonra başını sallayarak ilave etmişti:

“Korkarım ki bir sene sonra o kusursuz düğün acı bir hatıradan ibaret kalacak.”

Ve öyle olmuştu. İki-üç günde bir Ömer Behiç, Şekûre Hanım’a dair acı bir haberle geliyordu. Hastalık nasıl başlamıştı, onu belirleyemiyordu fakat korkutucu bir tahrip kararlılığıyla, bir adım geri çekilmek istemeyecek yürüyordu. Ortada hoppa, uşaklar elinde terbiye edilmiş, en büyük zevki Kâğıthane’de, Göksu’da¹ arabaları, sandalları takip etmekte bulan, bütün ömründe bir eşin, mesela bir mevsim taşındıktan sonra bir köşeye atılarak unutulacak bir kravat iğnesinden daha fazla önemsenmeye değer olacağını asla düşünmemiş bir kocayla bir Refet, aile mutluluklarını dişlerinin insafsız bir darbesiyle kırıp parçalayan küçük canavarlardan biri vardı. Bunu bütün ev, hatta biraz da dışarıdakiler biliyorlardı. Şekûre’nin babası kızını öldüren bu şeyi haber alınca Ferruh’u, murdar, uğursuz bir kedi gibi kulaklarından tutarak sokağa fırlatmak istemişti fakat o istemiyordu. Bir şikâyet kelimesine lüzum görmeyerek, zavallı yaralı kalbinin bir feryadına izin vermeyi fazla sayarak, kocasının kendiliğinden ellerine sarılıp af isteyeceğini hiç yok olmayan bir ümitle fakat her gün bir parça daha ölerек bekliyordu.

Şekûre kocasının ihanetini nasıl anlamıştı; bunu ne kimse bilir ne de kendi anlatırdı. Hatta sabrına, tevekkülüne kızarak bakanlara mümkün mertebe bir müdahale hakkı vermemek için gözyaşlarını kurutarak, kalbinin taşmak isteyen feryadını yutkunarak, hiçbir şeyin farkında olmayan bir gölge sakinliğiyle, her gün bir parça daha eriyen, sararıp süzülen hüznü haliyle dolaşırđı.

Şekûre her şeye tahammül ederken yalnız bir şeye tahammül etmek için kuvvet bulamıyordu: Hasta ol-

1. Boğaziçi’nin Anadolu yakasında bulunan, deresiyle ünlü yerleşim bölgesi. Uzun yıllar mesire yeri olarak ilgi görmüştür. (Y.N.)

mak. Yalnız hasta olmaya, yatmaya, ölmeye tahammül edemiyor, yalnız bunu istemiyordu. Onu artık her gün saatlerce sarsan müthiş nöbetler esnasında soyup yatırmak için ısrar eden annesine itaatsizlik ederek, hep yeni gelin itinalarıyla giyinmiş, şuh elbiselerinin içinde bir kanepeye kıvrılır, dudakları kavrulmuş, gözlerinde siyah bir yangın, solgun yanaklarının üzerinde kırmızı birer pençe, kendisinin bir hüznü teessümle sıtma dediği bu nöbetleri geçirirdi. Ölmek, yaşamak, kendisine böyle acı bir nasip bırakan hayata asılmak için onda hastalıkla pençeleşen, ne olursa olsun mağlup olmamak isteyen çelikten bir azim vardı. Bahar gelince Şekûre’de bir gezme hevesi uyandı. Birden, havanın en küçük elverişliliğinden faydalanarak, küçük bir çocuk yılışıklığıyla annesine yalvarır, arabayı hazırlatarak çıkar, hiçbir kelime söylemeyerek, siyah peçesinin altından gözleri bir şeyler ararcasına saatlerce dolaşırdı. Şekûre bir şey mi arardı? Onu böyle sokaklara götüren, gözlerini hayat ve hareketle doldurmak ihtiyacından başka bir şey miydi? Kâğıthane mevsiminin başlangıcında Şekûre orasını istedi, kocasına orada rastladı. Birbirine gülüşüler.

Akşam dönüşte Ferruh ona sordu:

“Bugün Kâğıthane hoşunuza gitti mi?”

O cevap verdi:

“O kadar eğlenmedim, bir daha gitmeyeceğim.” Az kaldı ilave edecekti: “Refet orada mıydı? Oh! Bilseniz, onu ne kadar görmek istiyorum!”

Onu, hatta kocasıyla beraber görmek istiyordu. Şimdi onda yalnız bu arzu vardı. Sebebini bilmeksizin, bu arzuyla vücudunda fazla bir kuvvet bularak kocasını giydirip evden çıkardıktan sonra, artık bir daha gitmeyeceğini söylediği Kâğıthane’ye, işte üç haftadır, her cuma, her pazar gidiyor, uzaktan onları takip ediyordu.

En evvel Kâğıthane’ye inmeksizin tepede dönüşü

beklemiş, onları o zaman görmüştü. Evde Ferruh'a hiçbir şey söylemedi, hiçbir zaman aralarında buna dair bir kelime bile konuşulmamıştı. Evde bu gezme hevesinin asıl sebebi anlaşılmamıştı. Yalnız bugün annesi, Şekûre'nin artık bir ıstırap hıçkırığını zapt ederek arabanın içine yarı baygın serildiğini görünce birden hepsini anlamıştı.

Vedide bütün fikrini özetleyen bir bakışla gözlerini kaldırarak kocasına baktı ve tekrar etti:

"Ah! Bu erkekler!"

Ömer Behiç bu defa doğrudan doğruya cevap vermeyerek karısına başka bir araba daha gösterdi:

"Bak, işte Kamer! Sana, ah bu erkekler sözünün cevabını vermek için geçiyor. Ah bu erkekler demek ne kadar doğruysa ah bu kadınlar demek de o kadar doğrudur. İnsanlar, kadın erkek, hep birbirine benzer. Aile hayatında bu iki unsura ayrılacak sorumluluk ve onun gerektirdiği kabahat payı zannetmem ki denk olmasın. Karısını aldatan bir Ferruh'un karşısında kocasını aldatan bir Kamer vardır. Karısının sadakatine körce bir güvenle onun süslerine, araba masraflarına, türlü çılgınca israflarına para yetiştirmek için çalışarak, her hafta bir âşık değiştiren bu kadını doyurmak için hayatını feda eden bu koca, Şekûre kadar acınacak bir mahluktur."

Vedide dudaklarının arasından, "Zannetmem," dedi, "aldatılan bir kadının zayıflığına, âcizliğine, zavallılığına karşılık aldatılan bir erkekte öyle bir kuvvet, öyle bir sağlamlık, öyle bir hâkimiyet vazifesi farz ederim ki o alçalmanın altında değersiz, sefil sürüklenen Kamer'in kocasına benzer erkeklere hatta haberdar olmamak bile aklanma sebebi olamaz."

Konuşmaya vakit yoktu. Dönüş hızlanmıştı. Tepeden beri şurada burada toplanan kümeler artık yerlerinden oynayarak bütün Kâğıthane halkından arta kalanlar birden taşan cereyanla akıyordu, şimdi cadde birden erimiş, buzdan bir nehir dalgalanışıyla yuvarlanıyordu.

Karikocanın gözleri önünden bir boşanma davası, bir kaynana hikâyesi, bir odalık meselesi, daha sonra karıkoca arasında karşılıklı bir izinle kurulmuş, tuhaf bir macera geçti; bunlar geçerken bütün işitilip öğrenilmiş maceralar yalnız birer isimle hatıralarında canlanıyordu. Ömer Behiç sırayla, “İşte Mürüvvet Hanım,” diyordu, “kocasından hâlâ ayrılacak. Bak, bak, Talat Bey’in annesine bak! Cadı, gelinini evden dışarı ettikten sonra şimdi Kâğıthane’de oğluna başka bir kadın arıyor galiba... Üstünde haremağasıyla sarı tekerlekli arabayı görüyor musun? Tayyar Efendi’nin odalığı! On beş yaşında ya var ya yok. Kim anlatıyordu bilmem. Geçen seneye kadar kız Tayyar Efendi’ye efendi baba dermiş. Bahse girerim ki şu siyah atlı açık arabadaki kelli felli efendiyi tanımadın: Behçet Efendi...”

Vedide sordu:

“Yanında oğluyla?”

Ömer Behiç karısının sorusundaki masum bilgisizliği giderebilecek bir cevap vermeyerek fakat onun zıddını işaretle karşılık vererek, “İlginçtir ki,” dedi, “karısı Nesime, cariyesiyle beraber bugün Kâğıthane’ye gelmemiş...”

Artık anlayan Vedide kalbinde bir iğrenme hissiyle, daha fazla görmek istemeyerek pencereden biraz çekildi. Bu seyirden eğlenmekten çok tiksiniyordu. Bütün bu az çok murdar, az çok acı, daha bilinmemiş, işitilmemiş, büyük şehrin kim bilir [nasıl] meçhul köşelerinde kaybolmuş şeylerin varlığını tahmin ettirerek onun gözünde aile hayatını hep ihanetlerden oluşan, acıklı sırlarla dolu, kirli bir facia hükmüne getiriyordu. Demek bütün bu gözlerinin önünden aile hayatının türlü facialarını ve pisliklerini anlatarak geçen halk, birbirine dost ve bağlı olmak için o kadar sebepler varken tersine aralarına aldatma ve ihanet uçurumlarını koyan bütün bu karılar kocalar, zihninde aşırı bir genişlik kazanarak bık-

kın, üzgün serilen, sayılamaz çokluğunun dehşetini hayalin havsalası kaldıramaz, harap, yıkık evlerden oluşan, sonsuz bir iç sıkıntısı ve perişanlık zemini şeklinde uzanıp giden siyah bir resim çiziyordu. Bu siyah resimde yıkılmış, enkazının içine gömülmüş, son yıkıntılarından arta kalan topraklarının dışlarında kemirilen ölü evler, sonra, bunların yanında henüz ölmemiş, henüz başını kırıp düşürecek darbeyi almamış fakat ölmek üzere, kemiklerini çatırdatan çırpınışlarla kıvranarak nihayet eklemelerini kırıp parçalayacak dakikayı bekleyen, can çekişen evler, daha sonra süslü görünüşler altında gözlerden saklanmak istenen gizli dertlerle hasta, damarlarının zehirli kanlarıyla gizli gizli, için için çürüyüp yıpranan hasta evler vardı. Ve bütün bu korkunç manzaranın arasında, harabelerde dolaştıkları sanılan gölgeler belirsizliğiyle Vedide uzaklarda, bu düşkün evlerin yıkık duvarları kenarında, sarsılan çatıları altında kırık hayatlarının matemlerini tutan zelzeleye uğramış bir şehir halkı perişanlığıyla sersem sersem dolaşan gölgeler görüyordu.

Şimdi o soğuk akşam rüzgârı, buz gibi bir yokluk nefesi zulmüyle, biraz evvel burada kaynaşan hayat ve hareketten, toprakların derinliklerinden birden açılıvermiş bir uçuruma çöküp kaybolan bütün o gürültülü halktan sonra karanlık ve sessizlik saçarak, bu haraplık resminin hasta ufuklarına gittikçe siyah sisler yığarak kara bir kefenle her şeyi örtmek istiyordu.

Vedide arkasında düşünen kocasına bakmayarak, şimdi artık karanlıklaşan boş odaya bir göz gezdirdi. Kalbinde belirsiz bir soru vardı: Kendi evi, kendi yeni evleri ne olacaktı? Etrafında sallanıp yıkılan evlerin arasında, beyaz cephesinde her gün taze bir mutluluk ve sevinç pırıltısı parlayarak, hep sıhhatinin neşesiyle gülümseyerek devam edemeyecek miydi?

Şimdi oda o kadar karanlıktı ki bu karanlıkta o sorunun bilinmezliğine fazla bir şüphe bulaşıyormuşçasına ürkü. "Karanlık!" dedi.

[Ömer Behiç uyuşukluğundan silkinerek:]

"Onu hiç düşünmedik, evimizde ilk geceyi karanlıkta geçirirsek iyi olur!"

Ayağa kalktı, Vedide cevap vermeyerek gözleriyle onu takip etti. Dalgın, onun merdivenden inen ayaklarını dinledi, sonra vücudunu saran büyük gevşeklik içinde iskemlesinin üzerinde başı pencerenin kenarına dayanmış, düşündü. Bu bir düşünmekten çok bir uyuşukluk, bütün duygularını ve düşüncelerini birbirine karıştıran bir sarhoşluktu.

Birden bu mesut gün böyle hüznünlü bir sonla bitivermişti. Büyük sevinçleri takip eden üzüntü eğilimiyle Vedide, zihninde hüznülenmek için bir sebep bulmaksızın, şu dakikada garip bir hüznün ihtiyacına benliğini teslim ediyordu. Hayatının mutluluğunda sürekli bir endişesi vardı ki onu en şen saatlerin arasında bile arayıp bularak takip ederdi: Bu mutluluğun devam edememesi; bir gün, en beklenmeyen, en umulmayan bir dakikada bir darbenin bu mutluluğu kırıp mahvetmesi ihtimali... Ve uzakta, belirsiz bir ufkun köşesinden çirkin, öfke dolu bir gülüşle bu ihtimal şimdi ısırp parçalamaya hazır dişlerini gıcırdatarak onu ruhunun derinliklerine kadar titretirdi. Bu, gizli bir düşmanın, onların böyle bahtiyar olmalarına kin besleyen aslı esası belirsiz, manevi bir hasmın tehdit eden, intikam almak için dakikadan dakikaya bir fırsatı gözler çehresiydi ki bu kadının mutluluğuyla eğlenerek ona uzaktan, "Bahtiyar kadın, inanıyor musun ki bu böyle her zaman, her zaman devam etsin?" demek isteyen hain bir manayla bakardı.

Bu hayalin zalim takibinden hiç kurtulamadı. İşte bugün onu yine karşısında buluyordu. Hele, artık bütün

bahtiyarlık emelleri son derecesine vararak biraz daha bahtiyar olmak için aranacak bir şeyi yokken o tehdit daha fazla berraklık kazanıyor; o düşman siması, mutluluğun bu tam zaferinden büsbütün taştan bir kinle artık öç almak dakikasını daha fazla ertelemeyecek, kudurmuş bir hırsla bakıyordu.

Kaç kereler kocasına bu korkusundan bahsetmiş, bir gün mutluluklarını tahrip edecek olan bu bilinmeyen düşmanın mümkün değil kendini sakınamadığı tehdidinden korunabilmek için kaç kereler bir çocuk sığınağıyla ona sokularak düşüncelerinin sakinleşmesini onun sevgi teminatlarında aramıştı. O karısını bir öpücükle, bir kelimeyle sakinleştirdi.

“Çocuk!” derdi. “Siz kadınlar, hepiniz az çok çocuksunuz, hele bir endişeye, kalbinizde sizi kemirecek bir kurda her vakit muhtaçsınız. Bu öyle bir sinir hastalığı ki bunun tek devası gözyaşlarıdır. Mutluluğunuzun neşesini sağlıklı tutmak için sizi ufak tefek sebepler bularak ağlatmalı. Kadınlar ağlamazlarsa mutluluklarının sessizliğini dolduracak şeyler icat ederler, kuruntulanan belalarla kendilerini zehirlerler, mutlaka, hiç olmazsa bir parça mutsuz olmak için sebepler bulurlar ve genellikle bu o kadar tehlikeli, o kadar zararlı olur ki bir gün kendileri de fark etmeksizin artık bir daha mesut olmamak üzere mutsuz olmuş bulunurlar.” Ve gülerek ilave ederdi: “Haydi Vedide, bir parça ağla!”

Kaç kereler kocası ona, “Haydi! Bir parça ağla!” derken o hem kesik kesik gülmüş hem ağlamıştı. Ömer Be- hiç onu bırakır ve gözyaşı tedavisi adını verdiği bu usulle karısını üç-beş dakika tedavi ettikten sonra sorardı:

“Şimdi bitti mi? Artık on gün mükemmel bahtiyar olabiliriz. Mademki o kıskanç talihe borcumuzu ödedik...”

Vedide ona itiraf etmişti, en çok ondan, kocasından korkuyordu. “Beni sevdiğinize yahut hep seveceğinize emin olmak mümkün değil ki!” derdi.

Karısının bu yolda sorularından Ömer Behiç birer şakayla kurtulurdu. "Ondan ben de pek emin değilim," derdi.

Ömer Behiç'in buna benzer bir şakası için Vedide bir gece sabaha kadar dargın durmuş, kocasının vicdan rahatlığıyla uyuyuşundan daha da şiddetlenen bir hırsla saatlerle yatağında ağlamıştı.

Evet, en çok ondan, onun hayatından korkardı. Bütün karıkoca hikâyelerini dinlerken hep beyninin içinde kendi mutluluğunu tehdit eden o korku vardı. O aile hayatı faciaları bu korkunun arasından görünmekle üzerinde fazla aşırı bir etki gösterir, Vedide kendisine merhamet hissi veren zavallılardan bir parça kendisine, kendi mutluluğunun olası yok oluşuna acırcasına üzülürdü. Bir çocuk cenazesinin karşısında kendi çocuğunun da kaybı ihtimalini düşünerek ağlayan anaların duydukları hisse benzer bir içsel kıyasla bu mahvolmuş mutluluklar karşısında Vedide düşünürdü: Bir gün kendi kocası da, işte bütün o zavallı Şekûreleri öldüren zalim Ferruhların hayatına benzer bir ihanetle ona artık bir daha altından kalkılamayacak, artık yaşamak için bir nefes daha almaya kuvvet bırakmayacak, kemiklerini hurdahaş ederek hemen oraya yıkıverecek bir darbe vuracaktı. O zaman o, beli kırılmış, kazaya uğramış bir kedi, bir ana kedi ümitsizliğiyle etrafında bağırان yavrularını çekerek, sürüklenerek toprakların içinde bulana bulana, bu kırık vücuda sakın bir devrilme köşesi bulmak için bir duvar kenarında yıkılıp kalacaktı. Selma ile Leyla'yı etrafında gözleri yaşlarla dolu gördü. Onlar masum gözlerinin anlayamayan bakışıyla, yaşlarının bulutları arasından, can çekişen annelerine bakarak, "Ne oldu?" diyeceklerdi. "Biz ki o kadar şen, o kadar bahtiyardık, niçin şimdi böyle bir duvar kenarında, terk edilmiş, can çekişiyoruz?"

Hayalinin bu acı manzarası karşısında gözleri dolar,

arada bir bol yaşlarla taşarak ağlar, nihayet kendisini çocuk bularak bu gözyaşı taşkınyından kesik kesik kahkahalarla çıktıktan sonra hayalinin bu acı manzarasına anlaşılr bir yalanlama bulmak ihtiyacıyla, gözleri kızarmış, dudaklarında mahcup bir tebessüm, kocasını bulur, onun yanına, ta yanına sokulur, başını omzuna koyarak gözlerini arar, “Gözyaşı tedavisinden geliyorum!” der.

Kocasına o kadar büyük bir güveni, onun hakkında öyle yüce bir iyi fikri vardı ki onun tarafından böyle aldatılmak varsayımlarına imkân bıraktıkça utanır, kendi kendisini kınar, kendini ona karşı bir günah işlemiş olmakla suçlu görerek bu günahın affını ona daha fazla sokulmakta, onu daha fazla gösterişlerle severek muhabbetinin daha annece özenleriyle sarmalamakta arardı.

Öyle saf, temiz bir çevrenin havasında, öyle hastalık tohumlarının istilasından korunmuş bir toprakta yetişmiş beyaz bir çiçek kadar ruhu el değmemişti ki evliliğine kadar hayat onun için düşüncesi tehlikeli, uzakta, henüz bir el sürülmeye, sayfaları çevrilmeye cesaret olunamamış, kapalı bir kitap hükmünde dururdu. Kocasından, çocuklarından, evinden başka meşgul olunacak bir şeyin var olduğuna inanmayan bir annenin kızıydı. O nadir ailelerden biriydiler ki onlar hayatta, sokaklardan akan çamurlardan kirlenmemek için eteklerini toplayarak, çekingence ve dikkatle dururlar. Evin içinde baba, tapılacak, en küçük arzularına kutsal birer emir hürmetiyle itaat edilecek, hâkimiyet ve amirliği insanlığın üstünde, bir başka türlü vücut hükmündedir. Ana ve çocuklar ona biraz yavaş, âcizlik ve mahkûmluklarını itiraf edercesine alçak bir sesle söz söylerler; o öfkelenirse başlarının üstünde bir fırtına hisseden büzülmüş kuşlar vaziyetiyle sinerler, gülmek için dudaklarının bir tebessümünü beklerler ve bu itaat, onun iradesine, onun varlığına bu bağıllık öyle ruhlarını itaat ve boyun eğme hazzıy-

la gıcıklayan bir şeydir ki onunla mesutturlar. Bir gün Ömer Behiç için ona, "Nasıl? Beybaban seni istersen verecek!" dedikleri zaman Vedide kıpkırmızı olmuş, cevap verememişti. Haftalarca babasının, annesinin yanında gözlerini kaldıramayarak gezerdi.

Andelip Bacı araya biraz şakacılık kor, bu ana ve baba ile kız arasına teklifsizlik koymak için şakalar icat eder, sonra onu kızarıyor, odadan fırlatarak kaçıyor gördükçe, "Ah, hanımım ayıp zannediyor," derdi. "Ayıp değil ki, niçin ayıp olsun sanki?"

Andelip'in zihninde bu, hayatın ayıp olmayan nadir şeylerinden biriydi. İlk gece gözlerini kocasının yüzüne kaldıramayan Vedide'yi bir aralık bahaneyle odadan çıkarmış, "Niçin öyle duruyorsun hanımım?" demişti. "Pek ayıp, sonra ne pısırik kızları varmış derler."

Vedide kocasına karşı bu pısırik[lık]tan senelerce kurtulamamıştı. Onu herkesten başka, hele kendisinden öyle yüksek bulmuştu ki onun yanında çocuklaşır, bir hata etmek, büsbütün çocuk görünmek korkusuyla lakırdı ederken, bir iş yaparken birden kendisini şaşırtan utangaçlıklar içinde bunalırdı. Önce sevdiğini bilmiyordu, ilk zamanlarda o hürmet edilecek, korkulacak bir tanrı hükmündeydi; sonra arada, kendini kaptırarak üzerinde uzun uzun saatler geçirilen bir beşik vücuda gelince buna bir samimiyet anlamı eklenmiş oldu. Vedide kocasına hürmetten başka bir hisle bağlı olduğunu o zaman anladı ve bu her gün, her saat bir parça daha kuvvetlenerek kendisini biraz daha kuvvetle hissettirmişti. Kendisini hiçbir zaman, hiçbir şeyde onunla denk bulamazdı, arada bir onun yanında meydana çıkıveren küçük cahilliklerinden gözlerinin beyazına kadar kızarırdı. Onu dinlerken bütün zihin kuvvetini kullanarak onun irfanı seviyesine yetişebilmek için çalışır, ikide birde aralarında açılan konuşmalarda onun talakatine, ikna kuvvetine

karşı pek de zayıf kalmamak için uğraşırdı ve kuvveti için pek fazla gelen bu uğraşmalar arasında onun yüksek fikir tabakalarında dolaşan zekâsını, en adi meseleleri bir sihir dokunuşuyla aydınlatıp yücelten talakatini öyle ulaşılamayacak derecede bulurdu ki mağlup, perişan fakat hayran ve tutkun, onu o kadar yüksek düşündüğü, öyle güzel söylediği için daha da severek, onu daha da hürmet ve hayranlığa layık görmekten bahtiyar olarak, her şeyde böyle aşağısında bulunmaktan ve bunu hissetmekten garip bir hazla, gözlerinde bahtiyarlığının sevinciyle susardı.

Kendi kendisine aralarındaki irfan mesafesini o kadar uzak görmekten kaynaklanan üzüntüleri olurdu. Onun tanıdığı, hemen her gün gördüğü kadınlar arasında kim bilir ne kadar üstün eğitim alanların varlığını Ömer Behiç'in onlardan sonra kendisini kim bilir ne kadar düşük görerek payına sade bir kadının düşmüş olmasından üzülmesi ihtimalini düşünerek derin bir ıstırapla kalbi sızlar, uzaktan uzağa kendisine üstünlüklerini hissettiği, özellikle de onun tarafından tarif edilirken övülen kadınlar için bir kin duyardı.

Kendisine öyle geliyordu ki Ömer Behiç onu bir acıma ve merhamet duygusuyla seviyor. Bunu bir parça sadakaya benzer bir sevgi türünden görürdü, hatta kendisini güzel bulmuyordu bile. Biraz uzunca boyu genç kızlık hayatında ince ve zarifken şimdi gittikçe fazlalaşan bir dolgunlukla kalınlaşıyor, onu hareketlerinde daha az serbest, yürüyüşünde daha ağır yapıyordu. Dikkat etmişti, Ömer Behiç hep ince, zarif, bütün hayatlarında genç kız kalan kadınları güzel bulurdu. Vedide sokakta, eldivenlerinin içinde bir çocuk eli kadar minik duran elleriyle eteklerini kaldırarak kaldırımlar üstünde ancak ayaklarının hafif bir temasıyla sanki uçarak düzgün ve ahenkli yürüyen kadınlara rast geldikçe böyle olmadığına üzüldü,

kendi dolgunluğu, ağırlığı gözünde büyüyerek kalbinde derin bir sıkıntıyla o ince ve zarif kadınları kıskanırdı. Ömer Behiç orta boyuyla, redingotunun içinde belinin inceliği tamamıyla belirginleşen, hiçbir zaman şişman olmayacak asabi vücuduyla, çenesinde biraz uzun bırakılmış kırkık sakalıyla, ince ipek kaytanı kulağının üstünden dolanmış gözlüğünün altında tatlı bir tebessümle hep gülüyor zannolunan koyu sarı gözleriyle; giyinişinde, yürüyüşünde, söyleyişinde hiç aldanmayan nefis zevkiyle o kadar şık, o kadar zarifti ki Vedide'nin, onunla beraber bulunurken, aralarındaki farkın mesafesini lüzumundan fazla büyük görerek titrediği dakikalar olurdu.

O çocukları için iyi bir anne, evi için tam manasıyla bir kadın, kocası için biraz da analık eder bir eş olduğundan emindi; fakat evini kahkahalarının neşe ve hayatıyla canlandıran, ipek eteklerinin hışırtılarıyla çevresinin havasını dolduran, etrafındakileri hep güldürecek, eğlendirecek çocukluklarıyla, şakraklıklarıyla nerede bulunsalar orada zorunlu bir sevincin dalgaları içinde yuvarlanan kadınlardan değildi. Kocasının uzun okuma saatleri esnasında çocuklarını uyutup elinde kenarı bastırılacak bir mendil yahut ilikleri tamir olunacak bir gömlekle geldikten sonra koltuklardan birine gömülür, biri kitaplarıyla, diğeri işiyle, uykuya benzer bir sakinlik içinde susarlardı.

Ara sıra onun ellerinden işi kayarak dizlerinin üzerine düşer, gözleri kocasına çevrilir, uzun uzun ona bakar, sonra böyle uzak durmak istemeyerek, kendisini mağlup eden bir sokulganlık ihtiyacıyla bir gölge kadar hafif, yanına gider, oturur, elini uzatarak onu bu derece meşgul eden sayfanın üzerine kapar ve başını hemen oraya, kitabın yanına koyarak, "Biraz da ben!" demek isteyen bir vaziyetle durur, bütün korkularının teminlerini onun bir öpüşünden beklerdi.

Bu akşam da, şurada, artık odayı tamamıyla kaplayan karanlıkta, ruhunu birden saran hüznün içinde ona sokulmak, kollarına atılmak ve, “Beni, hep beni seveceksin değil mi? Biz bütün o demin geçenlerden olmayacağız değil mi?” demek ihtiyacını duyuyordu.

Merdivenden inen çocukların gürültüsüyle uyuşukluğundan silkindi, bacının Leyla’ya, “Ya, küçükhanımım tıpış tıpış merdivenlerden iniyor,” diyen sesini işitti. İsmet, Suzidil’e bağıırıyordu: “Teyze! Mumu göstere-sene! Ferit kucağımda, karanlıkta ikimiz birden düşeceğiz.”

Gürültü uzaklaşıyordu. Kocasını nerede kalmıştı? Camlı kapıdan hafif bir ışığın titrediğini, sonra elinde bir mumla Suzidil’in geçtiğini gördü. Seslendi:

“Suzidil!”

O dönerek kapıyı açtı. “Siz burada mıydınız küçükhanım? Ben de sizi arıyordum. Beyefendi sizin için karanlıkta kalmasın dedi de...” Sonra mumu tahtanın üstüne bırakarak hemen oraya, Vedide’nin ayaklarının dibine diz çöktü ve ilave etti: “Allah daha iyi etsin küçükhanım, sizi böyle gördükçe ne kadar övünüyorum bilerseniz... Beyefendi hep sizi düşünüyor, şimdi de aşağıda Sabriye Kadın’la beraber size ziyafet hazırlıyor.”

Gözlerini indirdi, söylenecek şeyi arıyor gibiydi. Vedide sordu:

“Siz nasılsınız Suzidil? Yine halinde bir gariplik var.”

Suzidil birden cevap vermedi, boğazını tıkayan bir şey vardı, sonra gözlerini kaldırmayarak, “Biz ne vakit iyi olduk ki?” dedi ve ardını getiremeyerek boşandı. Şimdi gözyaşları seri bir akışla şıpır şıpır damlayarak dizlerinin üstünde kilitlenmiş kuru, zayıf ellerini ıslatıyordu. Boğularak ilave etti: “Kovulduk da öyle geldik. Efendilerimiz olmasa sokaklarda kalacağız...” Hep gözünden yaşlar akarak artık her şeyi söylemek, hepsini anlatmak isteyen bir coşkunlukla devam etti: “Neler çektiğimi anlatamam

ki... Nasıl dayandığıma şaşıyorum, ne de çıkmaz canım varmış. Sabahtan akşama kadar cadı anasının lakırdısını işitmeli. Aman ne ağıza alınmaz laflar küçükhanımcı-ğım! Neler neler söylemiyor... Acaba dünyada benden aşağılık, benden kötü bir kadın var mıymış? Çıldırarak oluyorum. Gönül, ya bu karının gırtlığından yakala da sık ya kendini Ferit'inle beraber kaldır kuyuya at, diyor. Sonra gece, yatsılardan sonra yıkıla yıkıla, zilzurna eve gelir, o gün ne kazandıysa meyhaneye vermiştir. Yeleğinin cebinde ya unutulmuş birkaç kuruş ya meyhanede sürülememiş bir silik çeyrek bulunursa onu gizlice çalmalı da ertesi güne yiyecek nevale buluşturmalı. Haddin varsa ağız aç da bir söz söyle, o zaman tokat hazır... Tokat, şimdiye kadar yediğim tokatlar sayılamaz. İlk önce şaşmıştım. Kızlığımda karılarını döven erkekleri işitirdim de inanmazdım, bu hikâyeler bana uydurma gelirdi. Sonra bir gün, nedendi bilmem, olmayacak bir şey için onun ilk tokadını yiyince şaşırdım, sahiden vurmamış da bir yanlışlık olmuş zannettim. Sersem sersem bakıyordum, o yaptığından biraz utanarak gülüyordu. O zaman gözlerim cadıya tesadüf etti. Onun gözlerinde, 'Oh olsun!' diyen bir sevinç vardı. Onu öyle gördükten sonra ağlamaya başladım. Bu ilk tokattan sonra artık âdet oldu, ikide birde tokat... Ferit hasta olur tokat, cadı tencereyi ateşte bırakır, komşuya savuşur, yemeğin dibi tutmuş diye tokat, bahçeye başörtüsüz çıkmışsın der tokat, tokat! Tokatsız söz söylemez oldu. Ben artık ağlamaktan vazgeçtim. Niçin ağlayayım? Ne fayda çıkacak? Vücudumda artık yaş kalmadı ki..."

Vedide suskun, kalbinde bir pençenin tırnaklarıyla, bu sefil hayatın şikâyetlerini dinliyordu. Suzidil söyledikçe hırslanıyor, gözlerinde yaşlar uzun aralıklarla durarak ağzından kelimeler birbirini kovalarcasına dökülüyordu:

“Nihayet benden usandı. Artık diline Ferit’i doladı. Yine hep o cadının marifeti! Artık beni öldürecek başka bir çare bulmak isteyince aklına Ferit gelmişti. Oğlunu ikide birde kıstırıp Ferit şunu yaptı, Ferit bunu yaptı diye doldurur, doldurur. Nihayet bugün...”

Gözyaşları tekrar boşandı, Suzidil artık söylemiyordu, bir dakika evvel artık vücudunda yaş kalmadığından bahseden bu zavallı kadın şimdi gözyaşlarının arasında boğuluyor gibiydi. Vedide bir şey söylemeye lüzum görmüyordu. Niçin söyleyecekti? Avutmak için mi?

Suzidil mayası derin hir feragat hissiyle yoğrulmuş bir mahluktu. Hizmetçilik hayatında başkalarının emelleriyle hareket etmekten ibaret öyle uzun bir devre geçirmişti ki ona feragati, başka türlü bir hayatın vücudunu unutturacak kadar öğretmişti. Bu onda öyle hastalıklı bir huy olmuştu ki kendisinden çok başkalarının hesabına yaşıyor zannolunurdu. Ayaklarının altına bir fırça verirler, tahtalar silinecek derlerdi, o cılız bacaklarının üstünde, kirli sular içinde, meydan süpürgesinin çıkarılmış sapına tutuna tutuna, fırça gürültüsünden fırsat bularak çıkabilen sesinin mırıltılarıyla yorgunluklarını uyuşturarak tah-ta silerdi; önüne bir küçük dağ kadar çamaşır yığarlar, yıkanacak derlerdi, o hep bitmez tükenmez sabrının kuvvetiyle teknenin önüne çömelir, ellerinin derileri yüzölerek, parmaklarının kemikleri kırılarak kim bilir ne kadar uzak, bilinmez bir yarının gizli emellerini kaynar suların bulutlarında sezmeye çalışan hayaliyle çamaşır yıkardı. Ve bu her gün, her saat böyleydi. Çocuğu eğlendirir, evin bütün hastalarına bakar, gezmeye gidilirken eğer taşınılacak bohça yoksa ev beklettirilir, nihayet nadir bir tesadüfün yardımıyla artık emredilecek bir iş bulunamayıp da ona nihayet yorgun bacaklarını uzatarak dinlendirmeye fırsat verecek iki boş saat kalırsa eline bir dikiş tutuşturularak, “Al kız, şunu dikiver!” denilirdi.

O sessiz, şikâyetsez, asla memnun olmayan azarlayan gözlerinin baskısı altında ezilerek, silinerek, kuruyup ufalan vücudunu bir kabahat saklarcasına, daha az yer işgal etmek, daha az dikkate hedef olmak için daha küçük yaparak, mahkûmiyetinin altında tevekkülle eğilerek, gözleri yerlerde sürünerek, zavallı mahrum hayatının öksüzlüğüyle evin içinde köşeden köşeye, aşağıdan yukarıya dolaşır, nihayet nefes alacak bir köşe arardı.

Hayatının en büyük mutlulukları bayramdan bayrama yapılan basma entarilerle senede bir kere yenilenen mercan terliklerdi. Fakat bütün bu cereyan eden yorgunluk ve sıkıntı yıllarına rağmen onun ruhunu taze tutan bir ümit, o bilinmez geleceğin ümitli hayali vardı ki onunla yetinirdi. Nihayet o kadar beklenen ümidin gerçekleşme zamanı gelip çatinca şaştı. Bu kadar çabuk geleceğini hiç düşünmemişti. Unutmuştu ki hayatının ve çalışmasının en işe yarayan kısmı artık geri dönmemek üzere gitmiştir, düşünmek istemedi ki hayatının bu saati, ömrü pahasına kazanılmış bir haraplık senetidir.

Vedide'nin dul teyzesinin vefatından sonra hanımın vasiyetiyle tavan çivisi iğnesinin¹ satılarak kendisinin gelin edileceği söylenince çocukça sevindi. Bu öyle beklenmemiş bir mükâfattı ki onun gözünde hayatının bütün işkencelerini birden silmiş oldu. Uzun bir kısmet bekleyişinden sonra nihayet Suzidil'e bir talip çıktı. Bu elinden her iş gelir, ekmeğini taştan çıkarır bir adam deniyordu. Yalnız bir anası vardı. Muhacir mahallesinde bir evleri vardı ki o kadar fena değildi. Babası vaktiyle Rusçuk'ta hatırı sayılır bir adammış, kendisi de –Suzidil'e gülümsemeyle bakılarak ilave olunuyordu– güzel bir adamdı.

İlk akşamı kocası, Suzidil'e haber verdi, "Bak, ben

1. Bir ziynet eşyası. (Y.N.)

sana söyleyeyim,” dedi, “anamın sözünden çıkmayacak-sın. O ne derse o olacak.”

Ve ömründe birinci defa olarak emreden bir adamın gururuyla bütün kesesini Suzidil'in önüne fırlatarak, “Bana sigara yap bakalım!” demişti.

Suzidil için o kadar seneler beslenen mutluluk rüyasından hakikatin bu sert darbesiyle uyanış pek acı oldu. Bu kaynana, Suzidil için bütün hayatı güç ve servet içinde geçmiş bir hanımefendi oluyordu ki memleketinin hayal ürünü bir köşesinde bırakılan çiftliğinin, konağının tantanasının hatırasıyla gelinine hükmetmek istiyor, olanca amirlik arzularını onun kavrulmuş vücudunda deniyordu.

Daha ilk günlerde haber vermişti, “Ben mahsus kul cinsinden gelin aradım,” demişti, “yoksa oğluma karı mı yok! Elimi sallasam ellisi, başımı sallasam başı tellisi...”

O zaman Suzidil için bir başka ıstırap devresi başladı ve bu defa hükmedenler öyle tatmin edilemeyecek, ne kadar fedakârlık gösterilse asla memnun kalmayacak amirlerdi ki yavaş yavaş halayıklık hayatında bir itiraz kelimesine hak bulmayarak itaat etmek şeklinde kabul olunan terbiye sarsılmış, nihayet onun da sesi yükselmeye, tabaka tabaka artmaya başlayarak o da bu kaynana-nın gelini olmuştu. İkisinin arasında hayat bir mücadeleydi. Sabahleyin kaynana, gelininin etrafında dolaşmakla, bütün ondan evvelki günlerin kinini çıkaracak bir hücum vesilesi aramakla başlardı. Gelin fark etmiyor-muşçasına, küçük bir tırnak ucu görse pençesini saldırmaya hazır, sefil hayatının birikmiş acılarıyla hırçın, yaklaşan kavganın hırsıyla titreyerek, vaktinden önce başla-mamak için dudakları kısılmış, etrafında dolaşan düşma-nı görmüyormuşçasına bakmayarak ya Ferit'e lapasını yedirir ya kocasının bir söküğünü dikerdi. Sonra birden, kimin sebep olduğu anlaşılamadan kavga başlardı. Bu sa-

atlerle toplanmış bulutların birden patlayan gümbürtüsüyle müthiş bir sağanak suretinde taşardı; sonra ikisi de yorgun, hasta sinirlerinin kırılmış haliyle susarlar, kavga uzun kesintilere uğrardı. İkisi de ayrı ayrı köşelerde, uzaktan uzağa ufukları dolaşan gök gürültüleri gibi tek tek homurtularla düşmanlıklarının kavga esnasında söylenememiş zehirlerini boşaltırlardı. Ara sıra bir kıvılcım sebep olur, tekrar şimşekler tutuşurdu. Tekrar bu iki düşman, aralarında korkusundan bağırarak Ferit'le birbirlerine sokulurlardı. Gözleri gözlerinde, yumrukları sıkılmış, dişleri kilitlenmiş, birbirini parçalamaya hazır iki canavar vahşetiyle şimdi boğuşacaklar zannolunurdu. Bir süreden beri Suzidil bu kavgalardan mağlup çıkıyordu. O yüzüne haykırırken artık fırlatılacak bir kelime bulamamış olarak birden boğazına bir şey tıkanıyor, sinirleri boşanıyor, sonra elleriyle çenelerini kilitleyerek, kolları uzanarak kaskatı düşüp seriliyordu.

Bu kadın, kocasından, nihayet mağlup olan direnme gücüne biraz avuntu verecek bir kelime, bir merhamet ve şefkat kelimesi bile işitmiyordu. Mehmet Ali hırçın, baruttan yaratılmış kadar parlamaya meyilli, toplumda payına düşen aşağı sınıf öfkesini evde emri altındaki zayıf mahluklardan çıkarmak isteyen canavarca sert, çarpık, sokar bir zalimdi ki kendi küçüklüğünü başkalarını daha küçükleştirmek, daha fazla aşağılamakla unutmak isterdi. Evliliğine kadar anasının bir dakika huzur vermeyen bir kahharyken nihayet kabalığını hep aynı deneme zemininde uygulamaktan, zorbalık ihtiyacını hep aynı tatbik sahasına harcamaktan yorularak kullanacak bir başka vücut aramıştı. Onu evliliğe sürükleyen, hayvanlığının derinliğinde yatan bir sevgi ihtiyacının açığa çıkmasından çok bütün zorbaca emellerine daha fazla boyun eğen bir mahluka sahip olma ihtiyacıydı.

Kırmızı kuşağının arasından hiçbir zaman eksik ol-

mayan küçük bir bıçağı çekecek kadar bir gün arkadaşlarıyla bir kavgada öfkesine mağlup olduktan sonra Feriköy birahanesinde kovularak ötekinin berikinin arabalarında gündelikle çalışıyordu. Akşam on birden başlayarak arabayı ahıra çekinceye kadar iki-üç saat içinde yoluna tesadüf eden meyhanelerden hemen peyke¹ başında alınmış kadehlerle tütsülendikten sonra, eğer o gece kendisiyle beraber meyhanede gecikecek bir-iki dosta rast gelmemişse eve gelerek yarım kalan eğlencesini Suzidil'i kahretmekle tamamlardı. Suzidil onun elinde zalim bir çocuk eline düşmüş zavallı bir böcekti ki yavaş yavaş, bir bacağı, sonra bir kanadı koparılarak, mümkün mertebe kesin öldürme ânı geciktirilerek, ancak haz alınmak için işkence ediliyordu.

O bütün gün Ferit'in hastalıklarıyla, huysuzluklarıyla uğraştıktan, vaktiyle kocasından, son zamanlarında oğlundan çektiklerinin şimdi de gelininden intikamını alan kaynanasıyla savaştıktan, bir küçük memnuniyet kelimesi bile beklemeksizin bu müthiş savaşın arasında bulunabilen zamanlarını çamaşır yıkayarak, tahta silecek, ortalık süpürerek, dikiş dikerek geçirdikten sonra nihayet oturmaya vakit bulur, yorgun, donuk bir beyinle düşünmeksizin onu beklerdi.

Onu sevip sevmediğini kendi kendisine hiç sormamıştı. Bunu bilmiyordu. Onda yalnız dişileri erkeklerine boyun eğdiren hayvani bir bağlılık vardı ki kocasının bütün haksızlıklarına, zalimliklerine bir şikâyet kelimesi bile çıkarmayarak hep hor görülen, hep yalvaran bir ezilmişlikle, varlığını, dişleriyle erkeğinin yelesini kaşıyan dişi itaatiyle ona bırakırdı. Kalbinde böyle işkenceler içinde yaşamaktan tatlı bir zehrin vahşi lezzetini duyarak gözle-

1. Genellikle eski işyerlerinde ve evlerde bulunan, duvara bitişik tahta sedir, kerevet. (Y.N.)

rinden yaşlar akarken bir kenara büzülür, "Haydi bakalım, çok naz lazım değil," cümlesiyle önüne atılan tütün kesesini çekerek kocasına sigara yapardı.

Yalnız bir noktada onun kocasına isyan edeceği fikrine kapılmışlardı: Ferit. Ana oğul, onu isyan ettirerek daha fazla işkencesine vesile bulmak için şimdi Ferit'le uğraşıyorlardı. İlk önce bu, Ferit bahanesiyle Suzidil'e saldırma şeklinde başlamıştı. Sonra yavaş yavaş, kaynananın geline düşmanlığı kör bir sapkın cereyanla daha fazla Ferit'e yönelir olmuştu. Bir gün saçlarını boyadığı kına kâğıdını hücreden çekerek döken Ferit'i, Suzidil'in orada bulunmayışından yararlanarak iki bacağına arasına kısırmış ve o zavallı kavrulmuş, cılız ellerine iğne batırmıştı. Çocuğun feryadına koşan Suzidil o zaman çılgın bir ana öfkesiyle kocakarının saçlarını yakalamıştı, "Cadı!" diyordu. "Ben senin saçını demet demet koparayım da sonra sen kına yakacak şey ara..."

Bugün birinci defa olarak komşular müdahale etmişlerdi, herkes kaynanasına hak veriyordu. Suzidil'e lazım olan hak değildi, ona lazım olan Ferit'e dokunulmamasıydı. Bu vaka bir başka savaşın ilanına sebep oldu ve savaş sahası Ferit'in bitmeyen hastalıklarla çürümüş sıska vücudu, zavallı sefil vücuduydu.

Suzidil devam ederek, "Yavrucak artık evin içinde bucak bucak kaçıyor," diyordu, "düşünün bir kere, a küçükhanımcığım, bu çocuğa insan nasıl acımadan vurur? Onun yumruk yiyecek hali mi var? Bir fiske vursanız yıkılacak. Dün cadı ne yaptı, ne duydu, bilmem ki, galiba biraz da fazla kaçırmıştı. Onu yemeğe bekliyorduk, çocuk acıkmış ağlıyordu, şimdi bırakmıyorlar ki onu ayrıca doyurup yatırayım. Babasıyla beraber yemeliymiş. Rahasından yumruk yiyecek değil mi? Gelir gelmez ona çattı: 'Sus! Piç, şimdi gebertirim!' diye üstüne yürüdü. Ben ses çıkarmamalıyım. Ben karışınca çıldırıyor. Ço-

cuğun arkasına işte o zaman bir yumruk...” Ağlamaktan söyleyemiyor, kelimeler boğazında boğuluyordu: “Ben de ağzımla eline yapıştım, ısırđım, ellerim kilitlendi, elini kurtaramıyordu...”

O zaman, gece, çocuğunu kucağına vererek Suzidil'i çıkarmışlardı. O komşulara sığınmıştı. Bugün saatlerce belirsiz bir ümitle hep kocasının gelip kendisini aramasını bekleyerek komşusunun evinde gecikmişti. Sonra hatırına efendi kapısı, o ikide birde gidilip gözyaşlarıyla başvurulana sığınak gelmişti. Ve hikâyesine son vererek Suzidil, “İşte böyle küçükhanım,” diyordu.

Suzidil içinin dertlerini döktükten sonra artık tamamıyla kuvvetini kaybederek oraya, Vedide'nin ayaklarının dibine, çıplak tahtaların üzerine, başını iki ellerinin arasına alarak yüzünü kapattı, zavallı, sıkıntılı hayatına şifa verecek bir manevi sığınacağın şefkat eşliğinde bütün zehirlerini dökmek isteyerek taşı. Bu bir ağlamak değildi; bir inilti, bütün varlığını sızlatan ıstırapların uzun, boğuk şikâyet çığlıklarıyla bir uluyuştu.

Açık pencereden giren rüzgâr mumun ışığını üfürüyor, bir anda yüzlerce resme giren çırpınışlarla kıvırıyor, uzanıyor, bu zayıf ışık parçası kendisiyle oynayan rüzgârın her keyfine, her arzusuna uyarak, arada bir kopmuş, sönmüş zannolunurken yeni bir hayat ümidiyle tekrar canlanarak çırpınıyor, sonra yalnız bir saniye ferah bir nefesle dinleniyor, artık sakın, bahtiyar yaşayacak zannolunurken tekrar bir sert esinti onu hevesine takıyor, sanki bura bura kıvırıyor, uzatıyor, çeke çeke koparıyor, asla doymayan bir kinle takip ederek işkenceler içinde sarsıyordu. Ve etrafında karanlıklar bu işkence manzarasından korkuyla titrerken, zavallı ışık parçası, rüzgârın zayıf oyuncağı, biraz ötede uluyan Suzidil'e nazire yaparak, daha insafsız bir rüzgârın bu daha zayıf oyuncağına bir dert ortağı olarak, ağır damlalarla yavaş yavaş ağılıyordu.

Vedide dalgın gözlerle, bu yarı karanlık odada çırpınan ışığa bakarak, beyninin içinde bütün düşüncelerini müthiş bir kargaşaya döndüren bir kasırga, sanki uzaklardan, o demin hayalinde resmedilen harap, siyah manzaranın yıkık evlerinden geliyor gibi Suzidil'in uluyuşunu dinliyordu. Kendi kendisine soruyordu, "Bunda kaba-hat kimin, kim sorumlu?" diyordu. Bütün demin gözle-rinin önünden geçen hayat faciaları, Veli Bey'in kızları, Ferruh'la Şekûre, hatta Refet, sonra Kamer, onun zavallı, saf, ahmak kocası, daha sonra ötekiler, daha bilinmeyen talihsizler, işte şu Suzidil, bunlar nasıl hükmedilemez, idare edilemez bir kuvvetin kurbanları; ne uzak kalma-nın yolu bulunabilen ne tedavi şeklini keşfetmek müm-kün olan hastalıkların mahkûm kurbanlarıydı? Ne yap-malıydı ki bu böyle olmasın? Hiç! Hiç!

Bu kelime soğuk bir düşüşle orada yardım bekleyen, inleyen Suzidil'in başına düşüyor gibiydi; hiç, hiç, yapı-lacak bir şey yoktu. Veli Bey'in kızları yavaş yavaş, baş-larda hissetmeyerek, sonra tamam hissedince artık geri dönmek mümkün olmadığına karar vererek bu sefaleti mutluluk olarak gördüklerine kendilerini de inandırmak isteyen bir tebessümle gittikçe daha da çamurların içine düşeceklerdi. Şekûre, Ferruh için ölecekti. Suzidil böyle her zaman uluyacaktı, asıl birbirini sevmek zorunda olanlar, tersine tırmalaşacaklar, boğuşacaklardı.

O zaman tekrar kendisini düşünüyordu, bir saniye kendisini de böyle yerlere kapanmış, uluyor gördü. Ko-casının sesiyle silkindi:

"Vedide! Ne yapıyorsun yukarıda?"

III

Artık yerleşmişlerdi. Misafir odasını sonra düşünmeye karar vererek evlerinin en lazım olan şeylerini tamamlamışlardı. Ömer Behiç'in karısından saklanmış ufak tefek borçları bile vardı. Vedide ara sıra ona takılıyordu, "Kulaklarımın delikleri tıkanacak," diyordu. Ömer Behiç buna çare bulurdu:

"Birer küçük süpürge çöpü sokarsın, tehlike kalmaz..."

Bir aralık, hâlâ kocasının gelip kendisini arayacağını ümit eden Suzidil'le Sabriye Kadın'ı evde bırakarak çocuklar ve Andelip'le beraber Erenköyü'ne gitmişler, üç gece misafir olmuşlardı. Bu hafta içinde onları bekliyordular.

Bugün sabahleyin -bir pazar- aşağıda odasında Selma'yı birinci defa olarak elifbadan¹ derse başlatmıştı. J'ye kadar pek iyi gidiyordu, oraya gelince tartışma başlıyordu.

Ömer Behiç: "Kızım, fena söylüyorsun. Z değil. Bak, dikkat et J..."

Selma sıkılıyor, babasına kızıyordu:

"Aman beybaba! İşte söylüyorum ya: Z... Z..."

O sabrını kaybetmemeye çalışarak örnek bulmak istiyordu:

"Erenköyü'nde komşumuzun ismi neydi, hani ya pembe evin hanımı?"

Selma tereddütsüz cevap veriyordu:

"Menize."

"Menize değil kızım, Menije, Menije, je..."

Kapı çalındı. Selma daha ilk derste başlayan bu ta-

1. Arap alfabesi ve bu alfabeyi öğreten ders kitabı. (Y.N.)

hammül olunmaz sıkıntıdan kurtulmak için fırladı. Ömer Behiç'e muayenehanesine gelen mektuplarıyla evraklarını getiriyorlardı. Cuma ve pazar günleri muayenehanesine uğramamak âdetiydi. Selma için bu, tesadüfün özel bir iyiliği oldu, hiç olmazsa bir saat artık dersten bahsedilme-yecekti.

Ömer Behiç'in en önce kırmızı bir kâğıt dikkatini çekti: Bir telgraf! Aldı ve sapsarı oldu. Bu dakikada oda-ya giren Vedide, elinde kırmızı kâğıtla kocasını o kadar sarı gördü ki, birden bir felaketin soğuk nefesini hissederek sordu:

"Ne oluyorsunuz? Ne kadar sarı-sınız."

Ömer Behiç cevap olarak karısına kâğıdı uzattı. Vedide bu bir satırlık şeyi okuduktan sonra söylenecek şeyi araştırarak susarken o düşüncesini ifade etti:

"Ablamın metanetinden o kadar eminim ki, eğer tehlike gayet ağır olmasa bu telaşa gerek duymayacağına hükmederdim. Mesele yine kalptense kurtulacağında hiç ümit yok. Bu öyle canavar bir dert ki pek nadir affeder."

Vedide dudaklarının arasından, "Zavallı Meveddet Hanım," dedi, "bu mateme nasıl dayanacak?"

Vedide görümcesini bilmezdi, onlar bütün vilayetlerde dolandıkları için İstanbul'a senelerce süren aralıklarla uğrarlardı. Ömer Behiç'in evliliğinden sonra onları İstanbul'a çekecek bir vesile olmamıştı. Vedide'nin hatta uzaktan bile tanışıklığı pek azdı. Ömer Behiç, eniştesiyle ablasından pek nadir fırsatlarla bahsederdi.

Eniştesini sevmemek için geçerli sebepler görmemekle beraber yalnız bu adamın eniştelik sıfatını, bir gün, birdenbire aile hayatının içine girerek evde babadan sonra ilk hâkimiyeti gasp eden, hayatta en ince ve nazik ilk sevgiyi, kız kardeş sevgisini hemen yabancılaştıran, artık ölmüş, soğumuş bir sevgi hatırası uzaklığına

getiriveren o sıfatı affetmeyerek tamamıyla sevmeyi de başaramamıştı. Biraz ablasına da kini vardı.

Tahsilini tamamladıktan sonra babasıyla annesinin hatıralarına beraber ağlamak ihtiyacı onu ablasına yönlendirmişti. Küçük bir seyahat yaparak on beş gün onlarda misafir olmuştu. Bu kısa ikameti esnasında ablasını babasıyla annesinin hatırasından, kendisinden o kadar uzak ve bu adama o kadar yakın, onunla o kadar meşgul, ona o kadar benliğini ve hayatını sunmuş görmüştü ki, bu kardeş kalbinin artık bir daha kendisine geri dönme-yeceğine acı bir inançla hüküm vererek, asıl o zaman hayatta yalnızlığın bütün üzüntüsü ve tatsızlığıyla ciğerlerinden bir damar daha koparak yanlarından kaçmıştı.

Onların mümkün mertebe kendisiyle az kalmak, hatta on beş gün içinde bile birbirine sıkı bağılıklarını en küçük bir arızadan kıskançça bir özenle korumaya çalışmak için öyle önüne geçemedikleri, gizleyemedikleri bir ihtiyaçları, onun yanındayken, hatta onunla konuşurken ablasının ondan bir uzaklığı, gözleriyle, gözlerinde uçan ruhuyla ötekine, eniştaye öyle hissedilmemesine imkân olmayan bir yakınlığı vardı ki, Ömer Behiç haset, kin gibi bir sıkıntıyla acı çekmişti.

Onlarda bir de derin, ancak kendilerini düşünen bir benlik keşfetmişti. Evlilik hayatları çocuksuz geçmişti. Birbirlerine o kadar yetiyorlardı ki, bu semeresiz evlilikten hoşnut gibiydiler. Bitmez tükenmez bir fedakârlık, bir benlik feragati, bir başka vücut için yaşamak, yalnız onun için nefes almak hayatı demek olan babalık analık duyguları onların kalbi için keşfedilmemiş kalarak bütün sarf edilememiş sevgi ve bağılılık duyguları kendi kendilerine geri dönmüş, kalplerinin üzerinde etrafına taşamayarak gittikçe kabaran bir göl gibi birikerek kalmıştı.

Onun için nadir alınıp verilen mektuplarda bile bir yabancılık vardı. Ömer Behiç'te de yalnız kendi çevresi-

nin içinde mahsur kalmak, dış dünyayla mümkün mer-
tebe az alakası olmak huyu hissedilmez bir ilerlemeyle
nüfuz edip yerleşmişti. Fakat bu dakikada karşısında Ve-
dide açık bir görüş olarak, kocasına bağlı bir eş düşünce-
siyle, o kadının kocasını kaybetmeye nasıl tahammül
edeceğini sorarken Ömer Behiç birden ablasını gözleri
yaşlarla dolu, çocuksuz, kocasız, kimsesiz, dulluğun bü-
tün acılığıyla, bütün yalnızlığıyla dul gördü. "Evet," dedi,
"zavallı kadın! Sonra da hiç kimsesi yok, yapayalnız, ha-
yatta tek bir vücut..."

Vedide birden atıldı, "Niçin?" dedi. "Siz yok musu-
nuz? Ben, ben onun için bir karındaş değil miyim? Bilse-
niz onu nasıl teselli ederiz, aramızda nasıl tedavi ederiz."

Bu o kadar kendiliğinden, bu iyi kadın kalbinden
fıskırma bir teselli ve şefkat sesiydi ki Ömer Behiç ayağa
kalktı ve karısına kadar ilerleyerek onu iki ellerinden
tuttu. "Ah! Benim melekler kadar iyi, melekler kadar
güzel karıcığım!" dedi. "Bilsen, bu yapmak istediğin şe-
yin derecesini bilsen! Bilsen ki bir evde bir başka vücut,
bir üçüncü kalp, bir görümce, evet bir görümce ne ağır,
ne ağır bir şeydir! Fakat sen o kadar iyi, o kadar güzel bir
kalbe sahipsin, sonra beni o kadar seversin, o kadar se-
versin ki..." Şimdi onu çekip saçlarından, yüzünden,
gözlerinden küçük küçük öpüşlerle öpüyor, ona teşek-
kürlerini bu öpüşlerle ödemek istiyordu. Bir aralık ilave
etti: "Hem kim bilir? Belki bu mateme hazırlanmakta
acele ettik..."

Şimdi biraz sakinleşerek tekrar yazıhanesine otur-
du, mektuplarını açmaya başladı, bir küçük zarfı açtıktan
sonra gülümsedi, gözlerini kaldırarak tuhaf bir ına-
nayla karısına baktı, gülümsüyordu.

Vedide sordu:

"Ne oluyorsunuz rica ederim? Neden bana öyle tu-
haf tuhaf bakıyorsunuz?"

Ömer Behiç hep gülmekte devam ederek cevap verdi:

“Fena haber Vedide! Sana kıskanacak bir şey daha çıktı. Veli Bey’in hanımı bir zatürreeden yatıyormuş. Bekir Servet yarın sabah geçerek beni almak istiyor. Anlıyor musun? Küçükhanımlar...”

Vedide önemsemiyor görünerek, “Oh,” dedi, “onlar evli barklı, çoluklu çocuklu bir adamı ne yapsınlar? İşte onların Bekir Servet Beyleri var ya...”

Ömer Behiç bu meselede karısını üzme âdetine uyarak, “Kim bilir,” dedi, “onlar için bütün erkekler, araba tutacak, elbise yapacak, parmaklarının o sayılamaz yüzüklerine birer yüzük daha ilave edecek mahluklardır. Hem ondan sonra biraz da benden korkulur.”

Vedide birden önemsemiyor görünmek oyununa devam ederek atıldı:

“Yok, pek de korkulmaz değil ya...”

Bu cümle Vedide’nin ağzından ruhunun öyle coşan bir samimiyetiyle taşarak çıkmıştı ki Ömer Behiç’in gözlerinden şaka manası silinerek endişeyle karısına baktı, dudaklarının arasından yalnız, “Tuhafsın Vedide!” dedi ve oturarak hangisini alacağına kararsız ellerle yeni gelen gazetelerin, dergilerin kuşaklarını çözmeye başladı.

Vedide sahi tuhaf mıydı? Ömer Behiç’in kendisinde de bu korku vardı. Evliliğin sakin bağıyla bütün ihtiras ve arzu emellerini uyutabilmiş uslu bir koca sıfatının arasından arada bir öyle isyan anları olurdu ki, bir başka Ömer Behiç, birden esen bir ateşli rüzgârla kanı tutuşmuş, bütün sinirli alevler içinde hırslı, kendinden geçmiş, garip bir cinnetin hummalarıyla iradesi elinden alınmış bir Ömer Behiç çıkardı. Bu uslu koca sıfatının, asıl kimlik özelliğiyle uzlaşmadığına, bu unsurlardan birincisinin ikincisini, o hiçbir zaman kapanmaz yarayı yalnız örtmekten başka bir şeye yaramayan, tesiri eksik

bir yakıdan, onun her vakit az çok sızlamasının, az çok kanamasının önüne geçemeyen, en küçük bir arızayla deşmeye, nihayet o hastalıklı noktayı olanca çirkinliğiyle açık bırakmaya hazır, âciz ve miskin bir devadan ibaret kaldığını düşündürecek zayıf dakikaları olurdu. Nihayet onu sahte, aldatıcı bularak çıkarıp atacak kadar mağlup olmaktan korkardı. Gömleğine el uzatılsa da biraz açılrsa o iğrenç yara şifa kabul etmez haliyle görülecekti. İçin için sızlayarak göğsünü kemiren bu hastalıklı noktayı örtmek, uyuşturmak, onu unutmak istiyordu.

Bu iki şeyin, birbiriyle hiç anlaşılamayarak biri öbürünü boğup öldürmeye her vakit fırsat arayan bu iki unsurun son bulmayan mücadelesi arasında hiçbir zaman varlığına tamamıyla hükmedemeyerek, hiçbir zaman düşündüğünü yapacağından emin olamayarak ortaya çıkacak vesilelerin esiri, azgın bir selin zayıf ve karşı koyamayan çöp parçası, doğru giderken birden çılgıncasına etrafına çarpınarak, batıp çıkarak fakat hep yuvarlana yuvarlana, hep sürüklene sürüklene akıp gidiyordu. Mümkün müydü ki o selin dalgalarının üstünden yüzerrek, yönünü şaşırmayan huzurlu bir akışla, hiç batmaksızın, hiç çarpmaksızın son noktaya kadar gidebilsin? Bundan emin değildi.

Göğüslerin duvarı arasından gizli hastalıkları hissedip bulmak sanatıyla inceleşmiş, keskinleşmiş, etkileyici bir tahlil hissiyle kendisini de incelerdi, sanki kulağını bu hastanın da türlü gizli hastalıkla dolu göğsüne koyarak dinlerdi. Bu zavallı hasta göğsünün içinde öyle hastalıklar, öyle korkunç illetler keşfediyordu ki kendi kendisinden korkuyordu. Bu hastalıklar kemirdikleri vücutlara öyle zorbalıkla hükmederek onları öyle hareketlerinden mesul olmayacak bir şekilde yönetip idare edecek şeylerdi ki bütün hayatlarında günahlar işlemiş görülenler artık onun gözünde az çok mahkûm, kendiliklerinden

bir şey yapmaktan âciz, hastalıklarının derecesine göre kendilerini idare eden kuvvetin az çok iradesine bağlı, ayıplanmaktan çok acınacak bir sürü zavallılardı.

Bu meselede onun felsefi inanışına derin bir şüphecilik bulaşmaya başlamıştı. Bu şüphecilik asıl onda başkalarını ayıplarken, en küçük şeyleri mahkûm etmekte acele gösterirken kendisi de tamamıyla farkında olmaksızın, şüphesiz kendi samimiyetinin aldatıcılığına kapılarak, istemeksizin hükümlerinde aşırıya kaçtığını fark ederek başlamıştı. Kendi zaaf saatlerini hatırladıkça hükümlerinde sakınılacak şeyler araştırmaya mecbur hissedirdi. Sırf kendi için icat ettiği hafifletici sebeplerle vicdanına karşı ortaya çıkan suçsuzluğu aynı kabahati başkalarında mahkûm etmek şeklinde pekiştirmeye çalışan, başkalarını ayıplarken kendi zayıflığı için ahlak mahkemesine kefil olmuş olan bir gafil olmaktan korkardı. Sonra birden kendini ayrı tutmak ihtiyacıyla, "Lakin mademki ben bu zaaf dönemlerine mağlup olmuyorum, mağlup olanlarla aramızda büyük bir fark var, işte bütün mesele bu farktır," derdi. Asıl gafiller, mağlup olup da vicdanlarını susturacak kadar kendilerini aldatanlardı. Şüphesiz şimdi Ferruh'a sorulsaydı o da kendisini suçlu görmeyecekti, onun da vicdanının kınayan sesini tıkayacak, kendine göre bir suçsuzluk belgesi vardı. Şu halde kimindi o kabahat ki bugün Şekûre'yi öldürüyordu? Toplumun bütün Şekûrelerini öldüren kabahat kimindi? Ahlak hususunda bu felsefenin nasıl korkunç bir girdap, insanın başını döndürecek, muhakemesini kasırgalar içinde çevirecek, bakış açısını her an bir başka noktaya koyarak her şeyi bir başka şekil ve görünümde gösterecek tehlikeli bir varta olduğunu biliyordu ve muhakemelerinin önünde güvenilmez bir soruya, bir uçurumun kenarına yaklaştığını hissedince cevap vermek için daha fazla gecikmek istemeyerek dönerdi. "Mademki hayat

böyleydi ve böyle olmasına hiçbir şey, hiçbir kuvvet engel olamıyor, bunu böyle görmeye dayanmalı,” derdi.

Hatıralarını evliliğinden öncesine götürdükçe zaaf-
larına mağlubiyetlerinden sonra isyan eden, kendi ken-
dinden iğrenen Ömer Behiç’i görürdü. Şu halde onda
büyük bir temizlik mayası vardı, eleştirmeye, yan çizme-
ye tahammül etmeyen ahlak kurallarıyla hüküm verme-
ye hazır bir temizlik mayası... Lakin bunun yanında işte
bir de bu hastalık vardı. Evet, pek iyi, pek açıkça hisse-
derdi ki onun derin derin sızlayan bir yarası var. Ve arada
bir bu yara öyle tahammülünü kıracak acılarla sızlardı ki
onu çıldırtırdı. O zaman kendi kendisinden korkar, ken-
disini böyle hasta, böyle mağlup olmak için bir tesadüfe,
bir zaaf dakikasına bağlı görmekten utanarak hayattan
kaçmak istercesine bir inziva ihtiyacıyla evine gelir,
Vedide’ye gider, onun sıcak şefkatinin havasında manevi
bir iyileşme devresi geçirirdi.

O zaman şüphecilüğünün yerine bir başka felsefenin,
kurtuluş ve huzur veren bir felsefenin temizlik ve namus-
luluğu geçerdi. Kendi kendisine, “İşte insan fazileti,” derdi,
“tehlikeyi gördüğünüzde kaçmak, karınıza, çocuklarınıza,
evinize sığınmak ve orada, bu sığınığın pak ve güzel kuca-
ğında uyuyarak şifa bulmak. Tehlike küçük bir gözün sizi
çeken minimini bir gülümsemesinin ısıltısındadır. Bu ısıltı,
heybetinin cazibe sihri altında sizi karınızla, çocukları-
nızla, hayatınızın mutluluğuyla beraber yakacak, yutacak
bir yangın saklıyor. Kurtuluş ondan kaçmaktadır, yetişir ki
ondan her zaman kaçabilmek mümkün olsun.”

Ve kaçardı. Kaç defalar kaçmak için harcadığı kuv-
vetin yorgunluğuyla ezilmiş, hastalaşmış bir halde, onu
birkaç saat içinde aylarca savaştığı kadar yorup kıran bir
çökmüşlükle kaçılan şeyin yoksunluk acısı ciğerlerini yo-
rarak, tedaviye muhtaç bir hasta sefaletiyle evine gelir,
birden başlayan bir çalışma hummasıyla yazı odasına ka-

panarak, karşısında Vedide, uzakta Selma ile Leyla'nın gürültüleri, çalışırdı.

Yalnız meslek hayatında bu tehlikeden azadeydi. Hastalarının içinde onu hastalıklarından başka bir sebeple meşgul eden olmamıştı. Hekimlik sıfatı benliğinden, insanlığından soyutlanarak bir manevi kimlik şeklinde görünürdü.

Bu Ömer Behiç yalnız hastaların ıstıraplarıyla inleyen, onları işkenceden kurtarmak için insan hayatının üstünde bir merhamet ve şefkat hayatıyla yaşayan bir mahluk olurdu. Onu harap eden toplum hayatıydı. Ne zaman mesleğinin boş saatleri onu toplum hayatına yönlendirse içinde o diğer Ömer Behiç'in bütün sevgi ve arzusuyla, benliğinin her noktasında ateşten bir kadın ihtiyacı yanan mahlukun kaynayışını hisseder ve bu benliği, diğerini öyle vahşi bir baskıyla heveslerine mağlup etmek, nihayet taşmak isteyen bu zapt edilen sevda emelleriyle öyle bir girdap içine atmak isterdi ki bu mücadeleden hırpalanmış çıkardı.

Mağlubiyet dakikaları da olurdu. Kendi kendisine evliliğe tam sadakatini eleştirerek, "Ahmak!" derdi. Bu evlilik mademki onun bu sevda ihtiyacını tatmin edemiyor, şu halde evlilik sevdadan başka bir şeydi, onları birbirinden ayırmalıydı, ikincisinden birincisine zarar gelmemesi çaresini sağlamak, namus kaygısında bir vicdanı tatmin etmek için yeterli olmalıydı. Derhal bu muhakemenin sakat taraflarını fark ederek güler, "İşte," derdi, "bütün kötülük yapanların kurallarını ben de uygulamaya başlıyorum: Hepsinden önce vicdanı aldatmak..."

Lakin eğlence âlemlerinde geçirilen gecelerin, insanı o en içyüzü bilinmez ihtiyaçların, en gerçekleşmesi imkânsız emellerin yakıcı dokunuşuyla zedeleyen saatlerin hummalarına karşı ne yapmalıydı? Böyle saatlerde ne anlatılamaz işkenceleri olurdu. İlk önce kendisini meşgul

eden birkaç çehre olurdu. Birinin çıplak omuzları, diğerinin elbisesi, ötekinin gözlerinde fark edilen derin bir anlam, bir dördüncüsünün geçerken işitilmiş sesi, bütün bu ayrı ayrı şeyler onun ayrı ayrı bir damarını acıtarak titrettirdi. Birden onu üstesinden gelemediği bir hüznün sarardı, etraftan yağan ışıkların parıltısı arasında o siyah bir adam kesilirdi. O çıplak omuzlar dudaklarının önünde mermerden heykel soğukluğuyla geçecekti, o ipek elbisenin hışırtısı kulaklarında alaycı bir ısıklık bırakarak uzaklaşacaktı, o büyüğü gözler sırtlarına dair bir şey söylemeden kaybolacaktı, bu ses, demin ta ruhuna etki eden bu mırıldanan ses ona, yalnız ona has olarak iki kelime söylemeyecekti, bütün bu arkalarından titrenen, ölünen şeyler sizin için yabancıydı. Onların hepsine birden sahip olmak istediğiniz halde bir tanesine sahip olmayacaktınız. Onlar başkalarınınındı, her biri bir başkasının... Sonra onlar da, o başkaları da aynıyla sizin kadar aç, sizin kadar mahrum. Onların da kalplerini yoran başka çıplak omuzlar, hışırtılı etekler, hain gözler, alaycı sesler vardı. Karanlık bir gölge hüznüyle dolaşırdı, sonra birden bir çehreye, ruhunu kavrayan bir vücuda rastlardı. Bu onun bütün emellerini, yoksunluklarını, ifade edilememiş hislerini, bir şekil alamamış rüyalarını toplayıp bir araya getiren bir hayal özü, bu hayalin etrafındakiler de gittikçe sönen bir hale olurdu. Uzaktan gözleriyle ona bakar, sanki ruhu eriyerek onun içine çekilir, kalbinde derin bir ümitsizlik duyar, orada birkaç saat can çekişir gibi olurdu.

Bir defa büyük bir akşam eğlencesinde böyle bir çehreye rast gelmişti. Bu bir genç kızdı ki biraz süzölmüş simasının saz rengiyle¹, iri gözleriyle, hafifçe açık duran ince soluk dudaklarıyla hasta bir çiçeğe benziyordu. Sonra

1. Solgun renkli. (Y.N.)

bu hasta haliyle zıtlık oluşturan öyle taşkın, öyle çocukça bir şenliği vardı ki herkesi etrafına topluyordu. Ömer Behiç bu neşeden garip bir acı duyuyordu. Onu hüzünlü, herkes tarafından ihmal edilmiş, bir köşede unutulmuş, kendisinden başka hiç kimse tarafından fark edilmemiş görmek isterdi. Bütün bu etraftakilere açıklanamaz bir kin duyuyor; onu eğlendirdikleri, oynattıkları için bütün bu adamları affetmiyordu. O isterdi ki onu gören yalnız kendisi olsun; bu dans kasırgası, bu müzik tufanı, bu ışık çağlayanı içinde onunla kalabalığın arasında karşı karşıya, yapayalnız, ancak ikisi kalsın ve o, herkes tarafından ihmal edilirken yalnız, bir ruhun kendisi için eridiğini, süzülüp mahvolduğunu hissederek mutlu olsun. O zaman bu genç kızın karşısında hayalinin bir kanat çırpışıyla bir rüya yapmıştı. Bir gece bilinemez nasıl bir tesadüfle onunla yalnız bulunacaktı, o kadar yalnız bulunmak istiyordu ki hatta bu gece karanlık, bütün dünyayı saklayan bir gece olacaktı. Onlar birbirini bile göremeyeceklerdi, yalnız hissedeceklerdi. O küçük, narin elleriyle Ömer Behiç'in başını çekecek, dizlerinin üstüne yatacak, bu siyah gecenin sırlarla dolu koynundan geliyor sanılan hafif bir sesle, "Hani ya o akşam," diyecekti, "o kadar eğleniyor görünüyordum. Bu bir yalandı, anlıyor musunuz? Tersine pek sıkılıyordum, bütün etraftakilere, danstan, müzikten, eğlenceden, her şeyden, her şeyden... Yalnız bir kişiyi görüyordum ve istiyordum ki onunla işte böyle siyah bir gecede, her şeyden uzak, yalnız onunla beraber, onun başını dizlerimin üstüne alarak, parmaklarımla saçlarını tarayarak, istiyordum ki bunu karanlıkta ona söyleyeyim..."

Ömer Behiç cevap vermeyecekti, o söylerken bu geceyi ona bağışladığına teşekkür için yalnız dizlerini öpecekti. Bu gece bitmeyecek, hep böyle devam edecekti. O bu hayali kurarken bir dostu onu dalgınlıktan çıkardı:

"Ne düşünüyorsunuz?"

“Hiç!”

“Oh! Hiç! Emin misiniz? Geliniz, sizin için takdim olunacak biri var.”

Ve elinden çekerek ona doğru yürümüştü. Ömer Behiç bu dakikada mümkün olsaydı geri dönecekti. Korkunç bir şey yapmak üzereymişçesine korkuyordu, ağzının kuruduğunu hissediyordu; ona bir söz söyleyemeyecek, başı dönerek oraya yığılıverecek zannetti.

O, Ömer Behiç’i birden ciddileşen bir çehreyle selamladı, sonra etrafındakilere şuh gülüşüyle sordu:

“Niçin duruyoruz, rica ederim?”

Dostu Ömer Behiç’in kulağına, “Bu vals benimdir,” dedi, “ister misiniz, yarısını size vereyim?”

Beş dakika sonra yeni bir valsın girişi başlarken o, Ömer Behiç’in kollarının arasındaydı. İkisi de ciddiydiler, dört kelime konuşmadılar. O, Ömer Behiç’e, “Demin düşündüklerinizi tamamıyla hissediyordum, uzaktan,” diyor gibiydi.

Birden Ömer Behiç onu dostuna iade etmek zamanının geldiğine hüküm verdi. Durdular. Ömer Behiç koşarak yaklaşan dostuna teslim ederken teşekkür etmesine vakit bırakmadan gene kız elini uzattı, “Teşekkür ederim efendim,” dedi ve sonra bir saniyelik bir duraksamanın ardından ilave etti: “Yine görüşürüz...”

O şimdi ötekinin kolları arasında o derece şen şatır, kendisini dansın kendinden geçiren dalgalarına terk ederek böyle akıp gitmekten o kadar hoşnut görünüyordu ki Ömer Behiç acı bir sıkıntıyla bir an içinde gerçeğe geri döndü. Bu genç kız ruhu ondan, onun rüyasından ne kadar, ne kadar uzaktı Yarabbi! Aralarında ne bitmez tükenmez fersahların mesafesi vardı. Yarın bu genç kız, ihtimal şimdi onu kollarının arasında götüren adama çocuklar yapacak, birden hayatın maddiliği seviyesine düşecekti. Onda bir gecenin şu yarım saatlik rüyasından

hiç, hiçbir şey kalmayacaktı ve o, Ömer Behiç, onun için bir eğlencede rastlanılmış, beş dakika beraber dans edilmiş yabancı, kayıtsız bir çehreden ibaret kalacaktı. Hepsi böyleydi. Bütün o sokaklarda, bahçelerde, ötede beride rast gelinen, size hayatınızın birkaç dakika en ışıklı anlarını yaşatan çehreler, gözlerinizi açınca bulunmayan rüyaların uçuculuğuyla, tespit olunamayarak, anlaşılmayarak uçup mahvolan şimşeklerdi ki sizi bir saniye pırıltılı, hayalî bir dünyada kamaştırdıktan sonra karanlıklara boğulup kaybolacaktı.

O halde niçin, “Yine görüşürüz...” demişti? Mademki hayat böyleydi, mademki bu neticesiz bir rüyadan başka bir şey olamazdı, mademki rüyalar hep böyle kalmaya mahkûmdu, tekrar görmekten, tekrar zehirlenmekten ne çıkacaktı?

O hâlâ kendisine bir küçük bakış bile yöneltmeyecek, bu beş dakikalık tanışlıktan zihninde bir gölge bile kalmamış, danstan, müzikten bahtiyar, kâh uzakta çiftlerin arasında kaybolarak kâh önünden geçerek gidiyordu. Ömer Behiç bunaldı, şimdi bütün bu kalabalık onu boğan bir mengene oluyordu. Buradan kaçmak için önüne geçilmez bir ihtiyaç duydu.

Kendisini sokakta bulunca bu kış gecesinin buzlu havasından büyük bir ferahlık hissetti. Arabaların arasından sıyrılarak, şemsiyesi koltuğunda, elleri paltosunun cebinde, hiçbir yerde duraklamayarak, fenerlerin sisli camları arasından kayarak sokağın ıslak taşları üstünde titreyen zayıf ışıkların karanlığa yakın aydınlığında böyle uzun uzun yürümekten garip bir hazla Taksim’e kadar yürümüştü. Yalnız orada kaldırımın kenarında bekleyen bir araba görerek karar verdi, evet, eve gidecekti, eve, ancak orada bu zehirleyen rüyalar yoktu.

Ruh ve hayalinin bu ihtiyaç isyanlarından sonra kendisini Vedide’ye karşı manevi bir ihanetle suçlu bularak ona daha fazla sokulur, onun yanında daha uzun sa-

atler geçirmek için çareler bulur, ihanetinin affını onu daha çok sevmekte aramak isterdi.

Hayalinin bu ölü doğmuş şiirlerinden, bu rüya ihtiyacından başka bir şeyle hırpalanırdı. Bu varlığının ani bir coşmasıydı. Bu kanını tutuşturan, bütün sinirlerini sarsan öyle bir ateşli rüzgâr olurdu ki, onu hiçbir şeyi düşünmeye vakit bırakmayan bir hız ve kuvvetle çekip sürüklemek isterdi. Bu dakikalarda Ömer Behiç belirsiz bir hayalî amaç için sevda ve arzu kasideleri yapan bir şair değil, yalnızlık hayatına uzaktan gelmiş bir esintiyle sarhoşlaşmış bir erkek canavar olurdu. Bu dakikalarda mücadele öyle acıklı, öyle yenilgiye yakın neticelerin tehlikesindeydi ki kendisinden korkar, iğrenirdi.

O zaman bedeninde bir sinir rahatsızlığına ihtimal vererek kendi kendisini, hayatının bütün aşk ayrıntılarına eleştiren bir gözle bakarak çözmeye çalışırdı. Evliliğinden önce hayatında aşk hemen hiçbir vazife görmemişti. Hayatının asıl aşkı evliliği idi, Vedide'siydi. Eğlencelerinde, nihayet bir gece devam eden ilişkilerinde hasarı olmaktan çok uslu bir genç şöhreti vardı; hatta bu eğlencelerden, onu haftalarca tekrar etmekten alıkoyan bir iğrenmeyle çıkardı. Onda öyle bir temizlik mayası vardı ki hiçbir zaman, kendisine en az sahip olduğu dakikalarında bile kınayan sesini yükseltmekten geri durmazdı. Ömer Behiç hükmederdi ki bu mücadelelerden birinde mağlup olsa, evlilik hayatına bir küçük ihanet günahı koysa onun lekesi her zaman kendisini takip edecekti, onu her zaman benliği ile mutluluğunun arasında bulacaktı. Ve isyan zamanlarında, bir hasta tedavi edersine, kendi kendisine, "Bunlar öyle humma devreleri ki geçirmek için biraz dirençli olmak lazım!" derdi.

O zaman bir sessizlikten sonra gözlerini kaldırmayarak karısına sordu:

“Sahi Vedide! Eğer arzu etmiyorsan mazeret bildiririm.”

Onun böyle bir sözüyle Vedide’nin bütün endişeleri susardı. Birden, demin ağzından farkında olmadan kaçan o cümleden o kadar utandı ki kocasının zihninde doğan şüpheyi bir dargınlık çıkararak kovmaya çalışmak için, “A... siz de,” dedi, “artık hiç şaka yapmayalım. Bir söz söylemeye gelmiyor ki...”

Ertesi gün sabahleyin Ömer Behiç’i almak için uğrayan Bekir Servet, yaya olarak geçtikleri caddeden Nişantaşı’na saparken arkadaşını birden durdurdu ve elbisesinin düğmesinden tutarak, “Sana bir şey söylesem inanır mısın?” dedi. “Seni onlar düşündüler...”

Ömer Behiç birden anlamayarak bakıyordu. O ilave etti:

“Hastanın istişareye lüzum gösterecek hiçbir şeyi yok. Nezle, biraz şiddetlice, göğsüne inmiş o kadar. İlk önce istişareyi, sonra seni küçük Neyyir meydana çıkardı. Eğer teklif Nebile’den olsaydı, anlıyor musun?”

Ömer Behiç güldü:

“Hayır, hiç anlamıyorum...”

Bekir Servet tekrar yürümeye başlayarak, “Kurnazlık ediyorsun,” dedi, “eğer seni Nebile düşünmüş olsaydı o zaman ben de düşüncektim. Neyyir’i nerede görmüş-tün azizim?”

“Her yerde yahut hiçbir yerde. Veli Bey’in kızlarını herkes ne kadar tanırsa ben de o kadar tanırım. Hem pek çok şaşarım ki Neyyir Hanım beni düşünmüş olsun...”

Bekir Servet hep alay eden haliyle cevap verdi:

“Ben hiç şaşmam. Bu olsa olsa küçüğün zevkinin işaretidir.”

Ömer Behiç hoş bulmadığı bu sohbeti keskince bir cevapla bitirmek istedi:

“Zevk meselesinde ablasından pek geri kalmamış zannederim.”

Bekir Servet, Ömer Behiç’in en eski mektep arkadaşlarındandı. Tamamıyla, bütün ahlakıyla bir mahalle çocuğu olan Bekir Servet sokakların çamurlarında yetişmiş bir bitki kirliliğiyle büyümüş gitmiş, yapraklarının çamurlarından tamamıyla temizlenememişti. Cami avlularında, virane köşelerinde birdirbirle, uzuneşekle başlayan mektep kaçkınlıkları yavaş yavaş Acem şekerinin tablasına yahut mahalle mescidinin müezzin odasına kitaplar emanet bırakılarak Aksaray’dan tutulmuş beygirlerle sur haricinde gezmelere yahut Kumkapı’dan bulunma bir sandalla açıklara doğru seyahatlere kadar ilerlemişti. Bütün arkadaşları arasında onun öne çıkan bir özelliği vardı: Hepsinden küçük olmakla beraber hepsine hâkim olmak. Ona Piç Bekir derlerdi. Onun, bilinemez nasıl, insanı cezbeden bir etkisi vardı. Karşı koyulamaz hâkimiyetine mağlup olan bütün arkadaşları, mahallede hep birer unvan taşıyan o Ateş Göz Osmanlar, Bilye Hasanlar, Yengeç Süleymanlar, Vur Kızmaz Cemiller, Piç Bekir’in zihninde doğan bütün fikirlerin birer oyuncaklarıydı. Onun öyle bir kısa, küçük, cılız, fare hali vardı ve kıpırdaklığı, çevikliği, muzipliği, bir sinsî haşarılığı o küçük duruşuna öyle bir anlam katardı ki en evvel evde babasıyla annesinden başlayan bu unvan evin pencerelerinden sokağa taşmış, bütün çocukların ağzına düşmüş, muhallebiciden aktara, bostan sergisinden¹ mektebe kadar bulaşarak herkes tarafından Bekir’in bir resmi hükmünde anlaşılmıştı. Bekir denilince bu ismin hayal-

1. Sebzelerin sergilenecek satıldığı yer. (Y.N.)

de uyandırdığı görüntü belirsiz kalırdı. İmam efendi gözünü kapayarak mahallenin tescilli isimlerinde Bekir ismine bağlanmış olan simayı hatırasında uzun uzun aramaya başladığı, sonra ilave ederlerdi:

“Piç Bekir!”

O zaman imam efendi artık aramaya lüzum görmeyerek gözlerini açar, “Şöyle söyleyene, Piç Bekir, e, yine ne yapmış?” derdi.

Bu isimle sima tamam olurdu. İmam efendiye arkasından dilini çıkaran, mektepte falakanın altından kalkar kalkmaz bir gözünü kırparak arkadaşlarına sırtan, Vur Kızmaz Cemil’in iki küreği arasına yumruğu yapıştırdıktan sonra birden dönerek duvardaki örümceği seyrediyormuşçasına kendi halinde duran, önündeki çocuğun kulağına süpürge çöpünü soktuktan sonra gözlerini kapayarak, kendinden geçerek, tatlı tatlı ensesini kaşıyan Bekir ancak Piç Bekir denilince hayalde şekil bulurdu. Ondan herkes, şikâyetle bahane bulmakla beraber herkes hoşlanırdı. Bir tuhaf kelimeyle, herkesin huyuna göre bulunmuş bir maskaralıkla bütün tanıyanların dostu olurdu. Mahallede öfkesiyle meşhur olan imam efendiyi bile yumuşatmıştı. Bir gün mescidin duvarından bir parça sıva düşürmüş olmak suçlamasıyla imam efendinin huzuruna çağırılmıştı. Öfkesinden köpürerek imam efendi sormuştu:

“Mescidin sıvasından ne istedin bakalım?”

O tam bir ciddiyetle, umursamaz cevap vermişti:

“Lazımdı da onun için imam efendi.” Sonra izah etmişti: “Bizim komşu hanıma, aktarın karısına götürecektim, biraz kendisine düzgün¹ yapsın diye...”

Parmak kalınlığında düzgünüyle beraber Kara Ayşe

1. Teni pürüzsüz göstermek için yüze sürülen yarı sıvı veya boyalı krem, fondöten. (Y.N.)

unvanından kurtulamayan aktarın karısı mahallenin en büyük rezaletiydi. İmam efendi pek hoşuna giden bu şakaya o kadar gülmüştü ki zanlıya terbiye vermeye kuvveti kalmamıştı.

Yine aynı mesele için uzaktan uzağa Bekir'in şakası kulağına çalınan aktar, onu dükkânın önünden geçerken kısıtırarak kulağından yakalamıştı, "Sıvayı kime götürecektin kime? Hele bir daha söyle..." diye kulağını çekiyordu.

Bekir hiç sesini çıkarmıyor, bir şikâyet çığlığı yükseltmiyordu; aktarla barışmaya ihtiyacı vardı, ramazan yakındı, ondan veresiye hayal¹ takımı alacaktı. Aktar bu kulağı çekti, çekti, bıraktı. O zaman Bekir hemen başını çevirerek diğer kulağını uzattı: "Bunu da, kuzum, sevabına, ölmüşlerinin canı için," diyordu, "biri uzun biri kısa kalmasın..."

Annesi ona kızınca beddualara başlardı:

"Gözlerin kör olsun inşallah, başka bir şeycikler dilemem Rabbimden! İlahî, boyun devrilsin e mi! Seni tenişirlerde göreyim..."

Başının üstünden bu lanetlemeler yağarken Bekir uzaklarda dolaşırdı, sağanağın geçmesini beklerdi. Sonra, beş-on dakika arasını soğutarak yavaşça sokulurdu, başını, "Git, istemem oğlan!" diye bağırarak anasının dizine kor, yaltaklanır, "Ben ölürsem sen ne yaparsın sonra?" derdi. "Ben senin tekne kazıntın değil miyim? Ben senin dert ortağın, kara maşan, çöpten minaren, cin cin böceğin değil miyim? Ben ölürsem sonra o herif seni ne yapar?"

Kadın yumuşardı, hele de bu herif meselesinde büsbütün mağlup olurdu. Ah, evet, kendisinin dert ortağıydı. Babasından, o heriften bütün çektikleri hep bu cin

1. Resim ve şekillerin perdeye aksettirilmesi suretiyle oynatılan gölge oyunu; Karagöz. (Y.N.)

cin böceğin hatırı için değil miydi? Gözleri yaşarmaya başladılar, o zaman Bekir fırlar, ayağa kalkar, “Bas yirmiliği!” derdi ve, “A, beş paralar yok, bende yirmilik ne geçer?” itirazına karşı, “Sonra karışmam!” diye ilave ederdi. “Ana duası bu, belki kabul olunuverir de ölürsem ahrette iki elim yakandadır...”

Bunu o kadar tuhaf yapardı ki karı yarı gülerек, yarı ağlayarak bu belki duası kabul olup da ölüverecek çocuğun kursağına bir parça tavukgöğsü indirecek olan yirmiliği basardı. O zaman Bekir parmaklarını şakırdatarak ve bir havaya uydurarak, neşesinden çıldırmış, mırıldanırdı:

“Mangiz¹ de mangiz de mangiz...”

Sokak kapısından çıkarken, sokakta, kadın onun mırıldanan sesini dinler:

“Mangiz de mangiz de mangiz...”

Ve dudaklarının arasından on dakika evvel edilen bedduaları tamir etmek ihtiyacıyla mırıldanırdı:

“Allah’ın birliğine emanet...”

Ahırkapı mektebine Bekir Servet ismiyle geldi. Buraya gelirken başka bir isim daha bularak o eski unvanının tekrar yakıştırılmasına imkân bırakmamaya gerek duymuştu. Fakat bu boş bir önlem oldu. Bir gün kendiliğinden, yeniden, bulaşma, dağılma yoluyla değil ancak ona yakıştığı, onun duruşuna, haline, huyuna bir kalıp kadar uygun geldiği için o unvan yine meydana çıktı; dershanelerin havasında Piç Bekir ismi uçtu ve herkes hatta kendisi bundan o kadar memnun oldu ki artık Bekir Servet ismi onda yalnız resmî dolabından çıkarılarak süpürülüp ütülendikten sonra bir-iki saat takılacak bir elbise hükmünde yabancı kaldı.

Yeni isminin süsüne yakışır bir ağırbaşlılık taslarken asıl unvanı meydana çıktıktan sonra kendisini asıl iç yüzüyle, o her vakit alaycı, şakrak, ahlaksızlıklarıyla beraber hoş giden mahalle çocukluğuyla göstermekten çekinmemişti ve bir kere bu haliyle tanınınca bütün arkadaşlarını etrafında toplayan bir merkez noktası oldu. Yapılacak eğlenceler hep onun zihninden çıkar ve o eğlencelerin ruhu olurdu. Muzır işlere içinden gelen bir eğilimle, bu eğlencelerin ancak kulaktan kulağa fısıltılarla anlatılabilen türlerinden de düzenlerdi. En büyük mahareti, bir dürüstlük isyanıyla bu eğlencelere katılmak istemeyenleri, hele Ömer Behiç'i ikna etmekte görülürdü. Onu bir köşeye sıkıştırır, yarı betelerek¹ yarı güldürerek, "Aval sen de! Hep böyle miskin miskin otur," diye başlar, sonra ikna edilmek istenen şeyin lehine hizmet edecek delilleri en gülünç edalarla sıralardı. Ömer Behiç'i nihayet o kadar güldürürdü ki onun başıyla olmaz diyen zayıf direncini büsbütün sarsan bir vaziyetle, "Artık hiçbir mahzur kalmadı!" der ve sanki onun direncine karşı birden bir takdir hissini kaynamasıyla iki elleriyle Ömer Behiç'in elini yakalayıp olanca kuvvetiyle sarsarak ilave ederdi:

"Adam, sen göründüğün kadar hımbıl değilsin!"

Yavaş yavaş Ömer Behiç'i o kadar etkilemişti ki onun saf kanına karışmış kötü şeylerin nüfuzuyla damarlarında dolaşırdı ve Ömer Behiç onu kötü şeyler nasıl sevilirse, bağımlılık gibi bir ihtiyaçla severdi. Mektepten çıktıktan sonra hayatları ayrılmıştı. Bekir Servet taşrada bir köşecikte, gureba hastanesinde muavin oldu. Ömer Behiç Avrupa'dan dönüşünde onu İstanbul'da buldu. Tek gözlüğüyle, Macar usulünde kıvrılmış bıyıklarıyla,

1. Kafa tutmak, sertleşmek, kabalaşmak. (Y.N.)

kül renginde eldivenleriyle beraber tutulmuş bir deste tıbbâ dair kitapçıklarla bu mahalle çocuğuna tesadüf edince şaşırmıştı. O ilk önce bu eski arkadaşı ciddiyetle, hatta biraz soğuk kabul etmişti.

“Nihayet İstanbul’da yerleştim,” demişti. “Oh! Büyük başarı! Bütün günde iki saatim yok.” Sonra eski dostluklara sadık kalan ve faydalı olmaktan çekinmeyen bir dost olarak ilave etmişti: “Azizim, başlangıç her vakit zordur, inan ki tecrübelerimle sana yol göstermeye her zaman hazırım.”

Böyle soğuk başlayan yeni dostluk, art arda gelen tesadüflerle güçlene güçlene bulutlarından sıyrılarak ışıldamaya başlayan uzak hatıralar gibi, tekrar kuvvet ve yakınlık bulan bir dostluğa sürüklenmişti. Bekir Servet’in Beyoğlu’nun yan sokaklarından birinde bir odası vardı ve Ömer Behiç’e ilk rastlamasında bütün günde iki saati olmadığından şikâyet eden bu adamın Taksim Bahçesi’nde¹, Tepebaşı’nda, bütün eğlenilen ve hususıyla kadın görülen yerlerde geçirilecek uzun zamanları oluyordu. Beşiktaş’a inmek için ekseriyet üzere Beyoğlu’ndan geçen Ömer Behiç ona sık sık rastlar ve yarım saatini onun yeni bir başarısına dair bir hikâyesini dinlemekle geçirirdi.

Bu mevsim başlarında bir gün Beyoğlu’nda bir yerde otururlarken Bekir Servet birden kalkmış ve ona, “Affedersin azizim,” demişti, “kaçıyorum...”

Bir dakika önce Veli Bey’in kızları geçmişti.

Tekrar bir tesadüflerinde Ömer Behiç sordu:

“O gün kimi takip ediyordun?”

Bekir Servet birden itiraf etmemişti fakat sonra, arkadaşının artık merak etmemesinden sıkılarak kendi an-

1. Beyoğlu’nda, bugünkü Gezi Parkı’nın kuzeyinde yer alan gezinti ve eğlence yeri. (Y.N.)

lattı. İlk günü varsayımlara imkân bırakmayacak bir şekilde başladı. “Sadece aile tabibiyim, anlıyor musun?” diyordu. “Onlar hiç zannolundukları gibi değiller. Yakından tanısan şaşarsın, gerçekte söyledikleri birbirine o kadar zıt göreceksin ki...”

Bir diğer defa bu sözleri unutarak, “Mutluyum,” demişti, “hayatımın en büyük sevdası! Nebile benim için çıldırıyor, bereket versin, bir parça uslu davranıyorum. Öyle olmasa...”

Ömer Behiç sözünü keserek, “Evlilik kesin!” demişti.

Bekir Servet dünyada her şeye ihtimal verirdi. Yalnız bunu mümkün bulamıyordu. “Evlilik, hiçbir zaman!” dedi. “Her şey, yalnız o değil, evlenmek için az çok sana benzemelidir. Sen ta mektepten beri bir parça, nasıl anlatayım...”

Ömer Behiç gülerek bu bulunamayan ifadenin zorluğundan arkadaşını kurtarmıştı:

“Hımbılcaydım.”

Sahire Hanım'ın yanında ince bir başörtüsüyle, omuzlarına öylesine atılmış zarif bir yeldirmele¹ yalnız Nebile vardı. Ömer Behiç sabırla, Bekir Servet'in gerekli gördüğü bir gevezelikle hasta hakkında fikirlerini dinledikten ve muayenesini bitirdikten sonra yeşil gözlerinin içinde kendisini yine güzel göstermek isteyen bir kadın tebessümüyle bakan Sahire Hanım'a, “Nezleniz şiddetini kaybetmiş,” diyordu. “Arkadaşımın tedavisine tamamıyla katılırım. Öksürüklere gelince, onlar için şikâyet etmemeli, memnun olmalısınız. Öksürmek kadar

1. Çarşaf yerine kullanılan, başörtüsüyle birlikte giyilen hafif üstlük. (Y.N.)

göğsü ayıklamaya hizmet eden hiçbir ilaç olamaz. Hatta şikâyetlerinizi dinlemeyerek Bekir Servet Bey şuruplarınıza sizi öksürtecek şeyler koyarak hilekârlık ediyor...”

Sahire Hanım o zaman kızına seslendi:

“Gördün mü Nebile! Ben demiyor muydum? Bu şuruptan kullandıkça büsbütün öksürüklerim kabarıyor. Teşekkür ederim beyefendi, haber verdiğinizize... bundan sonra Nebile bana şurup içirebilirse...”

Nebile birinci defa olarak Ömer Behiç’e doğrudan doğruya söz söyledi:

“Bilmezsiniz efendim, annem ne kadar çocukluklar ediyor. Bir kaşık şurup içirinceye kadar saatlerce rica etmek lazım geliyor.”

İnce ve mırıldanır bir sesi vardı ki bu cümleyi söylerken çocukça bir sızlanma manasıyla titriyordu. Ömer Behiç ona yalnız bu birkaç kelimenin telaffuzu süresince baktı. Yeşille sarıdan hangisine daha yakın olduğunda tereddüt edilir gözlerinin sesindeki mırıldanan takınmayı tamamlayan hüznü ve sıcak bir bakışı vardı ki biraz süzgün kapaklarının arasından kadifelenerek kayıyor ve kendinden geçmiş bir duraksamayla mecrasını değiştirmekte gecikiyordu. Kanatları gayet titrek ince burnunun, uçuk pembe dudaklarının, yoğun bir süt mavimsilikleriyle donuk beyaz cildinin arasında bu şüpheli renkli gözlerin renk dalgalarından bir parıltı uçuyor ve onu gece bir kibrit ışığıyla görünmüş bir simaya benzetiyordu. Ömer Behiç daha cevap vermeden o, annesinin yatağının yanında saate baktı ve birden şuh, çocukça bir telaşla dantellaların arasında bileklerini açık bırakan bir vaziyetle kollarını kaldırdı, “A,” dedi, “tam on dakika geçirdik.”

Akar gibi bir yürüyüşle Ömer Behiç’in yanından geçti, yatağın yanında masaya kadar gitti, arkasına bakmayarak, “Bekir Beyefendi, bana yardım eder misiniz?” dedi. “Ben kaşığı tutayım, siz şişeyi alınız.”

Sahire Hanım yatağından, "Bu kız beni şuruplarla harap edecek," diyor, Bekir Servet tek gözlüğünü takmış, omzu Nebile'nin omzuna hafif bir temasla şurubu şişenin şekerlenmiş ağzından akıtmaya çalışıyordu. Ömer Behiç onları arkalarından, yan yana, omuz omuza görüyordu ve öyle zannediordu ki Bekir Servet dudaklarının arasından Nebile'ye bir şeyler söylüyor. Nebile onu dinlemiyor görünerek başını çevirmeksizin Ömer Behiç'e söylemekte devam ediyordu:

"Göreceksiniz ya, sizin yanınızda hiç karşı koymayacak. Uslu çocuk olacak, annesinin her sözünü dinleyen bir çocuk. Siz bilir misiniz? Ben annemin annesiyim. Değil mi anne?"

Sahire Hanım kaşığı görünce dudaklarını büzdü, zorla akıtılacakmışçasına ağzını sıkıyor, başını çevirerek ve sinirli bir gülüşle sarsılarak elini sallıyor, "Götür, istemem!" demek istiyordu.

O zaman bir koluyla yeldirmesinin bollukları içinde bütün ince ve uzun endamının dalgalı ahengini çizen bir yaslanışla annesinin başını kucakladı. Eliyle dökülmesin diye uzaktan kaşığı koruyordu. O zaman, böyle, gözleri annesinin tuhaflığını göstermek isteyen bir tebessümle Ömer Behiç'te, sesi bir çocuk aldatan yaltaklıklarla dolu yalvardı:

"Oh benim minimini, söz dinleyen çocuğum! Annesinin o güzel hatırını kıramaz. İşte şimdi ağzını açacak..."

Nebile bu küçük komedi sahnesini öyle doğal bir sanatla oynuyor ve bu çocuğunu aldatmak isteyen anne oyunu ona o kadar yaraşıyordu ki Ömer Behiç dalgın, dudaklarında bir tebessümle onu seyrediyordu. Nihayet şurubunu içirdikten sonra bu yavan şeyin etkisini unutmak istiyormuşçasına hasta, gözlerini kapayarak başını yastığına salıverdi. Nebile kaşığı elbezine silerek yerine koymakla meşguldü.

Ömer Behiç burada daha fazla kalmamak gerektiğine hüküm verdi ve Bekir Servet'e gözleriyle, "Gidelim," dedi.

Bekir Servet katıldığını ima etmek isteyerek bir iskemlenin üzerinde duran eldivenlerini aldı. Ömer Behiç izin isteyen bir vaziyetle ayakta bekliyordu, o zaman Bekir Servet arkasını Ömer Behiç'e vererek Nebile'ye yaklaştı ve yavaş sesle bir şey söyledi. Ömer Behiç'in kendisine bakan gözlerinden sıkılmayarak, aksine Bekir Servet'e cevap verirken gözleri onun gözlerinde, Nebile şuh bir kahkaha salıverdi:

"Tamam," dedi, "kadın altı ay sonra beni de ayırtsın, oğluna başka bir kız arasın. Ne iyi bir evlilik olurdu!"

Sonra birden Bekir Servet'i bırakarak, gideceklerini henüz fark etmişçesine Ömer Behiç'e koştu, "Gidiyor musunuz efendim?" dedi. "Bilseniz beni ne kadar rahatlattınız. Bekir Servet Bey'i, ne yalan söyleyeyim, bir parça beni aldatıyor zannediyordum." Sonra birden, bakışlarına rica ekledi: "Tekrar lütuf buyurursunuz değil mi efendim?"

Ömer Behiç buradan kaçmak ve bir daha gelmemek istiyordu. Nasıl bir bağ olduğunu hissetmeksizin, bir dakika evvel onu Bekir Servet'le o derece mahrem, öyle gülüşüyor görmekten, tıpkı bir gece kendisini bir müsamereden kaçırان üzüntüye benzer bir şey duymuştu. Karşılık verdi.

"Zannetmem ki ihtiyaç olsun. Fakat Bekir Servet Bey lüzum görecekt olursa..."

Hasta dalmış görünüyordu. Nebile'yi selamladılar. Bekir Servet önden yürüyordu. Geçerken kapının cicim¹ perdeleri sallandı. Bekir Servet birden duraksayarak per-

1. Ensiz olarak dokunmuş parçaların yan yana eklenmesiyle oluşan, perde veya örtü olarak kullanılan nakışlı ince kilim. (Y.N.)

denin iki kanadı arasından görünen kıvrıkcık saçlı bir başa, "Vay, siz orada mıydınız?" dedi. "Ben de düşünüyordum..."

Bu baş, tıpkı demin Nebile'nin bakışıyla Bekir Servet'e cevap verirken Ömer Behiç'e bakarak, gözlerinde burada keşfedilmekten kaynaklanan çocukça bir sevinç dalgasıyla vücudunun başından aşağısını perdelerin içinde sıkı sıkı saklayarak cevap verdi:

"Oh! Deminden beri burada dinliyordum..."

Bekir Servet, Ömer Behiç'e döndü ve eliyle bir çocuk başını andıran bu kıvrıkcık saçlı, gülümseyen gözlü başı göstererek, "Size takdim ederim," dedi, "dünyanın en çok söyleyen, en çok gülen ve insana en çabuk darılan bir küçükhanımı ki on sekiz yaşında diyorlar fakat ben inanmıyorum, sekizden fazla olmadığına yemin ederim."

Ömer Behiç yalnız ufak bir selam verdi. Baş gülerek karşılıktan sonra birden perdelerin arkasına çekildi, onlar geçtiler. Sokakta bir süre ikisinin arasında bir kelime konuşulmadı. Sonra birden Ömer Behiç sordu:

"Çıkarken Nebile Hanım'a bir şeyden bahsetmiştin. Zannederim bir evlilik meselesine dairdi..."

Bekir Servet hayretle, "Anladın mı azizim," dedi, "sen nereden geliyorsun, rica ederim? İki aydan beri İstanbul'da bundan başka bir şeyden bahsedilmiyor. Talat Bey'in annesi, gelinini nihayet başından attıktan sonra oğluna Nebile'yi almak istiyor."

Ömer Behiç için bu o kadar inanılmaz bir şeydi ki durarak ciddi söyleyip söylemediğini anlamak için Bekir Servet'e baktı.

Bu hikâyeyi uzaktan uzağa bilirdi: Acı bir kaynana gelin hikâyesi... Güzel, henüz çocuk bir gelin, yine henüz çocuk, daha bıyıklarını tutmaya başlamadan mürrüveti görülmek istenerek evlendirilmiş bir koca, sonra bu iki çocuğun arasında oğlunun kendisinden başka bir vücuda bağlanmasına, kendisinden başka bir bağlı-

lıkla mutlu olmasına tahammül edemeyen bir ana. Ne o kızda kocası üzerinde güç kurabilecek kadar bir tecrübe ne o kocada annesinin elinde balmumundan bir oyuncak yumuşaklığıyla istenilen şekle girmek için mahkûm olmaktan kendini kurtarabilecek bir kuvvet vardı.

Ana asla tatmin olmayan, canavarca bir kıskançlıkla ilk gününden başlayarak gelinine düşman olmuştu, bu düşmanlığın hiçbir dakika durduğu, bir küçük insafı görülmeyen kahrının takibiyle nihayet sararmış solmuş, talihin bir kötülüğüyle başına düşen bu korkunç darbenin altında şaşırmış, sersemleşmiş zavallı genç kadın, bu henüz çocuk kadın, bir gün iki bohçayla bir arabaya bindirilerek babasının evine gönderilmişti.

Valide hanım derhal ilan etmişti: Oğlunu tekrar evlendirecekti. "Hem o şıfıntının üstüne," diyordu ve karısıyla gizlice haberleşen oğlunun yine onu düşünüyor görünmesinden daha da alevlenen bir hırsla o zamandan beri bir başka gelin arıyordu. Ömer Behiç ile Vedide birkaç kereler ona gelin arayan gözlerle Kâğıthane'den dönerken rastlamışlardı. Vedide isyan ederek, "Lakin niçin anasını dinliyor? Mademki karısını seviyormuş, onun yanına gitsin," derdi.

Ömer Behiç karısının saf mantığına sığmayan bu meseleyi bir kelimeyle hallederdi: Para! İnsan kalemde¹ dört yüz kuruş maaşla evlenince karısının kollarına atılmazdı, annesinin dizinde yatmaya mahkûm olurdu.

Vedide sorardı:

"O halde niçin evlenirler?"

Ömer Behiç cevap verdi:

"Mutsuz olmak ve başka biriyle bahtiyar olması

1. Resmî kuruluşlarda yazı işlerinin görüldüğü yer. (Y.N.)

pek mümkün olan bir zavallıyı da beraber mutsuz etmek için. Rica ederim karıcığım, sus! Bilmezsin bu meseleler bana ne kadar dokunur, beni nasıl hasta eder!" Ve karısına sessizliği tavsiye ederken kendi taşarak devam ederdi: "Ah! Bu yolda evlilikler toplum hayatı için ne korkunç, ne tehlikeli bir hastalıktır! Sonra bunun ne kadar önemsenmeyen, masum duygularla yayıldığına, sünnet edilir, mektebe başlattırılır gibi mürüvvet görmek için, bu mürüvvet kelimesinin etrafında kurulan evliliklerin nasıl yapıldığına dikkat edilse insan şaşar. Mürüvvet! Bilseler bu mürüvvet kelimesinin altında ne suçlar saklıdır, titrerlerdi. Çocuk mektepten çıkar çıkmaz, hatta çıkmadan, biraz bıyıkları terliyor görünse etraf telaşa düşer, yetişti, büyüdü, artık yavrularını okşamak zamanı geldi denir, bu çocuktan bir koca, bir baba yapmak isterler. Lakin ondan evvel yapılacak bir şey var, her şeyden evvel onu bir adam, karısı için bir koca, çocukları için bir baba olabilecek bir adam yapınız. Bugün evlilik tellallığıyla mahalleden mahalleye, kapıdan kapıya sürten kadınların ellerinden pusulaları ile resimleri toplansa, bu mürüvvetleri görülecek zavallılardan ne tuhaf, garip; tuhaflığı ile gariplikleriyle beraber toplum için ne acı, ne korkunç bir derleme oluşurdu. Hemen her zaman bıyıkları henüz terlemiş çocuklar, kimisi mektepten yeni çıkmış, İstanbul'da yerleşmek için koruyucu arıyor. Kimisi filan bakanlığın filan kaleminde mülazım, kendisine koruyucu olacak bir ilişki kolluyor, birinin annesi öldükten sonra babası evlenmiş, oğlunu defedecek bir yer arıyor, başka birinin gözü açılmasın maksadıyla bir an evvel başı bağlanmak isteniyor, bütün öyle çocuklar ki, kendi kendilerini idare etmek üzere bırakılsalar boğulacaklar.

Sonra bunlara, 'Size işte bir karıyla bir sürü çocuklar. Hayatta, bu girdabın dalgaları içinde, kendinizden

başka onları da kurtaracaksınız,' deniyor. Bu zayıf çocuk kolları doğal olarak bu güç vazifeye kuvvet bulamıyor, o zaman hep beraber, kendisi, karısı, çocukları, hep beraber boğuluyorlar."

Artık Vedide rica ederdi, "Susunuz bey," derdi, "içime baygınlık geliyor."

Demek şimdi Talat Bey için Nebile isteniyordu? Ömer Behiç hayretinden gözlerini Bekir Servet'ten ayıramıyordu:

"O da bu tuhaf teklife gülüyor."

Bekir Servet arkadaşının koluna girerek dudaklarında ince bir tebessümle cevap verdi:

"Bak bundan emin değilim. Benimle beraber buna dair görüşürken illa ki gülüyor çünkü bir gün Bekir Servet Bey'in eşi olmak ihtimali de var. İtiraf et ki bu bir kadın için o kadar hafıfsenecek bir evlilik değil. Lakin Bekir Servet Bey pek dikkatli, nasıl tarif edeyim, pek çekingen, evlilik sahasında bir adım bile atmaya, işte altı aydır karar veremiyor. Şu halde meseleyi hızlandırmalı. Araya başka bir evlilik ihtimali koymalı, anlıyor musun?"

Ömer Behiç sesinde saklanamayan bir sertlikle, "Bunu anlıyorum," dedi, "fakat anlaşılmayan bir başka nokta var. Mademki bugün bir zavallı kıza asla gerçekleşmeyecek bir ümit veriyorsun..."

O derhal sözünü kesti:

"Affedersin, yalnız ümit değil, başka şeyler de veriyorum." Elini iç cebine sokarak cüzdanını gösteriyordu. "Terzinin hesap pusulası burada duruyor, şimdi oradan geçeceğim." Sonra birden sesini değiştirdi. İknaya çalışan, aklını çelmek isteyen yavaş, tatlı bir sesle ilave etti: "Evlilik, elbette pek iyi bir usul, toplumun önemli bir kuralı, varlığının esası fakat bir kısım erkeklerle kadınlar için hiç öyle değil. Bugün bir Bekir Servet'ten bir Ömer Behiç yapabilir misin azizim? Bana kahvelerin tütün du-

manlarıyla dolu havası, Beyoğlu Caddesi'nin¹ kadın korusuyla akan çağlayanı, bir gazino köşesinde alınmış dört rakıdan sonra bulutlu gözlerle, bulutlu bir beyinle gece gezmeleri lazım... Beni bu çevrenin içinden çıkarıp da, neydi senin çocuklarının isimleri, oh! Pek güzel çocuklar, pek hoş, pek zarif fakat ben... beni onların arasına sokar ve her zaman bunların cıvıltılarını dinleyeceksin dersin Bekir Servet belki bir ay dayanır fakat sonrası için söz veremez. Öyle zannediyorum ki bir gün birdenbire yuvasından kaçır ve bir Nebile bulmaya gider. Öyle bir nadir mahluk, bir ince şiir ki türlü hayal şarkılarıyla nakşedilerek söylenecek, gidilip dizlerinin kenarında oturulacak, o minimini, yumuşak, beyaz, canlı bir çiçek zannolunan eller öpülecek. Onun için düşündüğünüz delilikler ipek eteklerinin kenarında serpilecek, bu hayal çiçeklerini onun zarif, o avuçlarınızın içinde okşaya okşaya doyamadığınız ayaklarına çiğneteceksiniz. Nihayet o artık sıkılıp da zapt olunamamış bir esnemekle size, 'Yetişir!' deyince ayağa kalkacaksınız, terzinin ödenmiş hesap pusulasını masanın üzerine yavaşça, göstererek ve göstermeyerek bıraktıktan sonra gideceksiniz. Şimdi Nebile'yi, bu şiiri, burnu akan çocuğunu emzirir bir ana yapabilir misin?"

Bir dakikadan beri Ömer Behiç artık ayrılmaya fırsat bekleyen bir vaziyetle durmuştu. Bekir Servet'e daha fazla devam için imkân bırakmadı, "Bilir misin ki," dedi, "senin bu felsefelerinden o kadar keyif almam. Bence burnu akan çocuğunu emzirir bir ana asıl bir şiirdir ki, kıymeti terzilerin ödenmiş hesap pusulalarıyla değil, elleri öpülerek yüceltilir. Onun için isterim ki Nebile de namuslu bir babaya senin isimlerini unuttuğun Selma ile

1. İstiklal Caddesi. (Y.N.)

Leyla'ya benzer bir çift çocuk hediye edecek bir ana olsun. Seni temin ederim ki ona bugün, kazaya uğramış bir kız kardeşe acırcasına acıdım."

Bekir Servet'in hızlı bir hareketle elini sıkıyordu. O bir saniye salıvermeyerek, "Kötü yapıyorsun," dedi, "acımak pek tehlikelidir bilir misin?"

Onun ne demek istediğini düşünmeye lüzum görmeksizin Ömer Behiç ayrıldı. Saatine baktı. Fikri birden kendisini bekleyen hastalarına giderek dudaklarının arasından mırıldandı:

"Ne kadar geç kalmışız!"

Bugün akşamüzeri Ömer Behiç evinin önünde tramvaydan atlarken birkaç adım ötede bir konak arabasının beklemekte olduğuna dikkat etti. Onu bu suretle gelip aldıkları olurdu. Selma ile Leyla evin önünde, küçük bahçede oynuyorlardı. Selma ona atıldı, yanaklarına kadar yetişemeyerek kolundan öpüyordu. O günün önemli olayını haber verdi:

"Suzidil, Ferit'le beraber gitti beybaba..."

Şimdi Leyla yetişmişti.

"Bana ne getidin bebaba? Ne getidin?"

Ömer Behiç, Leyla'ya, "Bugün şeker yok nine kadın," diyordu, sonra onu susturmak üzere hasta çocukları kendine ısındırmak için cebinden eksik olmayan küçük şekerlemelerden bir tane vererek, "Ben artık dersimi öğrendim beybaba. Z, Z, değil mi beybaba, şimdi iyi söylemiyor muyum?" diyen Selma'dan sordu:

"Suzidil nereye gitti kızım?"

Kapıdan Vedide seslendi:

"Bey, şimdi Suzidil'i bırakın, sizi içeride bekleyen var."

Ömer Behiç içeri girince yavaş sesle haber verdi:

"Şekûre Hanım içeride, iki saattir sizi bekliyor. Siz gidiniz, ben kendimi tutamayacağım."

Vedide'nin gözleri doluydu. Ömer Behiç muayene odasına girdi. Yanında dadısıyla Şekûre'yi ayakta, kendisini bekler buldu. "Bugün şehirde miydiniz efendim?" dedi.

Şekûre, "Evet," dedi, "bu sabah yalnız dadımla beraber... Şimdi artık o kadar iyiyim ki bugün birinci defa olarak köyden iner inmez size gelmek istedim. Size büyük bir teşekkür borçluyum değil mi efendim? Beni öyle özenle, bir ağabey özeniyle tedavi ettiniz ki..." Gözlerini indirerek dizinin üstünde çarşafını kıvrıran parmaklarına bakarak yavaş sesle ilave etti: "Ben, ne yalan söyleyeyim, yaşamak için o kadar büyük bir heves duymuyorum. Fakat babamla annem, onlar bütün gözümün içine bakıyorlar. Tek bir kız, elbette hakları var. Nasıl olur? Yapa-yalnız kalıverirlerse ne yaparlar? Şu halde onların namına da size teşekkür etmeliyim."

Gözlerini kaldırdı, Ömer Behiç'e bakıyordu. Sonra bakışı çarpık bir dönüşle dadısına çevrildi, ondan bir başka söze girmesini bekliyor gibiydi. Daha söylenecek şeyleri için nasıl başlayacağını bilemez gibi görünüyordu. Birden karar verdi.

İlk önce kelimeler ağzından karanlıkta tutunarak yürüyenlere mahsus bir tereddütle, aralıklarla çıkıyordu:

"Sonra sizden bir de küçük ricamız var, ben rica ediyorum efendim. Dadımın haberi yok. Hatta o da şimdi şaşıracak. Öyle zannediyorum ki artık köyden ne kadar fayda beklenirse hasıl oldu. Ondan başka ben biraz da kuruntuma mağlubum, köyde daha fazla otursak bütün kazandıklarımı kaybedeceğim fikrine kapılıyorum. Anlıyorsunuz değil mi efendim? Rica edeceğim şey, sizin için o kadar kolay ki, babama iki kelime söylemeniz..."

Ömer Behiç hastaların bu yolda garip arzularına alışmış tecrübesiyle gülümsedi, "Pek iyi anlıyorum," dedi, "köy size çok alınmış bir ilaç tesiri yapıyor, biraz tiksiniyorsunuz..."

Şekûre sevindi.

“Oh! Ne iyi anladınız! Tamamıyla böyle. Ben bunu bulamıyordum, evet, evet artık köyden, hani ya siz bana iki ay evvel bir ilaç vermiştiniz ki, bilmem kaç kere tekrar olunmuştu, işte öyle tiksiniyorum.”

Ömer Behiç, “İzin verir misiniz, sizi ufak bir muayene edeyim?” dedi.

O zaman Şekûre muayene edilmekte ustalık kazanmış bir hasta ustalığıyla çarşafının üstünü attı, belini gevşetti, seri parmaklar gömleğinin kopçalarını çözdü; korsesini, kordonları gevşeterek çekti, dadısının kucağına attı ve onu rahat bırakmak için pencereden sokağa bakan Ömer Behiç’e, “İşte efendim!” dedi.

Ömer Behiç bu hasta, harap göğsün iki omuzlarından tuttu, onu dik duracak bir şekilde doğrulttu, Şekûre’nin sırtında kalan ince gömlekleri eliyle sıvazlayarak düzeltti, parmaklarının ucuyla bir noktayı, kendisince bilinen bir noktayı arıyor gibiydi ve kulağını oraya koydu.

“Nefes alır mısınız? Biraz öksürür müsünüz? Biraz daha, şimdi nefes almayınız, alınız, biraz daha öksürünüz...”

Ve Şekûre, bu adamın elinde saygılı, arzu edildikçe kollarını indirip kaldıran, başını sallayıp gözlerini yuman bir bebek teslimiyle nefes alıp öksürürken, zavallı harap ciğerlerinin içinde nefesini tutmaya çalışarak tekrar öksürürken Ömer Behiç’in kulakları, sanki bu zayıf duvarı delip geçen şiş keskinliğiyle bu sakat göğsün içerilerinde geziyor, onu bütün hastalıklı ayrıntılarıyla görüyordu.

Kaç kereler, kaç yüz kereler böyle harap göğüslere kulaklarını yapıştırmış, “Nefes alır mısınız? Biraz öksürür müsünüz? Biraz daha, biraz daha,” nakaratını tekrar etmişti. Kulağı ona haber verirdi: İşte burada! Evet, hastalık oradaydı. O zaman pususunda bir canavar keşfetmiş kadar sevinirdi. Fakat bu canavarın keskin tırnakları

vardı, onları göstererek öfke ve kinle dolu gözlerle ona bakar, onunla, onun acizliğiyle alay ederdi.

“Rica ederim, biraz daha öksürür müsünüz?”

Şekûre yalandan oyunlar yapıyordu. Ömer Behiç birçok hastalarında bu hilelere dikkat etmişti. Onlarda, tabiplerine kendilerini biraz daha iyi göstererek hakikatte de biraz daha iyi olmak ümidi var denebilirdi. Ömer Behiç şimdi parmağını gezdirerek vuruyordu:

“Yine burada bir ağrı hissediyorsunuz değil mi?”

Şekûre ufak bir tereddüitten sonra, “Eskisi kadar değil efendim,” dedi.

Ömer Behiç bu sesi, yalan söyleyen bu hasta sesini pek iyi bilirdi. Parmağını oradan ayırmıyor, orada hep kendine alay eden gözlerle bakan hastalığa, “İşte burada, parmağımın altındasın, seni orada görüyorum, yalnız sıkamıyorum,” diyor gibiydi.

Evet, yalnız sıkıp öldüremiyordu. Böyle dakikalarda mesleğine, bilime, tıbbın acizliğine karşı büyük bir isyanla hastalarının yüzüne bağırmak isterdi:

“Haydi gidiniz, elimden hiç, hiçbir şey gelmeyecek. Anlıyor musunuz? Hiç, hiç...”

Sonra bu hüsrân sesinin üzerine kapanarak zavallı insanlık, zavallı hayat için acı bir kederle ağlamak isterdi. Şekûre’yi muayene edip bitirdikten sonra karşısına geçti ve dudaklarında tabip gülümsemesiyle, o hiçbir zaman arkasında gizlenen hisler anlaşılamayan komedici gülümsemesiyle, “Bana az kaldı fena bir hata yaptıracaktınız efendim,” dedi.

Şekûre anlayamayan gözlerle bakıyordu. O hep gülümseyerek devam etti:

“Eğer sizi muayene etmek aklıma gelmeseydi köyden inmek için gösterdiğiniz sebeplere aldanacaktım. Sizi o kadar iyi, köyden o derece faydalanmış buldum ki şimdi şehre inmenizi onaylayamayacağım.”

Şekûre cevap vermedi, çarşafının üstünü omuzlarına aldı, sonra karşısında cevap bekleyen Ömer Behiç'e bakmayarak dargın bir sesle, "Evet fakat benim için köyden inmeye sebepler var," dedi, "size anlatılamayacak sebepler..."

Cümlesinin bu kısmını pek yavaş bir sesle söylemişti. Bir saniye ağır bir sessizlik oldu. Ömer Behiç gözlerini kaldırmayan Şekûre'ye, yanında bir şey söylememek için yutkunan dadısına bakıyordu. Nihayet dadı kendisini daha fazla tutamadı, Şekûre'ye eğildi, "Niçin beyefendiye doğrusunu söylemiyorsun?" dedi.

Şekûre başını kaldırdı. Gözlerinde derin bir azim manasıyla yanaklarında bir ateşin dalgası vardı. "Bakın efendim," dedi, "size nihayet doğrusunu söyleyeyim. Biz köye gideliden beri bey haftada iki kere, üç kere gelmiyor. Hatta bir defa bütün bir hafta gelmedi. Bunlar için birtakım çocukça sebepler buluyor. Bunları ben söylemeden siz anlarsınız. Kaleminden geç çıkılmış da yetişilememiş yahut deniz biraz fenaymış da cesaret olunamamış filan filan; bütün aldatılan kadınlara söylene söylene ezberlenmiş şeyler. Ben hep inanıyordum. Doğal değil mi efendim? Hayır, yalan söylüyorsun, hep onun, Refet'in yanında kalmak için, diyemezdim ya... Halbuki ben gerçeği pek iyi biliyordum, Refet'e burada bir ev tutulduğundan, onun köyde bulunmamızdan faydalanarak orada kaldığından emindim. Hatta şimdi buraya gelirken, evin önünden geçtik, eğer içeri girmek mümkün olsaydı onları, ikisini beraber..." Şekûre sustu. Bir saniyelik bir sessizliğin ardından gözlerini Ömer Behiç'in gözlerine dikerek sordu: "Anlıyor musunuz efendim köyden niçin inmek istiyorum?"

Cevap beklemeyerek dadısının kucağından korsesi ni çekti, gözleriyle onu giyebilecek bir köşe arıyor gibi göründü, sonra Ömer Behiç'in yazıhanesinin üstünde bir gazeteye uzandı:

“Lazım mı efendim?”

“Hayır, alınız...”

Korsesini sinirli parmaklarla sarıyordu, Ömer Behiç dudaklarını ısırarak verilecek cevabı düşünüyordu:

“Bugün konakta mısınız?”

O korsesini dadısına uzatarak ve artık gitmek için peçesini düzelterek cevap verdi:

“Evet, bugün, ihtimal yarın, belki büsbütün...”

Ömer Behiç, Şekûre’yi kararında o kadar sabit buldu ki, “İzin verir misiniz,” dedi, “peder beyefendiyle görüşeyim?”

Şekûre şimdi ayaktaydı, “Şüphesiz efendim,” dedi, “hatta gerçeği de söyleyebilirsiniz.”

Vedide taşlıkta onları bekliyordu. Şekûre’yi birinci defa böyle yakından görmüş ve bu talihsiz kadın için birden öyle derin bir merhametle karışık muhabbet duymuştu ki ona sarılıp öpmemek için kendini zor tutmuştu.

İki genç kadın, bu mutlu eş ile bu zavallı, talihsiz mahluk vedalaştılar. Karıkoca yalnız kalınca derin bir nazarla bakiştılar. Vedide birden kendini tutamadı, gözlelerinden birden yaşlar boşandı, hemen oraya, taşlıkta bir sandalyeye oturarak, iki elleriyle yüzünü kapayarak, harap göğsüyle demin kapıdan çıkan talihsiz eş için bol bol, orada sessiz, hareketsiz, kederinden titreyen dudaklarla duran kocasının karşısında, uzun uzun ağladı.

IV

Suzidil’in hikâyesine hiç şaşırmadı. Onda ilk günlerin öfkesinin yerine yavaş yavaş geçen bir durgunluk, kocasıyla kaynanasından şikâyetle bir gevşeklik, pencerele-

rin önünde uzun uzun beklemeler, bütün halinde artık bu dargınlığın son bulmasını bekler gibi bir ümit gölgesi, sabahleyin mutfakta Sabriye Kadın'a tabir ettirilen rüyalar, daha sonra Andelip Bacı'yla, bir başkasının ayak sesi işitilince kesiliveren fiskoslar fark etmişler ve bütün bu küçük şeylerin aracılığıyla Mehmet Ali, Suzidil'e gelmeyecek olursa Suzidil'in Mehmet Ali'ye gideceğine hüküm vermişlerdi.

Ömer Behiç yalnız, "Kadınlar hemen her zaman böyledir," demişti. "Kocalarını bir kere severlerse sevgilerini mağlup edecek hiçbir kuvvet yoktur. Kocalarının ne zulmü ne ihaneti ne çirkinliği ne huysuzluğu, hiç, hiçbir şey yoktur ki onları kendilerini döven, kıvıran eli gidip öpmekten, ayaklarının altında sürüklenmekten men etsin. Fakat tersine, bir kere sevmemiş bulunurlarsa..."

Vedide, Andelip Bacı'ya şaşıyordu, "Hep onun başının altından çıkmış," diyordu.

Andelip, Suzidil gittikten sonra sırrı saklamaya lüzum görmemişti, "A, elbette hanımım," demişti, "koca ekmeği bu, Allah kimseciklere başka ekmek nasip etmesin. Ayıp değil kadını, ayıp değil. Kocasını elbette arar, dövse de arar, sövse de arar..." Sonra kınalı saçlı köhne başını önüne eğerek iki kelimeyle bütün kalbini meydana koymuştu: "Kocasından ayrılrsa daha mı iyi olurdu sanki? Sonra pişman olacak, dövünecek değil mi?"

Ne olursa olsun, Andelip Bacı kocasını dışarı uğratan ilk öfke devresi geçtikten sonra pişman olmuş, dövünmüştü. Bir kere değil keşke üç kere üstüne evlenseydi de yine beraber olsalardı. Ortaklarının çocuklarına bakardı, onlardan bir-ikisini üstüne alırdı. Şaşkın! O zaman adım başında bir koca var zannetmişti, biri olmazsa diğeri demişti. Hani ya koca? İşte hep bekliyordu.

Andelip Bacı'nın o iki kelimelik düşüncesinin içinde bütün bunlar barınıyordu; kuru, sıska göğsünün kabarı-

şında, “Hani ya koca?” diyen bir hüsrân ahı var zannolunurdu.

Bu akşam bütün uzaklardan Ömer Behiç’in etrafında dolaştı, onun gözlerini aradı. O gizlice karısına gülerrek dargın duruyor, mahsus bir inatla gözlerini Andelip Bacı’nın bu akşam büsbütün küçülen kambur vücudunun üstünden dolaştırarak gezdiriyordu. O, o kadar perişan, bu dargınlıktan öyle incinmiş, gözlerinin, “Ayıp mı ettim beyim? A, hiç ayıp değil,” diyen manası öyle ricalarla doluydu ki, nihayet Ömer Behiç acıdı, “E, bacı!” dedi, “Suzidil’i gönderdin ha? Sanki pek fena da olmadı! Pek iyi ettin bacı. Ayıp değil ya, her kadın kocasının yanında gerek...”

O zaman Andelip taştı: “Allah ömrüne bereket versin beyim, Allah fidanlarını bağışlasın. Gördün mü bir kere, beyim nasıl halden anlar. Arada çocuk da var.” Gözlerini süzerek, başını eğerek ilave etti: “E, ayıplanmaz...”

Bu “e” sesi türlü zengin manalarla uzamış, uzamıştı. Karıkoca kahkahalarını salıverdiler, ne olduğunu pek anlamaksızın halının üstünde yuvarlanan Selma ile Leyla da bu kahkahaya katıldılar.

Tam bu sırada evlerinin önünde bir arabanın durduğu işitildi. Ömer Behiç, “Kesin hasta için,” dedi.

Meslek hayatında her vakit böyle bir el, gelip ondan yardım isteyen, şifa dilenen bir ihtiyaç eli, zavallı insan ıstırabının kurtuluş ümidiyle titreyen eli vardı ki dakikadan dakikaya bu kapının çingırağına basabilirdi. O zaman bitmiş zannolunan bir günün dertlerini tekrar yaşamak için özel hayatının saatlerini feda ederek, o gün sabahdan akşama kadar görülen türlü hastalıklardan, ciğerler parçalana parçalana dinlenilen acıklı şikâyetlerden sonra bir süre avutup zihni başka bir mutluluk ve dinlenme ufkuna sevk eden kitapları, kıymetli eşi, çocukları, bütün bu huzurlu ve mutlu evi bırakarak o eli, kapısı-

na gelip yardım bekleyen o eli takip etmek, gidip başkalarının matemlerine, acılarına karışmak lazım gelirdi. Böyle zamanlarda kendi zevklerini feda etmekten derin bir lezzetle silkinerek kalkar, koşar, ne vakit geleceğini bilmeyerek karısına, “Yine uykun kaçmasın. Çocukları yatır, sonra kendin de hemen ninni yap, olmaz mı koca bebeğim,” derdi.

Vedide sokak kapısından soran Sabriye Kadın’ı dinliyordu, sonra birden anlayarak, sapsarı kocasına döndü, “Şekûre Hanım’dan...” dedi.

Ömer Behiç dişlerinin arasından, “Oh yazık,” dedi, bugün onu o derece bitmiş, bitmeye o kadar yaklaşmış görmüştü ki bir gün böyle birdenbire çağrılacağına hüküm vermişti fakat o günün bu derece yakın olduğunu sanmıyordu.

O hazırlanırken Vedide soruşturuyordu: “Ne oldu acaba?” Aşağısını ilave edemiyordu. “Lakin bugün pek fena görünmüyordu değil mi?” Sonra birden kadın hissiyle zihninden bir şimşek geçti: Yoksa onun, Refet’in evine gitti de...

Karıkoca birbirine bakıştılar. Bu o kadar imkândan uzak olmakla beraber o derece zihinlerine uygun geliyordu ki Ömer Behiç karısının düşüncesine, “Zannetmem,” derken içinden, “Herhalde öyle olmalı,” diyordu.

Sokakta arabaya binmeden önce arabacıdan sordu:

“Küçükhanım bugün pek iyiydi. Buradan doğru konağa gitmediniz mi?”

Arabacıdan alınan eksik cevabı zihninde tamamlayarak dinledi: Şekûre oradan çıktıktan sonra Refet’in evine uğramıştı, orada dadısını zorlayarak biraz içeri girmişlerdi. Sonra çıkarken küçükhanımın titrediğini anlamıştı; daha sonra, artık konağa yaklaşırken birdenbire küçükhanım bayılmıştı. Arabacı ilave etmişti:

“Konakta da kimse yok.”

Birden Ömer Behiç'in zihnine bir şey geldi, bunu bir tabip sıfatıyla değil bir dost, bir insan sıfatıyla yapacaktı. Bu genç kadın orada ölüirken kocasının, onu öldüren o adamın başka bir evde, başka bir kadının kolları arasında bulunması o kadar akla sığmaz bir şeydi ki bu fikri olası bütün tehlikelerine karşı uygulamak istedi. Arabacıya, "Buradan giderken demin uğradığınız evden geçeceğiz," dedi.

Evet, hiç olmazsa onu alacak, bu akılsızı oraya, can çekişen kadının yanına götürecek, sanki onu bu kurbanın dizlerinin dibinde dizüstü düşürecek ve hep eli, o bir insanlık vazifesi yapan eli, bu adamın başını eğe eğe Şekûre'nin ayaklarına indirecek, "Öp," diyecekti, "öp bu ayakları, bu zavallıdan af dile; hiç olmazsa bu ölünün son nefesine bir küçük avunma hediyesi ver."

Evet, o da bu âciz tabip, zavallı âciz bilimle bu genç kadına verilemeyen şifaya bedel hiç olmazsa bu kocayı; böyle alçak ve itibarsız, suçunun bu korkunç manzarası karşısında velev bir saat için pişman, utanç içindeki bu kocayı götürecek, bu şekilde tabipliğin daha üstünde bir vazifenin, insanlığın hükmünü uygulamış olacaktı.

Bu evde birinci defa olarak görülen bu yabancı misafirin yukarıya çıkmasına pek o kadar müsait davranmayan uşağa Ömer Behiç, "Pek mühim bir şey için beyefendiyi görmek isterim," dedi.

Ömer Behiç'i aşağıda yemek odasına aldılar. Henüz yemek yememişlerdi. İki kişilik zarif bir sofraya, billurlarının, gümüşlerinin gösterişiyle tavandan sarkan lambanın altında gülümsüyordu. Bu sofraya kim bilir ne kadar sevinçlerin, mutlu kahkahaların şahidiydi. Hatta şimdi yine bu sofraya ötede zavallı kadının can çekiştiğini akla getirmeyerek neşe ve mutlulukla dolacaktı, etrafında öpücükler uçuşacaktı.

Ömer Behiç'i buraya kadar getiren cesaret şimdi şu

birkaç dakikalık bekleme esnasında sarsıntıya uğruyordu. Kalbinde küçük bir heyecan vardı. Bu suçlanan kocaya ne diyecekti? Ona, "Senin bu sofrada bir hakkın yoktur, mademki ötede senin için ölen bir eş var, burada toplanılan öpücükleri, aranılan mutlulukları bırakacaksın, onun can çektiği yatağına gidip son saatlerini göz yaşlarıyla avutacaksın," diyebilecek miydi ve bunu demeye bir yetkisi var mıydı?

İhtimal Refet de Ferruh'u seviyordu, ikisi de birbirinden mesuttular. Ya o zavallı kadın, o can çekişen eş, o nasıl fena bir tesadüfün kurbanı olmuştu da bu iki mutluluğun arasında kıvranarak ölüyordu?

Ferruh, Ömer Behiç'in karşısına yeşil bir çehreyle çıktı. O sormaya gerek duymadan, doğrudan doğruya, hiçbir oyun dolambaçlığına lüzum görmeden, açıkça ziyaret amacını söyledi. "Bugün Şekûre Hanım'ı muayene ettim," dedi, "zannederim ki zavallı kadın daha pek çok zaman acı çekmeyecektir. Etraflı olarak bilmemekle beraber bizden çıktıktan sonra buraya uğradığını da haber aldım. Şimdi de beni arıyorlar. O zaman düşündüm ki belki bu sırada hastanın yanında bir tabipten çok kocasının bulunmasında fayda vardır."

Ömer Behiç söylerken Ferruh'un dudaklarında ufak bir titreme fark ediyordu. Belki bu adamdan pek kaba bir cevap alacaktı. O zaman ne yapacaktı? Düşünmemişti. Belki hiçbir şey yapmayacak, bu adama bir kelime bile söylemeyecek, yalnız çekilerek hastasının yanına koşacaktı. Ferruh bir saniye sustu, sonra ölümün rüzgârı esen bu dakikada onu iyi adam sıfatına iade eden bir hisle birden karar vererek, "Gidelim efendim," dedi.

Ferruh'u tekrar beklemek lazım geldi. Bu defa Ömer Behiç sabırsızlanıyordu. Geçen dakikalar bitmez tükenmez bir abartıyla uzanıyordu. Şekûre ne haldeydi? Şimdi kocasının yanında ne olacaktı? Ona ne diyeceklerdi?

Ömer Behiç zihninde bir düzmece kuruyordu. Ferruh doğrudan doğruya gelmiş, karısından af dilemeye lüzum görmüş olacaktı. Bunu beraber kararlaştıracaklardı.

Arabada en önce Ferruh başladı, "Kim bilir beni ne kadar suçluyorsunuzdur," dedi, "fakat gerçeği bilseniz beni o kadar itham etmezsiniz."

Ferruh biraz fazlaca içmiş görünüyordu. Duygularını anlatmaya yönelten bir ihtiyaçla bugünün olayını anlattı. Şekûre'nin arabası kapının önünde durunca Ferruh pencereden bakmış ve onu arabadan inerken görmüştü.

Ne yapacaklardı? Refet'le birbirine bakıyorlardı. O zaman Refet atılmış, daha ne yapılacağına karar verilmeden, "Bana bırak," demişti. Bir saat... bir saat Ferruh yukarıda kıvranmıştı. Bu bir saat zarfında, her dakikasında bir asır uzunluğu zannedilen bu müthiş ıstırap saatinde bu iki kadın birbirine ne demişler, ne söylemişlerdi?

Şekûre büyük bir soğukkanlılıkla bu kadından kocasını sormuş, Refet bir saniye sarsılmayan bir kuvvetle Ferruh isminde kimse tanımadığına yemin etmişti. O zaman Şekûre hemen inanmış görünerek Refet'ten af dilemekle başlamış, sonra bir arkadaşına, bir dostasına söyleyen yürek sırları türünden, bu kadının huzurunda kendi acılarını, o başka bir kadının kolları arasındayken kendisinin hırsından, azabından öle öle geçen gecelerini hikâyeye etmişti.

Refet bu kadına acıyarak, böyle bir müracaatla evine gelindiğine öfkelenmemek için kuvvet bulamayarak sade dinlemişti. Nihayet Şekûre acı bir tebessümle kalkmış, Refet'e, "Sizinle görüştüğüme pek müteşekkirim," demişti. Refet'in, kocasını elinden alan kadın olmadığına ikna olarak çıkıyormuşçasına ondan dostça ayrılıyordu. Yalnız çıkmadan evvel sokak kapısının yanında Ferruh'un topuzunda gümüş girift markasıyla bastonunu almış, Refet'e gözlerini kaldırmayarak, geçerken rastlanılmış

tuhaf bir şeye bakarcasına bir dakika bakarak yine yavaşça yerine koymuştu.

Bu dakikada Refet oraya yığılmamak için duvara dayanmıştı. Bu hikâyeyi Ferruh'a anlatırken Refet ağlıyordu. Fakat ne yapabiliirdi? Onların ne kabahatleri vardı?

O zaman Ferruh kendisini aklamak ihtiyacıyla bu evliliğin tarihini yaptı:

Refet'le daha önce bir evde tanışmışlar ve derhal sevişmişlerdi. İlk önce hiç kimse bu ilişkiden haber almamıştı; fakat sonra araya anne ve baba girmişti. Çocuklarını kurtarmak için bir çare düşünmüşlerdi: Evlilik! O zaman Şekûre bulunmuştu. Birisini kurtarmak isterken diğer birisinin, bir suçsuz kızın hayatını tehlikeye koymaktan hiç kimse çekinmemişti. Onların gözünde Şekûre bir alet, alınacak bir ilaç, başvurulacak bir çareydi ki kendisinden beklenen fayda elde edilemeyince atılabilirdi.

Ferruh kesik kesik, boğuk bir sesle bu tarihi yaparken Ömer Behiç zihninde bunun bütün ayrıntılarını icat ve tasavvur ediyordu. Ferruh'u annesiyle babasının elinde evlilik girişimlerinin akışına kapılmış sürükleniyor görüyordu. O şüphesiz en son dakikada karşı çıkmaya karar vererek o dakikaya kadar kendisini bırakmıştı fakat o son dakikada karşı çıkmaya kuvvet bulunamamıştı. Muhakkak evliliğe kadar herkes, o baba ile ana, Ferruh'u Refet'in elinden kurtarmaya çalışırken evlilikten sonra bu vazife yalnız Şekûre'ye, bu kuş kadar narin çocuğa bırakılmıştı.

Kim bilir belki bir gün bu adama bir dost gelmiş, onu karısına götürmek istemiş olsaydı Refet artık terk edilmesi gereken bir rüya hükmünde kalacak, nihayet vazife sevdaya üstün gelecekti.

Şimdi Ferruh başını iki ellerinin arasına almış, bir çocuk taşkınlığıyla bağıra bağıra ağlıyordu. Demek bu adamda insanlık duyguları artık hiçbir uyarıyı işitmeyecek kadar sağırlaşmış değildi. Bu da bir hastaydı ki şifa

bulmak için zavallı, hasta ruhunu tedavi edecek bir manevi tabibe muhtaçtı. Bu tabip vazifesini, en büyük becerisi çocuklarına kurban edilecek bir eş bulmakta zanneden o baba ile ana görmelilerdi.

Şimdi, şimdi bunları nasıl tedavi etmeliydi? Şimdi ortada tedavi olunacak iki kişi, hayır, üç kişi vardı. İhtimal ötede, o billurlarıyla, gümüşleriyle parıltılı sofranın başında bu gece yalnız yemeye katlanmak için yutkunan kadın, evet, o da acınacak, ağlanacak bir zavallıydı.

Ömer Behiç, yanında Ferruh hıçkırığa hıçkırığa ağlar-ken kendi kendisine, "Hangisine acımalı Yarab? Bu üç kişiden hangisini kurban etmeli?" diyor, sonra zihninin içinden bir saniye, hemen şu arabadan atlamak, kaçmak, bu mahlukları kendi ıstıraplarında kendi hallerine bırakmak için bir arzu geçiyordu.

Ferruh'la beraber arabadan indikten sonra selamlığın¹ avlusunda ne yapmak lazım geleceğini ikisi de bilme-yerek birbirine bakiştılar. O zaman iki kelimeyle Ömer Behiç tasavvurunu anlattı. Ferruh başıyla hep onayladı.

Uşak, Ömer Behiç'e, "Buyurun," diyordu, "içeride kimse yok. Küçükhanımla dadısından başka kimse yok." Elinde şamdanla yol gösterdi. O zaman Ömer Behiç bu boş evin toplanmış eşyası arasından, sofalardan, odalar-dan geçmeye başladı.

Şekûre'nin odasının önünde dadısını buldular. Başının örtüsüyle Ömer Behiç'i karşılıyordu, "Sizi boşuna yorduk efendim," dedi.

Ömer Behiç geniş bir nefes aldı. Şekûre yatağında oturmuştu, hafifçe gülüyordu, "Gördünüz mü bir kere yaramaz hastanızı," diyordu, "sizi gece yarısı nasıl rahat-sız ettik? Asıl kabahat dadımın... Arabada yorgunluktan

1. Saray, köşk veya konaklarda erkeklerin bulunduğu bölüm. (Y.N.)

galiba biraz içime baygınlık gelmiş. Zayıflıktan değil mi efendim? Telaş olunacak ne vardı? Hemen arabayı size göndermiş...”

Ömer Behiç yatağın yanında sandalyeye oturdu, “Bir hastalık için çağrılıp da böyle gülerек karşılanmak kadar bizi memnun eden bir şey tasavvur edemezsiniz,” dedi. “Arabada ufak bir baygınlık geçirdiğinizi söylüyorsunuz. Mutlaka yorgunluktan ileri gelen bir şey olacak. Bugün epeyce yorulmuştunuz. Bende de biraz kabahat var, sizi muayene etmek arzusuyla oldukça yormuştum.”

İki dost olarak görüşüyorlardı. Şekûre acele hazırlanmış yatağında, bir gecelik misafirlik için uykusundan uyandırılan bu odanın yarı terk edilmiş halinden geçen bir zavallılıkla, şimdi Ömer Behiç’in gözüne, iki-üç saat içinde erimiş, küçülmüş görünüyordu.

Ferruh’tan, bugünkü olaydan bir harf söylenmedi; hatta Şekûre rahatsızlığından bile bahsetmek istemiyordu. Ömer Behiç’e kendi evinden, karısından, çocuklarından bahsetti. “Evinizi ne kadar beğendim. Hele o taşlık, insan kendisini güzel bir bahçenin camlığında¹ farz ediyor. Sonra, hanımefendi, Vedide Hanımefendi, sizi tebrik ederim. Bugün kendilerini de tebrik etmiştim. Kadınların iyiliğine biraz da erkekler sebeptir, değil mi efendim? Selma Hanım’la Leyla Hanım, bakınız onları kıskandım. Ben de isterdim boy boy evlat yetiştirmek... Köyde bir komşumuz var, köylülerden, fakir bir kadıncağız, her yaz gidişimizde kucağında yeni bir çocuk görüyoruz. Şimdi kaç tane var bilmem. Kadın piliçlerini gezdiren bir tavuk gibi...” Sonra birden konuyu değiştiriyordu: “Haberiniz var mı? Köyden bahsederken aklıma geldi. Biz yine fikrimizi değiştirdik, yarın dadımla köye gi-

1. Çiçek ve sebzeleri dış etkilere korumak için yapılan camlı yer, limonluk, sera. (Y.N.)

diyoruz, size de rica edecektik ki, hani ya babamı görecek değil miydiniz? Artık ona lüzum görmeyiniz. Bugün anladım ki köy daha iyi. Bilmem, burada bir kasvet var...”

Şekûre mümkün mertebe Ömer Behiç’in az söylemesine çalışarak konudan konuya geçiyordu.

Bir aralık odanın kapısına vuruldu. Dadısı koştu. Şekûre merak ederek dinliyordu. Bir dakika sonra dadısı döndü. Şekûre’nin yatağına eğilerek yavaşça, “Beyefendi,” dedi.

Şekûre anlamamışçasına donuk gözlerle dadısına baktı. “Sahi, sahi mi?” demek istiyordu. Sonra açıktan, “Niçin içeri girmiyor?” dedi. Ciddi, doğal bir sesle Ömer Behiç’e: “Bey gelmiş de...”

Bu dakikada şu üç kişi vazifelerinden tamamıyla emin olmayan birer temsilci vaziyetindeydiler. Nihayet Ömer Behiç onları yalnız bırakmak lazım geldiğine hüküm verdi, ayağa kalktı. Şekûre’ye, “Yarın burada mı bulunacaksınız?” dedi.

Şekûre, “Hayır,” dedi, “erkenden köye.” Sonra Ferruh’un olurunun almak için ona baktı: “Değil mi, yarın erkenden beraber gideriz?”

Birden, Ferruh’un cevabını beklemeden gözlerini tekrar Ömer Behiç’e dikti, bu defa, artık üç-beş gün sonra –Ömer Behiç bunu kendi kendisine söylüyordu– gülmeyecek olan bu henüz çocuk gözlerinde garip bir tebessüm içinde öyle bir alay vardı ki açık açık, “Şekûre’yi aldattınız mı zannediyorsunuz?” diyordu. “Etrafımda nasıl bir oyun kurulduğunu anlamıyor muyum? Fakat mademki üç-beş gün sonra hayatın bu yalanlarından tamamıyla oh, tamamıyla uzak bulunacağım, hiç olmazsa bu son avuntu veren yalanla çıkmış olayım.” Ve yine o tebessümün içinde o manayı veren gözlerinin bir selamıyla ilave ediyor gibiydi: “Böyle olmakla beraber size onun için teşekkür ederim.”

Ferruh, Ömer Behiç'e arabaya kadar eşlik etti, hiçbir kelime söylemeye kuvvet bulamayarak... Yalnız orada Ömer Behiç arabaya binmek üzereyken boğuk bir sesle sordu:

"Artık hiçbir ümit yok mu?"

Ömer Behiç gerçeği saklamaya lüzum görmedi, "Zannetmem," dedi, "onu hemen yarın köye götürünüz, üç gün, beş gün, bilinmez ki, biz böyle şeyleri hiç belirleyemeyiz..."

Ömer Behiç bu adamın yüzüne haykırmak istiyordu. "Ah, sen, sen isteseydin belki bu son hiç olmayacaktı; bugün içinde özü kuruyan bir çiçek mahzunluğuyla boyunu bükük, düşmeye hazır bu kadın yaşamaktan memnun, yaşamak bahtıyarlığının lezzetiyle günden güne serpilerek sana ne güzel bir hayat, ne derin bir mutluluk, nasıl melek kadar güzel çocuklar verecekti! Fakat sen onu istemedin, hayatta o ümidi görecektir gözlerin yoktu. Onu her gün bir parça öldürdün, nihayet, evet, işte artık üç gün, beş gün kaldı. Ondan sonra bu akşam henüz oturulmadan bırakılan sofraya dönebilirsin. Yine orada neşeli öpüşlerle sana yalancı ihtiraslardan başka hayatta bir mutluluk vermeyecek olan o kadını kucaklayabileceksin. Fakat aranızda bir tabut, mahzun mahzun gülümseyen bir tabut bulunacak."

Evinde, yavaşça anahtarını sokarak kapısını açtı. Bu minimini mesut yuva derin bir uykuyla uyuyor gibiydi. Merdivenin başında durdu, geniş bir nefesle bu evin mutlu havasını solumak istiyordu. Hayatın bu acıklı facialarına dokunduktan sonra kendi hayatının sakin mutluluğu daha fazla aydınlık kazanan bir berraklıkla onu çevreler, evinin mesut ruhu yumuşak ve şefkatli dudaklarını

uzatarak onun gözlerinden, saçlarından öperdi. Bir dakika tereddüt etti: Yukarıya mı çıkacaktı, kütüphanesine mi gidecekti? Uyuyamayacağından emindi. Bu, meslek hayatının en acı günlerinden biriydi. Sabahleyin Bekir Servet'le Sahire Hanım'ın evinde garip bir komediyle başlayan bugün ne korkunç bir faciayla bitiyordu Yarab! Sonra burada bir şimşek içinde Nebile'yi annesine ilacını iştirken dirseklerine kadar çıplak kollarıyla, Neyyir'i perdenin arasından gülümseyen şeytan gözleriyle gördü. Onlar da yarın birer Refet olacaklardı, onlar da geçtikleri yerde devrilip düşen tabutlar bırakacaklardı.

"Bir daha oraya gitmeyeceğim!" dedi, sonra birden kendi kendisine sordu: Bunu düşünmeye niçin lüzum görmüştü? Yukarıdan bir kapı açılıyor, sofada çekingen adımlarla yürünüyor zannetti. Vedide'nin sesini işitti:

"Bey, niçin çıkmıyorsunuz?"

Geceleri her çıkışında karısına uyumasını tavsiye ettiği halde onu hiçbir defa uykuda bulmamıştı. Vedide uyumak niyetiyle yatağına girer, sokaktan geçen arabaları dinleyerek beklerdi; uykusunda bile dinleyerek gözleri kapanır, beyni süzülür, bir boşluğa düşüyor gibi olurdu, belki uyurdu; fakat bir dakika gelirdi ki onu bir kuvvet uykusunda silker, kulağına bir ses, "Kalk, geliyor!" derdi. Bu his onu hiçbir zaman aldatmamıştı, yatağında doğrularak beklerdi ve bir dakika sonra kapının açıldığını işitirdi.

Ömer Behiç onu elinde şamdanıyla buldu. Gecelik gömleğinin içinde, yarı açık gerdanından kayıp göğsüne doğru akan saçlarıyla henüz mahmur, kapakları hafifçe şiş gözlerini kamaştıran mumun ışığına maruz bu çehre o kadar güzeldi ki Ömer Behiç aşkla, ihtirasla kolunu beline sardı, hafifçe çekti ve dudaklarını henüz uykunun hararetiyle sıcak bir kadınlık kokusu yayan omzuna koyarak bu taze hayatın sağlık nefesini uzun bir öpüşle içine çekti. Vedide, Şekûre'yi soruyordu.

“Nasıl? Ne halde bıraktınız?”

Çocukların odasından geçtiler. Kendi odalarının bitişğinde, küçük odada, Selma ile Leyla, karşı karşı, minimini yataklarının içinde uyuyorlardı. Ömer Behiç eğilerek onları öptü, sonra hep açık duran aralık kapıdan geçtiler. Ömer Behiç soyunarak hikâyesini anlatıyordu. Bitirince Vedide sordu:

“Nihayet... Demek şimdi bu kadın ölecek öyle mi?”

Bu gerçek o kadar insafsız, o kadar tabiat dışında görünüyordu ki aklı almıyordu; kocasına adeta yalvaran gözlerle bakıyor, o ölmeye mahkûm kadın için bir parça ümit dileniyordu.

Bu gece karıkoca saatlerle uyuyamadılar. Bütün ayrıntıları birer birer karısına anlatmak lazım geldi. Vedide gözlerinde boşanmaya hazır yaşlarla dinliyordu. Nihayet bitince dalgın gözlerle sessiz kaldı. Derin bir şey düşünüyor gibiydi. Ömer Behiç sordu:

“Ne düşünüyorsun Vedide?”

O bir süre cevap vermedi. Dudaklarında malhcup bir tebessüm dolaştı. Düşündüğünün çocukluğundan utanıyor gibiydi. Sonra kocasının ısrar eden soru dolu gözlerine cevap vermek için düşündüğünü itiraf etti, “Selma ile Leyla’yı düşünüyorum,” dedi.

Ve bunu itiraf ettikten sonra çocuklarının da birer Şekûre olması ihtimalini düşünen bir ana acısıyla gözlelerinden iki seri titrek damla yuvarlandı, düştü.

Sabahleyin herkesten önce Selma kalktı. Minimini vücudunun içinde her zaman bir fırtına kopuyor zannolunan Selma kendisini tutmak için bütün uğraşlarına karşı en küçük hareketlerinde o kadar gürültü yapardı ki sabahleyin onun uyanması bütün uyuyanlar için bir uyarıcı olurdu. Önce potinlerini¹ elinden düşürmekle başla-

1. Bağcıklı veya yan tarafı lastikli ayakkabı. (Y.N.)

dı, sonra Vedide, uykusunun içinde, onun bir fare tıkırtısıyla köşelerde dolaştığını, oradan oraya arandığını işitti.

“Ne yapıyorsun yine? Baban uyanacak.”

O, bu istenmeksizin yapılan gürültüden mahcup, perişan, annesini taklit ederek kısık sesle cevap verdi:

“Çoraplarımı bulamıyorum. İsmet nereye koydu bilmem ki...”

“Koca kız! Kendi işini kendin göremiyorsun!”

Vedide yatağından atladı, şimdi ötede Ömer Behiç’in de gözleri açılmıştı. Küçük odadan Leyla’nın kıpırdandığı işitiliyordu.

Selma herkesi uyandırdığından mahcup olmakla beraber içinden biraz da memnun, dudaklarında annesinin dargın çehresinden tamamıyla açığa çıkmaya cesaret bulmayan yarım bir tebessümle, bir yandan nihayet bulunan çoraplarını giyiyor, bir yandan dudaklarının sessiz bir hareketiyle, annesinden gizli, babasına soruyordu:

“Bugün gelecekler mi?”

Ömer Behiç, o da Vedide’nin fark etmesinden korkarak gözleriyle cevap veriyordu:

“Gelecekler.”

İçeriden nihayet uyanan Leyla sabah mahmurluğunun kocakarılığıyla, “Artı kakacam! Sıkıdım artı,” diyordu.

Vedide onu kapınca babasının koynuna götürdü. Bu Selma için artık bir taze neşe oldu, o da babasının yatağına sıçradı. Şimdi ikisi de birer tarafta onu öpücüklerle örtmeye başladılar, bu üç çehre birbirine karıştı, Leyla başını babasının boynuna sokarak bütün küçücük ciğerlerinin kuvvetiyle öpüyordu ve her öptükçe, mesut, bu baba kokusundan sarhoş gözlerle süzülerek, “Oh!” diyordu. “Ne vakit gelecekler baba?”

Mansur Bey’le Salime Hanım’dan bugün için söz almışlardı, onların bu yeni eve birinci ziyaretleri bugün olacaktı. Ömer Behiç bugün evinde kalabilmek için bü-

tün işlerini ona göre düzenlemişti, yapılacak o kadar şeyleri vardı ki... Karısının babasıyla annesini mükemmel şekilde kabul etmek istiyordu. Kaç günden beri bunun için tedbirler alınıyor, o vakte kadar hatıra gelmemiş eksikler tamamlanıyor, sonra bütün misafirlik devresi için –hiç olmazsa bir hafta salıvermeyeceklerdi– Sabriye Kadın’la beraber yemek fihrisleri¹ yapılıyordu.

Birinci defa olarak nihayet geniş yemek odalarında sofra boydan boya açılacaktı, birinci defa olarak o kadar özenerek Alman Christofle porselen kristal takımları beyaz keten örtülerin üzerinde bütün gösterişlerini serecekler; Selma’nın düzeltilememiş bahçesinin çiçeklerine bedel Feriköy Bahçesi’nden getirilecek çiçekler küme küme sofrayı örtecekti. Mansur Bey birkaç gün için burada felcini uyutarak akşamları birer rakı çakacak, çatalının ucuyla siyah havyardan, ton balığından mezelenecek, hatta iki yarım kadeh şampanya bile içilecek. Ömer Behiç orada değil miydi? Şimdiden maden suları şişeleri yemek odasının cam dolabında diğer şişeleriyle eşlik ediyordu. Bu birkaç gün küçük evin koca bir şenliği olacaktı.

Andelip Bacı’nın sofrada yeri bile hazırды, sedefli boynuz kaşığı sofrada bir sakat ahenk oluşturuncağı ama kendisi kınalı saçlarıyla nişanlısının, Sadettin’in yanında sofraya fazla bir süs ilave edecekti.

Ömer Behiç ona, “Değil mi bacı?” diyordu. “Koca bacı! Nihayet sana dört kaşlı bir koca! Her kula müyeser olmaz.”

Bacı kırışarak, sanki kaçıp saklanacak bir köşe arayarak, “A beyim, ayıp, ayıp, o nasıl lakırdı? Allah fidanlarınızı yetiştirsin de onların çocuklarını sevelim,” diyordu.

Sofrayı kurmak vazifesini Ömer Behiç kimseye bı-

rakmak istemiyordu, Vedide yukarıda hazırlanan yatak odalarına İsmet'le beraber son defa bir teftiş gözüyle bakarken o, aşağıda, etrafında Selma ile Leyla, sofranın üzerine takımları seriyordu. Kapı çalındı. Çocukların ikisi birden koşuşarak bağırdılar:

"Geldiler!"

Bacı bugün evin şu neşe taşkınlığıyla fazla bir tazelik kazanarak, çevik, koştı. Onlar değildi. Selma babasına haber verdi:

"Bekir Servet Bey..."

Ömer Behiç bu ziyareti hiç beklemiyordu. Bekir Servet'te sinirli bir hal vardı. Ömer Behiç onu elleri cebinde, bir yerde duramayarak dolaşiyor buldu. Mukaddimeye lüzum görmeden dört kelimeyle ziyaretinin sebebini anlattı:

"Dün biz çıktıktan sonra onlara kim gelse beğenirsin? Talat Bey'in annesi. Nihayet cadı karı, gelinini boşatmış, dün de Sahire Hanım'dan Nebile'yi istemeye gelmiş. Şu halde hikâyenin aşağısını anlıyorsun değil mi? Akşam bana haber gönderdiler."

Bekir Servet bu cümleyi yalan söyleyen sesiyle ilave etmişti, Ömer Behiç zihninde düzeltti:

"Akşam sen yine âdetin üzere oraya gittin."

"... vakayı anlattılar. Sonra..."

"Sonra?"

"Sonra susarak benden cevap beklediler." Ömer Behiç'in gözlerine bakarak bir saniye durdu, onun bir şey söylememek istediğini görerek devam etti: "Ah! Azizim, bu kadınlar hep az çok birbirine benzer. Ben bir gün bunlar tarafından iki ihtimalin birini seçmek zorunda kalacağımdan emindim, ya ilişkiyi bitirmek yahut evlilik; fakat bunun için henüz vakit gelmediğini düşünüyordum. Şimdi anlıyor musun?"

Ömer Behiç ciddiyetle cevap verdi:

“Benim bu meselelerde kurallarımı bilirsin azizim. Seninle aramızda o derece görüş farkları, öyle birbiriyle uyuşmayan düşünce ayrılıkları var ki, eğer benden nasihat almak için geldiysen bende senin tutabileceğin nasihatler bulacağına hiç ihtimal yok.”

Bekir Servet güldü, “Lakin sen hep on beş yaşında bir masum kadar safsın,” dedi. “Bu meselelerde nasihat istenmez. İnsan bir gün böyle bir sevda çapraşıklığına tesadüf eder, bu zihnini o kadar meşgul eder ki odasının dört duvarı içinde kendini tutamaz. İnsan biraz boşalmak, biraz hayatının fazlasını dökmek ister, hatırına bir dost, bir Ömer Behiç gelir. Bu Ömer Behiç dinlemekte sabırlı, lütuf gösteren bir adamdır; fazla olarak ceplerinde deste deste fikirler vardır. Arzu ederseniz size onlardan bir Havana sigarı¹ verircesine ikram eder. Ve mademki nasihatler bir süre dumanlarıyla eğlendikten, fikir ve hissi uyuşturduktan sonra atılacak birer kokulu sigar hükmündedir, şu halde onlardan birer tane ikram edebilirsin azizim.”

Ömer Behiç kuru, kesin bir sesle arkadaşının şakalarına cevap vermeyerek, doğrudan doğruya fikrini söyledi:

“Bence namuslu bir adam için yapılacak şey sadedir. Nebile’yle ilişkinin cinsini araştırmaya pek lüzum görmüyorum, bu ilişki gerek üstünkörü bir sevişmeden ibaret olsun gerek biraz daha ileriye gitmiş olsun; mademki Nebile bir kadındır, kadın olmak itibarıyla kadınlığa ait her türlü hürmet hakkı sonsuzdur, bu hakkı ona yalnız bir şey verebilir: evlilik. Seninle yahut Talat Bey’le yahut her kimle olursa olsun bu kadının mevkisini bir temiz esas üzerine kuracak yalnız bir şey vardır: evlilik. Eğer sen bu kadına o şerefi vermek istemiyorsan şu halde bırakmalısın ki onu bir başkası versin.”

Bekir Servet ayağa kalktı. Dudaklarının arasından ısıklıkla öylesine bir hava çalarak, elleri ceplerinde, tek gözlüğüyle Ömer Behiç'in kütüphanesine göz gezdiriyordu. Birkaç dakika odanın içinde yalnız bu ısıklık işitildi. Sonra birden ayaklarının üstünde çevrilerek Ömer Behiç'e döndü: "Kitaplarını nerede ciltletiyorsun?" Ve cevabını beklemeden, "Haberin var mı?" dedi. "Ben beş-on gün bütün işleri bırakarak, hatta Nebile'yi, Büyükada'ya gidiyorum. Biraz çamların altında dinlenmek istiyorum. Bu süre zarfında Nebile isterse Talat Bey'in eşi olabilir, olmazsa kaba hat bana ait değil."

Veda ederken sokak kapısında, "Neyyir'i sormuyorsun," dedi, "seni diline dolamış, senden başka bir şeyden bahsetmiyor. Dün akşam saatlerle senin için benden bilgi istedi. Bereket versin sen uslu çocuksun, Nebile'nin annesine dediği gibi."

Bekir Servet'in bu ziyareti Ömer Behiç'in neşesinde bir şey kırmış oldu. Evvela bütün bu sohbet hakkında verilecek hükmü bir kelimeyle özetlemek istemiş, Bekir Servet çıktıktan sonra kendi kendisine yüksek sesle, "Çapkın!" demişti. Fakat yukarıda idare fitiline¹ kadar hazırlanan yatak odalarını göstermek için, "Bey, biraz buraya gelir misiniz?" diye seslenen Vedide koşarken, Feriköy Bahçesi'nden getirilen çiçekleri sofraya yerleştirirken, Sabriye Kadın'la son verilecek kararları belirlerken hep zihninin içinde, dakikalar geçtikçe büyüyerek nihayet rahatsız eden bir bilmece değeri alarak beynini tırmalayan bir soru vardı ve hep Bekir Servet'in bir ihanet fikri soğukluğu veren alaycı çehresi daha fazla sırtarak, "Bilsen, küçük senin için çıldırıyor," diyordu.

Kendi kendisine tekrar ediyordu:

1. Yatak odalarını aydınlatmak için zeytinyağı konmuş küçük bir tabağın içinde yakılan bir çeşit fitil. (Y.N.)

“Çapkın!”

Şüphesiz bu pis bir çapkından başka bir şey değildi. Nebile de kim bilir bu adam için ne düşünüyordu! Hayatını saran korkunç karanlığa, ayaklarının önünde ağızlarını açan müthiş uçurumlara mahkûm bir av, şiddetine karşı konulamayan bir gidişle bir yerlerde tutunamayarak, hiçbir noktada dinlenmeye vakit bulamayarak sürüklenirken ona kurtuluş ve selamet ümidi veren eller uzanıyordu. Yalancı eller! Bunlardan kaç tanesine dokunmak, minimini elini—ve bunu düşünürken Nebile’nin dirseklerine kadar sıyrılarak tombul bilekleriyle annesine ilaç hazırlayan ellerini görüyordu— minimini elini kurtarılacak bir kuş teslimiyetiyle bırakmak istemişti. Fakat bu ellerde yalan sözler altında çirkin, kudurgan bir hırsla dişleri görünen bir ihanet vardı: Bekir Servet’in eli. Ona birisi gidip kulağına eğilerek, “Lakin aldanıyorsun, zavallı çocuk!” demeliydi. “Bu el Piç Bekir’in elidir, daha iyi, Talat Bey’in elini tut.”

Sonra birden, muhakemesinde tersine bir akışla Nebile’yi bırakarak öbür faciayı düşünüyordu. O öteki kadını, bir gün bohçasıyla beraber evden çıkarılan, hırsız bir hizmetçi aşağılamasıyla kovulan o henüz çocuk, dul kadını düşünüyordu. Ona gizli gizli kocasından mektuplar gelirken bugün dul kaldığının haberi gelmişti. Dul! Bu ne demektir? Bu kelimenin manasını hiç düşünmemişti. Henüz gelinliğine alışmamışken şimdi dul kalmak gerekiyordu. Dul! Bu kelime Ömer Behiç’in gözlerinde bir şekil kazanıyor, sarı benziyle, gözlerinde sönmüş bir şeyle, hayatın bu acı şakasına ısıırır gibi sinirli bir gülüşle bir kadın çehresine dönüşerek bir eli yanağında, yapayalnız, köşe penceresinde تنها bir sokağın kapalı ufkunu seyrediyordu. O şimdi böyle köşelere sığınıyor, mümkün mertebe kendisine bile fazla gelen vücudunu saklamak için kaçmak, gizlenmek istiyordu. Burada, bu aile oca-

ğında, daha dün terk edilmişken geri dönülen bu sıcak yuvacıkta bile şimdi onu üşüten, omuzlarının arasından buzlu bir su akıtan bir şey var gibiydi. Babasının, annesinin onu bir gözyaşının arasında öpüp avutmaya çalışan gözünde, kardeşlerinin artık kıskançlıklar icat etmekten, didişmekten vazgeçen merhamete benzer muhabbetlerinde daha fazla belirginleşen, acı bir ifade vardı. Ona herkes, "Zavallı taze! Dul, öyle mi?" diyor gibiydi. Dul! Bu kelimenin manasını öğrenecekti. Bu kelimenin manası rüyasız, ışıksız, karanlık bir geceydi. Ötesinde nasıl geçtiği fark edilemeyen bir ümit ve mutlulukla, berisinde nasıl geleceği anlaşılamayan bir geleceğin uzun bekleyişi... Ve bu kelime korkunç bir şey oluyordu. Etrafını çevreleyen eşyada bile, "A, siz misiniz? Biz sizi gitti zannediyorduk!" diyen bir hayret ifadesi fark ediyordu. Sonra bu gözlerden, o soruların insafsız takibinden kurtulmak için hep o köşeye, o köşe penceresine gidip oturarak kendi yalnızlığıyla bu ufku kapalı sokağın tenhaliği arasında varlığından silinmek, tatlı bir yokluğun uyuşukluğuna gömülmek istiyor gibiydi.

Arada bir kalbinin içinde bir yara sızlar, bütün ruhunu yakarak kanatırdı. Onu düşünürdü, onu, kocasını... Onunla nasıl sevişmişlerdi! Yine hep sevişiyorlardı. Şu halde nasıl olmuştu da böyle ayrı yaşıyorlardı? Bunu muhakemesine sığdıramazdı. Demek şimdi o başka bir kadının kolları arasında onu arayacak; bu, işte şu köşe penceresinde yarım kalan hayat hikâyesini tamamlamak için başka birini bekleyecekti! O zaman ölmek hevesini veren siyah bir karamsarlığın istilasından kurtulmak için silkinir, kalkardı. Karamsarlığın altından taze bir ümit, ona hayatta daha toplanacak bir mutluluk payı vaat ederdi. Kim bilir? Evet, bu kim bilirlerle ne kadar gözyaşları kurutulacak, ne kadar ağarmış saç telleri koparılacaktı.

Sonra Ömer Behiç'in hayalinde, Nebile'nin masumiyetini andıran süzgün çehresiyle bu üzgün dul çehresinin arasında, birden başka bir çehre, Neyyir'in haşarı, yaramaz, tuhaf çehresi çıkarak, sanki perdenin iki kanadı arasından insanı tutuşturan bir kahkaha içinde soruyordu: "Size haber verdiler mi? Ben sizin için çıldırıyorum. Ben küçük bir çılgınım, anlamışsınızdır ya..."

Bu mutlaka Bekir Servet'in bir şakasıydı, onunla sadece eğlenmek istemişti. Ömer Behiç nakarat gibi tekrar ediyor, "Çapkın!" diyordu ve gülüyordu.

"Ne gülüyorsunuz kuzum?"

Karısına, "Sana gülüyorum!" dedi. Biraz haklıydı. Vedide evinde birinci defa olarak misafir kabul edecek bir hanım vazifesinden o kadar şaşırmış görünüyordu ki Ömer Behiç ona hakkıyla gülebilirdi. Taşlıkta sandalyeye nihayet yorgun vücudunu salıvererek kocasına, "Artık gelebilirler!" dedi. Leyla şimdiden sofrada kendisine mahsus hazırlanan yere oturmuş, sanki karşısında onunla la-kırdı eden büyükannesine bir masal anlatıyor, Selma elinde kitabıyla dayı beyine okumuş hanım kızlığının süsünü satmaya hazırlanıyordu.

Birbirini takip eden iki arabanın evin önünde durduğu işitilince evin içinde bütün göğüslerden bir ses çıktı:

"Geldiler!"

Evet, nihayet gelmişlerdi. Onlar daha arabadan çıkmadan Selma ile Leyla dışarıya fırlamışlardı. Mansur Bey'in arabasına Leyla tırmanmak istiyordu. Selma büyükannesinin arabanın penceresinden elini yakalamış öpüyordu. Andelip Bacı, Ömer Behiç'in odasında pencereden sarkmış, "Kadınım, kadınım, sefa geldiniz, sefalar getirdiniz kadınım!" diyordu.

İlk dakikada herkesin telaşından, sevincinden pek çok gürültü olmuş fakat bir iş yapılamamıştı; arabadan alınacak bohçalar, çıkarılacak şemsiyeler, çantalar, sepet-

ler, hediye olarak getirilen bir kanarya vardı. Arabacılar yardım ederek Ömer Behiç taşıyor, Selma onun elinden kaparak götürüyordu. Fakat en önemli mesele Mansur Bey'di. Onu arabadan indirmek büyük bir işti. Nöbet ona gelince Mansur Bey nihayet arabaya binmeyi başaran Leyla'yı göstererek, "Yok," dedi, "biz gezmeye gideceğiz. Leyla'yla öyle karar verdik."

Leyla büyükbabasına büsbütün yapışıyor, babasına korkulu gözlerle bakarak, "İnmecem," diyordu, "ben gezmeye gidecem." Sonra büyükbabasına sırtarak gözlerini kırıyor, ona, "Haydi bakalım, sen de yardım et. Böyle karar vermedik mi?" demek istiyordu.

Sahi! Bu fikir fena değildi, Mansur Bey ne kadar zaman oluyordu ki bu taraflarda dolaşmamıştı. Mademki hazır arabadaydı, şöyle Şişli'de, Feriköy'ünde dolaşsalar, bu yerden bitiyormuşçasına fışkıran yeni şehri bir görseleler, hatta biraz daha gayret ederek Kâğıthane'ye kadar bile bir uzansalar ne olurdu?

Bu fikir birden Ömer Behiç'i de çekti. Onun da bir dolaşmaya, geniş havalarda nefes almaya ihtiyacı vardı. Giyindi, Selma'yı da beraber almak istedi, o büyükannesine kahve götürmek hevesiyle o kadar meşguldü ki istemedi. O zaman aralarında yalnız Leyla'yla gezmeye çıktılar. Akşamüzeri döndükleri zaman Şişli'nin en canlı bir zamanıydı. Akşam gezmesini yapan ailelere, mürebbiyeleriyle çıkmış çocuklara, ellerinde kitaplarıyla evlerine dönen mektep talebesine rastladılar. Mansur Bey burasını pek beğenmişti, "Ne güzel," diyordu, "hem şehir hem köy..."

Sonra arabayı evin karşısında durdurdu. Uzun uzun cepheyi seyretmek istedi. Ömer Behiç'i tebrik ediyordu. Birden bir endişeyle elini uzattı ve sordu:

"Ben orada mı yatacağım?"

Dünyada en büyük korkusu merdiven çıkmaya

mecbur olmaktı. Sonra askerliğinden kalma bir kahramanlıkla yanında bir koltuk değneğini göstererek, "Bu sağ olsun," dedi, "bununla minareye bile çıkarım."

Eve girdikleri zaman onları Vedide karşıladı. Alnında gizli bir endişe gölgesi var gibiydi. Mansur Bey'in yanında sormak istemeyen Ömer Behiç bir fırsat dakikasından yararlanarak karısına, "Ne oluyorsun? Sende bir şey var," dedi.

Vedide ilk önce itiraf etmek istemedi fakat yalan söylemekte o kadar çocukça bir beceriksizliği vardı ki Ömer Behiç bir şey olduğunda artık şüphe etmedi ve birden aklına gerçek, asıl saklanmak istenen gerçek geldi:

"Ablamdan bir haber var olmalı."

Kaç gündür bu haberi bekliyorlardı. Nihayet kendince kesin olan o netice yaşanmıştı. Vedide'nin elinden kâğıdı aldı. Doğrudan doğruya eniştesinin vefatı haber verilmiyordu. Ablasından yalnız bir kelime vardı: Geliyorum. Diğer bir kâğıt daha vardı, sinirli ellerle Ömer Behiç bunu da açtı. Bu Ferruh'tandı: "Sizi şiddetle bekliyoruz. Hasta pek ağırdır."

Aynı dakikada hayatının en mesut, en sevinçle dolu bir dakikasında iki vefat haberi birden gelmiş, onu neşesinin arasında sarsarak bulmuştu. Bir kelime söylemeyerek kâğıtları uzun uzun dürdü, büktü, cebine koydu. Mademki bir kahkahanın yanında bir matem inlemesi vardı, hayatı böyle kabul etmeliydi. Şekûre'nin imdadına koşmaya imkân yoktu, ablasını da sadece bekleyecekti.

Şu halde bu iki matem arasında hayatın akışına kendisini salıvermek lazımdı. Hayat böyleydi. Bütün hayatın esasları altında az çok gizlenen kendi kendisini düşünmeler vardı. Şakir Bey'in vefatı haberini bugün, bu evin neşesi içine atan bu kırmızı kâğıt, ötede can çekişen Şekûre'nin, zavallı mazlumun hüzünlü hayali çabuk geçen bir ürperti verdikten sonra aile sofrasının başında

toplanan bu adamları hayat tekrar ele geçirmiş, onları kendilerine, kendi sağlık ve neşelerine iade etmişti. Mansur Bey yemeklerden fazlaca kaçırmaya sebep bulmak için Sabriye Kadın'a tuhaf övgüler israf ediyor, Sadettin, Andelip'in kulağına eğilerek onun, "A, küçükbeyimin ağzına yakışmayacak şeyler. Rabbim esirgesin! O nasıl laf? Ayıp! Ayıp! Küçükbeyimin ağzına biber doldurmalı!" feryatlarına karşı aşk şarkıları mırıldanıyordu. Anne kız bile, biri kocasının perhizi gittikçe gevşetmesini önemsemeyerek, öteki Ömer Behiç'in dalgınlığına dikkat etmeye vakit bulmayarak, yeni yapılmış bir düğüne dair bir sohbetle kendilerini unutuyorlardı.

Ömer Behiç dalgındı. Herkesle, özellikle de Mansur Bey'le meşgul olmaya çalışırken zihninin içinde bir düşünce vardı. Eniştesinin vefatına şüphesiz üzülmüştü. Sahteliğe lüzum görmeyerek bu üzüntü şeklini ayan beyan anlıyordu. Bu acınma hissi, acımak hissinden çok canı sıkılmak cinsindendi. Bu ölüm gerçekleşene kadar akla gelen bütün sonuçları düşünmekten kendini alıko-yarken bu dakikada onun kendi şahsi hayatına büyük etkisini düşünmeye başladı. Artık kendi kendisine saklamaya lüzum görmüyordu ki bu vefat onun hayatının sakinliğini mahvedecek bir darbeydi. Vedide kalbinin engellenemeyen şefkatiyle evini, mutlu hayatının bu mahrem kucağını kocasının dul kardeşine açmak istemişti. Elbette düşünmemiştir ki gelecek olan kadın bir görümcüdür. Her iki taraf kalplerinin en iyi hisleriyle, muhakemelerinin en doğru kılavuzlarıyla hareket etseler bile biri gelin diğeri görümce olmaktan kurtulmayacaklardı ve o zaman bu sakin yuva bir cehennem olacaktı.

Ömer Behiç henüz kendilerini anlayacak kadar vakit geçmeden yalnızlıklarını ihlal eden bu olayın bütün ayrıntılarını ve muhtemel sonuçlarını düşünüyordu. Kız kardeşine, kendisiyle karısının arasında, aile sofrasında

bir yer ayırıyordu. İlk günleri henüz usanılmamış bir misafir olarak, onun orada vücudundan sıkılmayacaklardı. Fakat sonra birbirlerine söyleyecekleri şeyler için dikkatli olmaya lüzum gören, artık bazı kelimeleri yutkunarak söylemek, bazı hareketleri çekinerek yapmak mecburiyeti hisseden bu karıkocada yavaş yavaş, onun orada varlığından açıkça bezgin değil fakat o olmasa daha iyi olurdu diyen bir his uyanacaktı. Uzun sessizlikler, neyle doldurulacağını şaşırdıkları uzun boş saatler olacaktı ki ikisinin arasına giren o kadına, "Görüyor musun? Bu bütün senin varlığından kaynaklanıyor, sen iki sevdalı kumrunun sevişmelerini ürküten bir kedi hükmündesin, senin gözünden onları titreten bir şey akıyor," demek isteyecekti. Nihayet o kadın bunu anlayarak evin içinde mümkün merteye silinmek, odasına çıkıp yalnız kapanmak, sık sık baş ağrıları bahane ederek onları sofralarında yalnız bırakmak isteyecekti. İşte o zaman zorunlu olarak, biri hayatı kırılmış dul, diğeri bahtiyar bir eş olan bu iki kadın arasında görümceyle gelin uyanacak ve bütün insanlık insafının ortadan kaldırmaya güç yetiremeyeceği bir yırtıcılıkla tırmalaşacaklardı.

Başta bu savaş gizli gizli yeraltında duyulan uğultular belirsizliğiyle anlaşılacaktı. Ömer Behiç bir akşam eve gelince iki kadını bir arada görmeyecekti. Birisinin başı ağrıyor, ötekini canı konuşmak istemiyor olacaktı. O dikkatle, henüz gizli kalmaya lüzum görülen şeyleri açmak tehlikesinden sakınarak işin aslını sormayacaktı. Sorsa da anlatmayacaklardı. Bu kim bilir hangi sebeple söylenmiş bir kelimedenden, olmadık anlamlar yüklenmiş bir hareketten kaynaklanan bir şey olacak ki, birine sorulsa, gülünç olmaktan korkarak yahut suskunluğuyla daha önemli bir vaka farz ettirmek isteyerek susacak, diğeri sorulsa düşünülmeden söylenen o kelime yahut yapılan o hareket hatırlanamayacak. Ertesi gün birisinin

baş ağrısı geçecek, diğerinin konuşmaya hevesi uyanacak fakat daha ertesi gün diğer bir olay... Ve bu şeyler günler ilerledikçe artacak. Nihayet? Kendi kendisine bunu sorarken Vedide'yi mutluluğu kazaya uğramış talihsiz bir kadın hüznüyle; artık evini, kocasını, çocuklarını sevmekten zevk bulamayan küskün bir tavırla bir köşeye çekilmiş düşünüyor, dargın gözleriyle, azarlama ve sitem dolu, ona, "Yazık! Hayatımı berbat ettiniz! Sen ve kardeşin," diyor zannediyordu.

Hayatın kitabına işte bir kaza eli böyle bir sayfa ilave ediyordu, bu kesindi, hiç kendisini aldatmaya lüzum yoktu, bu öyle bir şeydi ki mutlak yaşanacaktı. Mansur Bey'in bir sorusuna cevap verirken Vedide'nin bir cümlesine dikkat etti.

"Eve ilk taşındığımız gün gördüm. Kâğıthane'den geliyorlardı. Ben oğlu zannediyordum, Nesime Hanım da..."

Deminden beri anne ile kız arasında süren sohbete o zaman dikkat etti:

"Ne olmuş Nesime Hanım[’a]?"

Mansur Bey atıldı:

"Ay, haberin yok mu? Dört gündür bizim köy halkı birbirine girdiler. Bereket versin, iş tatlıya bağlandı da... Çocuğun adı neydi Salime?"

Kocasının ifadelerinde pek ölçülü olmadığından daima şikâyet eden Salime Hanım gözlerinin ucuyla hikâyeyi dinlemeye hazırlanan Selma'yı gösterdi. Selma artık yanında bazı kelimeler kullanılmayacak, bazı anlamlar sessizlikle tamamlanacak bir yaşa gelmişti. Mansur Bey kendisini toplayarak ifadelere çekidüzen vermeye lüzum gördü.

"Mesrur Bey, Mesrur Bey, şimdi hatırıma geldi. Anlaşılan Mesrur Bey için haremiyle selamlık arasında bir oda varmış ki geceleri nasılsa selamlık tarafından açılan kapısını kapamak âdet edilmişken harem tarafına açılan kapı-

nın sürmesini sürmeye lüzum görülmezmiş. Bunu çocuk tarafından bir dikkatsizliğe yormak da pek mümkün fakat herhalde bu dikkatsizliğin cezasına çarpılmış. Nasılsa Nesime Hanım'ın cariyesi, daha doğrusu, her neyse, İşveriz, her gece Behçet Efendi'yle Nesime Hanım odalarına çekilip de anahtarı çevirdikten sonra Mesrur Bey'in bu dikkatsizliğini düzeltmek emeliyle oraya girer ve kapının sürmesini sürermiş. Zavallı kız! Ne bilsin, sürme sürdükten sonra dışarıya çıkamayacağına bir türlü akıl erdiremezmiş, sabahlara kadar içeride mahpus kalmış. Bir gece Nesime Hanım'a bir şey lazım olur, İşveriz'i uyardırmak lazım gelir, kızın odasını açar. Ay! İşveriz'in yerinde yeller esiyor. Doğru efendiye: 'Hiş! Efendi, baksana, aman ne de derin uykun var. İşveriz odasında değil. Yatak bozulmamış bile!' Efendi yatağında doğrulur, hanım elinde şamdanıyla, ayakta birbirine bakışır, ikisinin de aklına bir şey gelir, Mesrur Bey'in odasının önüne çökerler. Tak! Tak! Ses yok. Yine tak! Tak! Yine ses yok. Nihayet içeride bir küçük telaş, yavaşça bir fiskos, beriden tak taklar gittikçe fenalaşıyor, Nesime Hanım'ın sinirleri boşanmış, ağzına geleni söylüyor, içeriden selamlık kapısını açmaya çalışıyorlar, halbuki mümkün değil, telaşla beceremiyorlar. Selamlıktan uşaklar, haremde hizmetçiler aranıyor, nihayet kapılar açılıyor, hanım Mesrur Bey'in, efendi İşveriz'in üzerine saldırıyorlar, ikisi de öfkelerini aldıktan sonra verilecek karar düşünülüyor. Hanım, efendiye tutunuyor: 'Yarından tezi yok, o çapkın buradan gidecek...' Efendi derhal katılıyor: 'İstersen şimdi kolundan tutup atayım; her ikisini de, hem o çapkını hem o aşüfteyi, şimdiden tezi yok kovayım,' diyormuş. Lakin nedense Nesime Hanım'ın ağzından bir türlü 'Evet!' sözü çıkmamış. Hoş, Behçet Efendi de bunu bildiğinden olacak ki Mesrur Bey ile İşveriz hakkında verilecek hükmü birbirine bağlı bir şekilde teklif etmiş..."

Mansur Bey hikâyesinde, söyledikçe içinden gelen bir hafiflik havasıyla daha neşelenerek devam ederken Vedide annesiyle yavaşça konuşuyorlar, onu dinlemiyor görünüyorlardı. Biraz da bu şekilde, hikâyeye ilgisizlik eseri göstererek anlatıcıyı kısa kesmeye davet etmek istiyorlardı.

Ömer Behiç, gözleri tabağında, yalnız ara sıra etrafında olup biteni anlamak üzere kısa bir bakış fırlatarak, zihnini meşgul eden düşüncelerin arasından yarı dinleyerek, yarı anlamayarak susuyordu. Mansur Bey'in bir kere hikâye anlatmak fırsatını ele geçirdikten sonra başkalarına kolaylıkla sözü terk etmeyeceğini tecrübeyle biliyordu. Hele hikâyede biraz sevda hayallerini kışkırtacak, az çok açık anlamlara, imalara imkân bırakacak bir meyil olursa onun bu zeminde iştahlandırıran taneleri meydana çıkararak etrafına ikram etmekten zevk duyan horozlara mahsus bir eşelemek ve her tane çıktıkça memnun gözlerle bakmak merakı vardı.

İhtiyar askerin öteden beri aşk hikâyelerine özel bir ilgisi olduğunu herkesle beraber damadı da biliyordu fakat o, tabip sıfatıyla herkesten fazla diğer bir yeni hadiseden de haberdardı.

Mansur Bey'e felçten beri sevda düşkünlüğüne bir şiddet gelmiş, bu bir tür özel hastalık, aşırılığının derecesini artırmıştı. Hastalığının belki başlıca sebebi buyken sonuç, sebebin şiddetlenmesine yol açıyor, çoğu durumda tıbbi gözlemlerle sabit olan garip gerçekler türünden olarak, onda hastalık yerleştikçe ona sebep olan düşkünlüğün kuvvetine de bir aşırılık ilave ediyordu.

Eve gelen giden kadınlardan, komşulardan, hele de hizmetçilerden başlayarak sokakta rastlanılan simalara kadar onun öyle yılışık ve sırtkan bir sevda sunuşu vardı ki bunu fark etmemek mümkün olmazdı. Lakin ihtiyar hastanın coşmak isteyen bu gençlik ihtiyacı insanı kızdır-

maktan çok eğlendirirdi. Hatta Salime Hanım'da bile, alışkanlıktan mı, usançtan mı, esası pek anlaşılmayan bir hal vardı ki kocasının bu çeşit günahlarını hoş görmeye benzerdi. Belki hiç öyle değildi, belki aralarında hep devam eden bir savaş vardı; fakat eğer bu böyleyse herhalde dışarıya akseden bir alametine kimse şahit olmamıştı. Hele bu son zamanlarda, onun felçli koluyla, yine kendi ifadesiyle körpe piliçlerin etrafında çarpık çarpık dolaşmasına bakarak Salime Hanım'ın hem alaya hem merhame-te benzeyen öyle tebessümü olurdu ki, "Seni sakat horoz seni!" şakalı bir azarlamaya tercüman olur gibiydi.

Ömer Behiç, Mansur Bey'in ne gülünç maceralarını bilirdi. Bugün sofrada gözlerini kaldırdıkça dikkat etmişti ki o hikâyesini anlatırken özellikle hatta ısrarla İsmet'e, kapının yanında gülümser gözlerle onu dinleyen bu on dört yaşında kara kuru kıza bakıyor, Mesrur Bey'le İş-veriz'in hikâyesinde ona fikir verecek noktaları gözlerinin eklemeleriyle doğruluyordu. Ömer Behiç içinden, "Bu pek garip işte, İsmet'e kadar, öyle mi?" diyordu.

Ah! İnsanlık ne garip ve çoğu zaman ne kirli bir bil-meceydi! Bunu düşünürken kendisini de düşünüyordu. Zihninin içinde Şekûre'nin can çekişmesi, kendi aile hayatının üstünde birdenbire patlayan bir kaza tanesinin tehdidi çalkanırken yine o dakikada, gizli gizli, diğer bir fikir ateşten bir burgu gibi beynini delmiyor muydu? Bütün düşüncelerinin bulutlarını, minimini ellerle kapı perdesi-nin iki kanadını ayırarak çıkan o kıvrıkcık baş, şeytan gözle-rinin türlü fesat manalarıyla dağıtmıyor muydu? Güya orada, beyninin içinde kıpkırmızı dilinin ucunu çıkararak ona, "Nasıl? Bunu beğenmediniz mi?" demiyor muydu?

Mansur Bey nihayet hikâyesini bitiriyordu:

"İşin nasıl bittiğine şaşmamalı değil mi? En kolay şekilde dava hallediliyor, İşveriz'le Mesrur Bey'in nikâ-hına karar veriliyor ve böylece..."

Mansur Bey'in gözleri süzülerek İsmet'e bakıyordu. Ömer Behiç, İsmet'in de ancak hissedilen bir kırışmayla hikâyesinin bu sonucundan memnun olduğunu gösteren bir cevap bakışını fark etti. Diğer bir şeye daha dikkat etti: Sadettin, Andelip Bacı'yı ihmal ederek bir babasına, bir İsmet'e bakıyor, o da gülümsüyordu.

Ömer Behiç içinden, "Hay çapkın oğlan hay!" diyor, sonra kendi kendisinin dikkat gözünü açmaya çalışarak, "Dikkatli olmalı, yeni evin namusu iki neslin tehdidi altında," cümlesiyle Vedide'yi de uyandırmaya karar veriyordu.

Mansur Bey hikâyesinin sonunu getirdi.

"Yeni gelin güvey Behçet Efendi'yle Nesime Hanım'ın, bu evlat yetiştirememiş karıkocanın damadı ve gelini olarak evde kalıyorlar..."

Tam bu dakikada kapının zili telaşla çalındı. İsmet koştu, hep durdular. Ömer Behiç, "Şekûre zavallısından haber olacak..." diye davrandı. Deminden beri sofradan kalkar kalkmaz oraya gitmek için alınmış bir kararı vardı. İskemlesinde yan dönerek kalkmaya hazır bekledi.

İsmet döndü ve Ömer Behiç'e, "Refet Hanım isminde biri sizi görmek istiyor," dedi.

Ömer Behiç, Vedide'ye bakarak, "Anladın değil mi?" dedi. Vedide gözlerini kapayarak, "Evet!" dedi, bu sessiz cevabı verirken kalbinde de, o kendisini hiçbir vakit terk etmeyen, ne zaman İstanbul'un güzellik âleminde meşhur kadınlardan biri kocasına başvursa tekrarlanan bir ıstırap düğümlendi.

Refet kapının yanında, bekleme odasında, hemen bir iskemleye oturmuş, elleriyle yüzünü kapamış, ağlıyor gibiydi. Ömer Behiç'in girdiğini anlayınca ayağa kalktı. O zaman Ömer Behiç birinci defa olarak bu kadını yakından gördü.

O uzunca boyuyla, dolgunca vücuduyla, beyaz teniyle, koyu kestane gür kaşlarının altında iri gözleriyle

pek güzel bir kadındı. Telaşla, hemen alınivermiş bir yeldirme, başına dolanivermiş bir tülle çıkmıştı, belliydi ki onu buraya getiren bir telaş sebebi vardı.

Bir hamlede söyledi, "Size Şekûre için geliyorum efendim," dedi. "Benden böyle bir müracaatı elbette pek garip bulacaksınız fakat o günden beri, bilseniz... Siz hep farkındasınız efendim, tabipler biraz da sırlara mahrem değil midir? O zavallı kadın ölüyormuş, hiçbir çare yok mu efendim? Onu kurtaracak bir çare?"

Kuvveti burada tükendi, birden dizlerinin bağları çözülmüşçesine tekrar sandalyeye çöktü ve tekrar ellerini yüzüne kapayarak omuzları sarsıla sarsıla ağladı.

Ömer Behiç, "Ben de oraya gitmek üzereydim," dedi, "fakat bir şeye yaramak ümidiyle değil; o istediğiniz çareye ne kadar yazık ki tıp sahip değil..."

Tabip sıfatıyla bu cevabı verdikten sonra engellene-meyen bir vicdan hamlesiyle ilerledi, bir insan sıfatıyla Refet'in ta yanına kadar gitti ve beraat kararı bildirir gibi ağır bir sesle, "Sizi tebrik ederim hanım!" dedi.

On dakika sonra kapıdan çıkmaya hazırlanırken beraber Beşiktaş'a indikleri sırada arabada ağlayan Ferruh'la demin orada ağlayan Refet'i, ötede ihtimal şu dakikada son nefesini vermiş olan Şekûre'yi düşünerek şu facianın bütün bu sorumlu sayılamayacak suçluları karşısında kendi kendisine soruyordu:

"O halde suçun sorumluluğu kime ait?"

V

On günlük bir zaman geçmişti fakat bu on günün içine o kadar vakaların, ruhunu bunaltıp şaşırtan o kadar

duyguların izdihamı sıkışıp tıkılmıştı ki, onlara bu kadar kısa bir zamanın nasıl yettiğine şaşıyordu. Birden patlayan bir fırtına sağanaklarından henüz çıkmışçasına evinin perişan manasında, eviyle beraber zihninin ve ruhunun kargaşalığında, ıslanmış, dalları, çiçekleri, çayırları bayılıp serilmiş bir bahçe yıkıntısı vardı. Sinirlerinin hassasiyetini böyle zedeleyen izlenimlerin hücumundan sonra onun herkesten, hatta Vedide'den, Selma ile Leyla'dan kaçarak kendi kendine kalmak, yalnızlığın sakinleştiren ninnisiyle, düşünmekten men eden durgunluğu içinde ılık bir hamamda uyku kestirmeye benzer bir duygu tembelliği tedavisine müracaat etmek alışkanlığı vardı. O zaman bir bahane bulur, işleriyle ilgili bir sebep icat eder ve yalnız bırakılmak arzusunu bu şekilde doğru gösterdikten sonra iş odasına kapanır, kapısını kilitler, artık kendinden başka bir hayata böylece bir ara koyduktan sonra koltuğuna çöker; bacaklarını uzatarak, başını arkaya yaslayarak, gözlerini kapayarak durur ve düşünmezdi.

Dakikalar geçtikçe hafif bir rüzgârın hissedilmez esintileriyle yavaş yavaş dağılıp açılan sisler gibi ruhundaki izlenimler üstünden onları karartıp boğan duman tabakası ağır ağır sıyrılır ve altından karışık izdihamının bulanıklığından kurtularak artık şeffaflık kazanmış şekil ve cisimler gibi zirveler, doruklar, yollar ve manzaralar birbirinden ayıklanarak, aydınlık ve lacivert bir zemin üzerinde açıkça, ayırt ediciliklerinin belirginliğiyle görünmeye başlardı. Bu, duyguların öyle bir sınıflandırılışıydı ki düzene alışık bir fikrin kargaşalığa tahammül edemeyen titizliğiyle ancak onu yapınca rahat bir nefes alabilirdi. Ve bu iş kendiliğinden olurdu; onun kendini zorlamasını, bir düzen ve sıralama iradesini beklemeyen, sinirsel bir hadise ile dışarıdan gelme bir hareket esintisiyle yerlerinden oynayıp her biri kendine çizilmiş yolu takip ederek kendi yerlerini almaya giden sihirli eşyalar

gibi dolaşık ve karışık hisleri çözülmeye başlar, her biri ayrı ayrı yollarını bularak kendilerine mahsus hücreciklere yönelir, sakın ve emin bir hareketle yerleşirlerdi.

Bu sakinlik devresinin ilk dakikaları geçtikten sonra onda yavaş yavaş tekrar hayata dönme isteğine kapılırdı; gözlerini açar, her şeyi yerleşmiş görmekten memnun bir gözle bakar, sonra doğrularak ya kalkar odasının ufak tefek eşyasıyla uğraşır, bir hokkayı düzeltir, bir kalemin ucunu siler, bir iskemleyi sağa çevirir, bir kitabın tozunu üfler yahut yazıhanesinin üstüne dirseğini dayayarak özenli parmaklarla bir derginin yapraklarını çevirir, okumayan gözlerle cevap verilmeyecek bir mektubun satırlarını süzerdi. Bunlar varlığının öyle düşünmeye muhtaç olmayan işleriydi ki odasında bir değneğin yardımıyla zayıf bacakları alıştıran bir hasta gibi, onun ruhunu, asıl hayatın uğraşlarına çıkmadan evvel ilkel bir idmanla alıştırmış olurdu.

Bugün yazıhanesinin üstünde açık duran bir dergiyi karıştırmaya başladı. Bu Londra'nın Maple¹ büyük mağazalarına ait eşya fihrisiydi. İkide birde gerçekleşme zamanı kim bilir ne kadar uzaklarda bir noktaya bağlı emellerini avutmak için bunu karıştırır ve kendi kendine gülerdi. Hiçbir zaman o ne Londra'dan ne Paris'ten ne Stockholm'den ne Berlin'den eşya getirecek değildi; sadece Beyoğlu'nun bir imalathanesinde kesesine uygun fakat zarif, ciddi bir oda takımı yaptırtacak, belki o zaman, vaktiyle Avrupa hayatında görülmüş şeylerden, Maple'ın kataloglarından ilham olacaktı. Bir aralık misafir odasına hep Şark eşyası koymak, burasını bir çeşit nadir Şark eserleri sergisi yapmayı düşünmüştü: kıymetli

1. Maple&Co. 19. yüzyıl başlarında, Londra'da açılan İngiliz mobilya mağazası. (Y.N.)

şallar, nadide halılar, çiniler, çeşmibülbüller¹, resimler, sırma ve ipek işlemeler, oyalarla süslü yemeniler, kasnak işlenmiş yorganlar, sarma nakışlarla yastıklar, daha daha bütün mezatlarda arkasından iç çekilen şeyleri, bedestende dolaşırken karşısında titrenmiş nefis eşyaları düşünür, hayalinde bunları bugün hemen hemen boş denecek hüznüyle bekleyen odasına takar takıştırır, orasını fakir böyle bir küçük numune sergisi haline koyduktan sonra bir çocuk sevinciyle ellerini çırparak, "Ah! Ne güzel, ne güzel!" derdi. Sonra birden bu hayalin sevinci üstüne gerçeğin, henüz ödenememiş borçlarının, sınırlı bir kazanç ihtimali içinde bir tarafa konabilmesine ancak imkân olan fakir sermayenin soğuk havası dökülür, ona omuzlarının arasında buz gibi suyla dolu bir sünger dokunuyormuş hissi verirdi.

Vedide'nin sandığında birkaç parça Şark eşyası yok değildi, hatta Salime Hanım'da biraz yaltaklıkla alınabilecek işleme yorganlar, sırma takımlar, abani² ve kasnak seccadeler de vardı. Bunlara yavaş yavaş şuradan buradan alınacak şeyler de ilave olunarak velev Beyoğlu'nda Garp tarzında yapılmış bir odanın ötesine berisine serpiştirilirse...

Katalogu karıştırarak bunları düşünürken başının üstünde bir gıcırtı oldu, kendi kendisine, "Ablam geziniyor!" dedi.

Bu on günün vakaları içinde Meveddet Hanım'ın gelişi de vardı. Senelerce birbirinden ayrı yaşayan, ilişkilerine farklı mecralarda yürümüş birer hayat tarzının gevşeklikleri gelen bu kız ve erkek kardeş, birbirinin karşısında bulunuverince her şeyden evvel arada mevcut

1. Üzeri beyaz, sarmal süsler ve çiçek motifleriyle bezenmiş cam işleri. (Y.N.)

2. Sarımtırak dallı nakışlarla işlenmiş bir tür beyaz, ipek kumaş. (Y.N.)

mesafenin uzaklığını fark ettiler. Sarılmalarında bile onlarda geçmiş zamanın hatıralarını, aynı kanın ve aynı etin mahlukları olmak bağlarını canlandırmakta ve harekete geçirmede geciken bir hal vardı. Adeta resmiyetle münasebete giriştiler, yapmacıkla konuştular; cümlelerini tartan, hitaplarını samimiyete dökemeyen bir çekingenlikleri vardı. Arada bir ikisinde de doğal olarak taşıveren muhabbet hamleleri, öpmeye, sarılmaya, sokulmaya hevesli hareketlere dönüşürken birden ipi kopmuş bir makara sarsıntısıyla yarıda kalıyor, devam edemeyerek şaşkın bir geri çekilişle derhal derlenip toplanıyordu.

Sonra o, ablasında daha evvelden keşfedilememiş, ihtimal ayrılık zamanına ait hayat tecrübeleriyle sonradan edinilmiş bir kimlik buluyordu. Bu kimlik hayal edilmiş olan, zihninde ayrıca yaşayan ablasının şahsiyetinden o derece başka bir şeydi ki ona aynıyla manevi bir ruh göçünden geçtikten sonra geri dönmüş denecek bir etki yapıyordu. Bunun için onda uzaktan sevilen ve hatırasına sadık kalınan birisinin kıyafetinde şekil bulmuş bir yabancı ruhla yüz yüze bulunmak hissi vardı ve anlıyordu ki onda da aynı hissin gizlenmesine, saklı tutulmasına çalışılan, lakin sakınan bir hareketle, bir çekingen kelimeyle birden berraklık kazanan dalgaları çalkanıyordu. Bütün çocukluk günlerinin mahremiyetine, samimiyetine geri dönmek için bu soğukluk havasının soğuk durgunluğundan, cansızlığından silkinip çıkmak, vicdanının taşkın bir hayat ve hareket almak hamlelerinde lüzumundan fazla bir zaman alçıdan kalıp içinde esir kalmışçasına bir sert tutukluk vardı.

Birbirine geçirilmiş günlerin hadiselerinden, maceralarından, emellerinden, o, kocasına ait hatıralarından, senelerce aralarını ayıran anlaşmazlıklardan, gezgincilikle geçirilmiş memurluk senelerinin zahmetlerinden ve güçlüklerinden, çocuksuz evliliğinin ruhu karartarak na-

sırlaştıran kuruluşundan bahsederken bu Avrupa'nın gurbet senelerinde bellisiz ufukların içinde arkasına düşülebilecek bir yıldız arayıp bulmak için geçirilmiş te-reddüt ve sarsıntı devrelerinden dönüşünde İstanbul'da başlayan yorgunluk silsilesinden, evlilik hayatından, hele bu evlilik hayatının mutluluklarından, çocuklarından, Selma ile Leyla'dan, nihayet bu evinin kendi benliğine sıkı alakasından, onun duvarında, temellerinde, sıvasında, her zerresinde beraber yoğrulup oraya gömülen sevinç ve üzüntü nöbetlerine dair duygularını anlatırken dikkatli olmaya lüzum görüyorlar; kaynamaya meyilli sıcaklıklara su serpen, coşkunluklara kapılacak üzüntüleri sakinleştiren, pek parlıtlı renkleri sisleyip pek keskin hatları yumuşatan bir uğraşa ihtiyaç duyuyorlardı.

Hatta bu sohbetlere mektuplarından daha az bir mahremiyet havası koyuyorlardı. Onlarda birbiriyle haberleşen, birbirlerine her tür duyguyu anlatmakta mahzur bulmayan, nasıl beraber büyüyüp beraber yaşamış-larsa öylece devam eyleyen iki kardeşken şimdi karşı karşıya gelince, ayrı ayrı odalarda düzenlendikten sonra bir araya getirilmiş iki saz gibi, tellerinde ahenk noktasını bulamayan bir uyuşma eksiği vardı.

Ömer Behiç her şeyden fazla ablasında bir işadamının ruhunu bulduğuna şaşırmişti. Şakir Bey bütün kazançlarını ona bırakacak şekilde düzenlemeler yapmıştı. Meveddet Hanım ortaya çıkma ihtimali olan vârislerin muhtemel iddialarına bile hazırlıklıydı. Her memuriyet yerinden en başta ucuz alınmış, dönüşü yakın bir zamanda kazançla elden çıkarılarak nakde dönüştürülmüş bahçelerin, tarlaların, evlerin arasında, rakamları tam bilmemekle beraber, Ömer Behiç ablasının İstanbul'da kendisine yetecek derecede mülk edinebileceğine emin olmuştu. Meveddet Hanım'ın, bu yolda tasavvurlarını anlatırken hayatın maddi yönlerine öyle bir derin bilgi sa-

hibi olmuş hali vardı ki Ömer Behiç hatta onu içinden tebrik bile ediyordu. Yalnız Meveddet Hanım bunlardan bahsederken pek uzun bir zaman misafirliği uzatmaya-
cağına dair anlaşılır imada bile bulunmuş ve bir kere, tahsil hayatında onlardan gördüğü yardıma karşı bu vesileyle borcunu ödemek fırsatını bulmaktan memnun olan Ömer Behiç ciddiyet ve samimiyetle, isterse hayatının sakinliği pahasına olsun, buna hiçbir şekilde izin vermeyeceğinden bahsedince o, “A, birader, buna sen de imkân görmezsin ya...” demiş, sonra kendisini tutamayarak ilave etmişti: “Sen belki ciddi olarak öyle istersin ama bir de Vedide Hanım’a sormalı. Pek nazik bir geline sahip olmakla iftihar ediyorum ama nazik olmak başkadır evinde kocasıyla çocuklarının ve kendisinin arasında bir görümceye her zaman katlanmak başkadır. Dağ dağ üstüne gelmiş, ev ev üstüne gelmemiş, derler...”

Vedide’ye, hatta Selma ile Leyla’ya karşı siz diye hitap eden zoraki hali, onları “hanım” unvanıyla şerefletiriyor görünen özenleri, yemekten kalkar kalkmaz onları yalnız bırakmaya lüzum gören ortadan çekilişleri oluyordu. Yemekte bile mümkün mertebe az yer tutmak, az yemek için itina hissiyle manalı bir hali vardı ki Ömer Behiç’i tıkıyordu. Hele bir kere hep beraber otururken yanında beraber getirilmiş besleme için, “Dilşat’ı, hiç olmazsa sizi kendi hizmetimin yükünden kurtarmak için beraber getirdim amma bilmem, sizin hizmetçilere karşı bir terbiyesizlikte bulunur belki diye içimde korku var,” demişti. Sonra nadir durumlarda başvurduğu bir hitap tarzıyla, “Kızım,” diye Vedide’ye dönmüş ve ilave etmişti: “Öyle bir şeyde bulunursa elbette terbiyesini verirsiniz değil mi? Kabul ederseniz ayrı eve çıkarken onu siz alırsınız diye de düşünüyorum.”

Bu bir çeşit misafirlik ücretini ödeme teklifi gibiydi. Vedide’ye “kızım” diye samimi hitapla başlanınca da ar-

kasından manalı bir cümle beklenmeliydi. Bu hitap seslerin sağırılanmasına ihtiyaç görülen saz tellerinde kullanılan mandal türündendi ki ne zaman mananın şiddeti örtölmek istenirse derhal onu kullanma çaresine başvurulurdu.

Bugün şu birkaç günlük misafirlik hatıralarını böyle zihninden geçirirken Ömer Behiç, kendisini ablasından daha fazla uzaklanmaya yöneltmesinden korkarak onlardan kaçınmaya, sanki bir kardeş vazifesine karşı günah işlemekten çekinircesine ihtiyaç duyuyordu.

Buna karşılık bu son günlerin can sıkımdan çok şaşmaya ve gülmeye sebep olan vakaları da yok değildi: Mansur Bey'le İsmet'in, daha sonra İsmet'le Sadettin'in hikâyesi...

Birden hem biraz iğrenç hem biraz gülünç olan bu hatırayla Ömer Behiç açık sesle güldü. O ne manzaraydı! Bir gece azgın ihtiyar, nihayet fırsat buldukça daha cesaretle ortaya çıkan taşkınlıklarına, yılışıklıklarına aşikâr vaziyetlerin ifade belagatini de ilave etmeye fırsat bulmuştu. Herkes odalarına çekildikten sonra gerekliymiş gibi aşağıda gecikerek İsmet'i Ömer Behiç'in iş odasında sıkıştırmayı başarmıştı. İşte şurada, şu köşede, kapının arkasında yarı saklanan şu koltukta. Nasıl olmuştu, o gece unutulmuş bir kitapçık almak için Ömer Behiç inmeye lüzum görmüştü de merdivenin yarısında, işten şüphe ederek, yavaşça oradan, kapının kıynaşık duran kanadı arasından onları sezmişti! Evet, şu koltukta o oturmuş, sağlam koluyla İsmet'i belinden sararak yavaş yavaş çekmeye başlamıştı, kızda da sırttan bir memnuniyetle gevşek, dakikadan dakikaya daha uysallaşan bir direnç vardı ki ciddi olmaktan çok gösterişi kurtarmaya mahsus bir nazdı. Bütün vücudu titreyen ihtiyar ağzından, "İsmet, sen bilsen, tam çağındasın, anlıyor musun yavrum? Sen ne körpe olduğunu biliyor musun çocu-

ğum?” kelimeleri kesik kesik çıkıyor, kendi kendisini coşturan bu sözlerle, yardımına yetişebilmekten âciz, felçli kolu yanında sallanarak, yüzünü kızın göğsüne sürüştürüp kokluyor, daha sonra boylanmış bir taze ağaca benzeyen kavruk, cılız vücudu büsbütün dizlerine çekerek baygın gözlerle dudaklarına yapışmaya çalışıyordu.

Ömer Behiç niçin öksürmekte, kötü bir sonuca ulaşmasına ihtimal verilemeyen bir komedinin durmasını sağlamakta gecikiyordu? Bunu kendi kendisine sormaya daha vakit olmadan öte tarafta, dehlizin¹ berisinde diğer bir kapının gıcırdayışı onu uyardı. Oraya ilerledi, daha varmadan karşısına Sadettin çıktı. Enişte kayın, birbirine açıklama yapmayarak, bir kelime konuşmadan bakıştılar. İkisi de birbirini suçüstü yakalamış gibiydiler.

Bu bir komedi sahnesine benziyordu. Neden sonra, onlar ortada açıklanacak bir hadise yokmuşçasına, doğal hallerini bularak üç-beş kısa cümle konuşmuşlar, Ömer Behiç kendisine, yoluna devam eden bir adam tavrını vererek iş odasının kapısına elini uzatmıştı.

İçeride Mansur Bey'i koltuğuna uzanmış, koca bir kitabı okumaya dalmış, İsmet'i de elinde bir tüy süpürge, yazıhanenin tozlarını almakla meşgul görmüştü.

Sesinde pek saklanmış olmasına karşı manası yine açık bir alayla, “Vay, siz hâlâ uyanık mısınız beybaba?” demişti. Mansur Bey'in verdiği cevap şimdi hatırında değil. O dakikada zihninde başka düşüncelerin hücumu vardı. Kendi kendisine, “İhtiyardan çok şu piç kurnaz,” diyor, İsmet'in umursamaz ve tabii hatta dudaklarında yarı kalmış bir hazzın silinemeyen tebessümüyle toz almakta devam edişine hayretle bakıyordu. Sonra düşün-

rek, “Dışarıda Sadettin pusuda,” diyordu, “babasının geç kalmış köhne çapkınlığından esen bir havanın etkisiyle oğlan pis bir iş görmesin de...”

Maceranın sonu başka bir gece, hemen bu vakanın ertesi gece, İsmet’i geç vakit Sadettin’in odasından çıkaran Sabriye Kadın’ın kızı benzerlerinden ağır bir dayak çekmesiyle anlaşılmış oldu. Evde bu gülünç hadisenin etrafında gerekli görülen bir sessizliğe uyuldu, hatta Vedide babasıyla kardeşinin coşkunculuklarına dair kocasına tek bir kelime bile söylemeye lüzum görmedi.

Yalnız Ömer Behiç, ara sıra kendisine sırlarından bahsetme alışkanlığı olan Sadettin tekrar mektebe kapamak üzere veda ederken iki kapı arasında onu sıkıştırtıp demişti ki:

“Nasıl bakalım, senin Beşiktaş’a uğradığın yok mu? Güzel dolu ara sıra yoklamalı. Yoksa Erenköyü’nde başka şeylere rastladıysan diyecek yok. Yalnız dikkat et çocuğum, zararlı olmayan sevdalarda serbestsin, yeter ki senden başkasına zarar gelmesin. Hemen bütün ahlak felsefesi bu noktada toplanmış gibidir.”

Sonra çocuğa ilk misafirliğinde ağır bir sitem etmiş görünmekten çekinerek daha şakacı bir vaziyetle omzuna vurmuş, gülerek, “Mesela senin Tayyar Efendi bunağının genç odalığı...” demişti.

Ömer Behiç hatıralarını zihninden geçirirken Maple’in resimli fihris eşyasında da gözleri gecikiyordu. Sonra birden, bir can sıkıntısıyla kitabı kapadı, ayağa kalktı. Şimdi bu tuhaf maceranın ardından aklına Şekûre zavalısının hazin hayali gelmişti. Şiddetli bir kanama onu birkaç saat içinde götürüvermişti. Cenazede Ömer Behiç de bulunmuştu. Bunu aileden çok talihsiz kadına bir borç olarak yapmaya lüzum görmüş, bütün işlerini ertelemişti. Ferruh hep yüzünde mendil, ağlaya ağlaya cenazeyi takip ediyordu. Bir aralık yolda kapalı bir arabada

Ömer Behiç, cenazenin sona ermesini bekleyen Refet'in de ağladığına şahit olmuştu. Böyle olmakla beraber bu, iki gün sonra Ferruh'la Refet'in bir sabah gezmesi yapmak üzere bir arabada Kâğıthane'ye inmelerine de engel olmamıştı. Pencereden onları gören Vedide, "İster misiniz, nihayet evlensinler?" demişti.

Şimdi bunu hatırlarken, "Niçin olmasın?" diyordu. "Evlilik çok kereler birçok güçlüğün ortaya çıkmasına sebep olmasına karşılık birçok dolaşık işlerin de çözülmesine hizmet eder. İşte Mesrur Bey'le İşveriz'in evliliği, Behçet Efendi'nin hususi kâtibi bugün köşkün bir damadı demek oluyor, belki yarın da bir vârisi olacak."

Tekrar neşelenmeye meyilliyken birden Ömer Behiç'i diğer bir hatıra, asıl kendisine, kendi hayatının bir çapraşıklığına ait bir hatıra sarstı. O bütün duygularını bu canlandırma uğraşı arasında dışının ağrısını duymamak için kendisine meşgul olacak işler icat ederek avunmak isteyen bir adama benziyordu. Bu dakikaya kadar benliğinin içinde bir el uzanarak onu geride bırakmaya, kendisiyle ilgili olmayan hatıraları çağırmaya çalışırken birden sanki yine bir perdenin kanatları açılıvermiş ve arasından Neyyir'in kıvrık saçlarıyla başı çıkıvermiş, dilinin ucunu, bir alay içinde ona leziz bir sarhoşluğun cinnet içkisini vaat ederek gösterivermişti.

Artık Ömer Behiç bu hayale karşı koymaktan âciz, kendini teslim ediyor, son vakanın damarlarından ateş akıtan hatırasını tekrar yaşadıkça kendinden geçiyordu.

Olan biteni özetliyordu. Bir gün ona Bekir Servet'ten bir pusula gelmişti. O bir hava değişikliği ihtiyacından bahsederek Veli Bey ailesinden izin almış, bir köye çekilmişti. Bu şekilde Nebile'nin evlilik ihtimaline set çekmemiş olacaktı. Bunu tekrar ettikten sonra şayet lüzum görülürse Ömer Behiç'in davet olunacağından bahsediyordu. Bu muhtemel daveti o hem bir korku hem bir

arzuyla beklemişti ve gariptir, davet edilince bunu Vede'den gizlemeye de bir ihtiyaç duymuştu.

Bu sefer muayeneye muhtaç olan asıl Neyyir'di, asıl tehlikeli olmasından korkulan bir zayıflığı, küçük bir ateş dalgalanması vardı. Sahire Hanım'la Nebile'yi sokağa çıkmak üzere çarşafı arkalarında, Neyyir'i de yatağında bulmuştu ve hemen ilk muayenede onun bir şeyi olmadığına emin olduktan sonra Sahire Hanım ve Nebile küçük bir özürle onu hastanın yanında bırakmışlardı.

O da beraber çıkabilirdi, kendisini gerekli bir tertiple belaya sevk etmeye çalışıyor görünen tesadüflere kendi zaafının da suça iştirakine müsaade etmeyerek bu cazibeli ve tehlikeli yerin ekseni dışında kalmaya azmeden bir sakınma göstermek pek mümkündü, hatta lazımdı; bunu yapmadı. Bir dakika evvel başını koyduğu bu göğsün, nabzını tuttuğu bu bileğin, yuvarlaklığı gömleğinin altından yanağına sürünen sinenin, omuzlarını dikletmek için eğildikçe kendi omzuna dayanan kıvrıkcık başın hoş kokulu gençlik tazeliğini, bütün bu taze vücuttan taşıp onun ruhuna kadar gelen uyuşturucu sıcaklığı biraz daha içine çekmek üzere yataklığın yanında iskemleye oturdu.

Oh! Bu dakika onda ne garip bir mücadele vardı! Bir yanda onun ikiyüzlüce vazifesini yapıyor görünen fakat gittikçe daha silinen namuslu siması hâlâ ağırbaşlı bir sesle görkemli hitabelerinde devam ederken, diğer tarafta bütün çılgın bir genç kanın sevda ateşi, Bekir Servet'in o her tesadüfte kınanarak fakat için için kısınılarak dinlenmiş zafer hikâyeleri, hatta... bunu biraz utanarak itiraf ediyordu fakat ne denirse densin bu böyleydi, evet, hatta Mansur Bey'in gülünç taşkınlıkları, İsmet komedisi, Sadettin'in anlattıkları, yine kendisinin onu ihtar ettiği Tayyar Efendi bunağının on beş yaşında genç odalığı, hep birden, tek ses olmuş, o namus hitabesinin arasına alaylarının velvelesini karıştırıyorlar, onun

gittikçe bir uğultunun içinde boğulmaya hazır belagatine, yaklaşan zaferlerinin gümbürtüsünü boşaltıyorlardı.

Eskiden beri beraber büyümüş, her türlü resmî yapmacıkların haricinde yaşamaya alışkın iki eski dost sıfatıyla o, arkasında tüy yastıklara sırtı dayanmış, bir çocuk başına benzeyen küçük başı yarı gömülmüş, gözlerinde pek cesur azimlerin çapkın bir gülümsemesini taşıyan ve karşısındakine de cesaret sahibi olmak lüzumunu açık açık ifade eden bir parıldama ile Ömer Behiç, birkaç gün evvel kendisine büsbütün görünmekten ürkererek perdenin arkasında saklanırken bugün yarı çıplak göğsünün, dirseklerine kadar açık olmakla yetinemeyerek daha yukarılara kadar ifşalarda bulunan geniş yenlerinin, ancak kalçalarına kadar çıkan beyaz ketenden yatak örtüsünden sonra bütün vücudunu ince bir ipek gömlek altında en mahrem çizgilerine kadar resmeden ihmalkâr kıyafetinin içinde cazibeli duran bu henüz tamamıyla olmamış meyveden bir korkuyla şuradan buradan görüşüyorlardı.

Neyyir her şeyden bahsediyordu; hatta Bekir Servet'ten, Nebile'nin Talat Bey'le kararlaştırılmış evliliğinden, onun kocasının evine gelin gideceğinden, kocakarı kaynanadan, bugün annesiyle ablasının terzide uzun siparişlerle meşgul olmak üzere çıktıklarından dem vuran, dakikadan dakikaya çeşitlenen eden bir gevezelikle söylüyor; söylerken arada ablasının müstakbel kayınvalidesine, "Kocakarı... Göründüğünden çok yaşlıymış bilir misiniz?" iltifatını gönderiyor, terziden bahsederken onun için, "Ne iyi kadındır bilseniz, tanımıyor musunuz? İsterseniz sizi tanıtayım!" cümlesiyle niçin lüzum görüldüğünden şüphe uyandıran bir tavsiye karıştırıyordu.

Ömer Behiç bu teklifsiz sohbette karşılıksız kalmamak için bir yandan söz yetiştirirken bir yandan da düşünüyordu:

Demek bu aile temizlik ve seçkinlik ile fuhuş varta-

sının sınırının birbirine tamamıyla değdiği bir noktada yaşıyordu hatta birincisinden çok ikincisine dahildi. Şu farkla ki toplum hayatının danişıklı dövüşünde, o yalan ve ikiyüzlülük üzerine kurulmuş muaşeret kanununda birincisine olan bağlanma hakkını kaybetmemişti. Veli Bey'in eşi ve kızları herkesçe az çok oldukları gibi tanınırken öteden beri, ta aile reisinin hayatından beri başlayan bir göz yummayla İstanbul'un sosyete hayatından çıkarılmamıştı. Bu aile o kadar dolaşık ve karışık ilişkiler ve bağlarla şehrin sosyete hayatına girmişti ki bir duvarı kaplayan yaseminlerin, güllerin, hanımellerinin, zülf-i arusların¹ arasına sokularak etrafa dallarının binlerce çengellerini takmış yabani bir sarmaşık gibiydi; diğerlerini bozmamak için sökülüp atılmasına imkân bulunamayarak serbestçe boy atmasına itiraz edilmiyordu. Hatta bu ailenin kızları namuslu ailelerin arasında gelin sıfatını bile kazanma hakkına sahipti. Senelerce Bekir Servet'in hemen resmî bir alakasını oluşturduktan sonra işte bugün Nebile evden kovulan masum bir kızcağızın yerini işgal etmeye, hâlâ zavallı eşini düşünüp sızlayan genç bir çocuğu ihtiyar bir ananın zorbalığına boyun eğdirmek için büyüleyici kuvvetini getirmeye davet ediliyordu. Yarın da Neyyir..

İhtimal henüz on sekiz yaşında, henüz bir çocuk olmasına rağmen arkasında türlü maceraların günah defterini taşıyan bu kız yarın pek zengin, pek saygın bir evlilikle doğal düzende sınıflandırılacaktı. Bu son ihtimalin düşüncesiyle geniş bir rahatlama nefesi alan Ömer Behiç, Neyyir'in mazarine düşünceleriyle yol alırken bir azap duyuyor, ondan yararlanan bilinmeyen kişileri düşünerek müthiş bir kıskançlıkla kalbi kıvranıyordu.

1. Fasulye cinsinden bir bitki. (Y.N.)

Ah! Mümkün olsaydı da onun sadece bir dostu kalabilseydi ve ne kadar isterdi ki onun kendisinden evvele ait hayatında tamir kabul etmez bir haraplık bulunmasaydı, ona elini uzatsaydı, düşmesin diye... Evet, istiyordu ki o düşmesin; düşmüşse bile, –düşüncesinin bu noktasında onu kudurtan, birden Neyyir’in başını iki elleri arasına alarak dudaklarını azgınca bir öpüşle kilitlemek hevesi veren bir ihtiras oluyordu– evet, düşmüşse bile daha fazla düşmesin. Ona desin ki: “Ben yalnız sizi tutmak, siz bana yalnız tutunmak için birbirimizin elini sıkalım. Ben sizi kurtarayım, sizin kurtarıcı bir biraderiniz olayım, siz de bana o kadar minnet duyunuz ki ben bununla mutlu olayım...”

Bu cümleyi böyle zihninden geçirirken karşıdan Neyyir, onun hatırlardan geçenleri takip ediyormuşçasına birden patlayan bir kahkahanın alaycı dalgalarıyla, “Oh! Siz ne saf kalplisiniz,” diyor gibiydi, “lakin güzel tabip bey, şöyle yan durunuz bakayım; işte ben sizin için çıldırıyorum, görmüyor musunuz, sizin o sivrice sakalınızla o kadar güzel duran başınızı tutup çekmek, çekmek, daha da çekmek, nihayet kollarımın arasında kendi başıma, şu kıvrıcık küçük başıma karıştırmak, sonra nefes nefese, dudak dudağa, birbirimizi içimize çekerek uyumak istiyorum, bunu görmüyor musunuz?”

Hakikaten Neyyir geriniyor, vücudunun derinliklerinden gelen bir çırpınışla yatağında, beyaz keten örtüyü biraz daha kaydıran, onu yastıkların üstünde biraz daha yükselterek göğsünü daha açık bırakan bir hareketle kıvranıyordu. Sonra bunu mazur göstermeye çalışarak, “Bütün vücudumda bilerseniz nasıl bir ağırlık var,” diyordu ve yeniden uyanan bir merakla ilave ediyordu: “Demek sade bir soğuk algınlığından ibaret! Emin misiniz, demek göğsümde bir arıza yok öyle mi?”

Sonra yorgun düşmüşçesine bir hareketle iki kolları-

nı kaldırdı, geniş yenleri koltuklarına kadar, kıvrıcık, belirsiz tüylerinin gölgelerini göstererek düştü; böyle, yenlerini çekmeyerek, iki ellerini başının altına götürdü, "Saf kalplisiniz," demek isteyen bir tebessümle baktı.

Oh! Kesinlikle saf kalpliydi, sadece bir ahmaktı. Birden Ömer Behiç'in gözleri bir sisle bulandı, başının içinde beyninin döndüğünü fark etti. Neyyir dedi ki, "Zili çalar mısınız rica ederim, ilacımın vakti geldi?" Sonra tam o zili ararken vazgeçti, "Hayır, hayır," dedi. "Şayan Kalfa ta aşağıda, mutfaktadır. Bana siz şışeyi verirsiniz..."

Demek evde, ta aşağıda, mutfakta Şayan Kalfa'dan, şu yaşlanmış tecrübeli Habeş dadıdan başka kimse yoktu.

Birden Ömer Behiç ciğerinden bir şey kopmuş da boğazına tıkanmış hissini veren bir ihtiyaçla ayağa kalktı, biraz elleri titreyerek şışeyi aldı, kaşığı aldı, boğuk bir sesle, "Size ben içireyim!" dedi. Neyyir şüphesiz, bu dakikada havanın içinde uçan manyetik gerginliği bütün sinirlerinin titreşimleriyle duyuyordu. O biraz doğruldu, dökmek için titreyen ellerine fazla bir dikkat koyarak Ömer Behiç şışeden kaşığa şurubu boşalttı, sağ eliyle onu tutarak elini uzattı, ağzında bir kurulukla, "Size yardım edeyim," dedi. Elini kıvrıcık saçların altına koyarak bu küçük, şeytan başı tuttu. İkisinde de söz söylemeye engel bir çarpıntı vardı.

O yatmak üzereydi, bu fırsat ânı belki bir daha geri gelmemek üzere geçiyordu, Ömer Behiç kendi kendisine, "Ahmak!" dedi, sonra engel olamadığı bir hamleyle ona sordu:

"İster misiniz, sizi meraktan kurtarmak için bir kere daha dinleyeyim?"

Şu saniyede hayatının bütün yazgısını ondan gelecek olan kelimeye bağlı gördü; o "evet" derse ayakları geri dönme ihtimalini yok eden bir kuvvetle, önünde açılmış uçuruma doğru ilerleyecek, "hayır" derse veda

ederek kalkıp gidecek ve belki bir daha buraya geri dönmeyecekti.

Bu soruyu sorarken ağzının içi kupkuruydu; dudakları kavrulmuş, sesi boğulmuştu, ölçülemeyecek kadar kısa bir zaman içinde o boğuk sesle söylenen kelimelerin işitilmemiş olduğuna hükmetti ve tekrar aynı soruyu sormak için kuvvet bulamayacağını düşünerek, tehlikeden kendisini alıkoyacak olan böyle bir tesadüfü memnuniyetle karşılamak gerekirken tersine bir korku duydu. Kendi kendisini tahlile yetecek kadar bir zaman geçemedi, Neyyir birden yatağında doğrularak, "Ben de sizden onu rica edecektim fakat cesaret edemiyordum," dedi.

Onun da sesinde bir örtü vardı, belliydi ki onun da ağzında sesi bir kuruluşun içinde boğuluyordu. İkisi de bu dakikanın, yeni bir geleceğin eşiği olacağının farkındaydılar. Kanlarının içinde bir ateş, iradelerinin haricinde yanıp tutuşan ve onların benliklerinin hâkimiyetini beraber yakıp bitiren bir yangın vardı ki onun hiç düşünmeden hükmüne boyun eğmişlerdi. Şu dakikada ikisi de sanki var olmayan üçüncü bir kişi karşısında, duygularını gizlemeye çabalayan iki riyakâr sıfatıyla bir komedinin oyuncularını gibi oyun oynamaya lüzum görüyorlardı.

Ömer Behiç bu dakikada bile felsefe yapmaya vakit bularak, "Ah, insan! Ne dolaşık bir bilmece!" diyordu. Açık açık, kalplerini meydana atarak, bütün bu girizgâhları bir tarafa bırakarak birbirine, "Gel!" diyemezler miydi? Mademki üstesinden gelinemeyen bir kuvvetin güçsüz mağluplarıydılar, mademki etlerinde, kanlarında, ciltlerinin üstünden geçen manyetik akıslarda, öyle hayata zorbaca hükmeden eden bir kimyanın alevlenmesi hadisesi vardı ki ona illa ki itaat edecekler, onun dolaşımına mecburen kapılacaklardı, doğrudan doğruya, "Seni istiyorum, senin olacağım!" demek daha akılcıca olmaz mıydı? Sahte bir namus bağına borç ödercesine, bir da-

kika, bir gün, bir hafta sonra çiğnenecek bir iffet kanununa peşin bir tövbe takdimine ihtiyaç duyuyorlardı.

Başını göğsüne koyup onu dinlemeye çalışırken artık bir tabip değildi; sağ elini yatağa, tesadüfle tam onun bacağına yanına dayamıştı, sol eliyle arkasını tutuyordu ve böyle ince gömleğinin altında taze ve tıkız dolgunluğunu duyan bir elinden sırtının zarafetini hisseden diğer eline kadar bu genç vücut, arzu susuzluğunun iki dudakları arasında kuru ağzına serin, avutucu suyunu uzatan bir billur kâse gibiydi. Onu bir cendere arasında artık ortaya çıkabilecek her arzuya razı bir gevşekliğin tesiriyle eriyerek hükmüne boyun eğmiş görüyordu. Evet, artık bir tabip değildi, onun şiddetle atan kalbinden başka bir şeye dikkat edemiyor, bu göğsün başka seslerini duyamıyor; fakat ellerinin, gittikçe daha sıkışarak, gittikçe onu daha kendisinin yapmak isteyen bir basınçla tasarruf temasını kuvvetlendirerek titreyen mengenesinde bu vücudu hapsederken onda, geciken teslimiyet dakikasının bekleyişinin sabırsızlığına tahammül edemiyormuşçasına bir gerginlik buluyordu.

Böyle ihtirasla dolu bir dakikayı hayatının hiçbir ânında yaşamadığına inanıyordu. Ne gençliğinin coşkulu saatlerinde ne daha sonraları kendisini bir aşk cinnetinin sarhoşluklarıyla sersemlediren bunalımlarda bu dakikanın kuvvetine denk bir şeye rastlamadığına karar veriyordu. Demek sevda ihtiyacına vaat edilmiş olan aşk havası, kendi bilimsel kuramlarına göre bir ifade bularak cildinin ardılı olan cilt, işte şurada, ellerinin altında, gençliğinin en körpe cazibeleriyle titreyen vücuttaydı.

Ellerini gevşetmeden başını hafifçe kaldırdı, onun başı da kendi omzuna dayanmıştı; yaklaşarak, nefes nefese gelerek gözlerini aradı. Onun gözlerinde yayılan, dumanlanan bir mana, teslim olduğunu, mağlup olduğunu itiraf eden ve itiraf ederken teslim olmaktan, mağ-

lup olmaktan keyif aldığını anlatan bir mana vardı. Kendisinde de hissediyordu ki biraz cinnete, biraz vahşete benzeyen bir bakış ifadesi olmalıydı; lakin göz göze, yüz yüze, nefes nefese o kadar yakındılar ki birbirini tamamiyle göremiyorlar, ancak bir sis arasında seziyorlardı.

“Hiçbir şeyiniz yok,” dedi, bunu gayet yavaş, uyuyan birisine seslenircesine söylüyordu. O, “Ne kadar iyi,” diye cevap verebildi, kilitlenmiş dudaklarının arasından berraklık kazanamayarak çıkan bir sesle, sonra gözlerini daha baygın kapadı; o da artık bu vücudu bırakmak, doğrulup kalkmak gerekirken hep öyle hareketsiz duruyordu, o da gözlerini kapadı. Sonra artık önünde diğer kuvvetlerin silindiğine karar vererek, yalnız kendisinin kaldığına inanan bir kuvvet onların böyle gözlerini kapayıp emre teslim olduğunu bildiren başlarını aldı, birbirine yaklaştırdı, dudaklarını çekti, çekti, bir arada dişlerinin üstünde ezerek kilitledi. Senelerce beklenmiş bir hayat havasını doya doya soluyorlarmışçasına, böyle uzun bir dakika, dudak dudağa yapışarak, birbirinin varlığını içtiler. Birden Neyyir silkindi, “Ne delilik!” dedi.

O birden korktu, tekrar bir çekinme siyasetine geri dönmesin diye... Tersine Neyyir tam bir teslim olma siyasetini takip ederek ve kendisini büsbütün vaat ederek, “Rica ederim,” dedi, “zayıflığımdan yararlanmayınız. Sonra, sonra...”

Bu sonra ifadesinin belirsiz vadesiyle yetinemeyen, şu şimdi ele geçirilen dakikadan en fazla payı almak isteyen bir ihtiyaçla Ömer Behiç, artık büsbütün çılgın, taşkın, onun açık omuzlarını, göğsünü, yakası geniş gömleğinin rahatça müsaadesi ölçüsünde dudaklarıyla dolaştı, bu tazeliğinin kendinden geçiren parlaklığını seren vücudun mümkün olan her noktasına bir öpücüğün sahiplik temasını bıraktı, sonra adeta vahşi bir hırsla bilekle-

rinden tuttu, sarsarcasına kollarını çekerek son bir kucaklama içinde göğsünün dimdik titreyen kabarcıklarını avuçlarının içinde buldu. "Hayır! Şimdi, şimdi!" diye yalvardı. O da bayılarak, kavuşmanın bütün hazlarını duyarak göğsünü bütün servetiyle onun ellerine bırakıyor, neticeyi isteyen bir gerinmeyle bekliyordu. Birden Ömer Behiç dikkatli olmaya gerek duydu fakat tekrar onun dudaklarını aldı ve emerek ağzının içinde telaffuz edercesine, "Sonra, sonra ne vakit?" dedi.

Neyyir, "Yazarım," dedi.

Biraz utanarak fakat Neyyir'den değil, kendisinden, kendi yaptığından, Vedide'nin hayalinden utanarak, "Lakin eve değil, tedavihaneye yazın," dedi.

Neyyir gözleriyle, "Elbette," demek istedi.

Ancak o zaman birbirinden ayrıldılar ve birden ikisi de hiçbir şey yaşanmamışçasına doğal hallerini aldılar.

Neyyir: "Zile basar mısınız?"

Bu defa eliyle zilin yerini gösteriyordu, zile bastı ve resmî kelimelerle izin alarak odadan çıktı.

Odadan çıktıktan sonra bir uyurgezer halindeydi, akli yetileri birden donmuş gibiydi. Düşünme gücünden tamamıyla soyutlanmış, yalnız fiziksel bir mekaniklikle hareket eden bu vücutta yalnız bir düşünce vardı: Eve gitmemek. Şu halde, henüz dudaklarının üstünden o cehennemî cinnet havasının ateşi sönmeden eve girecek olursa kendisini idare edemeyeceğine, hayatta en yüksek ve en temiz huşu duygularının bu kutsal mabedinde onu başından tutarak yerlere kapayacak, suçunu kıvrana kıvrana haykırtacak bir kuvvetin mahkûmu olacağından emindi. Geniş ufuklara, sınırlarını dinlendirecek serin havalara, kanının ateşlerini sakinleştirecek bir sessizliğe muhtaçtı. Nişantaşı Caddesi'ni takip etti, yaya kaldırımında tanıdıklara rastlamaktan korkarak caddenin ta ortasında yürüyor, yürürken yalnız önünde belirsiz bir nok-

taya bakıyordu, sonra birden sola kıvrıldı, Teşvikiye'den aşağı büküldü, İhlamur'a doğru ilerlemek istiyordu.

Sokağın binalarla dolu kısmı bitip de birden kendisini İhlamur'a götüren yolun tepesinde, iki tarafı geniş sırtlarla uzayan bir açıklıkta bulunca, karşısında Yıldız tepelerinden başlayarak sağında Boğaz'ın Anadolu kıyılarına kadar sarkan parlak ve aydınlık gökyüzünü, bütün etrafında karışık çizgilerle eteklerini seren mahalleler ortasında İhlamur kuytuluklarına doğru akan yeşil sırtları alıp göğsüne basmak isteyen bir gözle çevreledi ve ancak o zaman bütün ciğerlerini serinlendirerek dolduran uzun bir nefesle bu geniş ve تنها manzaraların sakinliğini ve ferahlığını içti. Orada, seddin üstünde dikilerek bu güneşin altında sine sine uyuyan, şurada burada tek tük yolcuların, koyunlarla keçilerin, çocuk kümelerinin hayat hareketi derin uykusunu ihlale yetemeyen bu sakinlik manzarasına karşı, "Beni tanımadınız değil mi? Size ben büsbütün başka bir adam olarak geliyorum," demek istiyor gibiydi.

Büsbütün başka bir adam! Böyle, demek oluyor ki, zihninde iz bırakan iki-üç cümle, işitilen ve görülen bir vakadan esmiş bir geçiş rüzgârı, hayatının sakinliği arasında birdenbire gelip onu gafil avlayan bir bunalım sarhoşluğu, ruhunun türlü gizli izlerini takip ederek ince liflerinin arasında azrını ve iradesini kımıldatmaktan âciz bir yumak halinde sarıp bağlayan bir örgü, onu beş-on dakika içinde düşürmek için yetmişti. Bütün ömründe namusuna bağlı bir aile babası kalmak, etrafını dolduran o sonsuz kırık hayatların arasında kendi evini, kendi ailesini kubbesinin üstünde gürleyen fırtınalardan daima sağlamlığıyla çıkan dayanıklı ve yüce bir mabet dokunulmazlığıyla yükseltmek isterken bir zayıflık dakikasıyla işte o da Vedide'sini, bir elinde Selma'sıyla, diğer elinde Leyla'sıyla varlığında sevgili ve kutsal ne varsa onların

simgesi demek olan bu kadını, acınıp ağlanılan diğer kadınlara benzetecek, onu da bir tekmeyle yıkıilvermiş bir dünyanın enkazı kenarına devirecekti.

Hissediyordu ki artık geri dönmek, zayıflığına kuvvet iade etmek mümkün değildi. Şimdi bir kasırganın çarpışmasına girmişti, bu onu alıp evire çevire döndürecek. Belki yarın ondan gelmiş bir pusula bulacaktı, ona bir yer gösterilecekti ki orada bütün ömrünün en hummalarla tutuşan saatleri kendisini bekleyecekti. O satırları gördükten sonra, şimdiden anlıyordu ki, karşı koymak mümkün olamayacaktı. Aşağılık ve sefil, kendisini oyuncak gibi çekiştiren bir kuvvete yenik, boynunda ipini taşıyarak yürüyen bir mahkûm itaatiyle oraya gidecekti.

Bunu müthiş bir acının arasından kendi kendisine itiraf ederken birden Bekir Servet'in, o eski mahalle mektebi çocuğu haliyle kahkahadan çatlamamak için iki elleriyle geğreklerini¹ tutarak gülen hayalini görüyor ve onu sanki işitiyordu:

“Sana ahmak derim de inanmak için naz edersin. İşte bundan iyi ne olabilir; sen evinde yine namuslu ve sadık koca oyunu oyna, o başka bu başka... Ah! Sen hayatın birden fazla, hiç olmazsa iki çehresi olduğuna akıl erdiremeyeceksin yavrum! Hımbıl başladın hımbıl biteceksin amma bereket versin, hayat senden daha uyanık da senin fikrine göre işlemiyor.”

Piç Bekir'in kaç kere bu türden nutuklarını dinlemiş, kaç kere konuşmaya lüzum görmeden kalesinin içinde kendisini pek kuvvetli zanneden bir kendine güven tebesümüyle karşılık vermeyi yeterli saymıştı. Bu mektep arkadaşının düşünme ve konuşma tarzına o kadar alışkındı,

1. Kaburganın alt yanında bulunan boşluklardan her biri. (Y.N.)

onun kendi namus görüşlerine karşı şüphecilüğünün, dünyada bütün kanunları inkâr ederek tek felsefesi, olabildiğince keyfini çıkarmaktan ibaret olan serbest mezhebinin alaylarına o derece alıştı ki hemen her düşüncesinde, hayalinde onu görür, onu kendi ağzıyla, kendi felsefesiyle söyler, zihninin içine bir küçük sahne kurarak Ömer Behiç'le Bekir Servet'i orada uzun bir tartışma masasında canlandırır.

O ta çocukluktan beri alınmış âdetlerin, edinilmiş tanışıklıkların bir sonucuyla hayatının gizlice faaliyet gösteren daimi bir gözcüsü, merhametsiz bir eleştiricisi, dudağını büken, bir gözünü kırparak gülümseyen, beklenmemiş dakikalarda birdenbire ortaya çıkıvererek kulağının yanında bir alay kahkahası püsküren, her vakit beraber bir şahidiydi.

O dakikada kendisinin şu manevi çöküşüne tek sessiz ortak olan bu sakin manzara karşısında, yine böyle hayalinde canlandırarak, Bekir Servet'in simasını zihninde söyleyip dinledikten sonra Ömer Behiç'in dudaklarında bir tebessüm dolaştı; vicdanının azabına karşı gelip mizahının avuntusunu üfören bu adamın hayalî eşliğiyle o uyurgezerliğin içinden ferahlık veren bir uyanıklıkla çıkma hazzını duydu. Daha hafif bir ruhla kendisine, "İhlamur'a kadar ineyim," dedi; yavaş yavaş, kıvrana kıvrana inen yokuşu takip etti. Ta Kasr-ı Hümayun'a kadar yürüdü, buradan öteye vadiyi takip ederek kaybolan, tamamıyla belirmemiş bir yolun olduğunu biliyordu, onun Nişantaşı sırtına kadar devam ettiğinden emin değildi. Kendi kendisine yolu uzatmak için oradan çıkmak imkânını düşündü. Kasrın kapısından geçerken birden, kendisine divan duran, gayet resmî, saray usulüyle birisinin selam verdiğini gördü; bir saniye şaşalayıp sonra karşılık verdi. Bu kasrın bekçilerinden biriydi ki birkaç ay evvel eşiyle beraber tedavihanesine devam etmişti.

Bunu hatırladıktan sonra yalnız küçük bir selamı yeterli görmeyerek durdu ve sordu:

“Nasılsınız? Hastanız iyi mi?”

O merakını uyandıran yolu da soracaktı. Onun, “Sayenizde pek iyidir efendim,” cevabından sonra, “Bir kahve kabul buyurulmaz mı efendim? Köşkün bahçesi pek gölgelidir...” teklifini hemen kabul etti ve burada gecikmek imkânını bulunca artık o diğer yolu düşünmekten vazgeçti.

Ömer Behiç şimdi birer birer ayıklayarak o günün ufak tefek ayrıntılarını şu saatte burada tekrar yaşarken bu kasrın bahçesinde, bekçilerin onu dikkatle, dışarıdan görünmeyecek bir gölgeliğe yerleştirdikten sonra etrafını alarak resmî bir terbiye dairesinde her birinin bir hastalığına dair fikrine başvurdıklarını hatırlıyordu. Burada ne güzel, ne iyi dinlenmişti! Çeşitli hastalıklara dair ondan şifa çaresi soran bu adamcıkların haberi yoktu ki asıl orada şifa bulan, hastalığın korkunç bir krizini yatıştırma bahane bulmuş olan o, kendisiydi.

Sancısına karşı ağır kesici verilmiş bir hasta ferahlığıyla, ağrıyan noktasiyla duyan hassasiyetinin arasında bir perde gerilmişçesine, artık eve dönebileceğine hüküm vererek kalktı, hatta şu dakikada evine, evdekilerine, Vedide'sine daha şiddetli bir tutkunluk duyuyordu. O yanında olsaydı bir bahaneyle bir omzundan tutarak, diğer omzunu kendi göğsüne dayayarak bu dolgun vücudu çekecek öpecekti. Bunu düşünürken bir saat evvel geçen buna benzer bir manzarayı hayalinde nakışlanıyor gördü ve bir zorlamayla anlayışının gözlerini onda gecikmemek üzere çevirdi.

Artık çıkmak üzereydi, bekçiler arkadan takip ederek, köşkün maiyet dairesini dolaşarak, bahçeyi geze geze ilerliyordu; birden, “Ah! Ne güzel,” dedi. Solgun pembe çiçekleriyle bir büyükçe ağaç birden onu çekmiş-

ti. Kendi kendisine, “Erguvan değil, pembe leylak? Hiç değil...” Bundan bir dal alıp Vedide’ye götürmek üzere karşı koyamadığı bir fikre mağlup oldu. Bekçilerden ağacın ismini sordu, onlar da sorar gibi gözücuyla birbirlerine baktılar. Sonra âciz kalarak ötede bir gül fidanını budamakla meşgul bahçıvana seslendiler. O cevap verdi: “Lagerstroemia...”

Bahçıvan yalnız ismi söylemekle misafir ağrlamak vazifesini yeterince yerine getirmiş olduğuna ikna olmayarak ilerledi, Ömer Behiç’in asıl arzusunu okumuşçasına elindeki gül makasıyla koca bir dal kesti ve ellerine tutuşturdu.

Ömer Behiç daha ağacın ismini heceliyordu: “Lagerstroemia.” Bunu birinci defa olarak işitmişti. Elinde dalı incitmeden, çiçeklerini dökmekten korkarak, dikkatle tuta tuta İhlamur Yokuşu’nu bir hafiflikle, her halde inerken ayaklarını köstekleyen ağırlığa denk, tersine neşeli bir yürüyüşle hızlıca çıktı, artık bir an evvel eve girmek istiyordu.

Bir aralık Nişantaşı’nda dört yol ağzından geçtikten sonra elinde bu koca daldan sıkıldı. Sokakta hemen her zaman koltuğunun altında yahut elinde cüzdanı, çantası, ufak bir yükü olurdu; lakin hiçbir zaman bu kadar yer tutan ve dikkat çeken bir şeyi herkese göstere göstere götürmemişti. Fakat bunun Vedide için götürüldüğüne inanarak bu zahmete katlanmakla hareketinin kıymetini artırmış olacağını düşündü ve bundan fazla bir avuntu buldu; lakin birdenbire düşündü ki bunu İhlamur Kasrı bahçesinden verdiklerini söylemek lazım gelecekti. Orada nasıl bulunduğuna dair açıklama yapmayacak mıydı?

Vedide’de ortaya çıkmasından çekinilen bir kıskançlıkla onun bütün gününü anlamak isteyen bir merak vardı. Merakının asıl sebebini hastaları önemsemekten ibaret gibi göstererek, ne zaman soruları yolunu şaşırsa da

bu konunun dışına çıksa derhal utancından gözlerinin beyazına kadar kızarak kocasını gizli kalmaya çalıştığı bir sorgudan geçirirdi. Onda, öteden beri, bir gün bir hadisenin gelip iki tarafın duygu sadakatine bağlı mutluluğunda bir kargaşa doğuracağından titreyen ve kalp huzurunu her türlü emniyet sebeplerine rağmen kemiren bir korkunun var olduğunu Ömer Behiç biliyordu. Ve hiçbir zaman yalan söylemek mecburiyetinde kalmadığından, belki arada bir, endişe verebilecek mahiyette ayrıntıları söylemeden geçmek şeklinde, bütün gününü saati saatine, onun soru sorma zahmetine girmesi gerekmesin diye, en ufak ayrıntısına kadar anlatmak alışkanlığıydı. Halbuki bugün birinci defa olarak yalan söyleyecekti, birinci defa olarak yalanın hain eli evinin kapısına vuracak ve eşliğinden geçecekti.

Neyyir'den elbette bahsetmeyecekti, bu sadece bir suskunluktan ibaretti. Tıp hayatında böyle konuşulmadan geçilen nice küçük küçük hadiseleri vardı ki söylememek âdetine bağlıydı. Onların hiçbirinde aynı zamanda sessizliğin ketumluk lütfundan yararlanan bir günah yoktu fakat her ne olursa olsun, susmak, yalan söylemek değildi. Ömer Behiç bu muhakemeyi yaparken konuşan başka birini dinliyor ve ona karşılık veriyormuşçasına bir yandan da, "Ah, insanlar, bütün vicdanlarıyla gizli bir sözleşme yaparak istirahat imkânını dâşıklı dövüşte ararlar," diyordu.

Elinde sallanan bu dalı şurada bir kenara koysa, mesela şu evin kapısında kendisine, "Bana verin!" demek isteyen gözlerle bakan şu kız çocuğuna verse bütün zorluk kalkmış olacaktı. Az kaldı onu uzatıyordu, sonra kıyamadı. Onun renginde öyle bir şirinlik, mütevazı bir göz alıcılık, hastaya benzeyen fakat hayatla dolu öyle bir taze solgunluk vardı ki onu her halde götürmek istedi; zaten bu, bir çeşit günahının çile nişanı, pişmanlığının tövbe karşı-

lığı, eşine bağlılığını onaylayan bir belge gibi değil miydi? Bunu kendi kendisine sorarken, “Ciddi misin, samimiye-tinden emin misin? Ondan gelecek mektubu beklemiyor musun ve o mektup gelince oraya, belirlenecek yere koş-mayacak mısın?” diyor ve sonra bunlara cevap vermekten geri duran bir telaşla daha çabuk yürüyordu.

Sadece, “İhlamur’da bir hastaya gittim de...” diye-cekti. Bu tamamıyla yalan da değildi, hakikatte de oraya bir hasta tedavisine, kendi kendisine şifa vermeye gitme-miş miydi?

“Oh! Yine kandırmaca,” diyordu. Hayatta bir insa-nın tamamıyla, bütün manasıyla mutlak olarak namuslu olmasına imkân var mıdır?

Bu soru Bekir Servet’in ahlak şüpheciliğine bitişik bir şüphe sahasında doğuyordu. Her inanış bir uçu-rumun kenarında dolaşıyor demek. Küçük bir sendeleyişle bayırdan yuvarlanmak kesindi ve kurtulmak için etrafına uzanan eli her tutunulmak istenen çalı demetinden an-cak biraz çamurla kan toplaya toplaya, daha aşağılara düşüldükçe nerelere kadar inmek mümkündü. Bu uçu-rumun karanlıklarında son yoktu, göz onun karanlık ta-bakalarını yarıp dibini görmeyi başaramazdı.

Demek Ömer Behiç bugün böyle bir uçu-rumun ke-narındaydı ve geri dönmeyeceğine şimdiden inanıyordu. Ve böyle hoppalıkla, yalancı bir teslimiyetle, elinde bir koca dalın gözleri okşayan ikiyeüzlü renkleriyle evine dö-nüyor, kendi eliyle, kendi tercihiyle onu, hain yalanı, evi-nin henüz boyaları kurumamış, henüz eşyası tamamlanmamış taze hayatına bile bile sokuyordu.

Bu saatte o gün olan bitenleri böyle birer birer ya-şarken Ömer Behiç döndü, odasında Lagerstroemia’nın

dalını aradı ve onu köşede küçük bir hücrenin üstünde, artık solmaya, etrafına çiçeklerinin baygın yaprakçıklarını dökmeye başlamış gördü. O gün Vedide ondan dalı almış –her hediye aldıkça çocukluğundan kalma bir âdetle kocasının elini öperdi– o gün yine elini öperek teşekkür etmiş ve onun hediyesini yine ona ayırmak isteyerek dalı bu odanın o köşesine yerleştirmişti.

Ömer Behiç oraya kadar gitti. Çiçekliği kaldırarak baktı, suyu henüz yetecek derecedeydi, belliydi ki Vedide ona yeniden su vermişti. Eliyle yavaş yavaş hücrenin üstünden dökülmüş çiçekleri süpürdü, avucunun içinde biriktirdi, yazıhanesinin üstünde tütün tablasına kadar götürüp oraya silkti.

Demek yarın değil öbür gün, kırk sekiz saat sonra oraya gidecek; hiçbir düşünce, hiçbir vazife duygusu onu oraya gitmekten engelleyemeyecek. Hatta bir mücadeleyi, kararlılığı ile zayıflığı arasında bir güreşi kabulden bile çekinmiş, hemen karar vermişti. Demek kendi kendisine iftihar sebebi sayılan bütün o ahlak meziyetleri, iffet ve saflık zemininde bütün kendine yüklenen seçkin sıfatlara yönelik ilk şiddetli hücum, karakterinde yırtılan kâğıt bir perdeden ibaretti.

Hatta bugün, şu dakikada kendini kınayarak enine boyuna düşünmeye lüzum görürken kendisini asıl düşüşünün gerçekleştiği andan ayıran saatleri sayıyordu, “Kırk sekiz saat,” diyordu, “dün bu dakikada yetmiş iki saat,” diyordu... Yarın yine aynı doğrulukla hesap ederek kalan saatlerin beklenecek zamanını kendi kendisine söyleyecekti.

Neyyir’in pusulasını tedavihanesinde alınca onu bir süre elinde tutmuş, birden okuyamayarak bulanık gözlerle satırları süzmüştü. Bu sade, kısa bir şeydi; sanki bir akraba kızından geliyordu. Nebile’nin Talat Bey’le nikâhında giyilecek elbisesi hakkında onun fikrine ihtiyaç du-

yuluyordu. Prova esnasında orada bulunması rica olunuyordu. Terzi onun yolunun üstündeydi.

Artık Neyyir hakkında fazla safça bir fikri yoktu. Bu ailenin türlü maceralarını öteden beri biliyordu, bu on sekiz yaşında henüz çocuk demek olan kız, bugün kendisine eğlence düşkünü âlemin görmüş geçirmiş bir üyesi sıfatıyla açıkça bir görüşme yeri belirlerken onu hiç şaşırtmıyordu. O, Neyyir'den ne bir âşıkça bir emel ne bir yüksek hayal gayesi bekliyor değildi ki... Ona yalnız kanının, cildinin, bedeninin ihtiyacı vardı. Onu dönerken çekip yuvarlayan kasırğa, etin çekiciliği, gençlik arzusuydu. Sonra ne olacaktı? Bu şekilde başlayan bir ilişki nerelere kadar gidebilirdi? Onu ev hayatından ne kadar uzaklara göndermeye gücü yeterdi? Durmak lazım gelen noktada durabilmek mümkün olacak mıydı?

Bunları düşünmüyordu, düşünmek istemiyordu, kendisine söz verilmiş, yaklaşan bir saat vardı ki ona hayatının en şiddetli sarhoşluğunu yaşatacaktı. Ve mademki o saatin gelmesine, önüne geçmek mümkün olmayan bir gücün iradesi karışmıştı, hiç olmazsa yarın çıkacak tatsızlığı şimdiden kafasında kurarak tadını kaçırmaya kalkışmamalıydı.

Böyle düşünürken Ömer Behiç kötü bir adam olmaktan korktu. Kendisini o derece iyi, insanların en iyisi bilirken şimdi bir suç işlemek üzere kararını almış ve aynı zamanda vicdan azabına sebep olabilecek düşüncelerin girebilmesine müsait bütün geçitleri kapamıştı. Evet, sadece kötü ve iğrenç bir adam oluyordu. Şimdi şurada, odasını kilitleyerek yazıhanesinin üstüne kapanmak ve kana kana ağlamak, iflasa doğru sürüklenen namuslu adamlığının üstünde matem tutmak ihtiyacını duydu.

Kapının zili çalındı. Ömer Behiç durarak dinledi. Doktorluk hayatında onun saatler üzerinde hiçbir hakkı

yoktu. Uykudayken, yemekteyken, artık her işini bitirmiş, gününü tamamlamış saymak lazım gelen zamanlarda bir el gelir, kapısını çalar, onu yatağından, sofrasından alır götürürdü. Onun için her kapı çalışında kalbinde ufak bir korku hissi uyanırdı. Hele bugün, hastayla meşgul olmak için kendisinde kuvvet bulmuyordu.

Kapıya vurdular. İçeriden, "Kim o?" dedi.

İsmet odanın kapısını açarak sordu:

"Bekir Servet Bey gelmiş efendim, buraya alalım mı?"

Bir çocuk sevinciyle fırladı. Bu dakikada Bekir Servet'in arkadaşlığı kadar sakinlik ve avuntu verecek bir ilaç olamazdı. Azabının yanında onun felsefesini görmekten derin bir rahatlık duyacaktı.

Bekir Servet'i görünce kendisini çok bekletmiş bir adam karşılarcasına, "Nerede kaldın?" dedi. O elindeki şeyleri Ömer Behiç'in yazı sandalyesine fırlatarak, "Anlattık ya," dedi, "bir süre gözlerden uzak kalmak lazım geldi. Nihayet iş yoluna girip de ortada artık kırılıp dökülecek bir şey kalmayınca... Elbette haberin vardır, Nebile'nin Talat Bey'le evliliği kararlaştırılmış, hemen nikâh da olmak üzere. Bugün ne? Üç gün sonra..."

Ömer Behiç dudaklarının arasından, "Haberim var," dedi. Bekir Servet, "Nasıl? Nereden haber aldın?" demedi. Sorsaydı Ömer Behiç cevap vermekte şaşalayacaktı. Arkadaşına gerçeği söylememeye karar vermişti. Hatta ona biraz da muhtemel bir rakip gözüyle bakıyordu. Nebile belli bir sınıfa dahil olduktan sonra Bekir Servet'in küçük kız kardeşe arzularını yönlendirmesi hiç imkânsız değildi.

Şimdi o bacaklarını uzatarak oturmuştu, Ömer Behiç arkasını yazıhaneye dayayarak ayakta kalmayı tercih etti, iki arkadaş böyle görüştüler.

O ilk önce bir giriş olarak, "Tasavvur edemezsin, ne kadar kolaylıkla işin içinden sıyrıldım," diye başladı. "Ne-

bile'yle eskisinden daha iyiyiz. Anlıyor musun? Evlilik-ten önce vaziyet neyse küçük bir farkla evlilikten sonra da yine öyle kalmasına hiçbir engel yok. Engel olmak şöyle dursun, hatta buna güçlü sebepler bile var."

"Ne yolda sebepler?"

"İşte çocukça bir soru daha! Her yolda sebepler. Bunları saymaya lüzum var mı? O kadar kolay tahmin edilecek şeyler ki... Eminim bunu sen bile laf olsun diye sordun! Biliyor musun Behiç? Bana bir nevi gurur gelmeye başladı. Kadınlar arasındaki başarılarımı gördükçe nihayet hükmetmeye başladım ki bende kadınları büyüleyen özel bir çekicilik var. Bu elbet güzellik değil. O dereceye kadar kendimi kandırmaya gücüm yetmiyor. Aynanın karşısında gayet tarafsız bir hâkim oluyorum. Hatta aynanın karşısına geçmeye de lüzum yok, cılız vücudumun şöylece bir görülebilen kısımlarıyla çıkarım yaparak kadınları bana çeken şeyin bedenime ait özellikler olmadığından emin oluyorum. O halde nedir?"

Ömer Behiç'in gözlerinde nadir görünen alaycı bir tebessüm vardı. Bekir Servet'in dar omzunu, ince kollarıyla bacaklarını, bu ufak tefek vücudun üstünde biraz fazla büyük görünen kafasını, esmer renginin içinde daha karanlık ve bulanık duran gözlerini baştan sona incelemesine arkadaşının üstünden akıp kayan bir bakışla onu sardı, "Herhalde o çekicilik bu vücuttan değil!" demek istedi.

Bekir Servet bu yolda şakalara, hatta gerçeklere tercüman olsalar bile kızmaktan pek uzaktı; çocukluktan beri bunlara o derece alışkındı ki dostları bu konuda onunla alayı ihmal edecek olsalar, o kendisi hatıra getirecek bahaneleri önlerine atardı.

Küçük bir gülümsemeyle, "Ne demek istediğine akıl erdirmek için keskin bir zekâyâ ihtiyaç yok. Evet, anlaşıldı, hiç güzel değilim, belki güzelin zıddı neyse bir parça da öyleyim. Fakat bu, bilmeceyi halletmekten pek

uzaktır. Çözmediği gibi hatta zorlaştırır. Evet, o halde bu nedir ki mesela bir Neyyir, bir Ömer Behiç için ne kadar çıldırıyorsa, bir Nebile de bir Bekir Servet için o kadar, belki biraz daha fazla çıldırıyor?”

“Bunu açıklamak hiç zor değil, hele bir tabip için... Kadınların çoğunlukla yanlış duygulara bağımlı olduklarını sana hatırlatmaya hiç gerek yok. Bu bir hastalıklı durumdur ki tıp gözlemleri takviminin en merak uyandıran bölümlerinden birini oluşturur.”

Bekir Servet elini uzatarak arkadaşını durdurdu, “Dur,” dedi, “bu iltifat yolunda daha fazla devam ederek bana bir bilimsel konuşma yapmaya kalkışma. Yalnız itiraf et ki Bekir Servet’in başarıları sadece beyaz kadınları zencilerin, güzel ve genç kızları kamburların kollarına götüren yanlış duygulardan ibaret değildir; bunda bir parça Bekir Servet’in güzel olmamasına karşı, basit olandan üstünlüğünün, nasıl anlatayım, bir kuraldışılığı olmasının da payı olsa gerek.”

Ömer Behiç teslim etti. “Evet, sende biraz Hint’ten, biraz Mısır’dan yahut Musul’dan, Şam’dan öyle bir çeşni var ki merak uyandırıyor olsa gerek. Kadınların biraz merakları faaliyete geçti mi artık onları durduracak sınır kalkmış demektir. Ben buna senin çapkınlık şöhretini de ilave edeceğim. Senin etrafında anlatılan hikâyeler, sana bir nebze mübalağayla yüklenen başarılar.”

“Bunda biraz da taklit sirayeti hadisesinin eserini görüyorsun demek oluyor. Bu açıklama bana yetecek. Hatta şimdi senin duyacağın habere karşı hayretinden sırtüstü yerlere serilmemek için sana da yetecek.” Bekir Servet ayağa kalktı, Ömer Behiç’in yakasını iki parmağıyla tuttu. “Başarılar defterime bir isim daha ekle...”

Ömer Behiç ismi bekliyordu, o hiçbir söyleyiş aksaklığına imkân bırakmak istemiyormuşçasına özenle heccledi:

“Müzzan!”

Ömer Behiç’in dudaklarını büzerek, başını sallayarak, “Tanımadım,” demek isteyen bir hali vardı.

Bekir Servet açtı:

“Kocakarı Gülizar Hanım’ın ilk gelini, şu bohçası koltuğunda evden kovulan kız, Talat’ın ilk karısı..”

Ömer Behiç, “Nebile’nin selefi,” dedi, sonra isyan eden bir iffet hamlesiyle: “Eğer bu haltı da edersen...”

Aşağısını Bekir Servet tamamladı:

“Evet, bu haltı da ederse dünyanın en kötü, en alçak adamı Bekir Servet olacak, malum! Senin namusluluk dilinde böyle hayatı anlayış şekilleri ayrı ayrı adamlara ayrılmış pek süslü ifadeler var. Hiç düşünmüyorsun ki bu bir çeşit hesabı kapatma türünden bir işlem oluyor. Talat Bey, Bekir Servet’in sevgilisini alıyor, Bekir Servet de onun boşadığı karısını alıyor, istersen buna değıştokuş diyebilirsin.”

Ömer Behiç adeta kızmıştı. Gözlüklerinin camı bir dumanla buğulanarak, “Buna sadece iğrenç bir iş derim, daha doğru olur,” dedi, sonra mesele ciddi bir bahse değermişçesine fikirlerini, yargılarını söylemeye lüzum gördü. Bekir Servet onu, “Ah! Ne saf!” demek isteyen bir vaziyetle, gülen gözlerle dinliyordu. O diyordu ki:

“Bir kere şartlar eşit değil hatta zıt. Talat Bey kaza neticesiyle ahlak esaslarının dışında ve sakat bir mevkide kalan bir zavallıyı makul ve meşru bir yoldan saygınlık ve güvenlik zeminine götürüyor, sen tersine yine kazayla hayatının huzuru yıkıma uğrayan bir talihsizi alçak bir noktaya, pisliğe götürüyorsun...”

Bekir Servet daha fazla devam etmesine imkân bırakmadı, “Yanlış,” dedi, “Talat Bey, Nebile’yi evliliğin kutsal bölgesine...”

Bu kelimeleri söylerken bir trajedi oyuncusu vaziyetiyle kolunu yükseklere uzatıyor, hayalinde resmedilen

yükseklikleri seyirden bulanıyormuşçasına gözlerini sü-züyordu.

“...kutsal bölgesine çıkarırken Nebile’ye hiçbir saygınlık vermiyor, zira Nebile yine bugün Bekir Servet’le, yarın başka biriyle bahtiyarlık vesilelerini o bölgenin dışında aramakla neşelenecek. Küçük Müzzan da bugün Talat Bey’den intikamını bir değıştokuş usulünde aramakla ne alçak bir noktaya ne pislige götürölmüş olacak, o da yarın yine evliliğe geri dönebilecek. O halde?”

Ömer Behiç adeta dargındı. “O halde ben artık anlamıyorum.”

Deminden beri o bir şeye dikkat etmişti. Bekir Servet köye döndüğünden beri Nebile’yi görmüştü. Mademki ilişki sürüyordu; bu ayan beyan anlaşılıyordu. Ve Ömer Behiç’in oraya gittiğine dair bir küçük dokundurma bile yoktu, demek ondan saklamaya lüzum görmüşlerdi. Eğer Bekir Servet bunu bilseydi herhalde bu konuda türlü şakalara lüzum görecekti. Ömer Behiç geniş nefes alıyor ve bu konuşmada daha cesur olmak için kuvvet buluyordu.

Eğer Bekir Servet karşısına dikilip de, “Sen ki bana iffet kanunu adına türlü ahlak hükümleri söylüyorsun, geçen gün küçük Neyyir’le yaşanan olayı, kırk sekiz saat sonra sana söz verilen görüşmeyi hikâye et bakalım...” deseydi ne cevap verecekti?

Ah! Şu dakikada Bekir Servet’in her türlü şarttan bağımsız öğütlerine karşı isyan eden bu iffet oyunu gerçekte ona ne kadar benziyordu! Bir yandan arkadaşını dinlerken bu benzerlikten korkuyor, bir yandan da aralarında farkı açık seçik belirlemek isteyen bir tahlille kendine rahatlık sebepleri hazırlamaya çalışıyordu. Elbette bu iki erkeğin duygu günahında bir büyük fark vardı: Bunda, bedenın nadir buhranları, isyanları olurdu ve hep onların karşısında, hastalığın önüne geçmeye hazır bir

tabip özeniyle, elinde azminin iradesiyle dikilirdi, hastalığı yenerek taçlanan bir mücadelenin kahramanı olurdu. Evlilik hayatında işte birinci defa mağlup olmak üzereydi ve bu yenilgi onu nereye kadar götürebilecekti? İhtimal yalnız onu bir kere sarsmaktan başka bir şeyi başaramayacaktı. Bu son fikir zihninden geçerken, yalanlanmaktan korkan bir acelecilikle onda gecikmiyordu. Halbuki şu karşısında, kendisine söz verilmiş olan son başarıyla gözleri peşin bir sarhoşluğun düşüncesinin lezzetinden bayılan adam, bu, günahı kendisine özel bir nişan yapmış bir mahluktu. Aksine güzel ve iyi olarak ne varsa onları inkâr etmekten, ayıplı ve kirli ne varsa onlardan kendisine bir mezhep kurmaktan ibaret bir eğlence hayatı içinde sarhoş, öyle olmayanları ahmak sayan bir felsefenin vicdan hafifliğiyle koşan bir mahluk ki...

Zihninde Bekir Servet'in başının üzerinden bu suçlama hükmünü fırlatırken birden burada durdu ve kendi kendisine cevap vererek:

“Lakin onda seni bağlayan vazifelerden hiçbiri yok. O hiçbir sözleşmenin şartlarına bağlı değil, halbuki sen, sen evlisin, senin sadık kalınacak karın, çocukların, evin var.”

Bekir Servet'i susturacak güçlü bir delil bulduğunu düşünerek dedi ki:

“Ben sana açıkça fikrimi, senin hakkında hükmümü söyleyeyim mi?”

O güldü:

“Onların ne olabileceklerini az çok tahmin ederim, böyle olmakla beraber bir kere de söz verdiğin açıklıkla senin ağzından işitmek lezzetinden kendimi esirgemeyeyim. Söyle azizim...”

Arkadaşının alayından sarsılmayan bir ciddiyetle, ağır ağır söyledi:

“Sen bu uzun perişan hayattan sonra evliliğe karar vermelisin.”

“Mesela kiminle?”

“İşte mesela Nebile’yle...”

Bekir Servet abartıyla, oynanmış bir hayret vaziyetini alarak yüzüne baktı:

“Çıldırılmış! Nebile’yle evlilik dışı yaşanır ve emin ol ki pek iyi yaşanır, lakin o kendileriyle evlilik bağı kurulacak mahluklardan değil...”

“İşte Talat Bey?”

“Talat Bey erkek misali olarak verilemez. Eğer o evliliğin ne demek olduğunu bilseydi kendi karakterini, vaziyetini düşünür, her şeyden evvel annesinin dizine başını koyarak uyurdu. Sonra bir kere her nasılsa evlenmek hatasını yapınca o masum ve saf çocuğu, zavallı Müzzan’ı koruyacak ve her şeye karşı güzel bir sanat eseri gibi bir tarafta tutacaktı.”

“Müzzan’dan bahsederken masum saf çocuk diyorsun!”

Ömer Behiç’in fikrini hemen çakarak Bekir Servet en şakrak haliyle sağ elinin parmaklarını büzdü ve leziz bir şurup içiyormuşçasına dudaklarına götürerek, “Ah! Sorma azizim,” dedi, “hem masum hem saf hem çocuk. Ve ne şeker, ne şeker...”

Şimdi bütün bu ifadelerle uyanan hayali kusursuzlaştırıp tamamlamak istiyormuşçasına süze süze parmaklarını öpüyordu. Ömer Behiç elini uzattı, onun ağzında hayalinin lezzetinden ayrılmakta geciken parmaklarına vurdu:

“Sonra da zavallı Müzzan diye acıyorsun.”

O yine hemen cevap verdi:

“İyi dedin ya... Acıyorum ve onun talihsiz dul hayatına biraz neşe, biraz sevinç, biraz güneş koyacağım.”

Ömer Behiç arkadaşının bütün bu cesur ve kavruk vücudunu saran bir alaycı bakışla dudaklarının arasından, “Güzel bir güneş,” dedi.

Bekir Servet, kendine pek güvenen, alayların her zaman üstüne çıkan bir gururla, "Görürsün," dedi, "bak bir kere onun henüz korkak çocuk elleri cesaret bulsun, onu başka bir cihanın o başka güneşine çıkarayım..."

Ömer Behiç aşağısını dinlemedi, Bekir Servet'in sözlerinden anlıyordu ki Müzzan henüz düşmemişti. O zavallı kız için ne kadar acımış, hayalinde onun için ne güzel merhamet kasidesi ezgileri bestelemişti. Uzun uzun çalışılıp vücuda getirilmiş bir sanat eserinin başka ellerde yazgısını uzaktan takip ederek onu her zaman iyi korunmuş görmek isteyen bir sanat adamı özeniyle etrafına en seçme merhamet hislerinden bir oyma astığı bu henüz çocuk dul simasını lekeden uzak kalmış görmek istiyordu. Bir avuntu duyarak rahatça nefes aldı.

"O halde onunla evlen!" dedi.

Bekir Servet artık muhatabına dert anlatmaktan âciz kalarak yorgun düşmüşçesine kendisini sandalyesine attı. "Sen bugün her vakitten daha da safsın," dedi. "Demin Nebile'yle evlilik tasavvuruna bir örnek söylüyorsun. Nebile nasıl kendisiyle evlenilecek kadınlardan değilse Bekir Servet de öylece evlilik denen âleme asla giriş hakkı olmayan bir adamdır. Bunu herkesten çok sen bilmelisin. Ben sana Müzzan'ın hayatına biraz neşe, biraz zevk, bir küçük güneş koymaktan bahsediyorum ve zannediyorum ki ona acıyan bir kalple bundan daha iyi bir hizmet gösteremem. Sen bana, tersine onun hayatına keder, zehir, korkunç bir kış gecesinin karanlıklarını koymak tavsiye ediyorsun. Düşün bir kere, Bekir Servet'in karısı... Onu mutsuz etmek için bundan daha iyi bir çare bulamazsın..." Sonra ayağa kalktı ve bu defa pek ciddi bir edayla ve samimiyeti arkadaşına da bulaşan bir sesle ilave etti: "Sen ki daima vazife hissinden bahsedersin, şu söyleyeceklerime pek kolaylıkla katılacaksın. Bende de bir vazife hissi var: Başkasını mutsuz etmemek. Eğer ahlakta

esas, başkalarına zarar vermemekten ibaretse emin ol ki bana bir beraat belgesi vermekte tereddüt olunamaz. Kendi kendimi bilmek, bir evlilik adamı olmadığımı, hiçbir zaman olamayacağıma karar vermek, bu büyük bir insaflılıktır ki onu göstermeye gücü yetenleri derhal yüksek bir mevkiye çıkarır. Evlilik için yeterli veya yetersiz olmak, bu bir karakter ve yaratılış meselesidir. Bence bu bakımdan insanlar iki büyük sınıfa ayrılır, ayrılmak gerekir: evlilik için yaratılmış olanlar ile bunun için yaratılmamış olanlar. Ve eğer bu ikinci sınıfa mensup olanlar yeterli derecede kendilerini bilseler ve evliliğe yalnız uzaktan bakılacak, hiçbir zaman içine girmeye yeltenilmeyecek bir sahne gözüyle baksalar dünyada mutsuz olmak sebeplerinin hiç olmazsa yarısı ortadan kalkmış olurdu.”

Bekir Servet arada bir böyle coşardı ve onun coşkunluklarına tesadüf ettikçe Ömer Behiç bir konuşmacı hararetiyle kendisini kaybeden, hatta ara sıra tellerinde titreşen bir samimiyet şarkısının tesirleri etrafına bulan arkadaşını sessiz sessiz dinlerdi.

Bekir Servet kalktı, deminden beri bir yandan söylerken bir yandan gözünün ucuyla dikkatini çeken pembe çiçek dalına doğru gitti, bir elini uzatarak dalın ucunu tuttu, eğilerek bakıyordu. Ömer Behiç heyecandan tıkanıp, bu dal saklanan bütün macerayı ona açık edebilecek bir konuşma gücüne sahipmişçesine kalbinde bir korku duydu. Bir muhakeme esnasında birdenbire, ortadan kalkmış olduğuna hüküm verdiği maddi bir delilin, suçunu ispatlayacak sebeplerinden inkâr edilemez bir şeyin karşısına çekilip bir suçlu şaşkınlığıyla arkadaşının en küçük bir sorusundan şaşırarak, kekeleyecek, o ipucuna tutularak bütün yumağı çözecekti.

Bekir Servet zihninde öyle meşguldü ki çiçeğe dair bir söz söylemedi, döndü. Ömer Behiç bir tehlike atlattı, derin bir nefes aldı. O yazıhaneye kadar ilerle-

di, küçük vücudunun hafifliğiyle sıçradı, yazıhanenin köşesine ilişti, bir halk meclisinde bir duvarın üstüne tüneyerek vaaz veren gösterişsiz bir avam hatibi serbestliğiyle bacaklarını sallayarak şimdi onun boş bıraktığı sandalyeye yerleşen Ömer Behiç'e belagatinin kıvraklığını dinletti.

“Ben,” diyordu, “birçok eksiklerle, hatta istersen üstün niteliklere yer bırakmayacak kadar baştan aşağı eksiklerle işlenmiş bir vücut olabilirim, yalnız nadir bir özelliğim var ve bununla bütün ayıplarına bir bağışlanma hakkı kazanırım: kendini bilmek. İnsan kendisinin zararlı olduğuna ikna olduktan sonra çekilip bir köşede durur ve vücuduna, yalnız zarar vermesi mümkün olmayan yerlere girme hakkı verirse toplumun ona karşı minnet duyması lazım gelir. Bu hakikat ne kadar farklı şekillerde uygulama sahası bulabilir, bunun tahminini sana bırakırım. Bana ait olan kısmına gelince: Evlilikte mutluluğun olması için sayılamayacak kadar niteliklere sahip olmak lazımdır değil mi? Feragat, bağlılık, şefkat, vazife endişesi, insaf hissi... bilir miyim, bir sürü güzel ve yüksek şeyler ki insan kötü özelliklerini gizlemek için bir boya makamında icada lüzum görmüştür ve itiraf ederim, pek de iyi yapmıştır. Lakin ne yapayım, ne üzücü ki ben karakterimin karanlık kuyusunu çengellerle araştırıyorum, araştırıyorum, bunlardan bir kırık parça bile bulup güneşe çıkaramıyorum. Ona karşılık ne çıkıyor bilir misin? Mektepte hocasının mürekkep hokkasına sinek dolduran, mescitte imamın tam sarığına rast gelecek yerde seccadesine örümcek ağları seren, aktarın karısı Kara Ayşe'nin penceresine içi tebeşir tozu doldurulmuş kâğıt keseler bırakan mahalle çocuğu Piç Bekir...”

Bekir Servet kendi lakabını pek nadir ağzından kaçırırdı ve ne zaman üzerinden onu samimiyet krizlerine sevk edecek bir heyecan havası esse de bu lakap dudak-

larından çıksa hemen bütün arkadaşları tutamadıkları kahkahalarını salıverirlerdi. Bugün bu dakikada Ömer Behiç de kahkahayı salıverdi. O, karşısındakileri güldürmeyi başarmış bir konuşmacı memnuniyetiyle, “Bu böyle,” dedi, “sen ve ben pek iyi biliriz, bir etrafına göz gezdir, bir de bütün dünyanın evliliklerini düşün. Her yerde ve her zamanda bu başka türlü olmamıştır. Ben kendi gördüklerime bakıyorum da her vesileyle kendi kendime bir beğeni ve takdir tebessümüyle sırıtıyorum. Ben neler bilirim neler! Kaç evin kapısını açabilirsin ki orada seni evlilik için yetersiz olmanın bir delili karşılamasın?”

Bu zemin üzerinde artık Bekir Servet’i durduracak bir sebep yoktu: Tünel’de Yeniçarşı aşüftelerine yerini bırakacak kadar sokak zarafetini satıp da evde karısını döven Hariciye erkânından, Beyoğlu’nda bir gazino penceresinin dışarıdan görünebilecek bir köşesinde türlü leziz şeylerle çayını içmek için para esirgemezken evde çocuklarına midelerine çöksün de fazla yemesinler diye bayat ekmek yediren pintilerden, kalemde dilencilere mahsus boş hokkada ufak para bulunduracak kadar şefkatli ve merhametli olup da evde kahvenin köpüğünü kaçırmış diye öksüz beslemenin kafasını soba maşasıyla yaran zalimlerden bahsetti. Misaller birbirini kovalıyor, ardı arası kesilmeyerek bir zincirin halkaları gibi bağlana bağlana oraya dökülüp küme oluyordu.

“Sana tavsiye ederim,” dedi, “bir gün Köprü’den geçerken bütün memleketin seçkin sınıfına ait oldukları kıyafetlerinden, yürüyüşlerinden anlaşılan adamlara bak ve kendine sor: Acaba bunlardan kaç evlerinin anahtar deliğinden bakılırsa utanılmayacak bir evlilik hayatı kurabilmişlerdir? Ben hüküm verdim...”

Ömer Behiç, “Nasıl?” dedi.

“Hani ya senin bir Suzidil Kalfa’n vardı, onun bir de yük arabacısı kocası vardı...”

“Mehmet Ali...”

“İşte, azizim göreceğin adamların herhalde yarısı bütün o gözleri okşayan zarif gösterilere bedel göğüslerinin içinde Suzidil Kalfa’nın kocası, yük arabacısı Mehmet Ali’nin ruhunu saklar, az çok farkla, görüntülerinde az çok çeşitlilikle...”

Ömer Behiç’in bir müddetten beri arkadaşını dinlerken zihnini tırmalayan bir soru vardı; onunla o derece meşguldü ki şimdi onu pek anlamayarak dinliyordu. Bir söz söylemiş olmak için dalgınlığının arasından:

“Sonuç?”

Bekir Servet artık bahsi bitirdiğini gösteren bir kısa kesme işaretiyle cevap verdi:

“Sonuç, Bekir Servet bir Mehmet Ali sınıfına dahil olmaya lüzum görmüyor...”

Ömer Behiç zihnini meşgul eden meraka mağlup oldu, “Demin,” dedi, “Veli Bey’in kızlarından bahsederken Nebile için, o kendisiyle evlenilecek türden değil demiştin...”

Bekir Servet onun sorusunu bitirmesine meydan bırakmadı:

“Sana pek yeni bir şey mi öğretmiş oldum?”

Ömer Behiç asıl sorma maksadını açığa vurmaktan korktu, “Hayır, fakat...” diye başladı.

Bekir Servet onun açıklama yapmasına fırsat vermedi. Onun bütün konuşkanlık harareti coşmuş, taşacak bir çatlak arıyordu. Arkadaşının bu işaretini derhal yakaladı. “Her büyükşehir gibi İstanbul’da da birtakım aileler vardır ki,” diye başladı, “onların toplumsal konumu sosyete sınıfına ait olmakla beraber ahlaki konumu belli değildir. Onların etrafında öyle kapalı bir sözleşme yapılmıştır ki isimlerini seçkinler sicilinden kaldırmaya razı olmamakla beraber gizlice bir noktasına alaycı bir gülümsemenin ifade belagatini işaret etmiştir. Bu gü-

lümsemenin altında kulaktan kulağa fısıldanan, ne tamamıyla inanılmış ne de tamamıyla yalanlanmış söylentilerin dalgacıları çalkanır. Tamamıyla inanılmaz, zira inanmak lazım gelse onları derhal sınıflarından çıkarmaya karar vermek mecburi sonucu doğar, bu sonucun hiçbir zaman gerçekleşmemesiyle esas itibarıyla tartışılmayacak bir gereklilik hükmünde, herkesçe kabul olunmuştur. Tamamıyla yalanlanamaz da, zira söylentilerin ispatlanmaması onlara öyle bir beraat belgesi verir ki bunun sonunda olacaklar yine sosyete sınıfına zarar verecek bir nitelik kazanabilir. Söylentilerin karşısına kesin bir yalanlamanın savunma hattını koymaya maddi imkân da yoktur. Nasıl olsun ki, ailenin temel zemini bütün balçıktan oluşan, bir çürük mezbeledir. İşte böyle ne açık edilebilen ne de gizlenebilen ayıplı bir hastalık türünden bu yerel belirsizlik ailenin bir çeşit geleneği olmuştur. Gelenek diyorum, zira bu, nasılsa başlamış ve başladıktan sonra artık devama mahkûm olmuş tevarüs kanununa bağlı bir yozlaşma durumu cinsindendir. Bu ailenin örneğiyle yetinmek lazım gelirse bir taraftan Sahire Hanım'ın, diğer taraftan Veli Bey'in atalarına kadar çıkan bir soyağacı vardır ki dallarının gölgeleri altında hep çift çift, kol kola gezen sevdalıların sarmaş dolaş aşk gölgelerini saklar. Bunları hikâye edenler var, hele Sahire Hanım'ın maceraları..."

O zaman Bekir Servet, Sahire Hanım'ın etrafında dönen söylentiler arasında bir gezindi, Veli Bey'in elçilik maiyetlerinde uzun kayboluşları kendisine karısının taşkınlıklarına dair haberi olmamak masumlüğünü veren bu kocanın, hayatında başlayarak sonra da devam eden ilişkilerini anlattı. Ömer Behiç bunları tamamıyla bilirdi. O yalnız asıl zihninde şimdi ateşten bir nokta oluşturan yere parmağını koymasını bekleyerek arkadaşını sessizce dinliyordu. Nihayet sabredemedi. "Lakin kızlar," dedi,

“onlar aile geleneğinin, annelerine ait kötü şöhretin sonuçlarına kurban oluyorlar demektir...”

Bekir Servet yazıhaneden sıçradı, omuzlarını silktilti:

“Sonuçlar? Bilinir mi o sonuçlar denen şeyler nasıl gelir? Sahire Hanım’ın arkasında bence ataların gölgelelerini hatıra sayfalarından nasıl silemezseniz önünde de kızlarının daha dizlerine kadar bacakları çıplak çocukluk zamanından başlayarak çizilen geleceklerini kader sahnelerinden öylece çıkaramazsınız. Onlara dair hatıralar ve emeller başkalarının zihinlerinde dolaşırken kendilerinin kanlarında bulunan birer fesat ateşi halinde damarlarında da gezmektedir. Kimliklerinin her zerresinde alev almayı bekleyen bir yangının tohumu vardır. İlk tesadüf edecek nefeste tutuşabilir, tutuşabilir değil, tutuşmaya mahkûmdur. Azizim, beni mahrem zeminlere çekecek kadar soruların sınırlarını genişletmezsin elbette, fakat kendi kendine tahmin edebilirsin ki Nebile ben tanımadan evvel baştan aşağı yangın halinde, ateşlerinin kasırgaları içinde gösterişle, debdebeyle parlayan güzel bir yangın halindeydi...”

Ömer Behiç boğularak sordu:

“O halde Neyyir?”

Bekir Servet artık söylemekten yorulmuş gibiydi, kısa kesmek istediğine delalet eden bir hareketle, “Ooo... Neyyir! Korkunç mahluk!” dedi, sonra gözleri bulanık, kulakları tıkanan dostunun yine yakasından tutarak, “Bilirsin ya,” dedi, “onun için annesinin eski âşıklarından biriyle başlamış derler...”

Ömer Behiç işitmiyordu, o devam etti:

“Sahire Hanım’a sadık kalan, gelip ara sıra onu yoklayan eskiler arasında özellikle biri var ki bu evde geçirilmiş mesut saatlerin leziz hatıralarını daha küçük çapta tekrar yaşayarak hayatını tüketmeye kararlı. Neyyir daha dizlerin üstünde oynatılacak bir çocukken başlayarak...”

Ömer Behiç dizlerinin gevşediğine dikkat ediyordu, sallanıyordu. Kalbinde müthiş bir kıskançlığın pençesi vardı. Daha fazla işitmemek için:

“O halde Gülizar Hanım’ın kararına şaşmamak mümkün değil.”

“Gülizar Hanım! Lakin azizim Gülizar Hanım, Sahire Hanım’ın başlıca koruyucusuydu, Sahire Hanım’ın hemen bütün maceraları onun Göksu sandallarıyla yine onun Kâğıthane arabalarında kendi geçmiş hayatının eklerini tekrar yaşıyor görmekten zevk alan gözlerinin altında örülmüştür. Herkesin bir zevki var. Gördün mü bir kere? Gülizar Hanım’dan bahsederken hatırıma Müzzan geldi.” Arkadaşının omzuna vurdu, yine elinin parmaklarını ağzına götürerek öptü, öptü ve her öpüşünde tekrar etti: “Ne şeker! Ne şeker!”

Tam bu sırada odanın kapısına vuruldu, Ömer Behiç başını çevirerek sordu:

“Kim o?”

Vedide’nin sesi işitildi:

“Girebilir miyim?”

Ömer Behiç, “Evet,” dedi.

O zaman kapı açıldı, sade, zarif ev kıyafetiyle, dudaklarında bir küçük tereddüt gülümsemesiyle Vedide girdi. İlk önce Bekir Servet’e selam verdi. Bekir Servet hemen en edepli ve ciddi bir saygı vaziyetini almıştı. O ne zaman arkadaşının eşiyle karşılaşsa derin bir hürmet hissinin, benliğini saran tesiri altında kalırdı. Bir mabede ayinin görkemi esnasında giren bir dinsiz coşkusuyla her şeyden evvel bu kadın ve anne, olgunluğunun vakarı karşısında onu, ifadesinin sadakatini abartılmış saygıda arayan bir vaziyete, en süslü belagat çiçekleriyle parlayan bir konuşma tarzına sürüklerdi.

Vedide gayet sade fakat yürek çarpıntısını gizlemekten âciz bir perişan gülümsemeyle:

“Bekir Servet Bey’in burada olduğunu biliyordum, Leyla’yı bir kere de beyefendi muayene etseler? Diyorum ki gerek sen gerek ben, her gün göre göre alışan gözlerimizle farkı layıkıyla takdir edemiyoruz.”

Vedide hep gülümseyerek söylüyordu fakat belliydi ki bu evvelden hazırlanmış cümleyi bir çırpıda söyleyebilmek için büyük bir çaba harcamaya mecbur olmuştu; artık kuvveti tükenmişçesine Ömer Behiç’in yazıhanesine ilişir gibi dayandı.

Karısının bu ricası üzerine Ömer Behiç, Leyla’ya ait merakını arkadaşına anlattı: O Leyla’nın bir yaşındayken yakalandığı şiddetli bir zatürreeden nasıl son noktada kurtarıldığına fakat ölüme o derece yaklaştıktan sonra elde edilen bu kurtuluş sonucunda çocuğun sürekli özenle takviyesine çalışmaktan bir an uzak kalınmadığına, bilimin ve dikkatin her dakika, her tehlike ihtimaline karşı uyanık ve tedbirli olmasına karşı onun en küçük vesilelerle en büyük sarsıntılar geçirdiğine, üç-beş gün süren, nasıl gelip nasıl geçtiğine makul bir anlam verilemeyen nöbetler arasında aylarca süren çabaların veriminin birden kaybolduğunu biliyordu. Bütün ayrıntısıyla bilirdi ki bu aile mutluluğunun içinde, pek parlak bir yaz göğünün kenarında gizlenen siyah bir bulut noktası türünden bir belanın yaşanması imkânını haber veren bir endişe vardı: Leyla...

Şimdiye kadar ona yalnız bir şeyden bahsedilmemişti. Ömer Behiç bundan başkasına bahsederse yalnız kuruntu olarak var sanılan bir şeye gerçeklik sebebi vermiş olmaktan korkuyor gibiydi. Hatta Vedide ne zaman kendisine merakını tekrar etse de o bir bahane bularak okşuyormuş, gıdıklıyormuş gibi Leyla’yı çabuk ellerle muayene etse karısında ortaya çıkan merakın kendi zihninde de kabul yeri bulmasına imkân bırakmak istemeyen bir aceleyle, “Kuruntuya kapılıyorsun, fikrin tama-

mıyla yanlış,” der ve biraz lüzumundan fazla abartıyla güler, böyle gülüp geçiştirirken asıl kendisini, kendi zihninde de gizlice sızlamaya, yeni çürümeye başlamış bir dişin henüz meydana vurmamış acısı türünden hakiki olup olmadığında şüphe veren bir belirsizlikle sancıma-ya teşebbüs eden merakını sakinleştirmek ve susturmak isterdi.

Vedide onun ruh halini anlıyor ve susuyordu. Ara sıra kocasının bu kendi benliğine karşı oynanmış güven ve rahatlığı ona da geçer, bir süre merakı uyuşur kalırdı. Sonra yine bir gün, gece uykusunun içinde peşini bırakmayan ve azap veren fikir sabah uyanınca karşısına her zamandan daha şiddetli, daha güçlü, katılaştan bir tehdit şeklinde dikilince, tekrar çocuğun her günkü banyosunu yaptırırken, yün keseyle göğsünü, sırtını ovarken elleri kaburga kemiklerinde gecikerek, karnından başlayıp sırayla onları takip ede ede, her sırayı geçtikçe kemiklerin yuvarlaklık ve genişliğinde derecelerin normallğine dikkat ede ede bakar, bunları zihninde ölçer ve neticede kalbini yoran bir kanaatle görürdü ki Leyla’nın göğsünde, ta omuzlarına ve boynuna yakın olan kısmında doğal sınırı aştığında şüpheye imkân bırakmayan fazla bir kabarıklık vardır.

O zaman, kaşlarında bir çatkınlık, bütün simasında siyah bir gölge, kocasına gelir, yine söyleyip söylememekte tereddüt eden bir tutuklukla dururdu. Ömer Behiç onun bu haline o derece alışmıştı ki hemen ortaya çıkacak meseleyi hisseder fakat tekrar onun lakırdısı edilecek olursa belki bu defa şüphenin gerçek olması ihtimali yaklaşır korkusuyla karısının cesaret bulmasına fırsat bırakmayan bir kayıtsızlık takınırdı.

Böyle zamanlarda Vedide, Ömer Behiç’e hem kızar hem acırdı. Acırdı zira kendisinde olası bir belaya karşı hazır olan direncin kocasında mevcut olmayacağını, ço-

cuklarla ilgili bir darbede onun bütün erkek dayanıklılığının yıkılacağını biliyordu. Onu böyle kötü bir hadise karşısında yerlere çökmüş, ezilmiş, bir yığın enkaz olmuş görürdü. Kızardı; zira onda artık saklamaya imkân olmayan bir gerçek karşısında görmemek için gözlerini kapayan bir inatçılıkla merakın yıpratıcı yükünü taşımakta kendisini yalnız bırakmaya razı olmuş bir kendisini düşünmek buluyordu. İhtimal vermiyordu ki onun analık şefkat ve muhabbetinin keskin gözlerinde bu babanın ilim ve fenninden çok, henüz tamamıyla görünmeyen bir hastalığı görüp anlama gücü olabilsin. Nihayet öteden beri alınmış bir kararla bugün Bekir Servet'in evde bulunmasından yararlanarak gelip ne vakittir yüreğini kemiren derdi ortaya atmak, meydana çıkarmak istemişti. Kocasının iyimserliğine yahut kendisinin kötümserliğine ortak olarak terazinin bir gözünü indirecek bir üçüncü şahıs lazımdı. Eğer terazinin fena gözü inerse...

Bir korkunun heyecanı içinde bu ihtimali de kabul ediyordu.

Evet, eğer terazinin fena gözü inerse hiç olmazsa tehlikeyi karşılayacaklar ve mümkünse onun adımlarını daha ziyade fazla ilerlemekten men eden savunma tedbirleri alacaklardı.

Bekir Servet, Ömer Behiç'in kısaca meseleyi anlatmasına karşı Vedide'ye bakarak, "Ooo! Hiç zannetmem," diye başladı; sonra Vedide'nin Leyla'yı muayene ettirmek isteyen ısrarına razı oldu.

Yalnız Vedide diyordu ki:

"Leyla pek yakın zamanına kadar göğsünde merak edilen bir şeyin mevcut olduğuna dikkat etmemiş görünüyordu. Biz hep onu muayene ederken oyunlara başvuruyorduk, o da hep aldanıyor görünüyordu..." Vedide bunu söylerken üzüntüsüne mağlup olmamak için o perişan tebessümüyle gülümsemekte devamla çalışıyordu.

“Derken bugün, sabahleyin onun göğsünü ovarken, ben yine merakıma mağlup oldum, yine onunla şakalaşarak parmaklarımın ucuyla muayene ediyordum; o birdenbire ellerimi tuttu, beni durdurdu, gözlerini gözlerime dikti. Bu dakikada çocuğun gözünde bana bir kin vardı. ‘Ne var Leyla?’ dedim, cevap vermedi, sonra, ‘Anneci! İstemeyo,’ dedi ve hep parmaklarımın ucundan tutarak daha fazla muayene etmeme engel oldu.” Vedide hikâyesinin burasında Bekir Servet’e döndü: “Anlıyor musunuz efendim? Zannederim ki çocuğa ne olduğunu anlamakta yetersiz olduğu bir korku verdik. Herhalde ikide birde gelip kendisini yoklayan ellerden bir korkusu var. Onun için rica edeceğim, hüküm verecek kadar dikkatle incelemekle beraber muayene esnasında...”

Devam edemedi, Bekir Servet, “Anlıyorum efendim,” diyordu. Vedide hem aceleciliğinden hem ağlamak tehlikesine mağlubiyet korkusundan fırladı çıktı.

O zaman iki arkadaş suskun bakıştılar. Bu dakikada Ömer Behiç’in zihninden bütün dünya tamamıyla silinmişti. Beş dakika sonra Bekir Servet’in ağzından çıkacak hükmün büyüklüğü hayatının bütün diğer duygularını ezmiş, küçültmüş, görülmez bir derecede küçük yapmıştı.

Bekir Servet ötede, açık kalmış olan eşya defterini karıştırıyor ve ağır ağır yaprakları çevirirken, biraz sonra Leyla’ya oynanacak oyunu ve muayene sonunda, eğer hüküm uygun çıkmazsa babaya ve anaya kullanılacak lisanı düşünüyordu.

Leyla annesinin yanında, şayet bu girilen yerde korunacak bir tehlike varsa sığınılabilecek bir yer bulmak için eteğinden ayrılmayarak fakat sosyeteye ilk katılma törenini icra eden bir hanım kızın resmî ağırbaşlılığıyla içeri girdi. Odada babasıyla Bekir Servet’ten başka kimseyi görmeyince rahatladı. Hemen üstünden gereksiz bir

elbise atarcasına ciddiyetini, nazını attı, babasına koştu. Onu her görüşünde ruhundan gelen bir arzu hamlesi olurdu, “Babacı,” derdi. Sonra Bekir Servet’e gitti, onu en tatlı tebessümüyle, elini uzatarak selamladı. Arası pek iyi, hatta en iyi olan dost buydu. Bekir Servet çocukları her zaman güldürecek şeyler bulmakta hüner sahibiydi. Selma için bu pek kolaylıkla elde edilebilen bir sonuçtu. Gülmekte her zaman temkinli olan, kadın ninelik sıfatından ciddiyetini feda etmekte cimri davranan Leyla için biraz daha fazla çalışır, uğraşırdı. Nihayet bir zaman gelirdi ki onun bu derece yorulmasına acıyarak ancak bir gönül almak istermiş gibi Leyla’nın dudaklarında silik bir gülücük gölgesi belirirdi ve bir kere bu şekilde oruç bozulunca artık Leyla çocukluğa kendini teslim ederek açık açık ve olanca gönlüyle fıkır fıkır gülerdi.

Bekir Servet onu koltuklarının altından yakalayıp da eğilmeksizin yanaklarından öpecek kadar yukarı kaldırdıktan sonra birdenbire fark etmişçesine yere bıraktı ve darılmış olmaya benzeyen bir sesle Vedide’ye, “A, hanımefendi,” dedi, “bu nasıl olur? Siz Leyla’yı evlik elbisesiyle getirmişsiniz. Halbuki biz buradan açık bir araba tutacağız. Amma Selma haber almasın. Leyla’yı aramızda oturtacağız, evvela Kâğıthane sırtlarında bir gezmeye çıkacağız, sonra Leyla isterse geri dönüp Beyoğlu’na kadar uzanacağız, Taksim Bahçesi’ne gireceğiz, oradan Bon Marché’ye¹ kadar gideceğiz, hep arabada. Bon Marché’de... Bakınız, neler alacağımızı söylemeyeceğiz değil mi Leyla? O halde en güzel elbiselerini buraya getirirsiniz, burada gözümüzün önünde onu süsleriz amma Selma bir şeyler çıkmasın, değil mi Leyla?”

1. Bonmarşe. İstiklal Caddesi’nde, Fransız Bartoli kardeşler tarafından işletilen meşhur bir mağazaydı. Kelime, “içinde her türlü giyim, süs eşyası oyuncak vb. satılan büyük mağaza” anlamıyla Türkçeye de girmiştir. (Y.N.)

O gözlerinde açılan bu eğlence ufkunun neşesiyle, düz saçlarının lülelerini dalgalandıran birer baş silkintisiyle Bekir Servet'in her cümlesini onaylıyordu. Peltek lisanıyla annesine haber verdi, "Mavi entayiyi isteyo..." dedi.

Vedide her şeyi getirip Bekir Servet'e teslim etti. O Leyla'yı dizlerine oturttu. Vedide oracığa, halının üstüne çömeldi, çocuğun ayakkabılarını değiştirirken Bekir Servet becerikli ellerle soymaya başladı. Ve dikkat etti, Leyla pek eğleniyor görünmekle beraber Bekir Servet'in göğsüne bakıp bakmadığını, o her zaman annesiyle babasının meşgul oldukları yerde gecikip gecikmeyeceğini merak ediyor, onun parmakları o taraflarda dolaştıkça hemen minimini vücudunda sanki soğuk bir şeyin temasından kaynaklı bir ürperme ortaya çıkıyordu.

Nihayet süslü gömleği giydirilmek üzere Leyla'yı çıplak olarak yere koydu; bir dakika ayakta, giydirilecek gömleği elleriyle arayarak bekletti. Leyla bir genç kız utancıyla çıplak olmaktan korkuyor, gülmekten kırışarak, "Üsüdü... Üsüdü," diyordu.

Bekir Servet, "Aman, üsüdü'n mü sen, gel bakayım," diyor ve ellerini göğsüne koyarak sanki onu ısıtıyordu.

Nihayet oyun bitti, Bekir Servet, Vedide'ye gözle riyle bir güvence manası gönderdi. Artık çıkmak için hazır dılar, Ömer Behiç, Leyla'yı alarak kapıdan çıkarken Bekir Servet veda esnasında Vedide'ye güvence vermek üzere vakit buldu. Yalnız sonra yapılacak şeylere onun fikrini hazır tutmak için bu güvencenin aldatıcı nitelikte olmamasına dikkat etti. "Çocuğun göğsünde meraka değer bir olağanüstülük yok," diye başladı, "fark ettiğiniz yuvarlaklık, kabarıklık mevcuttur fakat çocuğun kemiklerinin yapısına ait olan bu şeyde, ki çoğunlukla görülür, doğal olmayan, hastalıklı bir durum farz etmeye imkân yok. Böyle olmakla beraber şimdiye kadar uygulanan özenlere devam etmek lazımdır. Leyla'nın ilk senesinde

geçirilen arızanın sonu büsbütün mağlup edilinceye kadar..." Sonra tavsiyesini daha cesaret veren bir cümleyle bitirmiş olmak için ilave etti: "Bu maksat da bugün elde edilmiş gibidir."

Arabada babasına biraz daha açık söyledi. Aralarında Leyla tarafından anlaşılmayacak bir lisanla bütün görüşlerini söyledi. Onun dikkatle fakat uzağı düşünerek söylediklerinden hiçbirisi Ömer Behiç için bilinmez değildi; yalnız onları zihninin içinde her zaman açıkça ayan beyan görmeye kuvvet bulamayarak bir şüphenin sisleriyle örterdi. Kendi kendisini kandırmaya dayanan bu oyuna şimdi, şu dakikada arkadaşını dinlerken artık başvuramıyor ve kalbinde bir pençeyle, sanki sahip olma hakkını daha fazla artırmak için, Leyla'yı biraz daha kendine çekiyordu. Ve şu dakikada vazifesini yapan Bekir Servet biraz önce odasında ahlak şüpheliğinin taşkınlıklarını serbestçe konuşan çapkın adamdan ne kadar uzaktı! O yalnız ciddi değildi, ciddiyetinde bir üzüntünün titremeleri bile vardı.

Ne oldu? Nasıl bir hadise mıknatısıyla bu iki adamın anlamak mümkün olmayan bir lisanla söylediklerinden bu çocuk ruhuna bir kavrayışın zehri damladı? Birden, henüz Kâğıthane sırtını takip eden düz caddeye çıkmışlardı ki Leyla, "Eve döneceğim..." dedi.

İkisi de irkildiler. Birbirine bakarak, "Ne oldu?" diye soruştular. O her zamanki kesinliğiyle, emirlerine itaat edilmesine alışmış bir kadın nine hükmüyle, onların ikna için her söylediklerine karşılık, "Gidecem... Eve döneceğim," diyordu.

O zaman ikisi de eğilerek onu iki cepheden sarsmaya gayret eden saldırılarla mağlup etmeye, direncini kırmaya çalıştılar; o hiç sarsılmayan inadıyla hep düz saçlarının lülelerini dalgalandıran baş silkintileriyle, "Gidecem... Eve gidecem," diyor ve sesinin içine kendisinden

gizleyerek yine mutlaka kendisine ait şeylerden bahsedenden bu iki adama dargınlığının kinini koyuyordu.

Nihayet bir anlaşma noktası buldular. Kâğıthane'ye doğru gitmekten vazgeçilerek geri dönülecekti fakat eve girilmeyerek Taksim Bahçesi'ne kadar gidilecekti. Şimdi bu güzel havada ona bu araba gezmesini herhalde yaptırmak, bahçede ona mavi denizin karşısında, mavi semanın altında bol bir hava aldırarak suretiyle biraz fazla şifa ümidi vereceği fikrine kapılıyormuşçasına, her türlü sakınlara karşı ilacı içirilecek bir hastaya karşı gösterilen ısrara benzer bir ısrarla Ömer Behiç, Leyla'yı mümkün merteye eve geç götürmek ve biraz daha Bekir Servet'le kalarak bir kere meydana çıktıktan sonra bu mesele hakkında o zamana kadar kendi düşüncesinden bile uzaklaştırılan şüphelere dair onunla artık açıkça görüşmek istiyordu.

Teklif olunan anlaşma şekline onun da oluru elde edilince döndüler, bahçeye girdiler, ta kenarda seddi çevreleyen parmaklığa kadar gittiler. Bahçede küme küme çocuk kalabalığı vardı, çığlıklar içinde koşanlar, sıçrayanlar, ipten atlayanlar, birbirini kovalayanlar burada gürültülü bir hayat uyandırıyor. Leyla bunlara uzaktan ve uzak kalmak isteyen bir gözle bakıyor, babasına daha sokuluyordu. Oturdukları yerde, ancak dört adımlık bir mesafeye tahammül eden bir yakın kalmak ihtiyacıyla kendi kendine çömelerek kumlarla oynamaya başladı.

Ömer Behiç, Bekir Servet'in görüşlerini zihninde özetlemişti. Leyla hep o bir yaşında geçirilen zatürree sonuçlarının tehdidindeydi. Göğsünde henüz bir sakatlık yoktu fakat buna karşılık inkâr edilemeyecek bir yuvanlık vardı. Ve bu gösteriyordu ki çocuğun bünyesinde onu en küçük sebeplerle en büyük tehlikeler karşısında bırakabilecek bir eğilim vardı. Buna tek savunma çaresi beklenen sonuçları önleyen dikkat tedbirleri olabi-

lirdi ki yalnız bir kelimeyle özetlenmesi mümkündü. Onu kuvvetlendirme... Kuvvetlendirme! Kuvvetlendirme! İşte ne zamandan beri başka bir şeyle meşgul değildiler. Ara sıra gayretlerinin verdiği sonuçlardan övünen bir hisle Ömer Behiç, Leyla'nın dolaşan bacaklarını, pazularını küçük şamarlarla okşar, kalbinden coşan bir sevinçle onu havaya kaldırıp Vedide'ye gösterir, "Gördün mü bir kere? Bak çocuğun nasıl bir aslan yavrusuna dönüyor," derdi. Bu sevincin neşesini bir hafta tatmaya meydan kalmazdı, bir küçük üşüme ona kırk sekiz saat süren bir gıcık getirir, ateşini birden kırk dereceye kadar çıkarır; üç gün beş gün içinde Leyla bu sarsıntıdan, bütün evvelce kazandıklarını kaybetmiş olarak incelmış bacaklarının üstünde titreye titreye kurtulurdu.

Ömer Behiç bunları Bekir Servet'e birer birer anlatı. O, gözleri sesini çıkarmadan kumları parmaklarının arasında eleye eleye oynayan Leyla'ya bakarak dinliyor, her vakanın hikâye edilmesine, "Anlıyorum!" demek isteyen bir baş sallamasıyla karşılık veriyordu.

Bilim! Bilim! Ömer Behiç'in bilime güveni kalmıyordu. Dağlar devirip delen, denizlerin altından kendisine yol açan, gökleri yarıp sonsuz uzaklıkların ötesini görebilen bilim, sonra şurada bu minimini vücudun içinde nasıl bir hain zehrin gezindiğine ikna edici bir açıklama yapabilmekten âciz, ellerini ovuşturuyor; acizliğinin çeşit çeşit ifadelerinin geçitlerinde serseri deva arayan telaşından başka getirebilecek bir şey bulamıyor.

Çocukta, böyle endişeli dikkatlerin belirtilerine maruz kalmaktan, ikide birde yatağa girmek mecburiyetinde bulunmaktan, sevinçle dolu koşup oynayan, kendisiyle hiç meşgul olunmayan Selma'nın serbestliğine karşılık her vakit türlü şartlardan sorumlu tutulmaktan ileri gelen bir küskünlük vardı ki ona yaşıyla hiç uygun düşmeyen bir ciddiyet veriyordu.

Bundan bahsederken Ömer Behiç, Bekir Servet'e, "Bak, görüyor musun, oynayışında bile bir dargınlık var. Hatta kendi kendisini oyunla meşgul olacak kadar ciddi-yetini unutmuş görmekten gelen bir utangaçlık..."

Leyla deminden beri hem oynuyor hem onların yine kendisine dair görüştüklerinden haber alan bir hisle gözlerini kaldırmıyordu. Babasının bu son cümlesinde açıkça ona dikkat çeken bir davet, aynı zamanda onun gözlerini de kendine çekmiş oldu: Bir saniye kumları bırakarak o da onlara baktı.

Bekir Servet yavaşça dedi ki:

"Azizim, ben bir şeye daha dikkat ediyorum. Çocuğun başında da fazla bir büyüklük, hele iki gözünün arasında fazla bir genişlik var diyeceğim."

Bu görüşünü söyledi, hem derhal pişman oldu. Nasıl olmuştu da kendisini tutamamıştı? Muhatabı bir tabipti fakat bir babaydı. Düzeltmek istedi, "Belki yanılıyorum," diye mırıldandı.

Ömer Behiç, "Hayır," dedi, "onu ben de biliyordum."

Leyla artık yanlarına geldi, iskemlesine tırmandı, deminden beri kendisini bekleyen pastaya uzandı, iki parmağıyla onu alıp ağzına götürdü; ucundan, tiksini len bir ilaç alıyormuşçasına, istemeye istemeye ısır dı ve bu lokma ağzında büyüdü, şişti, yutulamayacak kadar irileşti.

"Niçin yemiyorsun Leyla? Sen pastayı pek severdin. Neden öyle somurtuyorsun?"

Onun cevabını beklemeden Bekir Servet söze bir çelme attı, hissediyordu ki ısrar edilirse Leyla ağlayacak. Bu çocuğu güldürmek için en şakrak hallerini takındı, tuhaf lıklar yaptı.

Bahçeden çıkarken Ömer Behiç'in kalbinde bir his vardı:

"Leyla'yı kaybetmek lazım gelirse?"

Taksim'den aşağı, yavaş yavaş yürüyorlardı; birden, yukarı doğru geçen bir arabadan iki çarşaf sarktı ve elle-riyle onlara şuh bir işaret yollayarak selamladılar. Bekir Servet, "Nebile ile Neyyir," dedi. Bekir Servet sevinçle, Ömer Behiç ciddiyle selama karşılık verdiler, sonra birden Bekir Servet, "Bana izin azizim, bir arabaya atlayayım, zannederim beni istediler," dedi.

O ayrıldıktan sonra Ömer Behiç de bir arabaya işaret etti ve şu dakikada her şeyden, hatta Neyyir'den, bütün dünyadan uzak, yalnız yanında Leyla'yla evine döndü.

VI

"Ne düşünüyorsunuz?"

Henüz içinde bir saatlik mutluluğunun kendinden geçiren hazları baygın çalkalanan gözlerini süzdü; henüz yarı çıplak, uzun divanın üstünde uzanmış, bir türlü kal-kıp gitmeye karar veremeyen, olası bir ikinci zevkin hummasını daha yaşamak için orada bekleyen Neyyir'e gülümsedi, cevap vermedi.

Ne cevap verebilirdi? Olduğu gibi duygularının sayfalarına basılan düşüncelerin, dalgalı bir su kenarında yansıyan ağaç saklarına¹ benzeyen, saniyeden saniyeye değişen, eğrilip bükülen, kıvranıp dolanan, akıcı bir şekli

vardı; hiçbirine belirli bir görüntü veremiyor, hiçbirini sabit bir yönde tutup hapsedemiyordu.

Son saate kadar kendi kendisine hep oraya gitmeyeceğinden bahsetmişti, karşısında işbirliğine devam etmesinden şüphe duyulan bir ortağa karşılıklı sözlerden dem vurarak onda ahde vefa vazifesini sürekli hatırlatmaya gerek duyuyormuşçasına hep kendini oraya gitmeme kararında sadakate davet etmişti. Nihayet son saatte bu terzi evinin karanlık merdiveninden çıkarken biri ona, "Nereye gidiyorsun?" deseydi düşünmeden, "Oraya gidemeyeceğimi haber vermeye.." diyecekti.

İnsanın ruhu ne garip ve komik bir sahneydi! Orada aynı kişiliğin çeşitli temsilleri çarpışma halindeki duygulara göre ayrı ayrı vaziyetler alıyorlar, vazifelerini yapıyorlar, küçük oyunlarını oynuyorlardı ve bu sahnede oynanan oyunun altında, bütün vazifelerini yapan oyuncuların diline, düşüncesine, anlayışına karşı asıl oyun, sahnenin göze görünmeyen karanlıklarında, ruhun denetlemeyen ve takip edilemeyen başka gizli oyuncular tarafından oynanıyor, asıl başa gelecek olan sonuç neyse, ne olmak gerekiyorsa, o sahnenin arkasında meydana geliyordu. Şu halde azim ve irade, her şeyi sıkı düzen ve itaat altında tutarak bilgelik esasının işaretlerine göre yönetip harekete geçiren kuvvet, o neredeydi?

Ömer Behiç bu akıl yürütmesinin de çürüklüğüne karar vermekte gecikmiyordu. O bir irade zayıflığıyla, aşağılık ve güçsüzce gelip burada kendisine söz verilen bir mutluluk saati yaşamak kuvvetini bulamamışsa bundan kapsamı gereğinden fazla genişletilmiş bir uygulama dairesi çıkarmaya kalkışmamalıydı. Onun her türlü saf ve temiz duygularına karşı, hayatın yalnız elemelerine ve güçlüklerine maruz ömründe, bir günah, evet fakat ruhunu belki o vakte kadar tadılmamış, kendinden geçiren lezzetleri içinde uyuşturup sarhoşluğun en yüksek nok-

talarına çıkaran bir günah ihtiyacı vardı. Bu günaha bile bile gelmişti. Gelmemek olmayacağını da ta ilk dakikasında biliyordu. Bütün o karşı koymalar, o tartışmalar, seyirciler için yapılmış bir şeydi, o seyirciler ki kendilerine şu kadarcık bir bağlılık borcunun ödenmesine lüzum görmüş olan yine kendi asil duygularından ibaretti.

Zararı biline biline içilen bir afyon çubuğu gibi, bile bile zehirlenmek fakat zehirlenirken canlı hayatına bu zehri hayatını sömüren mutlaka gerekli bir unsur olarak ilave etmek için Neyyir'e koşmuştu, onu kollarının arasına almıştı. Dudaklarını ısırmış, yemiş, kollarının güçlü mengenelerinde küçük vücudunu kırarcasına sıkmıştı. Ondan gelen bozuk havayı, evet, bozuk fakat sarhoşluk aşıl原因 cehennemî havayı kana kana, ciğerlerinin her noktasına ayrı ayrı akıtmıştı. İşte henüz göğsünün üstünden, gerdanının üstünden ayrılalı on dakika olmamıştı; şimdi onun, "Ne düşünüyorsunuz?" diyen sesi yine damarlarında bir yangının alevlerini dolaştırmıştı, yine bütün muhakemesini, kendini kontrolünü altüst eden bir rüzgâr sanki başının içinde bir dünyayı tersine çeviriyordu. Mademki sarhoştı ve böyle olmaya muhtaçtı, bu cinnet saatini yaşamak için mutlaka emrini dinlemek gereken bir zalim kuvvetin perişan olmuş mağlubuydu. Artık hiç olmazsa günahının lezzetlerini bozacak, ondan alınacak sarhoşluğun kusursuzluğunu yok etmeye sebep olacak düşüncelerden silkinip kurtulmak lazımdı.

Cevap vermeden ta yanına gitti, divanın kenarına ilişti. Onun ateşini, vücudunda uçuşarak kendi cildinde bir ürpertinin dolaşmasını akıtan taze ateşi duydu, eğildi, yüzünü göğsüne sürerek koklaya koklaya ta çenesine, dudaklarının yanına götürdü; ölen bir sesle, "Biliyor musunuz, ömrümde beni bu kadar kendimden geçiren bir dakika yaşamadım," dedi.

Kendilerine sadık kalması gereken hatıralarına işitirmekten çekiniyormuşçasına bunu gayet yavaş bir sesle söylüyordu. Neyyir, yaklaşan bir dakikanın çarpıntılarında kaybolarak, gene vücudunun sönmeğ bilmeyen aşk bağınlıklarında eriyormuşçasına, bir soluk içinde, "Ben de!" dedi.

Bu kelime birden Ömer Behiç'in zihninde Neyyir'in kendisinden öncesine dair olan maceralarına ait varsayımlar âlemini tutuşturdu. Kim bilir bu vücudu ondan evvel kimler böyle kollarının arasında tutmuş, bu terzi evinin yatak odasında kim bilir kimler gelip böyle divanın üstünde ona bir saat için sevilip okşanacak, sonra aşağıda bir hesabı görüldükten sonra bir daha görülmemeğ üzere bırakılacak bir oyuncak gibi sahip olmuştu! Demek o, böyle her yerde rast gelineğ, ne zaman olsa bir aracıyla çağrılan mahluklardan biriydi öyle mi? Bu ihtimali birden zihninden kovdu, böyle olmamalıydı, böyle olamazdı. Bütün söylentilerin aksine onda hâlâ saklı kalmış tarafların varlığına inanmak ihtiyacı vardı. Belki yalnız o ihtiyardan, annesinin eski dostundan, yaşlılığının bozukluğunu sapkınlığın karmakarışık gölgelerinde do-laştırarak ölmek isteyen o köhne çapkından ibaretti. Belki başka söylemeye değecek bir günah yoktu. Birden o ihtiyarın yüzünü canlandırmasıyla tutuşan bir ateş gözlerini bürüdü; müthiş bir kıskançlığın burgusuyla ruhu deliniyor gibiydi. Acısından bağırırçasına bir soru tarzında ağzından bir kelime çıktı, "Neyyir?" dedi.

O, bu hitabının içindeki bütün tehlikeli soruları keşfederek onların ortaya çıkmasını engellemek istiyormuşçasına dudaklarıyla ağzını kapadı, daha yakın olmak için koluyla omzundan çekerek, "Geliniz," dedi.

İkisinin de benliklerini korkunç bir derinliğe doğru alıp götüren, uyuşturup sersemleştiren bir kasırgada gibiydiler.

Sonra birden Neyyir fırladı, "Saatten haberimiz yok," dedi. "Anneme ne diyeceğim bilmem!"

Şimdi telaşlı ellerle, ayakta aynanın karşısında saçlarını düzeltiyor, peçesini iliştiriyor, her şeyden evvel başını sokağa çıkabilecek bir hale getirmek istiyordu ve dudaklarının arasından, ötede divanın kenarında ona bakan Ömer Behiç'i meşgul etmek için bir kuş gevezeliğiyle söylüyordu:

"Bilmezsiniz, annemizin ne garip sertlikleri vardır. Hele usule aykırı küçük bir hata fark etsin, öfkesinden ateş püskürür. Namus meselesinde onun kadar bağnaz bir anneye zor rastlanır."

Ömer Behiç gülümsemekten kendisini alamıyordu. Bunu ciddiyetle ve pek doğal söyleyen Neyyir, şimdi odanın orasından burasından ufağını tefegini topluyor, kopçalarını iliklemeye, şeritlerini çekmeye uğraşüyor ve bütün bu işleri o kadar telaşla yapıyordu ki odayı bir rüzgârın dalgalarıyla dolduruyordu.

"Hele şimdi," diyordu, "şimdi Nebile yerleştikten sonra bütün kuruntuları bende toplandı, bir kere yalnız kalınca ondan çekeceklerimi düşünüyorum da... Nebile haftaya bizden gidiyor biliyor musunuz? Bu hafta düğün haftası. Ferruh Bey'le Refet'in de evleniyor olduklarından haberiniz var mı?" Hemen hazır, orada divanın kenarında bekleyen, kımıldanmaktan üşenen Ömer Behiç'in önüne gelip dikildi: "A, hep beni söyletiyorsunuz, hiç sesiniz çıkmıyor. Hem siz böyle daha ne kadar bekleyeceksiniz? Sizi evinizde beklemezler mi?"

Neyyir'in bu alaycı sorusu onda bir şiş tesirini yaptı. Neyyir'in evinden, karısından, çocuklarından, bütün bu mahrem ve kutsal şeylerden bahsetmesinden korkan bir hissi vardı. Başka bir soruyla karşılık verdi, "Sizi ne vakit göreceğim?" dedi.

Bu soruyu sorar sormaz yine kendi fark etti ki bir

yandan Neyyir'in evinden bahsetmesine tahammül edemezken bir yandan onu tekrar görmek için güvence almaya ihtiyaç duyuyordu. Neyyir pek karışık ve dolaşık bir hesabın içinden çıkmaya çalışıyormuşçasına, gözleri tavanda, sağ eliyle sol elinin parmaklarını birer birer kırıp avucuna yatırarak sayıyordu:

"Bugün ne? O, perşembe ne kadar yakın! Bu hafta pek fena... Dügün telaşı arasında nasıl vakit bulacağız? Herhalde o gürültü geçmeli. Mesela pazartesi..."

Elinde olmadan, "Ne kadar uzak!" dedi, sonra yalvaran bir sesle sordu: "Cumartesi mümkün olamaz mı?"

Neyyir başını salladı:

"Mümkün değil! Hatta pazartesi bile pek şüpheli. En iyisi bırakınız, ben size yazarım."

Ömer Behiç düşündü ki eğer bugün ondan kesin bir söz almadan ayrılırsa bir azap içinde kalacak, uzaklığıyla beraber, adı konmuş bir zaman olduğu için pazartesiye razı oldu, "Hayır," dedi, "mademki pazartesi dediniz, öyle olsun..."

Neyyir rıza gösterdi, "O halde bir engel çıkacak olursa size yazarım," dedi ve ufak bir düşünceden sonra: "Bakalım annemden yalnız çıkmak için izin alabilecek miyim?"

Ömer Behiç, Neyyir'in bu komedisinden kötü etkileniyordu. Bunu oynamaya gerek var mıydı? Vaziyetin gerçekliğini, isterse böyle ters noktasından olsun, hatırlatacak bir söz ihtiyatına başvurmamak daha doğru olmaz mıydı? Yine bu esnada dikkat etti ki eğer ona tutkusunun şiddetini, hayatında en büyük aşk günahını onunla, yalnız onunla yaşamak için kanının, cildinin cinnetini Neyyir keşfedecek ve onun zayıflığıyla oynayacak olsa bu küçük afetin pençesinde ne zayıf, ne zavallı bir oyuncaktan ibaret kalacaktı.

Bugün şu bir saatten beri kendisine karşı samimiye-

tinden emindi. Bu genç kız vücudunda her şeyden evvel kaynayan, kendi iradesine de hâkim bir kuvvetle onu kollarına atan sebep, çılgın bir sevda yangınının dalgalanmasıydı. Yaradılışının volkanından fişkıran bir ateş kasırgasında onu istemiş, onu almak arzusundan çıldırmış, koşarak gelip onun kucağına atılmıştı. Biraz evvel kollarının arasında öyle kabaran bir aşk yaradılışının karışıklığıyla tutuşmuş olarak titremiş ve kıvranmıştı ki bunun samimiyetinden şüphe olunamazdı; kendisi onun nasıl bir ihtiyaçla tutkunu ve esiriyse o da kendisine öyle bir düşkünlük şiddetiyle çekilmiş ve mağlup olmuştu.

Tekrar sordu, "Nerede?" dedi.

Neyyir peçesine son bir temasla tereddütsüz cevap verdi:

"Yine burada, yine bu saatte..."

Ömer Behiç bu terzi odasına, adi bir randevu evi gibi gelinen bu karanlık ve pis yere itiraz edecek oldu; sonra düşündü ki daha emin bir yer bulmak mümkün değildi. Belki ileride başka şeyler düşünülebilirdi. Bu son düşünceye yine benliğinin namuslu Ömer Behiç'i isyan etti. Daha ilk görüşmede gelecek için geniş bir ihtimal ufku açmaya kalkışmasını ayıplayan bir sesle adeta kendi kendisine, "Yazık!" dedi.

Şimdi Neyyir iki ellerini omuzlarına koymuştu ve veda etmek üzere ona dudaklarını veriyordu; tekrar başını döndüren bir sarhoşluk havası içinde bu dudakları alarak emdi.

Neyyir, "Kaçıyorum!" dedi. Ve tekrar yakalanmaktan korkan bir çocuk haliyle fırladı, oda kapısından dışarıya ihtiyatla bir bakış attıktan sonra çıktı.

Onun çarşafının içinde, başından arkaya öylesine atılan peçesinin altında o kadar genç ve ince görünen bir güzelliği, çocukluğuna, haşarılığına verilebilecek öyle hoş bir fıkırdaklığı vardı ki Ömer Behiç doyamayan gözlerle

onu oda kapısı kapanıncaya kadar, tekrar iteleyerek, yenisinden kollarının arasında tutmak emelleri duyarak seyretti. Şimdi ona sahip olmaktan yalnız bir mutluluk değil aynı zamanda bir iftihar hissi duyuyordu. Ve günah gerçekleşinceye kadar onun olması ihtimalleri karşısında hissedilen azaba bedel, artık bir kere olup bitince, şimdi yaşanılacak keyif alma saatlerinden en büyük payı almak kararı gelmişti. Zihninde aile hayatı ile bu günah hayatının arasına ayırıcı bir çizgi kazmıştı, o başka bu başka bir şeydi.

Hatta kendi kendisine, Neyyir'le ilişkisinde aşkla bir coşku olmamasına, günahının niteliğini değiştirecek hafifletici bir sebep gözüyle bakarak beraat bile yüklüyordu.

Bu doğrudu. Neyyir'i şimdi nasılsa öyle alıyordu, ona ne yüce hayallerinin seçkinliğini yüklüyor ne de onu düşünürken duygularına yüksekten uçuş bölgesi belirliyordu; hatta bir zaman onu hayal ederken düşündüklerini hatırladıkça kendi kendisine gülüyor, hayatta bütün tecrübeleriyle beraber içinde bir saf çocuğun uyuduğuna hüküm veriyor, Bekir Servet'in kendisine "ahmak" diyen bir gözle bakışını haklı buluyordu.

Sahi! Demin kendisine çocuk vücudunun içinde nasıl olup da gizlenebildiğine imkân verilemeyen coşkun bir aşk cinnetinin nöbetleriyle teslim olan Neyyir'i bir şairin bir kasidesinde çizilmiş masumiyet simgesi şeklinde görmeye kalkışmıştı öyle mi? Hayatın gerçeklerinden böyle uzaklarda dolaşmak için ne geçmez bir saflığı vardı! Evet, hayalinde onu, başının üstünde tehlikeler, yıldırımlarıyla dolu bir siyah bulut dolaşan, bir masumiyet simgesi olarak görmek istemişti. Ona gidecekti, bir büyük birader şefkatiyle onu sarmalayacaktı; onu böyle severek, onun minnettarlığına bu şekilde hak kazanarak bahtiyar olacaktı. Oh! Ne gülünç, ne gülünçtü! Şimdi buna benzer bir imada bulunmadığına, kendisini onun yanında gülünçlüğü bu aşağı seviyesine indirmedikğine

sevinliyordu. Kendi kendisini pek yakın bir kazadan kurtulmuşçasına tebrik ediyordu.

Aynada boyunbağını düzeltirken, saçlarını fırçalar-ken kendi kendisine gülüyor ve Kendi kendine konuşa-rak, "Demek onu kurtaracaktın öyle mi?" diyordu. "Kur-tarmak? Pekâlâ! Fakat neden, nereden kurtarmak? Gez-melerden, eğlencelerden, güzel tuvaletlerden, adada mevsimlerden, Kâğıthane'de gezmelerden, Göksu'da dolaşmalardan, bu israf ve süs hayatından kurtarmak? Lakin bu ateşten yaratılmış vücudu kendi alevlerinden nasıl kurtaracaktın? Sonra onun dişlerine kemirilecek serveti nereden getirecektin?"

Birden hayalinde Neyyir'in karşısında çenesi titreyen, gözleri bulanık, üstüne ölümün yeşil gölgesi düşmüş alnını soğuk ter damlaları ıslatan bir ihtiyar gördü ki titrek elleriyle şuraya, aynanın kenarına terzide birikmiş bir hesabın kapatılmasını sağlayacak bir deste para bırakıyordu.

Sonra bu ihtiyarın arkasında bir genç adamın siması Neyyir'in kulağına doğru yaklaşarak, bir fısıltı içinde ona, "İster misiniz," diyordu, "ben yalnız sizin bir kardeşiniz olayım? Ben yalnız sizi tutmak, siz yalnız bana dokunmak için birbirimizin elini sıkalım, ben sizi kurtarayım, sizin bir kurtarıcınız, koruyucunuz olayım, siz de bana o kadar teşekkür ediniz ki ben bununla bahtiyar olayım..."

Yine hayalinde Neyyir'in eli, "Hay çocuk hay!" diyen bir manayla onun çenesine şakacı bir şamar atıyor ve sonra uzanarak, ihtiyarın bir deste parasını alarak göğsünün açıklığına sokuyordu.

Tam bu sırada kapı vuruldu, artık hazır gibiydi, düşünmeden, "Giriniz," dedi. Terzi kadının başı göründü ve kadın, bir çekinmeli tavırla, "Ah! Affedersiniz efendim," dedi, "ben siz gittiniz de Neyyir Hanım kaldı zannediyor-

dum." İçeri girdi, "Oh," dedi, "bu merdivenlerden öyle yoruluyorum ki..." Bunu söylerken dizlerini ovuşturuyordu, ilave etti: "Affedersiniz, biraz oturayım da dinleneyim. Demek sizi yalnız bıraktı katı. Ah, yaramaz kız ah!"

Kadının bu son cümlesinde beklenen soruları davet eden teşvik edici bir işaret vardı. Demin onların yattıkları divanın kenarına oturarak mer Behiç'e öyle bir eski aşuşte gözleriyle bakıyordu ki, "Niçin sormuyorsunuz? Sorunuz da size o yaramaz kızın apkınlıklarını birer birer hikâye edeyim..." demek istiyordu.

Ömer Behiç az kaldı soracaktı, sonra birden utandı, onu o kadar zavallı bir alçalma olarak gördü ki bir an için olsun böyle bir şeye meyletmiş olduğuna kendi için bir kınama ve azarlama cezası verdi. Bütün varlığı demek bu kadının iğrenç ellerindeydi ve onun nasıl olup da bu ellerin tırnaklarına takıldığını keşfetmek zor bir iş değildi. Kim bilir burada, işte şu divanda Neyyir kaç kişinin bir saatlik zevkine alet olarak bırakılmıştı ve sonra, "Memnun oldunuz mu?" diyen gözlerle kadın dizlerini ovuşturarak kendisine de maddi memnuniyet ifade edilmesini beklemişti.

Ömer Behiç bu kadını dinlemeyecekti, bütün merakıyla beraber kalbini kemiren olan biteni anlama duygusuna mağlup olmayacaktı. Yalnız Sahire Hanım'ın o ihtiya dostunu hepsinden çok merak ediyordu. Kendisine gülümseyerek bakarken altın kaplı dişleri görünen bu kadının söylemesine izin verse onun ağzından Neyyir'e dair kim bilir ne çamurlar boşanacaktı!

Kadın tekrar etti:

"Yaramaz, yaramaz amma biliyor musunuz, sizi sahiden seviyor. Ne vakitten beri sizin lafınızdan başka bir söz söylemiyor."

Ömer Behiç bu kadına verecek cevap bulamayarak, artık hazır, odadan çıkmak için lakırdısının küçük bir du-

rağını bekleyerek, dudaklarında cevap olsun diye hazırlanmış bir gülümsemeyle ayakta duruyordu.

Kadın devam etti:

“Yoksa ben hiç böyle bir şeye karışır mıyım? Kız kendisini o kadar yiyordu ki acımadım demek yalan söylemek olur...”

Bu son cümleyi söylerken gökleri şahit göstermek istercesine gözlerini devirerek tavana bir dikişi vardı ki Ömer Behiç bunu zihninde, tavanda iz bırakmış hatıra artıklarına bir sesleniş şeklinde anlıyor, “Siz susunuz, sesinizi kesiniz!” manasına alıyordu. Sonra birdenbire kendi kendisine, “Fakat başkaları için bilmem, Neyyir için belki doğrudur, belki birinci defa olarak bu kadının aracılığına başvuruyor,” dedi. Bu fikir kalbine o derece hoş geldi ki kadına veda edip de merdivenlerden indikten sonra, sokakta, güneşi görüp taze havayı içine çekince bir varsayım zaafıyla başlayan bu düşünce kesin bir kanaat kuvvetini kazanmakta gecikmedi.

Neyyir hakkında pek lekeli bir geçmiş tasavvurunda acele etmişti, henüz bir çocuk denecek kadar küçük olan bu kızın ömrü o kadar lekeyi kuşatabilecek bir genişliğe bile sahip değildi. Pek mümkündü ki onun hayatında bir kazadan sonra –kaza derken Sahire Hanım’ın dostunu düşünüyordu– ilk günah kendisi olsun.

Bunu düşünürken bir taşkın sıcaklıkla Neyyir’i seviyor, ondan pek çabuk ayrıldığına hüküm veriyor ve dalgın gözlerle dükkânların camekânlarına bakarken pazar-tesinin pek uzaklarda olduğuna iç çekiyordu. Ah! O ihtiyar dost, o da olmasaydı! Belki yine o vardı, belki değil kesin... Demek bu ortaklık devam edecek, o bu garip ve iğrenç birlikteliği kabul edecek kadar göz yumacak, bilmezden gelme siyaseti gösterecekti. Nasıl olmuştu da Bekir Servet’ten bu kısmı gerektiği gibi anlayamamıştı?

Bekir Servet’i düşünürken birden kalbinde bir nok-

ta sızladı. Bu sırada Galatasaray'ını geçmişti, eczanenin önündeydi. Leyla için sipariş olunmuş ilaçlar vardı. Birden zihninin içinde bir perde indi, her şeyi örttü. Şu dakikada asıl hayatına, kendisinin asıl saygıdeğer ve kutsal olan aile hayatına dönüyordu. Bir şimşek içinden doğmuşçasına nine kadının başka bir şeyi düşünmesine meydan bırakmayan hayaliyle eczaneye girdi.

VII

Haziranın sıcakları başlamıştı. Onlar karıkoca, yazı odasının iki kanadı arkasına kadar açık penceresinden bahçede oynayan çocuklara bakıyorlardı. Selma artık kuruduklarına kendisinin de karar verdiği gül fidanlarını sulamaktan vazgeçmişti, bahçede onlardan başka bir şeyler de yoktu. Hayır, pek çok şeyler vardı fakat bunlar bahçeyi süslemiyor, aksine Selma'yı sinirlendirecek derecede çirkin bir şekilde işgal ediyordu. Yapıdan kalma fıçılar, artmış kiremitler, evde çamaşır yıkandıkça kazanın altına sokulmak üzere oraya atılıvermiş tahtalar, direkler...

Selma, "Beybaba, bunlar ne vakit kalkacak?" dediği, hep, "Gelecek sene!" cevabını alırdı. Her yapılacak şeyden bahsedildiğinde onun ağzında bu, "Gelecek sene!" cevabı bir nakarat olmuştu. Bahçe gelecek sene düzenlenecekti. Misafir odasının eşyası gelecek sene sipariş edilecekti. Selma artık bu cevapla alaya bile başlamıştı. Ona, "Dersini ne vakit yapacaksın?" deseler derhal gülmekten başka bir karşılık verilemeyeceğine emin bir küstahlıkla dönerek, "Gelecek sene!" cevabını verirdi.

Selma orada çömelmiş, dirseklerine kadar çamura bulanmış, bir tepe yapmakla meşguldü. Leyla ayakta,

ciddi haliyle işe pek katılmayarak, yalnız elinde bir değnek parçası, ta zirvesine onu dikmek zamanını bekleyerek tepenin bitmesini bekliyordu.

Vedide onlara bakarak yavaş sesle kocasına, "Leyla'nın çıbanı kapanmak üzere," dedi. Bir müddetten beri Leyla'nın sağlığı pek iyi gidiyordu. Bekir Servet'le görüşme sonucunda ilavesine karar verilen tedbirler çocuğu sabahleyin yatağından başlayan ve gece yine yatağında bırakan bir silsile halinde devam ediyordu. Onların asıl cndişe ettikleri şeyde bir gelişme eğilimi yoktu. Genel hali ise pek iyi gidiyordu, yalnız bu son hafta içinde ta ensesinde bir iri çıban çıkmış, günlerce işlemişti¹. Ömer Behiç bunu yarmadan tedavi etmek istemişti ve çıbanda sıradan bir hal gördükten sonra ona karşı hemen hemen kocakarı tedbirleri kullanmıştı.

Vedide, "Bu da nereden çıktı?" dedikçe, "Bilir miyim?" cevabını verirdi. Gıdadan mı, zayıflıktan mı, ne bilsin? Bir kutuptan diğer kutba giden varsayım arasında tıp bilgisinin keşif kuvveti bocalayıp duruyordu. Bir çıbanın çıkış sebebine bile karar veremeyen bu bilimle göze görünmeyen, elle tutulamayan yerlerde saklı, hain bir gizlilikle tahrip eserleri yapan bir hastalık nasıl keşfedilebilirdi? Yahut onlar tahmin edilebilse bile nasıl tedavi edilebilirdi? İşte misal olarak Leyla'sı, kadın ninesi...

Onda, senelerden beri, hiçbir dakika yılmadan, bıkmadan gösterilen özenin uzun uzun yorgunluklar neticesiyle elde ettiğini, bir küçük nezle, bir ufak çıban, bir günlük bir sıtma hemen alıp götürüyordu. Artık kurtulmuş, artık sağlığa tamamıyla kavuşmuş sanılan zamanlarda onun bir türlü gözüyle göremediği bir şeyde gizli bir düşman ihanetiyle etki gösteren, zarar verip tekrar

1. (Çıbanlar için) Olgunlaşma yolunda olmak. (Y.N.)

belli olmayan bir sebeple meydana çıkmak üzere sinen bir zehri vardı. Ve bu tabip babanın o düşmanı yakalamak, bir defa ele geçirdikten sonra onu boğmak için her zaman araştıran parmakları hep aralarından kayıp kaçan bir hava tutmuş oluyordu.

Yalnız Leyla'da böyle değildi, diğer hastalarında da her gün bilimin böyle bir acizliğine rastlamaz mıydı?

İşte Suzidil'in çocuğu Ferit... Bu misal hatırına gelir gelmez yanında, Vedide sanki onun aklına gelen düşünceleri okuyormuşçasına, "Suzidil yarın sizi hastanede görmeye gelecek, çocuğunu göstermek istiyor," dedi.

Genellikle böyle karıkoca arasında bir fikir birliği, zihinlerine nakışlanan şeyleri görülmeyen dalgaların yayılmasıyla birbirine geçiren bir temas vardı; her defasında da birbirlerine haber vererek ruhlarının yakınlığına atfettikleri bu hadiseye gülerlerdi.

"Şimdi ben de onu düşünüyordum. Nasıl oldu da Suzidil gelebildi? Yine dayak yemiş olacak."

Vedide, "Hayır," dedi, "şimdi dayak yiyen yalnız Ferit'miş. Kendi dayak yemesine ses çıkarmayan Suzidil çocuğun hırpalanmasını kabul edemiyor. Onu Etfal Hastanesi'ne yerleştirmek için çalışacak, sizden yardım istiyor. Ondan sonra da Mehmet Ali'den boşanmak çaresine bakacak."

"Mademki herif boşamaya bir türlü yanaşmıyor, boş yere mahkemelerde dolaşacak. Geçen gün Mürüvvet Hanım'ı yine gördüm, zavallı kadın yine Bab-ı Meşihat'e¹ gidiyordu. 'Üç senedir uğraşıyorum, ömrümün en güzel günleri mahkeme koridorlarında geçiyor, şimdiye kadar harcadığım parayla da otuz fakir kızın çeyizi düzülürdü,' diyordu." Birden eski bir hatırası uyanarak karısından

1. Şeyhülislamların resmî dairesi. (Y.N.)

sordu: "Sen hiç mahkemelerde sürten zavallıları görmeyi düşündün mü? Ben bir kere bir şahitlik meselesi için oralardan geçtim. Asıl kırık hayatları görüp anlamak, anladıktan sonra da hayattan, insanlıktan nefret etmek için oralara uğramak lazımdır."

Vedide oraları, en gizli dertlerini gidip yabancı kulakların yorgun dikkatlerine anlatmak şeklinde hayatlarına bir parça avuntu imkânını dilenen zavallıları görmemiş olmakla beraber, sıkıntının ve mazlumluğun, aşkın ve ihanetin, hilenin ve sadakatin, ikiyüzlülüğün ve vefanın, yalanın ve dürüstlüğün, kısaca insan karakterinde birbirine zıt, iyi ve kötü ne varsa, onların bu savaş meydanında cereyan ettiği acıklı manzaraları hayal edebilirdi. "Ben Suzidil'e söylemiştim," dedi, "ayrılmak için uğraşacağına gelsin bizde otursun. Bu gidişle bize birisi lazım olacak. Haberiniz var mı? İsmet'i öteden, Erenköyü'nden istiyorlar. Kız da bir gün bir bahaneyle bizden kaçacağına benziyor."

Vedide bunu söylerken yüzünde ufak bir pembe dalga hasıl oldu, biraz da gülüyordu. Mansur Bey'in o misafirlikten beri ikide birde, "Bana bakılamıyor. Evvelce ne güzel, İsmet her hizmetimi görürdü," diye sızlanışlarını işitmişti. Buna kimse aldırılmazdı, felçli ihtiyarın bu türden söylenişlerine yalnız bir gülümsemekle cevap vermek âdet olmuştu. Lakin bir süredir İsmet, Sabriye Kadın'dan her dayak yiyişte, "Ben köşke gideceğim, ben büyükbeyin hizmetine bakacağım!" diye ayak tepiyordu.

Bugün ana kız arasında epeyce gürültülüce bir tartışma olmuş ve Andelip Bacı'nın, "Ay ayıp! Ayıp!" diye çırpınmalarına karşı saatlerce kavga devam etmişti.

Vedide bunu anlatırken Ömer Behiç gözleriyle bahçenin köşesinde bir alçak iskemle üstünde yan yana oturan İsmet'le Andelip Bacı'yı gösterdi. İsmet somurtuyor,

Andelip Bacı iknaya çalışan bir adam haliyle durmadan, telaşla söylüyordu.

Ömer Behiç, "Kız asıl Sadettin için orasını istiyor olmasın," dedi.

Vedide böyle düşünmüyordu, başını sallayarak cevap verdi:

"Zannetmem. Bu küçük başların içinde ne olduğuna akıl erdirmek mümkün değildir ki. Sadettin pek meşgul Arayış'le! Hatta Tayyar Efendi o derece telaşa düşmüş ki kızı nikâhla almaya karar vermiş. Altmış beş yaşında bir ihtiyarla on beş yaşında bir Çerkes kızı..."

Ömer Behiç güldü. "Ancak yarım asırlık bir fark. O kadar büyük bir şey değil. Seneye kız Tayyar Efendi'ye bir vâris getirirse hiç şaşmam..."

Vedide nadir şakalarından birini yaptı:

"Evet, arada Sadettin kadar bunun için çalışacak becerikli bir yardımcı olursa buna ben de şaşmam..."

Selma bahçede tepeyi bitirmişti, Leyla şimdi ucunda bir kırmızı yaprak sallanan değneği dikmekle meşguldü; uzakta, sırtını duvara dayamış Dilşat, Meveddet Hanım'ın beslemesi, imrenen fakat katılmaya cesaret edemeyen bir çehreyle bakıyordu.

Ömer Behiç başının bir işaretiyle onu göstererek sordu:

"Dilşat bugün uzaklarda duruyor. Niçin çocuklarla beraber oynamıyor acaba?"

Vedide düşünmeden, "Bilmem, zannederim çocuklarla oynadığına ablamın canı sıkılıyor," dedi, sonra birden düzeltmek isteyerek ilave etti: "Daha doğrusu, belki biz istemeyiz diye düşünerek onun çocuklarla oynamasını yasaklamış. Pek iyi bilmiyorum, Andelip Bacı bir şeyler anlatıyordu amma dikkat etmedim."

Vedide, görümcesine dair şeylerde mümkün mertebe az söylemek için ölçülü davranmaya çalışırdı. Ömer

Behiç onu daha fazla açıklamaya davet etmek istemedi fakat yaşanmış olması lazım gelen olayı tahminde zorluk görmedi.

Karıkoca arasında hiçbir zaman buna dair açık bir konuşma geçmemiş olmakla beraber Ömer Behiç eve bir görünme katılmasıyla başlayan yeni hayatta görünür olan her şeyi en ufak ayrıntısına kadar takip ediyor, gördüklerinin kılavuzluğuyla adeta gözlerinden karanlıkları aydınlatan bir ışık çizgisi çıkıp göremediklerini de keşfettirecek bir huzme oluşturunmuşçasına, bu ortaklaşa ev ömrünün bütün nabzını duyuyordu. Ve bunları görüp anlarken kendi kendisinin sezgi kuvvetini tebrik ediyordu. Kız kardeşinin geleceğini öğrenir öğrenmez zihninde yeni vaziyetin sonucuna dair hasıl olan manzara, aynıyla gün geçtikçe şekilleri ve çizgileri tamamlanan bir müsvedde gibi hayat buluyordu.

Ablasının halinde en çok fark etmemek mümkün olmayan, haddinden fazla çekingenlik, abartıla abartıla etrafı sıkacak bir dereceye gelmiş bir resmiyet vardı. Evin genel hayatına karışmamak için uzakta duran, gündüzün boş saatlerini odasında kapanmakla geçiren, beslemesi Dilşat'ı bile aynıyolu takibe mecbur eden bir hali vardı ki ona evin içinde hırpalanmak korkusundan korunmaya lüzum görerek gizlenmiş, bir karanlık köşeye sinmeye, göz önünden silinmeye mecbur olmuş bir kedi mazlumluğu veriyor, etrafında kendisine musallat olan takipçilerin zulmünü ve eziyetini düşündürüyordu.

Vedide'ye "Vedide Hanım" der yahut arada sanki büyük bir yaş farkını gelininin lehine abartarak "hanım kızım" hitabıyla söz söylerdi. Selma ile Leyla'ya bile hanım dediği işitildi. Ömer Behiç'le Vedide'nin her defasında şiddetli itirazlarıyla karşılaşmasa her vakit öyle gerekli gördüğü bir külfetle yahut daha doğrusu, kaderin kendisine yüklediği sığıntılık halini göstermek isteyen

bir sitem manası koyarak çocuklara hanım demekte devam edecekti. Bir kere onların itirazına, "Ne yapayım! Çocuklar bana ısınsınlar diye öyle söylemişim zahir..." gibi manalı bir cevapla karşılık vermişti. Vedide dudaklarını ısırarak, sapsarı, susmuştu. Çocuklar kendisinden soğutuluyor anlamı çıksın diye söylenmiş olduğu düşünülebilecek bu sözde kendisine yönelik bir sitem olabirdi. Fakat Vedide görünmesinin bütün bu ufak tefek şeylerini anlamıyor görünmek, tabiatından, alışkanlığından hiçbir noktayı değiştirmemek yolunu esas kural olarak kabul etmişti. Eşinin bu yolu takip edebilmek için kendini ne kadar zorlamaya lüzum gördüğünün pek iyi farkında olan Ömer Behiç, ablasını kırmamak, kırıp da onda başlayan sitem meyline daha fazla bir ekşilik ilave etmemek mümkün olan zamanlarda Vedide'yi savunurdu. Mesela ablasının o sözüne karşı, "A, ablacığım," demişti, "çocuklar sizi sevmek için iltifata muhtaç mıdır-lar? Hatta bu onlar için iltifat değil azarlama olur. Onları size ısıtan, ortada kan kadar güçlü bir sebep var. Bak-sanıza, yanınızdan ayrılıyorlar mı?"

Hakikaten her ikisinde de başlarda halalarına aşırı bir sokulganlık vardı. Aksine karıkoca, dikkat etmiyor değillerdi ki Meveddet Hanım çocukları seviyor görünmekle, her halde pek sevmekle beraber, onlardan biraz çekiniyor, alt edemediği ve ifade edilemeyen bir hisle onlara süründükçe biraz üşüyor gibiydi. Ömer Behiç'in hatırına, bu, iyice görülüp zihinde çizgileri açık bir şekilde çizilemeyen işaretlerden, "Acaba çocukları kıskanıyor mu?" şüphesi gelirdi. Sonra hayatı çocuksuz geçen, tek başına bir geleceğe mahkûm kalan bir kadın ruhunda çocuklara sevgi bağını yok etmeksizin onun yanında doğal olarak ortaya çıkan kıskançlık hissinin varlığına inanmak istemeyerek şüphesinin devam etmesine izin vermezdi.

Meveddet Hanım'da başka şeylere de dikkat ederlerdi. Hiçbir zaman Vedide'yle yalnız kalmaz, hele onunla sokağa çıkmazdı. "Benden sıkılmasın," diye maksadını itiraf bile etmişti. Sokak için de, "Benden utanmasın," demişti. Ömer Behiç buna, "Sizinle iftihar eder," diye karşılık vermek isteyince o ne dediğini pek iyi biliyormuşçasına, "A, kardeşim, ben taşralarda ömür geçirdim. İstanbul hanımları tarzında giyinmek bilmem ki..." demişti. Bu acaba Vedide'nin şık giyinişine bir iğneleme makamından mı söylenmişti? Pek şık fakat pek kibar ve ciddi giyinen Vedide'de iğnelemeyi gerektirecek bir nokta olamazdı. Maksadı tamamıyla anlamak merakıyla Ömer Behiç gülerek, "Ablacığım, Vedide, Andelip Bacı'yla beraber çıkmaktan bile utanmıyor da..." diye başlamıştı. Lakin Meveddet Hanım ondan daha yüksek bir sesle kesik kesik gülerek hemen cevap vermişti, "Evet, öyle ya, Andelip Bacı'sıyla da çıkabilir," demişti.

Ömer Behiç sapsarı olmuştu. İlk önce bir beceriksizlik yaptığına hükmetti, sonra bu konuyu daha fazla uzatırsa ablasında saklı duran önemli bir hissin taşmasına sebep olmaktan korktu. Açık seçik anlaşıyordu ki Meveddet Hanım'da her şeye karşı, yaşlanmış bir dul görünümce tarafından genç ve bahtiyar bir gelin hakkında hissolan bir kin vardı. Bu his bir kere meydana çıkacak olursa artık onun belirtilerini idare etmek mümkün olmayacaktı. Susmak daha doğruyd.

Diğer bir gün Meveddet Hanım'ın Ömer Behiç'e yalnızken bir ziyareti oldu. Bir para işinden, bir maaş meselesinden bahsettikten sonra, "Senden bir şey rica edeceğim birader," diye başladı, maksadını anlattı. Arsa işi halledilip evi yapıncaya kadar, oraya geçip yerleşinceye kadar misafirligi esnasında mutfak masrafına katılmak istiyordu. Ömer Behiç birden buna püskürdü. O sebepler buluyor, böyle daha rahat edeceğinden, bunun kendi

haysiyetine daha uygun düşeceğinden, el âleme karşı –bu tabirle kastedilenler tamamıyla anlaşılıyordu– daha şerefli bir konumda kalacağından bahsediyor, hatta kardeşinin borçları olduğunu, bu aralık bir sıkıntı zamanı geçirdiğini bildiğinden de dem vuruyordu. O zaman Ömer Behiç mücadeleye lüzum gördü. Kendisinin eniştesine ve ablasına şükran borcu olduğundan aşırılığa kaçan ifadelerle bahsetti. O Meveddet Hanım'ın vesvesesini yatıştır-
sın diye kendi minnetini pek abartılı bir ölçüde anlatıp hatırlatırken ablası bunu reddetmiyor, kendi hakkının onaylanmasını onun ağzından işitmekle ihtiyaç duyuldu-
ğu zaman gösterilebilecek bir belge almış oluyordu.

Nihayet biraderinin kesin reddine karşılık gülümse-
yerek ayağa kalktı, “A, birader,” dedi, “ben kim sen kim? Benim neyim varsa senin değil mi?”

Ömer Behiç bunu işitmemiş oldu fakat bu günden sonra Meveddet Hanım'ın her sokağa çıkışında bir şeyle geri döndüğü görüldü. Selma ile Leyla'ya elbiselikler, çoraplar, ayakkabılar, çamaşır takımları geliyor yahut Balık-
pazarı'ndan geçerken görülmüş diye eve iki teneke Ha-
lep yağı gönderiliyordu.

Arsa meselesinde de Meveddet Hanım'ın özel bir aceleciliği vardı ve bunun lakırdısına Vedide'nin yanında, mesela sofrada lüzum görülüyor ve hemen her defasında konuşmanın sonunu, “Kıştan evvel geçebilsek!” temenni-
si oluşturunuyordu. Meveddet Hanım'ın bunu söylerken hiç kimse üstüne alınmasın diye gözlerini bir tabağına indir-
işi olurdu ki Ömer Behiç'le Vedide'nin birbirine giz-
lice bakarak ikisinde de gösterdiği etkiye dair bir fikir edinmelerine müsaade ederdi.

Arsanın Feriköyü'nde alınmasına karar verilmiş gi-
biydi, bugün yarın o iş yoluna konunca mimarla görüşü-
lecekti. Meveddet Hanım'ın kendi işleriyle o kadar gay-
retle uğraşışları vardı ki erkek kardeşine pek az bir yar-

dım vazifesi kalıyordu. Yalnız yapılacak binanın mimara fikir vermek üzere ilk taslaklarını beraber yapmışlardı. Meveddet Hanım'ın arzularını kâğıdın üzerinde belirli çizgilerle gösterme zahmetini üstüne alırken Ömer Behiç'in bütün yüreğiyle, olanca resim çizme gücünü sarf edişleri vardı ki onu saatlerce meşgul ederdi.

Bahçede şimdi Selma ile Leyla oyunlarını bitirmişlerdi. Selma, Andelip Bacı ile İsmet'in yanlarına katılmak için koşuyor, Leyla artık ayakta durmaktan yorularak hemen oraya, toprakların üstüne oturuveriyordu.

Vedide gözlerinde bir düşünce gölgesiyle bakışını, büyük bir yorgunluktan sonra dinleniyormuş fikrini veren Leyla'dan ayırmayarak dudaklarının arasından, "Dikkat ediyor musunuz?" dedi, "Leyla'nın olmayacak zamanlarda sebepsiz nasıl takatten kesilişleri, yorgunluktan hemen düşüverecekmişçesine kendisini salıverişleri var."

Leyla'ya dair endişelerinden bahsederken böyle kocasına bakmadan söylerdi. Birbirine bakıştırlarsa asıl merak olunan düşünce ayan beyan çıkacakmış, kendi merakının doğruluğu kocasının onaylayan bir bakışıyla doğrulanacakmış hissiyle korkardı.

Ömer Behiç deminden beri karısına daha yakın olmak, onun taptaze vücudundan çıkan sıcaklığı daha belirgin bir dokunuşla duymak ihtiyacındaydı; yavaşça, adeta çekinerek elini uzattı, Vedide'yi belinden tuttu, onun ufak bir karşı koymasına üstün gelen bir ısrarla çekti, dudaklarını kulağıyla omzunun arasına koyarak koklayan, uzun bir nefesle onun hoş kokulu havasını ciğerlerine çeken bir öpüşle öptü ve bu öpücüğün arasından, "Kuruntuya kapılıyorsun," dedi, "ben aksine Leyla'yı pek iyi buluyorum."

Vedide, "Yahut..." dedi, aşağısına devam etmekten çekiniyor gibiydi, sonra karar vererek tamamladı: "Yahut iyi bulmak için kendinizi zorluyorsunuz."

Bir saniye duraksadıktan sonra sordu:

"Bekir Servet Bey bize ne zamandır uğramıyor."

Kocasının iyimserliğine bir de üçüncü şahsın kefilliğini ilave etmek ihtiyacıyla söylenen bu söz Ömer Behiç'in zihninde başka bir âlemin, kendi günah âleminin ufkunu açtı. Fakat bu görüntüyle oyalanmak istemedi, şu dakikada Vedide'siyle meşgul olmak istiyordu. Onun böyle ara sıra eşine manevi dönüşleri olurdu. Ona karşı saklı tutulmuş olmasına karşı bir azap şeklinde etkilemekten geri kalmayan ihanetinin affının vergisini ödemek isteyen vicdan hamleleri vardı. Ve garip bir hisle bilinmez ve sırla dolu bir şüphe havası içinde onun, sanki birbirlerine karşı olan durumlarında ortaya çıkan başkalığı biliyormuşçasına bir hali hissediliyordu; bir hal ki ondan çekiniyor, kaçıyor, kendi benliğini kocasından esirgiliyor gibiydi. Evvelce ruhunun bütün teslimiyetiyle onun kollarının arasında kendisini unutturken şimdi onun dudaklarından kaçınan, yanına çekerse irkilen sinirli bir sakınma hali vardı. Bu gayet belirsiz bir şeydi, belki de hiç öyle değildi de Ömer Behiç'e öyle geliyordu.

Bu hissin tesiri altında bulununca Ömer Behiç'in muhabbet hamlesine birden bir tembellik gelir, kolları gevşer ve onu salıverirdi. İşte ne vakitten beri, Neyyir onun aşk hayatını tamamıyla ele geçirdikten sonra, karı-koca arasında ilişki böyle ikide birde kopan ve tekrar bir düğümle bağlanarak yumaklanan bir çürük iplik niteliğini alıyordu; onların aşk şarkısında yer yer silinmiş, artık ses vermeyen, yalnız şurasında burasında kopuk ezgi parçaları çıkarken birden bir cızıltıyla susan bozuk bir alet hali vardı.

Bugün yine bir dakika oldu ki Ömer Behiç'te uyu-

yan bir muhabbetin birdenbire uyanmış bir taşkını ortaya çıkı; Vedide'yi pencereden çekti, odasının en kuytu köşesinde geniş koltuğa kadar götürdü, kendisi oraya gömülerek onu da dizlerine oturttu, adeta zorla... sonra tekrar tekrar hep orasından, kulağıyla omzunun arasından öptü. Vedide hâlâ genç, hâlâ çekiciydi. Onda Ömer Behiç manevi ve maddi sağlığın muhteşem bir pırıltısını bulurdu ve karısını severken adeta üstün bir surete ibadet etmek hissini duyardı; lakin şimdi, aralarında bu hissin bir şüpheyle zedelendiğini gösteren bir soğuk nefes vardı. Sıcak bir odaya gizli çatlaklardan girerek buz gibi nefesler salıveren bir kış havası vardı ki her ikisinin de en fazla sıcaklıkla dolu dakikalarında maneviyatlarının üzerine üşüten soluğunu üflerdi. Bu dakikada yine öyle oldu, yine birden, o karısını dizlerinin üstünde görmekten, o da orada bulunmaktan utandılar. Vedide lüzumundan fazla büyüdüğünü unutarak bir dakikalık unutkanlıkla çocukluğuna dönmüş bir genç kız sıkılganlığıyla, Ömer Behiç de gösterilmemesi gereken bir muhabbet hamlesine haddinden fazla taşkın bir hareketin aşırı ifadesini yüklemiş olmaktan gelen bir bozgunlukla devam edemediler.

Vedide yavaşça kalktı, bu birden kopuveren heyecan sahnesini derhal günlük hayatın normalliğine indirmek için, "Bakınız," dedi, "ben az kaldı unutuyordum, ablanız sizinle görüşmek istiyordu. Gidip haber vereyim, zannederim arsa için bugün pey¹ almaya geleceklermiş."

Vedide fırladı. Meveddet Hanım'ın kardeşiyle görüşmek için Vedide'nin aracılığına başvurmaları vardı. Ve bu şekilde gelinine kocası üzerindeki hak sahipliğinin uygulamalı bir delilini verecek kadar yüce gönüllü bir

1. Kapora. (Y.N.)

görümce sıfatını alırken bu hareketinde gizlenen bir sistem manasının örtülü ifadesini de koymuş olurdu.

Ömer Behiç bunları fark ederdi. Yine fark etti ve kendi kendisine gülümsedi. O en çok Vedide'nin sakinliğine, sabır ve tahammülüne, hiçbir şeyler sezmiyormuş gibi doğallığından bir zerre kaybetmeyen tavrına hayran oluyordu. Şimdiye kadar görümcesine dair onun ağzından tek bir kelime işitilmemişti ki gizli ve açık bir şikâyeti içermiş olsun.

Bunu düşünürken insan doğasının nasıl bir gariplikler toplamı olduğuna da şaşıyordu. Ablası için bu vaziyeti saflıkla kabul etmek o kadar kolay, hele de mantığa o kadar uygunken neydi o his ki her türlü muhakemeyi, terbiyeyi, anlayışı iptal ederek, her dakika buharlaştıkça suyun üstüne çıkan hava kabarcıklarına benziyordu ve bütün tabakaları yararak, gelip patlayarak içinde saklanan havayı salıveriyordu.

Ömer Behiç başını sallayarak açıktan, "Ne garip, ne garip," diyordu. Meveddet Hanım'ın yavaşça, çekingen bir elle kapıyı kınınaştırarak, "Girebilir miyim birader?" dediğini işitti.

Ayağa kalktı, "Buyurun," dedi.

İki kardeş birbirini nadiren gören ve ilişkilerini senlibenliliğe dökmekten sakınan iki dost gibiydiler.

İlk önce arsadan bahsettiler. Bugün pey akçesi verilecekti, bu hafta içinde takrir olacaktı¹. Mimarla da hemen hemen karar verilmiş gibiydi. Arsanın ön cephesini baştanbaşa bina işgal edecekti. Ortada bir büyük giriş olacak, sağında ve solunda iki büyük dükkândan oluşacaktı; büyük girişten girilince sağda ve solda iki kapıyla yeni eve girilmiş olacaktı... Meveddet Hanım'ın bunları

1. Tapuda mülkünü başkasına sattığını söyleme. (Y.N.)

anlatırken kendi kendisine hayalini yoğunlaştırmaya çalışan bir hali vardı. Ömer Behiç bu önceden bildiği ayrıntıları çabuk geçmek için, "Yani beraber yapılan çizimdeki gibi olacak," dedi.

Ablası, "Evet," dedi, "şu bir-iki gün içinde o da kendi çizimini getirecek ve kışa kadar binayı teslim edeceğine söz veriyor."

Ömer Behiç gülerek, "Pek iyi amma," dedi, "eğer sizi bu kış henüz sıvaları kurumamış bir yeni binaya salıveririm diye düşünüyorsanız aldanıyorsunuz."

Meveddet Hanım gözlerini kapadı, kendi düşüncelerini kendisine saklamak isteyen bir adam vaziyetiyle dudaklarında geciken bir gülüş, öyle durdu, sonra, "Artık bina vücuda gelsin de o tarafını düşünüyoruz," dedi. "Allah ömürler versin, gerek gelinimden gerek sizden o derece memnunum, size o derece teşekkür borçluyum ki bunu tarif etmek mümkün değil. Lakin ne kadar olsa bir görümce bir evde fazla yüküdür. Sade fazla bir yük değil, bir de bağıdır. Bakınız, Vedide Hanım'ın evinden kımıldamasına imkân yok; hatta beni burada bildikçe Erenköyü'nden gelen giden olmuyor. Bunlar hep ev sahibini hürriyetinden mahrum edecek şeylerdir. Ben de kendime göre hürriyet dairesinde yaşamaya alışkın bir kadıyım, hep genç yaşımdan beri ayrı evde, ayrı bir hayatın hanımıydım..."

Ömer Behiç bu ölçülü konuşmanın altından sızan zehirli maneviyatı görüyor ve sessiz dinliyordu. Şimdi Meveddet Hanım'da söyledikçe kendi sesinden, kendi sözünden gelen bir duyguyla gözlerini nemlendiren bir heyecan başlıyordu.

Birden korktu ki bu konu devam ederse hiç söylenilmemiş, işitilmemiş olması gereken sözler konuşulacak, o kendisini idare edemeyerek Vedide'yi savunmaya, onu zorla, iknanın ispatları ve delilleriyle sevmeye ve

hakkında iyi düşünölmeye tamamıyla layık bir kadın olarak göstermeye çalışacaktı. Belki bu yolda başlayacak olan konuşmada Meveddet Hanım'ın mantığına karşı üstünlük kazanacak, onun muhakemesini, inkâr edilmesi mümkün olmayan kanıtlar zinciriyle kuşatıp bağlayarak ispat edilip açığa vurulan sonuçlar huzurunda baş eğmeye mecbur edecekti. Fakat bundan ne çıkardı? Aklın, anlayışın kabul ettiğine kalbin de uyması beklenebilir miydi?

Ablasına hiçbir zaman kötü bir ruh sahibi gözüyle bakmamıştı; hatta onu birçok hatıraların şahitliğiyle iyi gören, iyi düşünen, iyi duyan bir kadın olarak tanırdı. Şimdi böyle dinlerken bu fikrini değıştirebilecek güçlü bir sebep bulamıyordu; fakat onun ruhunun derinliğinde kendisinden de gizli kalmış bir kaynaktan sızan bir kini vardı ki insafının kontrolünde olmayan sebeplerle taşıyordu. Bu kin çocuksuz, evsiz, kocasız kalmış olmak kınıydı, senelerden beri kurulan bir hayatı yumruğu altında ezip kıran, döküp dağıtan kaderin eline karşı bir kindi ki kendisine belli bir yol bulamayarak dolaşık izler takip ediyor ve izi görölemeyen, yeraltında oyulmuş damarlardan geçerek Vedide'ye, bu bahtiyar aile anasına, mutlu bir yuvanın kadınına, hatta onun mutluluğunu oluşturan şeylere yöneliyordu. Bunu kendi de biliyor olsa gerekti: Onda yalnız yaşlanmış bir görömcenin genç bir geline karşı değil, belki hayatına ancak kopuk ipliklerin hüsrarıyla bağlı kalan bir yalnızlığa mahkûm dulun, bahtiyarlık sermayesi mükemmel aile ocağında üşüyen duyguları vardı. Bu da öyle bir ruhi durumdu ki mantıki muhakemelerin yardımıyla susturulması mümkün değildi.

Ablasının devam etmesine engel olmak için Ömer Behiç ayağa kalkmıştı, arsanın haritasını yazı masasının gözlerinde arıyordu, dudaklarının arasından, "Nereye koydum acaba?" diye dakikadan dakikaya çıkan sorula-

rın tekrarlanması bir yandan Meveddet Hanım'ın sözünde devam etmesine imkân bırakmıyor, bir yandan da kendisini düşünmeye fırsat bırakmış oluyordu.

Yazı masasının en alt gözüne bakmak için eğilirken kendi kendisine hesap verdi: Bahtiyarlığının sermayesi, mükemmel aile ocağı bu ev miydi? Ah! Bu evin altında kaynayan bir volkan vardı ki herkesten saklıydı. Onu hisseden, özüne kadar sinmekten âciz fakat onun tehdit havasını soluyarak zehirlenen biri vardı ki Vedide'ydi. Ömer Behiç bunu duyuyordu. Anlıyordu ki hiçbir işaret açıkça ortaya çıkmadan, yalnız evinin maneviyatına bu-laşmış bir hastalıkla eşi zehirleniyor. Onun gözünde, artık hemen daima çatkın duran kaşlarının çizgisinde düşünceli, dudaklarının bir bela yaşanacak olursa onu karşılamaya öncesinden hazır sabrının azminde öyle bir hal vardı ki Ömer Behiç'i onun ayaklarına atılmak, başını dizlerine sürterek ağlaya ağlaya söylenmesine cesaret olunamayan fakat söylenmeksizin anlaşılabilecek olan günahının affını dilenmek ihtiyaçlarına mağlup olmaya yaklaştırırdı.

Onu böyle bilinmeyen belaların içinde kaderine boyun eğmiş, dolaşüyor görürken, hele Meveddet Hanım'la ilişkilerinde sessizliği tercih eden sabrının ağırbaşlılığıyla tedbirli davranmaya dikkat ederken o kadar saygıdeğer buluyordu ki gözünde onu yükselten sebepler ters bir etkiyle kendi seviyesini aşağı çekiyordu.

Lakin hiçbir zaman eski hayatının temizliğine dönmek için Neyyir'in kollarından silkinip sıyrılmak kuvvetini kendisinde bulmuyordu. Buna kalkışmak fikrine bile yaklaşmıyordu. Mağlubiyetin kesinleşeceği âna kadar direnmeyi düşünen zayıflığı bir kere aşkın cinnetine tutulduktan sonra artık ona benliğini teslim etmekten başka çare kalmamıştı.

Aşk?

Bu bir aşk mıydı? Neyyir'e düşkünlüğü'nün bu ismi taşımasına zihninde izin vermiyordu. Onun aşkı karısı-naydı, yalnız onaydı ve yalnız ona özel kalacaktı. Bu daha başka bir şeydi ki hastalıklı bir duruma, bir gün kendiliğinden humma nöbetleri duruveren bir beden afetine daha çok benziyordu. Ömer Behiç böylece bir sınıflandırma yaparak eşine sadakat ve bağlılık borcunu sağlam bir delille ilişkilendirmiş oluyor ve kendine, o hastalıklı durumun bunalımlarını geçiren, sorumlu sayı-lamayacak bir mahkûm sıfatını veriyordu.

Birden, "Ah bakınız," dedi, "harita burada, cüzdanın içindeymiş."

O zaman iki kardeş, demin söylenen sözleri unut-muş, masanın üstüne eğildiler; tasavvurun kâğıdı üzerin-de çizili hatlarını bir süre seyrederek ona hayallerinde vücut verdiler. Meveddet Hanım parmağıyla binanın arka tarafında boş kalan arsa parçasını göstererek diyordu ki:

"Bir kere ön tarafı yapılsın, dükkânlarla evin biri ki-raya verilsin..."

Ömer Behiç, "İkisi de!" diye karşılık veriyordu.

O yine tekrar etti:

"Evin biri kiraya verilsin, o zaman neyle idare edil-mesi, ne yapılması lazım geleceği tam olarak anlaşılır, elde bir para kalırsa arka tarafa da kiralık dükkânlarla üstlerine birer küçük ev yapmak mümkün olur.

Ömer Behiç şimdi şaka ediyordu:

"Adeta koca bir mahalle olacak. Bu sokağın adı yok-sa sizin isminizi verelim..."

Meveddet Hanım'ın gözlerinde bir sevinç parıltısı vardı. Bu dakikada iki kardeş birbirine daha yakın oluyor-lardı. Bir işadamı kadar iyi hesap yapan, taşra hayatında alınmış tecrübelerle bir kadın zihniyetinden çok dünyayı bir erkek gözüyle anlamaya alışan ablasını içinden tebrik ediyor, "Aferin abla..." diyordu, açıktan ilave etti:

“Evler de iyice güzel olacak biliyor musunuz! Bir kibar halleri olacak.”

Meveddet Hanım, “Hele bakalım, mimar resimleri getirsin,” dedi, “ben bunları yaptırırken birini Selma’ya, ötekini de Leyla’ya mahsus diye düşünüyorum.”

Ömer Behiç’in yüzünden bir soğuk nefes geçti, ablasının bu tarzda imalarına pek yersiz gözle bakıyordu. Bunu bir bakıma misafirlik ücretinin ödenmesi türünden yapılan bir vaat gibi görerek karşılık verirken sinirleniyordu. Bir dakika öncesine ait sıcaklık birden geçti, sanki bir kış güneşinin üstünde bir bulut gerildi. Ömer Behiç haritayı kapadı, ayağa kalktı. Bu dakikada odanın kapısını çekingen bir el kıynaştırdı, aralıktan Andelip Bacı’nın kınalı başı görüldü, içeriye perişan bir bakış attıktan sonra, “A, ayıp ettim, görüşüyordunuz!” dedi, sonra terbiye gereklerinin bu şekilde hakkını vermiş olarak asıl onu gelmeye sevk eden sebebi söyledi: “Küçükhanım sizi istedi de! Bilmem, Leyla Hanım birdenbire ateşlenivermiş...” Andelip Bacı biraz daha cesaretlenerek kambur sırtını daha kabarta kabarta odadan içeri iki adım attı ve tekrar özür dilemeye lüzum gördü: “Küçükhanım beni göndermeseydi gelir miydim? A, büyük bir ayıp ettim. Görüştüğünüzü belki o da bilmiyordu.”

Meveddet Hanım manalı bir gülüşle cevap verdi, “Bereket versin kimseleri çekiştirmiyorduk bacı!” dedi. Bundaki mana Ömer Behiç için o kadar açık seçikti ki dolaşık bir yoldan karşılık verdi, bacıya, “Vedide görüştüğümüzü pekâlâ biliyordu amma çocuk birden fazla ateşlenmiş ve onu telaşa düşürmüş olacak!” dedi ve ablasına bir şey dememek için dudaklarını ısırıldı.

O tekrar Vedide’ye bir hücum bahanesi bulmakta gecikmedi:

“Güneş çarpmış olacak! Çocuğu sıcakta bahçeye çıkarmamalıydı. Ben söylemiştim amma.”

Vedide'ye karşı böyle sorumluluk yüklemek yahut ona bir kabahat payı çıkarmak için bir inadı vardı. Ömer Behiç bunu görüyor ve şayet ablasının her zaman için yanlarında kalması gerekse evlerinin ne hale geleceğini düşünüyordu.

Hep Leyla'nın yanında toplandılar.

Birden çocuğun ateşi otuz dokuzu bulmuştu, onun huyunu bilen babası şimdiden Vedide'yi yeniden bir savaş ihtimaline alıştırmak için, "Belki daha çıkar fakat zannetmem ki uzun bir iş olsun," dedi.

Vedide kendi kendisini aldatmak için bir görüş ortaya attı:

"Bir mide dolgunluğundan ibaret olacak. Çocuğa yine abur cubur verdilerse..."

Birden Meveddet Hanım üstüne alındı, "A, kızım," dedi, "hatırınıza bir şüphe gelmesin. Ben, hani ya bir kere uyardım, o vakitten beri çocuklara yiyeceğe benzer hiçbir şeyler getirmiyorum."

Vedide merakının arasında yine kuvvet bularak görümcesine güldü:

"Aman efendim, uyarmaya kim cesaret etmiş, ona gerek var mı? Siz çocuklara ne getirirseniz hep bana teslim edersiniz..."

Ömer Behiç az kaldı karısının boynuna sarılacak, onu herkesin yanında öpecek, "Ah benim melek karıcığım!" diyecekti. Leyla'nın her hastalanışındaki dargın hali vardı, kimseye bakmıyor, hararetin şiddetinden çakmaklanan gözlerini tavanda gezdiriyor, elleriyle yatağının çarşafını kaşıyordu. Birdenbire çehresinde süzölmüş bir hal ortaya çıkıvermişti. Başının haddinden fazla büyüklüğü, kaşlarının arasının fazla genişliği daha meydana çıkmış gibiydi.

Babası, ateş çıkar çıkmaz hemen hastalığın adını koymanın mümkün olamayacağına bakmayarak onun

boğazını, göğsünü, karnını muayene etti, görünür bir şeyi yoktu. Yalnız görünen, çocuğun üzerinden aylarca süren dikkatin sonuçlarını alıp götürecek yeni bir kaza havasının esmesiydi.

Böyle hastalıktan hastalığa yuvarlanan kadın ninesi nihayet ne olacaktı? Ömer Behiç'in yüreğinde bu sorunun muhtemel cevabından düğümlenen bir ıstırap vardı. Kendisine güven verecek cevabı çocuktan bekledi, dilenen bir sesle Leyla'dan sordu, "Sen ne oldun yine kadın nine?" dcdi.

O, dargın, kaşları çatık, yastığının üstünde başını öfkeyle sarsarak cevap vermedi. "Ben ne bileyim!" demek istedi.

Ömer Behiç yanına sokuldu:

"Niçin bana bakmıyorsun Leyla? Sen artık bizi sevmiyorsun..."

Her vakit, her sevmekten bahsedildiğinde ev halkını sırayla sayarak sevgisine teminat veren Leyla bu defa sustu; sanki işitmedi, hatta daha fazla ısrar edilmesin diye gözlerini kapadı.

Ömer Behiç onu daha çok sinirlendirmemek için doğruldu, biraz yataktan uzaklaştı, Vedide'ye, "Zannetmem ki uzun bir mesele olsun," güvencesini tekrar etti.

Bu sırada sokak kapısının zili işitildi, bir dakika sonra koşarak merdivenleri çıkan İsmet haber verdi:

"Bekir Servet Bey sizi bekliyor!"

Hemen bir ay oluyor ki iki arkadaş birbirini görmemişlerdi. Nebile'nin evlilik meselesine karşı bir tedbir olmak üzere şehirden bir süre uzak kalmaya karar veren Bekir Servet, Talat Bey'le Nebile bir araya gelip de Gülizar Hanım'ın köşküne taşındıktan sonra yine bir süre bu

usulde devam etmişti. Bunda belki Müzzan meselesinin de etkisi vardı. Ömer Behiç ondan birçok şeyleri anlamak ihtiyacındaydı. Kaç kere arkadaşını tedavihanesinde aramış, hastane nöbetlerinde ele geçirmek istemişti. Bugün Bekir Servet kendiliğinden geliyordu. Onun aşağıda kendisini beklediğine gizleyemediği bir heyecanla sevindi. Odaya, "Kadın nine, sen uyursun, uyanınca da hiçbir şeyin kalmaz!" tembih ve avuntusunu fırlattıktan sonra aşağıya inmekte aceleci davrandı.

Bekir Servet odada geziniyordu, "Aferin sana! İnsan bir kere aramaz mı?" diye başladı, kendisine daha haklı olarak yöneltilebilecek olan bu sistemi böylelikle yok edince, derhal arkadaşını henüz dün terk etmiş gibi doğal haline girdi, koltuğuna oturdu, ayağını ayağının üstüne attı, elinde yanmamış sigarasını göstererek emir verdi:

"Şu kibriti uzatsana..." Sonra sordu: "Ne var ne yok?" Yine kendisi cevap verdi. "Ne olacak! Ömer Behiç'in hayatında ne olabilir? Evi, karısı, çocukları..."

Ömer Behiç içinden, "Oh, bilsen, şimdi Ömer Behiç'in hayatında ne var! Fakat ne iyi ediyorsun da bilmiyorsun. Bilsen..." diyor ve fikrini tamamlamayarak Bekir Servet'in bilmesi ihtimalinden adeta bir korkuyla titriyordu.

Açıktan, "Asıl sana sormalı," dedi, "Nebile hayatından çıktıktan sonra elbette yeni yeni vakaların başlamıştır."

Bekir Servet sigarasının dumanını, hayatının hatıra lezzetlerini düşünerek kendinden geçercesine bir savurduktan sonra cevap verdi:

"Düşüncenin ikinci kısmı epey isabetli. Yeni yeni vakaların, daha doğrusu yeni önemli vakanın başladığına hiç şüphe yok. Sana haber vermiştim ya: Müzzan. Lakin Nebile'nin hayatımdan çıktığına, çıkabileceğine dair sana kim kehanette bulunmuşsa ona haber ver ki aldanıyor. Nebile'yle daha dün beraberdik..."

Ömer Behiç hayretinden dondu, “Yooook!” dedi.

Bekir Servet sırtarak bakıyordu:

“Neden şaşıyorsun? Ben zannediyorum ki aksi ol-
saydı şaşmak lazım gelirdi.”

“Daha evlilik hayatına dün giren bir kadın...”

Bekir Servet tekrar sigarasının dumanını savurdu:

“Evlilik hayatı Nebile’nin bir erdem âlemidir, onun
için hiç beklenmedik bir âlem ki oraya doğrusu henüz
dün girmiştir...”

“O halde?”

“Ben de onun öteden beri alışılan, eşlikçiliğinden
zevk alınan bir günah âlemiyim. Nebile o kadınlardandır
ki onlarca yeni ortaya çıkan bir erdemlilik dünyası için
eskiden beri alışılan bir günah dünyasını feda etmek
mantığa uymaz.”

“Beni adeta tiksindiriyorsun.”

“Affını niyaz ederim fakat senin gönlünü hoş etmek
için haber vereyim ki bu türden kadınlara karşı başka
türden kadınlar da var: İşte Müzzan. Onlar da erdem
âlemlerine sadık kalmakta ısrar ediyorlar.”

Birden Ömer Behiç rahat bir nefes aldı. Müzzan’ın
Bekir Servet’e direndiğini haber veren bu söz ona içinden
uzun bir oh çekti.

“Demek Müzzan?”

Bekir Servet kaşlarında bir çatıklıkla, parmaklarının
sinirlice bir hareketiyle sigarasının külünü tablaya silke-
rek ve arkadaşına bakmayarak, “Sorma azizim,” dedi, “bir
aydan beri hep onunla meşgulüm ve bir karış ilerlemek
mümkün olmadı. Bir saflık, bir masumluk, bir anlama-
mazlık, bir çocukluk ki...”

“O halde meşgul olmakta devam edişine hayret,
hatta teessüf ederim. Bu adeta fesatlık etmek, haştan çı-
karmak hükmünde bir takip demek oluyor.”

Bekir Servet hep öyle çatınmakta¹ ve sigarasının artık kalmayan küllerini silmekte devam ediyor, gerekli gördüğü bir çekingenlikle arkadaşına bakmıyordu. Bir saniye böyle sustular, sonra gözlerini kaldırdı ve Ömer Behiç'e bakarak, "Ya sadece, ahmakça Bekir Servet âşık olmuşsa ne diyeceksin?" dedi.

"Bekir Servet hayatında pek nadir olmak üzere belki iyi niyet gösteriyor fakat bunda kendi kendisini aldatıyor," diyeceğim.

"Yani beni aşka layık olmayan bir mahluk olarak görüyorsun. Belki sen haklısın azizim fakat her halükârda bugün bence pek o kadar alışılmamış bir hissin etkisi altındayım, öyle bir his ki onda senin demin bahsettiğin fesatlık ve baştan çıkarmaya kalkışmaktan başka bir nitelik var. İtiraf ederim ki, şimdi itirafa da gerek yok, sana söylemiştim ki beni bildiğin sebepler bir köy misafirliği-ne sürükleyince tesadüf eseri olarak Müzzan'ı da orada ailesine sığınmış buldum. Ailesini tanır mısın? İstanbul'un küçük fakat temiz bir sınıfından... Şura-i Devlet² aza mülazımlarından bir baba, çoktan vefat etmiş bir generalin kızı olan bir anne, babanın memur maaşıyla ananın kırık dökük birkaç dükkândan başka bir geçim kapıları, bir gelecek ümitleri yok; buna karşılık küçük, zarif, sakin bir yuvacık. Burada bütün dünya emellerini önünde yeşil sularını çalkalayan deniz parçasına, gerçekleşmesine imkân görülmeyen hayal ufuklarından kurtulmuş bir kalple hapsetmiş sessiz bir sakin hayat..."

"Ne güzel bir tablo! Seni büsbütün başka bir halde görüyorum. Bu kadar şiire döküldükten sonra aşka pek yaklaşmış olduğunu düşünmekte zorluk çekmeyeceğim."

1. Kaşlarını çatıp surat asmak. (Y.N.)

2. 1868'de idari yargı ve danışma organı olarak kurulan meclis. (Y.N.)

Bekir Servet arkadaşının alayına dikkat etmemiş göründü, elindeki henüz bitmeden sigarayı sinirli bir hareketle tablaya basıp ezerek söndürdükten sonra bir ikinci sigara daha yakmıştı. Dumanını küçük küçük hamlelerle üfürerek, gözleri tavanda, bacakları uzanmış, kendi kendisine söylüyorcasına devam etti:

“İlk önce Müzzan bu saf çevrenin dışında gelip beni bularak genel bir zayıflıktan bahsedince kendi kendime, ‘Ne iyi, küçük dul, olmayacak bir sebeple genç bir tabipten yalnızlığının şifasını aramaya geliyor!’ demiştim. Bu o derece geçerli ve kabul gören bir kuraldır ki böyle düşünürken pek aykırı bir iş görmüş olmuyordum, hatta rastlantıyla bu genç tabip, küçük dulun rakibine uzun bir tutkunca bağlılığıyla meşhur olmuştu. Rastlantıyla diyorum, bu manasız bir ifadedir, aksine onun zihninde derhal pek adalete uygun bir intikam çaresine bahane çıkmış olacaktı.”

Bekir Servet doğruldu, buraya kadar olan muhakemesinin isabetini muhatabına onaylatmak isteyen bir gözle Ömer Behiç’e baktı:

“Doğru değil mi? Hatta o zaman sana bunu söyledim, sen de doğal olarak bu mantık yürütmeye itiraz etmedin.”

Ömer Behiç onaylamak için acele etmeyi ihtiyatsızlık olarak gören bir basiret sahibi aklı başındalığıyla, “Hele devam et!” dedi.

O devam etti:

“Ben de yardımım sayesinde olacak bu intikam alma lezzetinden şu küçük ve güzel dulu mahrum bırakmama dünyanın en samimi bir şefkatiyle meyilliydim. Bu böyleydi; fakat sana bir itiraf daha edeceğim, bugün sana bile bundan bu tarzla bahsetmekten sıkılıyorum. Kendiliğinden çıkması gereken sonucu sen zihninde belirle.”

Ömer Behiç gülümsedi, “Buna cesaret edemeyece-

ğim,” dedi, “zira çıkması gereken sonuç senin bütün hayatının kesin bir inkârı olacak; sana doğru yolu bulmuş demek gerekecek. Bunda da, bilirsin ya, ne kadar ihtiyatlı olunursa o kadar iyi davranılmış olur. Daha bir ay önce burada söylenen Bekir Servet ne oldu?”

Bekir Servet yine aldırmadı, o bugün gülecek halde değildi.

“İlk önce Nebile’ye imalar, göndermeler olmadı değil. Belliydi ki kendi sağlığına dair uyarılardan çok onun rakibine dair bilgiye ihtiyacı vardı. Hatta ondan bahsetmek için başvurduğu çarelerde öyle masum, temiz kalpli bir beceriksizlik vardı ki ben kendisini boş yere kurnaz olmak sıkıntısından kurtarmak için gülerек ta yanına oturmuş, iki ellerini yakalayarak iki avucumun içinde hapsedip okşaya okşaya, ‘Vazgeçin!’ demiştim. O hayretle, bir çocuk hayretiyle koyu yeşil gözlerini açtı, ‘Neden vazgeçeyim?’ dedi. ‘Kurnazlıktan!’ dedim ve çekilmek isteyen ellerini daha sıkışan, eze eze hapsederken okşayıp güya emen avuçlarımda daha fazla bir ısrarla hapsederek ekledim: ‘Siz de ben de hemen aynı noktadayız. Nebile’ye dair benden bilgi almak istiyorsunuz değil mi? Şöylece açık konuşalım. Sorun bakayım, nelerini anlamak istiyorsunuz? Emin olun ki size ne anlatmak mümkünse anlatırım.’ Bunu söylerken daha yılışık olmuştum, onun yüzünde daha fazla bir kızarma, vücudunda benden uzak olmak için bir gerginlik ve ellerinde artık bir utanma mağlubiyetine direnmeye açıkça karar vermiş bir isyan vardı. Bu isyan o derece ayan beyan oldu ki gereğinden fazla ilerlemiş olduğuma hüküm verdim, ellerini salıverdim, ikimiz de ayağa kalktık. Böyle sıralarda vaziyetin ne kadar bozuk olduğunu elbette bilirsin.”

Ömer Behiç birden Neyyir’le kendisinin arasında süren, az çok farkla buna benzer vakayı hatırladı. Bekir

Servet hikâyesinde devam ihtiyacına o kadar mağluptu ki arkadaşının cevap vermeyişine dikkat etmedi:

“Böyle ayağa kalkınca bana ne dedi bilir misin? Bununla onun çocukluğunu kıyas edebilirsin. Safça gözlerimin içine bakarak, ‘Elbette bu ihanetinden sonra ona dargınsınızdır değil mi?’ diye sordu, ben güldüm, ‘Hayır, aksine ona teşekkür borçluyum, hatta onunla her zamankinden daha fazla dost kalmak niyetindeyiz,’ dedim. Anlamayan gözlerle bana tekrar, uzun uzun baktı ve sonra küçük bir mektep kızı haliyle, ‘Yine görüşürüz efendim,’ diye selamlayarak çıktı. Düşün bir kere azizim; henüz on beş yaşında bu mektep kızı, henüz dünyayı bilmeyen, gelip böyle genç bir adamı bu konuyu konuşmaya yönlendirmenin ne demek olduğuna akıl erdiremeyen bir ev çocuğu... Ben onu bundan sonra artık kendi evinde görmeye başlayınca anladım ki o büsbütün saf ve masum kalmış bir ev çocuğundan başka bir şeye benzetilemez, bütün evlilik vakası ve onun bütün sonuçları onun çocuk ruhunun derinliğini yararak değil sanki üstünden, kabuğundan aşarak geçmiş...”

Ömer Behiç artık görüş bildirme zamanının geldiğini varsaydı:

“O halde bu sana dair bir şey değil, ondan vazgeçmek, bu çocuğu kendi haline bırakmak senin için, hem senden çok onun için daha iyi bir iş olur.”

Bekir Servet birden püskürdü:

“Sebepten? Senin bende yüksek bir hissin doğamayacağına karar vermiş bir fikrin var ki yanlış. Emin olabilirsin, bugün bu çocuğun yanında gayet çekingen, gayet mahcup, hatta onda kötü bir fikir doğurmuş olmaktan perişan bir acemi halindeyim. Bir an evvel onu iştahımın hırsına ayrılmış leziz, nefis ve henüz yeşil kalmış taze bir meyve halinde görürken bugün ona yalnız uzaktan bakılacak, hiçbir zaman ulaşamayacak, dokunulursa kırıla-

cak, solacak ince bir sanat eseri gözüyle bakıyorum ve ben, evet, Bekir Servet, Piç Bekir.”

Ömer Behiç bu lakap asıl sahibinin ağzından çıktıkça tutamadığı kahkahasını yine salıverdi.

“...Piç Bekir, bugün onun yanında bir mektep çocuğu, farz et ki senin Sadettin oluyorum...”

Bekir Servet’in zihni birden atladı, elini alnına vurdu:

“Senin Sadettin’in marifetlerini biliyor musun? Tebrik ederim, öyle bir kaynın var ki olur çapkın değil. Tayyar Efendi’nin Piraye’siyle bir ömür sürüyor ki imreniyorum. Sade ben değil dünya imreniyor. Dünya değişime de abartıyormuşum gibi bakmazsın değil mi? Mace-ra Erenköyü’nde bütün dünyanın gözleri önünde yaşanıyor. Asıl hoşuma giden çapkının küstah hali... Geçen perşembe Haydarpaşa’ya kadar Tayyar Efendi’nin karşısında oturmuyor muydu? Olur cüret değil, ihtiyarın karşısında kumral bıyıklarını bir okşayışı vardı... Bıyıkları da hiç fena değil, sanki zavallıya, ‘Nasıl, sizin küçük Piraye’yi mutlu edebiliyor muyum?’ diyor gibiydi. Herifin ikide birde elinde olmadan bakışı ona döndükçe gözünü çevirişinde, başının ufak bir çarpılışında da yüz tane lahavlenin yutkunan sabırları hissolunuyordu.”

Ömer Behiç malum olan bu maceradan çok Bekir Servet’in aşk bunalımını meraka değer görüyordu. “Babasının oğlu,” dedi, “hiç de fena etmiyor. Tayyar Efendi’nin de on beş yaşında Çerkes kızını kendine has bir ziyafet gibi kapatmaya kalkışması elbette cezaya değer bir şeydi. Adalet icrası vazifesini Sadettin’in kabul etmesine itiraz edecek ben değilim. Piraye de ancak Müzzan yaşında bir çocuk olacak.”

Bu son cümlelerin manası o kadar açıktı ki Bekir Servet hemen çaktı:

“Ay sevsinler! Sen ne zamandan beri böyle kinaye yapar oldun bakayım! Ben görmeyeliden beri epeyce ge-

liştirmişsin, yoksa bu süre zarfında seri özel dersler mi alıyorsun?”

Ömer Behiç sapsarı oldu. Bir dakika arkadaşının kinayeye kinayeye karşılık veriyor olmasından korktu. Neyyir’le ilişkisini bildiğini ima ediyor diye anlaşılabilircek olan bu sözünden irkilerek baktı ve onun, bunu sadece bir şaka olarak söylediğine ikna olarak ve Bekir Servet’i yine Müzzan meselesine çekmek emeliyle, “Biliyor musun ne düşünüyorum?” dedi. “Senin Müzzan meselesinde duyguların sadece başaramamaktan gelen bir gurur meselesidir.”

“Anlamadım, o kadar açık değilsin.”

“Demek istiyorum ki senin hayatın, çeşitli sebeplerin tesiriyle sana aşk konusunda hep başarılar silsilesi temin eden maceralarla doludur. Bu sebepler arasında senin isminin etrafında yaşanan hikâyelerin, böylece hakkında oluşan şöhretin büyük bir tesiri var. Kadınlarda her şeyden evvel görmek ve tanımak merakı uyanır. Bu merak hissi kadın için uçurumun ilk adımıdır. İtiraf etmelidir ki şahsının alışılmışın dışında olmasında da yoldan çıkmaya kışkırtan bir kuvvet var. Sonra senin başarılarının kıymetini düşürmeksizin ilave edeceğim ki böylece Bekir Servet Bey’in aşk maceralarını merak ederek onunla tanışık olmak zayıflığını gösteren kadınlara peşin olarak mağlup olmuş, sana kendilerini teslim etmiş gözüyle bakmak doğrudur. Diğerleri seni düşünüp merak etmezler ki senin tırnaklarına takılmak vesilesini hazırlamış olsunlar...”

Bekir Servet gözlerini süzerek alayla:

“Bu uzun açılış konuşmasının arasından esas fikrini sezmeye başlıyorum, demek istiyorsun ki...”

Sonuca ulaşma lezzetini muhatabına bırakmak istemeyerek Ömer Behiç devam etti:

“Demek istiyorum ki belki birinci defa olarak ancak kaderin sevkiyle henüz masum ve umarım hep öyle ka-

lacak olan bir çocuk sana gelip de senin kadınlarda görmeye alışık olmadığın bir kuvvetle karşına çıkınca, hatta seni mağlup edince bundan bir gurur meselesi çıkıyor. Bugün mağlubiyetini kabul etmek zorunda kalan fakat yarın ortaya çıkabilecek bir zaferin geri dönme ihtimalini bekleyerek telafi ümidi taşıyan bir gurur...”

Bekir Servet arkadaşının sözünü kesti:

“Epeyce ince bir düşünce! Tabip sıfatına bir de ruh hastalıkları uzmanı sıfatını ilave ediyorsun. Bu şekilde hiç kaybetmiyorsun, aksine pek kazanıyorsun. Yalnız pek ince olmakla beraber düşüncen ancak bir kısmında isabetli. İlk önce sebep olarak bir gurur meselesinin karışmış olmasına hak vereceğim fakat sonra, yani şimdi etkisini gösteren, bu gurur meselesi değildir. Diğer bir sebebin etkisi altındayım. Bunu da ben anlatayım...”

Bekir Servet bu anlatılacak ruh hadisesinin önemine göre bir vaziyet olmak üzere ayağa kalktı, arkadaşının sandalyesine kadar geldi, iki ellerini ceplerine soktu ve Ömer Behiç’in onu yalnız hastalarıyla meşgul olduğu zamanlarında gördüğü ciddi ve düşünceli edasıyla, “Bak Ömer, sana bir itirafım var...” dedi.

O, eski arkadaşına samimiyeti kaynadığı zamanlarda tek ismiyle Ömer diye hitap ederdi ve bu hitapla birden mektep hayatına, çocukluk devresine dönen bir maneviyat meydana gelir ve iki dost birbirine daha fazla yaklaşmış bulunurdu.

Bekir Servet sesi titreyerek söylüyordu:

“İnsanın hayatında bir dakika oluyor ki birdenbire o zamana kadar fark edilmemiş bir köşeden dönülmekte olduğuna dikkat ediliyor. Bu dakikada, o köşeden dönerken insan bir o vakte kadar geçilmiş denizleri, aşılmış basamakları, bir de köşeyi şu veya bu taraftan dönmek neticesiyle açılacak olan ihtimaller ufkunu düşünüyor. Geriye ve ileriye atılan bu inceleyici bakış esnasında ve-

rilecek kararın niteliği o sırada hükmü geçerli olan ruhi duruma bağlı bir şeydir. Ufkun bir rengi, gece görülmüş bir rüya, o sabah size sevinç veya keder veren bir küçük hadise, hiçlerden oluşan bir sebep...”

“Bir çift koyu yeşil göz.”

“Evet, içinde derin bir masumiyetin, berrak bir saflığın ruhu dinlendiren sakinliği dalgalanan bir çift koyu yeşil çocuk gözü sizi o köşede duraklatan ruhi durumu oluşturuyor. Ve size diyor ki: Bakın arkada ne kadar eğri büğrü çizilmiş bir yol bıraktınız. Orada türlü bulanık dalgalar aştınız, yer yer güzel manzaralarıyla sizi oyalayan sahillerden geçtiniz, arada bir geminizi parçalayacak kayalara da uğradınız, bu uzun yolu türlü kararsız ve beklenmeyen heyecanlar içinde geçirdiniz. Biraz yorgun, biraz bezgin gibisiniz, neticede bu noktaya kadar dolgun bir vakalar silsilesiyle ve onlardan çıkarmak mümkün olan lezzetlerin en fazla miktarıyla geldiniz. Şimdi, şimdi ne yapacaksınız? Yine işte soldan giden yol, ki bugüne kadar izlenilen yolun doğal bir devamıdır, yine öyle bulanık bir deniz üstünde dolaşık ve karışık bir çizgi. İşte onun yanında, öte taraftan, sağdan giden bir başka yol ki sizi geniş ve temiz bir ufka, doğru ve düz bir denize, berrak ve beyaz dalgalara götürecektir. Yelkenlerinizi açın ve geminizi hafif meltemlerin lütfuna, emin suların salıntılarına, aydınlık ve saf göklerin hayal veren renklerine bırakın ve böyle saçlarınızı dağıtmadan okşayan bir nefesle, sizi sarımsıdan sallayan bir beşikle, gözlerinizi bulandırmadan bayıltan ışıklarla uyuyun, artık uyuyabilirsiniz...”

“Zira geminizin bu yolculukta bir çift koyu yeşil gözden oluşan fenerleri var ki...”

Bekir Servet güldü ve birden bir dost samimiyetine sığınma ihtiyacını duyan bir hamleyle iki ellerini ceplerinden çıkardı, arkadaşının dizlerine dayadı, yüzünü ta onun yüzüne kadar yaklaştırdı; koklaşan bir sarılma ha-

yali içinde yavaş sesle, “Evet, Ömer,” dedi, “bir çift koyu yeşil göz ki, demin doğru yol ifadesini kullanmıştın, ben onlarda bana söz verilen bir doğru yolun kutsal ayetlerini okumaya başladım.”

Arkadaşında o derece sıcak bir samimiyet vardı ki Ömer Behiç şaka yapamadı, kaynağını anlaması mümkün olmayan bir üzüntüyle boğazında bir şeyin düğümlendiğine dikkat etti, boğuk bir sesle, “Tebrik ederim,” dedi, sonra sesine biraz daha kuvvet gelerek ilave etti: “Duygularında bu değişimin cidden, hakikaten yaşandığından emin misin? Eğer öyleyse iki açıdan bu vakayı tebrike şayan bulurum: Hem o hem sen kurtulmuş oluyorsunuz.”

Bekir Servet güçlü bir sesle onayladı:

“Evet, ilk önce o! Hayatın türlü korkutucu ihtimallerinden, bu büyük ve karışık şehrin türlü kirli tehlikelerinden o kurtuluyor. Sonra ben her zaman cildimin üstünde kalan, hiçbir zaman ruhumun içine kadar girerek beni yükseltmeyen, gelip geçici, uçup uzaklarda bulutlara gömülücü, geçici ihtirasların, heyecanların arasında yorula yorula koşan ben... Nihayet sırtında taşınmayacak kadar ağırlaşan bir yığın günahın yüküyle bir tekkenin eşiğine düşmüş, başını orada bulunacak bağışlanma ve sessizlik yastığına koymaya muhtaç, seyyar günahlar sahibi bir dervişe benziyorum. Başımı bir eşiğe koymak ve dinlenmek, evet, bir şefkat dizine koymak... Öyle farz ediyorum ki, evet, şimdi ona bakarken başka türlü düşünmek için kendime izin vermeyen bir iffet bağnazlığı içindeyim, öyle farz ediyorum ki onun dizine başımı koyacağım ve yavaşça gözlerimi kapayacağım, böyle onun dizinde, onu düşünüp ondan alınan sıcaklıkla dinlenirken ruhumun içinden bir şey akıp gidecek, gidip onun ruhunu bulacak, ona her dilden daha belagatle, her nuktadan daha samimiyetle, burada şifa arayan, saf bir aş-

kın devasıyla tedavisi mümkün, bir hasta kalp var, diyecek. O bunu hissedecek, o da hastasını sevecek, bunu yavaşça parmaklarının başımı yoklayan temasından, alnımın ateşini almaya çalışan okşamasından, saçlarımı tatarayan yumuşak ve şefkatli lütfundan anlayacağım. Ve onun eli böyle, demet demet, avuç avuç günahlarımdan, kirlerimden alarak rüzgârlara atacak, benden uzak, büsbütün uzak ufuklara savuracak. Sanki bir aşk dergâhının incelikli ve şefkatli çile köşesinde masumiyete geri dönmüş olacağım...”

Ömer Behiç arkadaşını pek nadir olarak böyle coşkulu konuşmalara kapılmış görürdü, tekrar şaka yapmak istedi fakat sesi gerilmemiş bir kemandan çıkıyor gibiydi. Onda şimdi bir azap vardı. “Bilir misin,” dedi, “sen pek güzel bir şiir yapıyorsun, şiir ile aşk, bunlar beraber yürümüş şeylerdir. Ne kadar isterim ki bu birliktelik sözleşmesinde devam edilebilsin ve hep evlilikte...”

Devam edemedi. Bekir Servet tamamladı:

“Evlilikte şiir ve aşk beraber yaşayabilsin. İşte sen! Seninle her zaman alay ederdim fakat elbette dikkat ederdin, şakalarımın altında seni takdir eden, hatta sana benzeyememekten acı çeken bir kalp vardı...”

Ömer Behiç’in gözleri bulandı, az kaldı haykıracaktı. “Ooh! Bilmiyorsun,” diyecekti. “bende takdir olunacak, benzemeye özenilecek hiç, hiçbir şeyler kalmadı. Senin girmek istediğin o şiir ve aşk dergâhından ben yalanla, ihanetle çıktım; sıkılmayarak, utanmayarak, ihanetin zevkini, neşesini savura savura çıkıyorum. İşte bir aydan beri hep yalan içinde yaşıyorum, yarın yine oraya koşacağım, hayatımın yalanına gideceğim, yine onun göğsünde pis bir sarhoş gibi uyuyacağım, hatta şu dakikada, yukarıda aldatılan bir kadın, bir ana, hasta çocuğunun yanında kıvranırken ben burada seni ona dair söz söylemeye yönlendirebilmek için fırsat gözlüyorum.”

Evet, az kaldı bunları arkadaşının yüzüne haykıracaktı. Ayağa kalktı, bir saniye içinde zihnini dolduran bu konuşmadan en çok kalbine yukarıda hasta Leyla'nın hayali bir taş ağırlığıyla çöktü; dört cümleyle çocuğun ateşlendiğinden bahsetti, gidip onu bir dakika yoklamak için izin istedi.

Odadan fırladı, bir solukta yukarıya kadar çıktı, yatak odasının kapısını yavaşça itti. Vedide, Leyla'nın yatağının yanında, iskemlede, gözleri çocuğa dikilmiş, duruyordu. Kocasını görünce parmağıyla onu sessizliğe davet etti. Sonra o yaklaşıncaya, sapsarı olmuş dudaklarının arasından, "Zannederim biraz ateşi düştü, sakinledi..." dedi.

Leyla dalgınlığının içinden bunu hissetti, "Ne var anneci?" dedi.

O cevap verdi:

"Biy babacı seni sormaya gelmiş de..."

Leyla gözlerini açmadı, dudaklarını daha kıstı. O her hastalığında babasına kırgın bir hal alırdı. Bunun manasını hiçbir zaman tam olarak anlayamamışlardı. Verilecek ilaçlar, alınacak tedbirler, bütün o bunaltan şeyler için lüzum görüldükçe amirleşen bu adama karşı kinini göstermeye lüzum gördüğünden miydi yoksa annesine daha yakın olmak için babasından biraz uzak kalmak gerekeceğine karar verdiğinden miydi, bilinemez, her şekilde ne zaman hasta olursa babasına dargın bir tavrın belirtilerini esirgemezdi.

Ömer Behiç gülerek, yavaşça Vedide'ye, "Yine dargınız," dedi, "bana iltifat yok."

Ateşinin keskin hassasiyeti içinden bunu da işiten Leyla'nın yüzünde hemen engellenmiş bir tebessümün dalgası dolaştı. Bu dalga ne kadar akıcı ve belirsiz olursa olsun anneyle babanın dikkatinden kaçamadı, her ikisinde de bu bir rahatlama getirdi, artık o iyi olmuş kadar memnu oldular ve Ömer Behiç odadan çıktı.

Bekir Servet ona sorunca, "Zannederim ufak bir mide dolgunluğundan ibaret olacak," dedi. Bekir Servet, "Aman, dikkat," demeye lüzum gördü, "çocukta küçük bir dikkatsizlik büyük bir tesir yapabilir..."

Bir dakika, iki arkadaş neden bahsedeceklerinde karsız, durdular. Bekir Servet şimdi o coşkulu dakikalarından sonra her zamanki haline dönmüş, tekrar o bahse geri dönmemeyi arzu ediyor gibiydi.

Ömer Behiç kendini zorlayarak, "Sahire Hanım'ı görmüyor musun?" dedi.

Bekir Servet gülümseyerek:

"Niçin doğrudan doğruya Neyyir'i sormuyorsun? Zihninde hep onun hayali var olmalı? O zamandan beri onu görmedin mi?"

Arkadaşının bu sorusu Ömer Behiç'i rahatlattı fakat o devam ediyordu:

"Görmek arzusundaysan acele et, zira kaçıyorlar..."

Ömer Behiç sapsarı oldu. Bu ne demek oluyordu? Nereye kaçıyorlardı? Kayıtsız görünmeye çalışarak anlamak istedi. Birdenbire ağzının içi kurumuştı, kendi sesini tanıyamadı:

"Bir yere mi gidiyorlar?"

Bekir Servet kendisince hiç mühim olmayan bu meseleden büyük bir dil hafifliğiyle bahsediyordu. "Anlaşılan," dedi, "Sakıp Süleyman Bey, eski âşığının kızına Mısır'da zengin bir koca bulmuş. Nebile'nin anlattığına göre kışa karşı hep beraber oraya gideceklermiş.

Ömer Behiç dudaklarını büktü, "Garip," dedi, "eğer Neyyir bu ihtiyar dostunun sadece eski âşığının kızı olmaktan başka bir şeyiyse böyle Neyyir'i kendi eliyle başka biriyle nasıl evlendirir? Bu son söylenti doğruysa o halde ilk söylentiye inanmamak gerekir."

Bekir Servet elini uzattı, masanın üzerinden ne zamandır kapalı duran eşya fihrisini çekti, "Bence düşün-

meye değer bir mesele değil, onun için düşünmedim bile,” dedi, “fakat zannetmem ki bunlar birbirine engel olsun.”

“Nasıl?”

Bu soru Ömer Behiç’in ağzından boğularak çıktı. Şimdi onun gözlerini bulandıran, zihnini, karşısında sigarasını içmekle meşgul Bekir Servet’in dumanlarına benzer bir dağınıklıkla savrulmuş bulut haline getiren, kulaklarını bir uğultu içinde belki arkadaşından gelecek cevabı layıkıyla anlamaya engel olan bir tıkanıklıkla sağırлаştıran bir bunalım vardı. Ne kadar istiyordu ki bu cevap dostunun bir kahkahasından, kahkahasının arasında o demin söylenen şeyin bir şaka olduğuna dair teminatın saklı olduğu şakrak bir şakasından ibaret olsun. Ona desin ki: “Ne safsın! Hiç bu mümkün mü? Hemen inanırsın. Demek, öyle? Küçük Neyyir’e tutkunsun.”

Bu dakikada o kadar sevinecekti ki çocuk taşkınlığıyla arkadaşının demin beklenen itiraflarına benzer bir itirafla bütün macerayı anlatacaktı. Niçin bu haberi o kadar büyük bir üzüntüyle karşılamıştı? Bu bir kıskançlık mıydı? Ha Sakıp Süleyman, şu tek gözlüğünü Avrupa’nın türlü zevk diyarlarında dolaştırdıktan sonra nihayet emekli eski bir zampara sıfatıyla eski âşıklarının henüz çocuk kızlarına çapkınlıklarının artıklarını getiren ihtiyar, ha Mısır’ın kim bilir kaç bin feddan¹ arazisinden gelen kiralarını nasıl harcayacağını bilmeyen bir zengin ki nihayet fazla servetini bir Türk hanımının heveslerine harcama kararını almış olsun. Biri yahut diğeri, hatta ikisi birden... Zaten bir ortaklığa örtülü bir onay olmaksızın Neyyir’le ilişki kurmak mümkün olabilir miydi? Onun vakit vakit kuduran kıskançlıkları, Neyyir’in baş-

1. Daha çok Mısır’da, yer ölçülerinde kullanılan bir kelime. (Y.N.)

kalarıyla da ilişkisi olabileceğine ihtimal veren varsayımları aklına geldikçe, onu herkesin emelleri dairesinin dışında ve gizli tutulabilecek bir yerlere götürüp saklamak hevesleri olurdu. Sonra bunun gerçekleşmesi imkânına bir çare olmadığına hemen karar veren boyun eğişleri, olup biteni kabul eden razılıkları vardı. Sakıp Süleyman Bey'e rakip gözüyle de bakmıyordu artık. O daha başka bir şeydi; bir koruyucu, ruh hastası bir deli, öyle bir ilişki ki Neyyir'in hayatında ancak mutlaka taşınmasına ihtiyaç olan bir yükten ibaretti. Bu Mısır evliliğinde de bu tür bir özellik olması pek mümkündü. Hayır, onu böyle sarsan, kıskançlıktan başka bir şeydi. Hatta Neyyir'in bir Mısırlıyla evliliğinin onun hiç olmazsa İstanbul'dan ayrılması demek olduğunu bile birden düşünememişti. Kendi kendisini tahlil edememekle beraber, bütün vücudunu saran hastalık acısının üstünde asıl sızlayan noktanın acısını duyan bir hasta uyanışıyla her şeyden çok, tam bir belirginlik içinde görülen bir acısı vardı: Nasıl olmuştu da Neyyir uzun bir zamandan beri hazırlandığına şüphe edilemeyen bu tasavvuru ondan gizli tutmuştu? Eğer kendisine bundan bahsetmiş olsaydı, bu hadisenin olmasına hiç olmazsa düşünüldüğünde onun da yardımına gerek görmüş bulunsaydı bu sıkıntıyı duymayacağına hüküm veriyordu.

Bütün bu farklı duygular ve fikirler bir an içinde sanki hep birden aynı zamanda çakan bir parıltıyla zihninin içinde yaşadı. Bekir Servet'in cevabını uzaktan gelen bir ses tarzında dinledi.

O diyordu ki:

“Evet, niçin birbirine engel olsun? Hatta aksine... ben bunu pek beceriklice düzenlenmiş bir siyaset olarak görüyorum. Eski elçilik müsteşarı için pek yakışık alan bir tedbir ki ileride Neyyir'i kendi ellerinden alabilecek olan her türlü rekabet tehlikesinin önüne şimdiden geç-

mek istiyor. Bir evliliği kendi emeğiyle, kendi aracılığıyla, ihtimal her zaman için kendine borçlu kalacak bir kocayla düzenleyen ihtiyar bir âşık, gelecekte kendine hak sağlayan bir ihtiyat belgesi karalıyor demektir. Niçin öyle anlamıyor, dinlemiyor gibisin? Hem soruyorsun hem de açıklarken aldırıışsız duruyorsun. Sonra, evet, bu da hesap edilmelidir, hele bizler, tabipler, bu yönünü ihmal edemeyiz, altmışından sonra genç kızların peşinden koşan ihtiyar azgınların damarlarında öyle muamma sırları dolaşır ki bunları tahlile kalkışmak, doğru sonuçlara ulaşmak mümkün olamaz. Muhakeme ederken deliliğe o kadar büyük oranda pay ayırmak gerekir ki..”

Ömer Behiç birden arkadaşının sözünü kesti; şimdi artık sıkılıyor, bu konuşmanın bir an evvel bitmesini bekliyordu. Onda şimdi sokağa fırlamak, biraz gezmek, biraz serbest hava solumak ihtiyacı vardı. Çarpıntılı bir adam halindeydi, ışık ve hava istiyordu. Birden fark etti ki iyice akşam olmuştu, oda adeta karanlıktı, Bekir Servet'i bir karartı halinde görüyordu.

“Karanlıkta kaldık,” dedi, “izin verir misin, lambayı yakayım?”

Ayağa kalktı, yanında kibrit kutusu dururken onu görmeyerek uzaklarda, ta odanın diğer köşesinde küçük masanın üstünden kibrit aldı, tekrar dönerek ağır hareketlerle masanın üstünde lambasının şişesini çıkardı.

Bekir Servet de ayağa kalkmıştı, “Ben de kaçayım,” diyordu, “burada bu kadar gecikmek niyetinde değildim.”

Ömer Behiç itiraz etmedi, lambayı yakmak işini yarı bırakarak arkadaşıyla vedalaşmaya hazır durdu, bir an evvel yalnız kalmak arzusunu gizlemeye lüzum görmüyordu.

Bekir Servet çıkarken, “Umarım ki bir-iki gün içinde Leyla'nın hiçbir şeyi kalmayacaktır,” dedi, “lüzum görürse elbette bana haber verirsin. Sonra bilmem, bu ço-

cuk için bir hava değışikliği gerekir mi? Geniş bir gökyüzü, serbest bir kır, bol bir hava, bol bol güneş..." Ve ta kapıdan çıkarken arkadaşının bir cevap vermesine imkân bırakmayan bir dakikada ilave etti: "Sana gelecek defa Müzzan'a dair daha ciddi bir haberle gelirsem artık hayret etmeye lüzum görmezsin değil mi?"

VIII

Kendisini yalnız bulunca bir dakika, dişinin sancısı durmuş sanıp belli bir süre teselli duyan bir adamın yalancı rahatlığıyla durdu. Bir fena rüyadan uyanmış gibi-ydi. Kendisini doğal halde, alıştığı şartlar içinde yaşıyor gördüğünden emin olmak istiyormuşçasına karanlık odasında dolaştı. Sonra birden sancısının daha şiddetle başladığını gören bir hasta halinde başka bir çare aradı ve hissetti ki bu çare uzun bir süre için yapayalnız, kendi başını alarak, bilinmeyen bir semte doğru sokakta yürümekti. Aynıyla bu çareye bir gün, henüz Neyyir'le ilişkisi ufukta görünen, kaçınilması mümkün bir tehlike şeklindeyken, İhlamur'da gezmeye çıkmakla başvurmuştu.

Odasından fırladı, fesini, bastonunu kavradı, eve açıklama yapmaya lüzum görmeden sokağa çıktı. Döndüğünde söylenecek yalanı bulacaktı. Bir süredir hep böyle gelişigüzel buluşturulan yalanların çarkı içine girmişti. Bir aydan beri Neyyir'le o ilk aşk görüşmesini takip eden, gittikçe daha sık, gittikçe daha fazla tekrarlanma ve sıklaşma ihtiyaçlarını doğuran buluşuşların arasında onun lüzumsuz, evde, günlerini dolduracak şekilde yalan icadına başvuruşları vardı. Mesleğinin gerekleriyle doldurulması daha doğal olan zamanları –ki Neyyir'e ayrılan saatlerdi–

boş bırakmamak için boşa ayrıntılar uyduruyor ve bu şekilde Vedide'yi, aldatma tedbirlerinin zinciri içinde içi rahat bir halde bırakmış olduğu zannıyla sanki kendi üstünden sorumluluğun bir kısmını atmış oluyordu.

Artık hemen gece olmuş gibiydi. Kendisini böyle zayıf fenerlerin ışığıyla tamamen aydınlanamayan, seyrekleşmiş yolcuların ve nadir geçen arabaların hareketiyle yeterince canlanamayan sokakta bulunca, böyle yalnızlıkla ve tenhalıkla çevrelenmiş olmaktan bir ferahlık duydu. Düşünmeden yürüyecekti ve pek iyi biliyordu ki böyle düşünmeksizin yürürken duyguları kendi kendine kalın bir bezden süzülerek damla damla düşen bir sıvı saflığıyla tortularından sıyrılarak ruhunun içinde şeffaflaşacaktı. Kendisini nihayet iyi anlamak, iyi görmek istiyordu.

En evvel Mısır'a muhtemel seyahat, bir şiş darbesiyle duygularının bulanık tabakalarını yırtarak indi; ruhunun içine bir kurşun ağırlığıyla çöktü. İşte bu seyahat onun için lazım olan çareydi, kurtuluş çaresi... Bir türlü kendi kendine kalırsa bulmak mümkün olmayan kurtuluş çaresi ki onun hükmüne boyun eğmemek için başvurulacak bir tedbir mevcut değildi. Belki bu bir neşter darbesiydi, onun vücudunu bir yandan bir yana delip deşecek bir darbe. Fakat bir kere ona maruz kalıp da ilk acının vahşeti geçince, ruhunun içinde gittikçe daha zehirli, gittikçe daha çürüyen olan bir ur patlamış olacak, onu muhakkak bir ölüm kaynağını taşımaktan kurtaracaktı. Bu bir cerrahi ameliyattı ki kurtulmak için en uygun çareydi. Oh! Kim bilir ne kadar sızlayacak, ne kadar kıvranacaktı. Bunu şimdiden hissediyor, adeta hakikate haber veren bir acının kuruntusuyla neşter darbesini duyuyordu.

Neyyir'i kaybetmek! Bu ihtimal hatırına gelince aynı saniyede Neyyir'in kıvrıcık saçlarla küçük başını, gözlerinin en çapkın ve şakrak gülüşüyle, dudaklarının

hiçbir zaman doyamayan, onun dudakları üzerinde sönmeyen bir aşk susuzluğuyla titreyerek bütün ruhunun sıcaklığını veren öpücüğüyle, hayalinde açıkça resmediyor gördü. Onun minik çocuk vücudunu, içinde coşkuyla dolu bir neşenin dalgaları çalkanıyorcasına kıpırdak vücudunu kucağında, kollarının arasında hissetti. Bu bir aylık aşk hayatının bütün leziz hatıraları hep birden, onun kurtuluş isteyen ihanetine cevap vermek üzere saldırıyordu.

Onu gecelik gömleğiyle, çıplak bacaklarıyla dizlerinin üstünde görüyordu. Neyyir'in bu dakikalarda suya düşmüş bir çocuğun kurtaran kolların arasına sığınmasına benzeyen bir hali vardı. Onun göğsüne sokulur, kollarını boynuna dolar, küçük başını dayar, yanağını yanağına yapıştırır, dudaklarıyla dudaklarını arar ve yalnız onları bulduktan sonra huzur bulmuşçasına derin bir solukla bütün ruhunun hazzını ifade eder, daha sonra kendisini tamamıyla tatmin edecek kadar yakın olmasına engel olan diwarları da kaldırmak istiyorcasına bütün kemiklerini çatırdatan bir hamlenin çırpıntılarıyla daha fazla sokulmak, onun ta vücudunun içine girmek emeliyle titrerdi.

Ömer Behiç onu en çok bu halinde severdi. Yavaş yavaş ellerini gezdirerek, bir rüya tebessümü içinde dizlerinin üstünde titreyen mutluluğun bir hakikat olduğuna inanmak isteyen dokunuşlarla omuzlarından başlardı, kollarını yoğururdu, bütün yanlarını iner, iner, belinde dururdu. O zaman onu daha da çekerek daha da üzerindeki gücünü doğrulamak isterken o birden gıdıklanır, sinirlenir, tutamadığı küçük küçük sinirli kahkahaların dalgaları arasında, "Bırakın bakayım beni, siz uslu oturmak nedir bilmez misiniz?" derdi ve "bırakın" derdi de bırakılmamak için dudaklarıyla daha yapışır, kollarıyla daha dolanırdı.

Uslu oturmak! İşte Ömer Behiç, Neyyir'le beraber bulununca yalnız buna gücü yetmezdi. Onun yakınlığında öyle bir hava vardı ki bir an içinde sinirlerini çıldırtmak için bir büyü etkisine sahipti. Ve işte şu dakikada o sevişme saatlerinin leziz hatıralarını zihninde yaşatırken birdenbire tekrar Neyyir'le beraber bulunmak, onu böyle hayalinde değil hakikatte kollarının arasında tutmak ihtiyacını duydu. Ne olurdu, şimdi oraya gitseydi? Dikkat etti ki her zaman hava alma gezmelerinde Şişli taraflarını seçerken bu akşam düşünmeden, adımlarının doğal bir sevgiyle Nişantaşı tarafına yönelmişti. İsterse on dakika, on beş dakika sonra orada olacaktı. Şimdi evde Sahire Hanım'la Neyyir'den başka kimse yoktu; bir de Şayan Kalfa... Veli Bey zamanından beri ailenin bütün sırları içinde yaşayan bu Habeş dadıdan pek çekinmek gerekir miydi?

Yavaşça kapının ziline basacaktı. Belki buna da gerek kalmayacaktı, belki Şayan Kalfa'ya pencereden sokağa bakarken rast gelecekti. Ona örtülü bir sesle... evet, örtülü! Bunu düşünürken bile sesine yeterince kuvvet koyamayacağını düşünüyordu.

Örtülü bir sesle, "Neyyir Hanım'ı yalnız görmek mümkün olur mu acaba?" diyecekti. Şayan Kalfa sahip olması lazım gelen tecrübeli sezgisiyle anlayacaktı ve, "A, niçin olmasın efendim? Zaten büyükhanım biraz yatağına girmeye mecbur oldu," diyecek, gösterişleri kurtararak onlara emin bir buluşma imkânı vaat edecekti.

Bunları düşünürken her şeyi bir güzel tesadüf zincirinin arasına sokuyordu. Ve hayalinde bu tasavvuru o derece kolay uygulanabilecek bir hale getiriyordu ki kendi kendisine, öyleyse niçin oraya koşmadığına, hemen gidip Neyyir'i görmediğine şaşıyordu.

Bu dakikada Neyyir'i görmek, bu işitilen haberi yalanlayan sözleri onun kahkahadan söz söylemeye vakit

bulamayan taşkın neşesinden almak... O hemen, "Bakın, uslu duracaksınız ha..." diyerek dizlerine oturacaktı, iki eliyle iki yanaklarını şamarlayacaktı, gözlerini ta gözlerine sokarak, "Neymiş, neymiş?" diyecekti. "Ah, pek tuhaf... Ben bu Mısırlıyla evleniyor muymuşum? Sonra Ömer Behiç ne oluyormuş? O burada küçük Neyyir'inden ayrı, yapayalnız kalıyormuş öyle mi? Bunu Nebile mi uydurmuş? Niçin uydurmuş dersiniz?"

Neyyir kendi sorusunun cevabını tavanlarda arayan gözlerle bakacak, bakacak, sonra aradığının bulunması imkânından ümidi kalmayan bir çocuk vaziyetiyle dudaklarını burarak, "Kim bilir, öyle esmiş olmalı," diyecekti.

Ömer Behiç bu sahneyi gerçekmişçesine yaşıyordu. Artık Neyyir'den başka teminat istemeyecekti, yavaşça onu dizlerinden indirerek, bu defa onların evinde uslu kalmaya lüzum görerek ayağa kalkacak, güven kazanmış bir âşık rahatlığıyla, "Yarın, unutma!" diyerek buradan çıkacaktı.

O halde niçin hep böyle sürüklenen adımlarla yürüyordu? İşte şimdi kendisini onların evinden ayıran mesafe o kadar uzun da değildi.

Oraya gitmeyeceğinden, gidemeyeceğinden, gitmek için asla kuvvet bulamayacağından emindi; bu çocukluğa, bu hoppalığa karar veremezdi. Bunu düşünürken hiçbir zaman gerçeğe dönüşmesi mümkün olmayan hayaller kurarak yalnız onları kurmanın eğlencesiyle avunan zavallılara benzetilebilirdi. Oraya gitmemek için güçlü bir sebep de vardı: Ta ilk görüşmelerinden itibaren Neyyir ondan hiçbir zaman, hiçbir bahaneyle eve gelmeyeceğine dair sağlam sözler almıştı. Neyyir'in, Sahire Hanım'ın namusa dair konularda bağnazlığından bahsedişleri vardı ki bunlara inanmış görünmek en basit zarafet kurallarından birini oluştururdu. Hayatı çeşit çeşit maceraların hiçbir zaman zihinlerden silinmeyecek hatı-

ralarıyla dolu bir anne için bile kızlarının ilişkilerine göz yummak vaziyeti o derece çirkin, o derece pis bir şeydi ki bunu hiç olmazsa çocuklara karşı reva görmemek gerekirdi. Onları bu durumun aşağılığından kurtarmak, hatta bir terzi kadının yatak odasında buluşmak çirkinliğine bile katlandırarak kadar etkili bir sebepti.

Ömer Behiç bu buluşma yerinin çirkinliğinin farkındaydı ve ondan yana dertliydi, lakin başka türlü onların görüşmelerinde gereken korunma önlemleri alınmazdı. Kaç kere bunu düşünmüş, türlü şekillerde kafa yormuş, bir ihtimaller silsilesini uzun uzun inceleyerek, hatta Neyyir'i de yoklayarak başka şekiller aramıştı. Bulunan ihtimalleri ne o beğeniyor ne de kendisi yeterince güvenli buluyordu.

Eğer ara sıra terzi kadına rastlamak vesileleri olmasaydı Ömer Behiç bu odanın kullanım amacını unutacaktı fakat kadının onu arada bir durduran girişimleri oluyordu. Hatta bir defa bir sohbet arasında ona, ellerindekilerle heveslerini doyuramayan aile kızlarının süs düşkünlüğünden, bundan kaynaklanan tehlikelerden bir ahlak bilgini diliyle bahsedişini olmuştu. Sonra söz arasında Neyyir'in taşkın masraflarından bahsetmiş, o ne yaptırırsa evde fiyatından üçte ikisini gizli tuttuğuna, böyle yavaş yavaş içinden çıkılmayacak bir borç dolabına girdiğine dair bilgi vermişti. Sonra da kendisine bütün bu işin içinden beraat neticesi çıkarmaktan sıkılmayarak, "Ne yaparsın?" demişti. "Şu kadarcıktan beri tanırım, elimizde büyümüştür, nasihat de verirsin amma tutarsa..."

Ömer Behiç bu bilgiyi hem göğsünü sıkan bir acıyla adeta tiksine tiksine, Neyyir'i bu işitilen maddi ve bayağı şeylerin arasından görmek aşağılığını bir an evvel kovmak için aceleyle hem de kendisine onun özel hayatına, ömrünün sırlarına dair malumat veren şeyleri öğrenmek ihtiyacıyla dinlemişti. Nihayet böyle bu kadının karşısın-

da Neyyir'i borçlu sıfatında görmeye, onun kim bilir nasıl aracılıklarına boyun eğmek zorunda farz etmeye daha fazla tahammül edemeyerek birden sözünü kesmiş ve sormuştu: "Ne kadar?"

Kadın, "Bilir miyim? Defterden çıkarmalı..." demiş ve sonra Ömer Behiç'in bu sorusuyla alınan üstü kapalı söz unutulmasın diye hemen ilave etmişti: "Gelecek sefer hesap kâğıdını hazır bulursunuz."

Ömer Behiç bu hesabı bir defada kapatmıştı. Neyyir'e bir hediye yapmak vesilesini de düşünüyordu. Bunu zarif, ilişkilerinin üstüne bir toz kondurmayacak şekilde yapmak çaresini düşünürken kendi önüne çarelerin en düşküncesi fakat en bilindik olanı sürülmüştü. O da bunu can atarak kabul etmişti. Neyyir'le ilişkisini yüksek bir aşk tarzında değil, bedeni hırsının bir ihtiyacı hükmünde görüyor, adeta onu zihninde her türlü manevi şeylerden soyutlayıp yükseltecek duygulardan uzaklaştırmakla aile hayatına bağlılığını bir tarafa, bedeninin bu düşkünlüğünü diğer bir tarafa koyarak bir sınıflandırmaya gitmiş oluyordu. "Ve mademki bu, diğerinin hukukundan, ona borçlu olan şeylerden hiçbirini, hatta manevi saygıdan bir zerreyi bile ortadan kaldırmıyor," diyordu, kendine karşı bu şekilde günahı için hafifletici sebepler bulmuş oluyordu.

Sonra bu para meselesi çıkınca bir aralık Neyyir'in bu oyunda payı olabileceğine, kadınla ortaklaşarak kendisine var olmayan bir hesap ödettirilmiş olmasına da mümkün gözüyle baktı; bu şekilde Neyyir kendisini para karşılığında veren bir eşya seviyesine indirmiş oluyordu. Bunu düşünürken kendi kendisine, "Daha iyi," diyordu.

Niçin daha iyiydi? Bunu layıkıyla açık seçik belki anlatamazdı; fakat bu düşkünlüğü böylece aşağılamakla ihanetinin kendi kendisine bir çeşit cezasını vermiş oluyor, Vedide namına onun intikamını alıyor gibiydi. Sonra

daha karışık bir duygu silsilesi arasında böyle cebinden evinin borçlarına, eksiklerine karşı ceste ceste¹ biriktirilen bir paradan önemli bir tutar ayırmaya razı olurken kendini de utandıran ve gelecek için daha korkunç tehlikeler göstererek ürküten bir ufuk açmış oluyor, "Görüyorsun ya, daha ilerilere gidemeyeceksin, gitmemelisin. Nihayet durmak ve geri dönmek lazımdır," diyordu.

Hatta bir başka duygunun güveni bile vardı: Bu Neyyir'i kendisine bağlayacak bir yol değil miydi? Belki Sakıp Süleyman Bey hakkında mevcut söylentilerin boşluğu bile bununla gerçekleşmiş olmuyor muydu?

Sakıp Süleyman Bey... Bu adamı hemen hiç düşünmemişti, ancak Neyyir'le ilişki başladıktan sonra bu adamın onun hayatına karışan siması önem kazanmıştı. Herkes kadar o da bu ihtiyar elçilik memurunu tanırdı; şöyle, akılda tutulmaya lüzum hissedilemeyen ayrıntıları dikkat etmeksizin dinleyerek biliyordu ki o İstanbul'un seçkin bir ailesine mensuptu.

Daha pek gençken, daha pek küçük bir memurken onu Mısır'ın yüksek bir ismini ve büyük bir servetini taşıyan dul ve yaşını almış bir kadınla evlendirmişlerdi. Bu evlilik bir nevi değıştokuştı. O eşine Avrupa'da elçilik âlemlerine açılan sosyetik yerlerde yaşamak imkânını bahşeden memuriyetinin kolaylıklarını, kadın da genç kocasına her türlü arzu ve heveslerin ufuklarını açmaya müsait bir servetin altından anahtarını getiriyorlardı. Karıkoca uzun bir seyahat ve eğlence hayatı geçirmişlerdi. Bütün payitahtlarda, her yer değıştikçe bir kade-me yükselen ikametleri olmuştu. Genelde ayrı ayrı yaşarlar, biri su şehirlerine giderken diğeri İstanbul'a döner, nadir kışları Mısır'da geçirirler, bir süre beraber bu-

1. Azar azar, parça parça. (Y.N.)

lunmaya gerek duyarlardı. Ve beraber bulunmak da bu ifadenin tam anlamını taşımazdı. Herkes kendi hesabına yaşırdı, hatta bu kendi hesabına ifadesi bile durumu anlatmaya uygun olamazdı. Sakıp Süleyman Bey eşinin hesabına fakat serbestliğini koruyarak yaşırdı. O karısından dolgun para alıyor denirdi. Bugün bile, artık Sakıp Süleyman Bey faal memurluk hayatından çıkıp emekli edildikten sonra bir türlü dünyanın zevklerinden elini çekemeyerek pek yaşlanmış ve yatalak denecek derecede hasta olan eşinden hemcn her vakit ayrı yaşamakla beraber, parasını düzenli olarak almaya devam ederdi. Bu sayede o Avrupa'dan çok İstanbul'da kalmayı ve İstanbul'un eski hatıralarıyla çevrili yaşamayı yeğledi. Sivri beyaz bir sakalı, her zaman taşınan tek gözlüğü, kül renginin mevsime göre farklı tabakalarından geçen –rivayete göre Londra'da yaptırılmış– elbisesi, iri fildişi kabzasıyla bastonu, uzunca boyu, hatta bir omzunu diğerinden daha geniş gösteren bir çarpıklığı bile bu ihtiyar adamı İstanbul'un en şık simalarından biri hükmüne getirirdi.

Onun İstanbul'da en kıymetli sevda hatırası da şüphesiz Sahire Hanım'dı. Eğer Bekir Servet'in başkalarınca da kabul edilen hikâyelerine inanmak gerekirse Sahire Hanım'la beraber kızları, yine bugün onu İstanbul'a bağlayan en güçlü alakaydı.

Vaktiyle Sahire Hanım'a düşkünlüğüyle meşhur olan, türlü bahanelerle İstanbul'da geçirilmeye çare bulunmuş yaz mevsimlerinde herkesin gözü önünde onunla beraber yaşayan, yine kendi huy ve karakterinde olmakla tanınan Veli Bey'in gizli onayıyla evin üçüncü bir ayağı gibi tanınan Sakıp Süleyman Bey, yaşı ilerledikçe gençleşme ihtiyaçlarını duyarak Sahire Hanım'ın hatıralarını kızlarında tekrar yaşatmaya ihtiyaç duyuyordu. Bu, İstanbul'un dedikodu dillerinde bilinen bir söz gi-

biydi: Ömer Behiç dedikoduyu en son öğrenenlerden biri oldu ve belki tesadüf onu Neyyir'e götürmeseydi bunu hiç işitmeyecekti.

Hatta tamamıyla inanmıyordu. Pek doğal olan şeylerin altında çoğu zaman halkın kuruntusu, sırlar bulmaktan zevk alır diye düşünüyordu. Sakıp Süleyman Bey'in Veli Bey ailesine yardımı ispat edilmiş olsa bile bundan ne olabilirdi? O bu şekilde eski bir kıymetli hatıra sadakatini ispatlamış olurdu o kadar... İlerisini farz etmek, bunun arkasında birtakım müstehcen sahneler icat etmek gerekir miydi?

Ömer Behiç bu soruları kendi kendisine sorarken kalbinin azabını rahatlatacak tarzda cevap verir, nihayet Sakıp Süleyman Bey'i sadece bir koruyucu sıfatına sokarak geniş bir nefes alırdı. Bu akşam, işte şimdi, Nişantaşı'na doğru ilerlerken yine bu düğümü böyle çözüyordu, sonra birden zihninin içine bir sorunun şişi saplandı: "Ya bu Mısır meselesi?"

Bu da bir yalandı yahut belki ihtiyarın zihninde doğmuş bir tasavvurdu ki hayata geçmesi mümkün olmayacak fakat o gücendirilmemek için hemen reddedilmeyerek yavaş yavaş unutturulacak, hükümsüz, önemsiz bir şeyden ibaretti. Ve işte bunun içindir ki Neyyir tarafından kendisine bahsedilmek zahmetine bile değer bulunmamıştı.

Bu açıklama şekli meseleye öyle makul bir şekil veriyordu ki nasıl olup da bunu şimdiye kadar düşünmemiş olduğuna şaşıtı; sıcaktan bunalmış bir adamın soğuk suyla yıkanmaktan duyacağı bir hazla serinledi. Yeniden hayat onun için cazip, büyüleyici göründü. Hatta şimdi Neyyir'in evine beş-on adımlık mesafe kalmıştı, oraya giderken bile ayaklarında bir hafiflik vardı. Sokağı, bu yarı karanlık, yarı boş gece halini, tek tük geçen arabaları, etrafını sıyırarak yürüyen yaya gölgelerini, her şeyi

sevdi. Bir kere oraya kadar gidecek, sonra oradan hemen, yürüye yürüye geri dönecekti...

Onların evinin önüne gelince durdu, kayıtsız bir gözle baktı, başını kaldırdı, yalnız sokak kapısının üstündeki pencerelerde ışık vardı. Burası misafir odasıydı. Kendi kendine yine kayıtsız kalmaya karar vererek, "Misafirleri olmalı," dedi, sonra bu sözle aklına düşen bir ihtimali kovmak için, "Belki kendi kendilerine de orada oturuyorlardır," diye ilave etti ve tam bu saniye onu yalancı çıkarmak isteyen bir tesadüfle orta pencerelerini oluşturan cumbada, tül perdelerin arkasında bir gölge, bir erkek gölgesi gördü.

Birden nefesi tutuldu. Bu muhakkak Sakıp Süleyman Bey'di. Orada Neyyir'le beraberdi ve muhakkak Sahire Hanım'ın yine yatakta kalmasına sebep olacak bir baş ağrısı vardı.

Hayalinin içinde Neyyir'i ihtiyar koruyucusuna sokuluyor, dirseklerine kadar çıplak kollarını onun boynuna doluyor, tek gözlüğünün kaytanını¹ çekerek bir küçük çocuk yaramazlığıyla şakalaşıyor gördü. Yeniden, daha şiddetle bütün kalbinin azabı taştı, yeniden bütün anlayışını karmakarışık duygularının bulutları kapladı.

Artık tereddüt etmesine ortada bir sebep kalmamışçasına iki adım daha attı, şimdi kapının eşiğindeydi, çingırağın halkasını çekecekti, bir dakika sonra Şayan Kalfa'nın şaşkın çehresini karşısında bulacaktı. Hemen cevap isteyen kesin bir sesle, "Yukarıda kim var?" diyecekti.

Kendi kendisine Şayan Kalfa tarafından cevap verdi: "Sakıp Süleyman Bey var, hanımefendiyle oturuyorlar, niçin sordunuz?"

1. Pamuk veya ipekten sicim. (Y.N.)

Evet, niçin soracaktı, sormuş bulunacaktı? Buna kendisinde bir hak mı görüyordu? Sonra onun hanımefendiyle beraber, eski sevgilisiyle oturmasında daha kabul edilebilir bir ihtimal yok muydu?

Bir saniyede bütün bunlar zihninin içinde döndü, elini halkaya uzatırken kendi kendisine, “Bir ılgınlık ve çirkin bir çılgınlık yapacaksın,” dedi, arkasında onunla eğlenenler, onu bu halde akşamın bu vaktinde, sokakta kendisiyle ilgisi olmaması lazım gelen bir evin kapısında görüp de kakhahayla gülenler var zannetti; bunların içinde Bekir Saffet’in de hayali vardı.

“Bu ne garip iş! Ben senin hayatına girmek üzereyken sen de tersine, diğer tarafa gidiyorsun öyle mi?” diyor gibiydi. Sanki sarhoştu, döndü, karanlık sokağa baktı. Bekir Servet’i orada görseydi şaşmayacaktı. Sonra birden arkadaşını düşünürken kalbini cızlatan diğer bir hayali gördü: Leyla’sını...

Nasıl? Kadın ninesi evde ateşler içinde bütün hayatı için ne olduğu bilinmeyen bir tehlike tehdidi saklayan bir hastalıkla çırpınırken o burada, pis bir düşkünlüğün bunalımlarıyla sokaklarda sürtüyordu öyle mi?

Kendi kendisinden iğrendi. Demek bu derece alçak bir adamdı. Bütün aile sahiplerinin, ocuk babalarının arasında seçkin ve saygıdeğer bir örnek gibi görülen, böyle olduğuna kendisinin de inandığı, bununla övündüğü mer Behiç sefil bir mahluktan ibaretti.

Derin bir utanma hissiyle kendi kendisinden, ayıbının, kabahatinin iğrençliğinden kaçmak istiyorcasına buradan fırladı. şimdi bir an evvel eve dönmek istiyordu. Günahının affını orada bulacakmış gibiydi. Doğru gidecek, Leyla’sına koşacaktı. Vedide’den çok ona karşı suçluydu. İhtimal onu sakinlemiş bulacaktı. Belki ateşin tepkisi başlamıştı, belki kadın nine ona gülümseyecek, affedildiğini müjdeleyen bir manayla gülümseyecek ve,

“Bi babacı gedi...” diye onun dönüşünü annesine de alkışlatmak isteyecekti.

Bir an evvel eve yetişmek için bir arabaya seslendi. O doluydu, adeta koşa koşa yürüyordu, iki dakika sonra bir araba daha işitti, tekrar seslendi. Bu sefer şansı yaver gitti. Arabaya atladı, “Şişli, çabuk!” emrini verdi.

Araba sarsılırken o kendi kendisine, “Yarın oraya gitmeyeceğim,” dedi. Ve tutulacağına pek büyük şüphe olan bu söze sadık kalmak için açık sesle söylüyor, nefesini daha sıkı bağlamak için kendi sözünü kendi kulaklarının kefilliğine emanet ediyordu.

Ertesi gün hastanenin muayene günüydü. Bütün sabahını orada geçirecek, sonra öğle yemeğinin ardından tedavihanesine uğrayacaktı. Onun haftada iki gün hastane nöbeti olduğunu bilen hastaları o günleri tercih etmezlerdi. Ömer Behiç, Neyyir’le bu günlerin akşamüstlerini beraber geçirmek üzere düzenleme yapmıştı.

Hatta bir haber bile göndermeyecek, tedavihaneden çıktıktan sonra, yine Neyyir’le buluşmak üzere erken çıkarak Galata’ya geçecek fakat Tünel’le çıkacağına doğrudan doğruya tramvaya binerek hiçbir yerde eğlenmeksiz evine dönecekti. Ona şaşacaklardı. O, bu alışılmadık vakitte gelişi açıklamak üzere, “Leyla için böyle geldim!” diyecekti.

Şimdi istediği kadar hızlı gitmeyen arabaya öfkeliniyordu, “Biraz daha çabuk!” diyordu, nihayet eve yaklaşıldı, o arabadan iner de yürürse bir an evvel ulaşacakmışçasına bastonuyla arabacının omzuna dokundu.

Araba durdu, fırladı, koştu, kapısının ziline bastı. Hemen kapı açıldı, evin içinde onun beklediğini gösteren bir hal vardı.

Meveddet Hanım’la Andelip Bacı hemen orada, koridorda birer sandalyeye ilişmiştiler. Sapsarı, içeri girdi.

Ondan evvel ablası, “A, birader, nerede kaldın?” dedi.

Gelecek cevabın kötü olması ihtimalinden titreyerek sordu:

“Ne var?”

Andelip Bacı kamburunu daha meydana çıkaran bir eziliş büzülüşle, “A, hiçbir şeyler yok,” dedi.

Fakat Meveddet Hanım’ın endişeli çehresinde bir azarlama manası vardı.

“Leylacık hep ateşler içinde! Çocuk uyuyamıyor...” dedi.

Bu anda Meveddet Hanım’ın yüzünde hüküm süren samimi manaya dikkat etti. Leyla’nın halinde ne kadar endişe verici bir tehlike olmalıydı ki onu böyle alıngan ve küskün, etrafına her zaman bir sitem ifadesinin soğuk havası seren bir görümce sıfatından çıkarmış, iyi kadın şahsiyetine sokmuştu. Ablasını bu halde görmekle bir saniye içinde kendisini de bir samimiyetin sıcak nefesiyle çevrilmiş buldu. Az kaldı, onu elinden yakalayacak, Andelip Bacı’nın gözlerinden uzağa, yazı odasına götürecektir ve orada karanlıkta, demin Bekir Servet’e söylemek isteyip de bir türlü söylenmesine kuvvet bulunamayan şeyleri, hayatının ayıbını bu kardeş gönlüne dökcekti. Bir çocuk taşkınlığıyla, “Ablacığım,” diyecekti, “asıl hasta ben...”

Böyle başlayan itirafta, boğula boğula, ağlaya ağlaya devam edecek, ondan yardım dilenecekti. Yalnız buğulu gözlerle, içinde sızlayan bir kederin yardım isteyen manasıyla ona bakıyor, kımıldanmadan, bir kelime söylemeden yapılacak işi sessizce ondan soruyordu. O zaman Meveddet Hanım’ın eli uzandı, kardeşinin elinden tuttu, sürükleyerek yukarıya götürdü.

Leyla’nın ateşinden başka bir merak olunacak şeyi yoktu. Şimdi Ömer Behiç Leyla’nın yanında tamamıyla bir tabip sıfatına dönmüştü. Yumuşak ve nazik ellerle, çocuktan her hareket için olur almak isteyen yalvarıp

yakarmalarla muayene ediyordu. Bir aralık ateşe direnmesi için onu ıslak çarşafa sarmak yahut sıcak suda banyo ettirmeyi düşündü, sonra sinirlerini sakinleştirerek beklemede kalmaya karar verdi. Bu belki şiddetli bir mide dolgunluğundan ibaretti yahut ertesi gün bir eseri kalmayacak, bilimsel açıklaması pek mümkün olmayan bir geçici bunalımdı. Arkasından mühim ve uzun bir hastalık getirebilecek olan bir hazırlık devresi de olabirdi; evet, belki bu korkutucu bir sisti ki bir kasırganın başlangıcıydı yahut daha doğrusu, bir hiç...

Etrafını sakinleştirmek için böyle söylerken kendisini de sakinleştirmiş oluyordu. Bunun bir hazırlık devresi olması ihtimalinden bahsederken akla gelebilecek şeylerin en hafifini örnek olarak verdi, "Mesela bu bize bir kızamık getirebilir," diyordu.

Vedide, sessiz, çatkın kaşlarla muhtemel ve mümkün olan her şeyi sabırla karşılamaya, her tehlikenin karşısına tahammülle çıkmaya azmetmiş boyun eğen haliyle, cevap vermeyerek, yalnız gül sirkesine batırıp ikide birde tazelenen tülbentleri çocuğun başına koymakla meşguldü. Leyla da sinirli parmaklarıyla annesinin bileğini tarayarak susuyor ve babasına bir söz söylemeye mecbur olmamak için gözlerini yumuyordu.

Selma'nın yataklığını halasının odasına taşımışlardı. Herkes çekilince karıkoca, yatağında Leyla'yla yalnız kaldılar.

Ömer Behiç doğrudan doğruya karısının karşısına gelmemek için bir yandan soyunmaya başlarken bir yandan nereye kaybolduğunu açıkladı. Bir arkadaşıyla bir hasta için danışmaya davet edilmişti, Nişantaşı'nda...

İsim vermeyerek, sokak söylemeyerek, belirsiz ayrıntılar içinde boğularak, kopuk kopuk söylüyordu. Vedide dinlemiyor gibiydi. Bir aralık onun arandığına dikkat ederek sordu:

“Bir şeyinizi mi bulamadınız?”

“Evet, dereceyi arıyordum...”

Vedide eliyle gösterdi. Derece orada, Ömer Behiç’in gözlerinin önünde duruyordu. Nihayet karıkoca karşı karşıya oturmuş bulundular.

Onda Vedide’ye açık seçik bakmaktan ve gözlerinde gecikmekten sakınan bir korku var gibiydi. Vedide en doğal haliyle, “Ben de zannetmiyorum ki Leyla’nın önemli bir şeyi olsun,” dedi. Geç kaldığına, hasta çocuğu bırakıp habersizce evden çıktığına dair bir kelime söylemedi. Birden aralarında tabiatın alıştıkları rüzgârı esmeye başladı.

Leyla da dalıyor gibiydi. Artık yemeğe inebilirlerdi. Ömer Behiç, “Gidelim!” dedi. Leyla’nın uykusunda bile annesinin bileğinden ayrılmayan parmakları onu salıvermek istemiyormuşçasına kilitlendi, Vedide gülerek gösterdi. Yavaş sesle, “Malum ya, ben artık buraya bağlandım. Ben sonra ufak bir şey yerim...” dedi.

Leyla’nın hastalıklarında Vedide’nin beş dakika onun yanından uzaklaşamamasına ev halkı hep alışkındı. Ömer Behiç itiraz etmeksizin yalnız inmeye razı oldu. O kapıdan çıkarken Vedide, “Baksanız a,” dedi, “hatırımdayken tekrar edeyim. Yarın hastane günü değil mi? Suzidil gelecektir, unutmayınız, çocuğu için bir çare bulunuz...”

Ömer Behiç başıyla, “Hatırımda!” dedi.

Doktorluk hayatının en üzücü kısmını haftada iki gün tekrarlanan bu hastane vazifesi oluştururdu. Orada acılı insanlığın en hüznü ve sıkıntı veren tabloları gelir, gözlerinin önünde sefaletlerini sererek dönerdi. Burası maddi ve manevi insanlık âlemlerinin en korkunç, en iğrenç bir sergisiydi ki bütün insanlığı bir inilti ve çılgılık, bir azap ve işkence, bir matem ve çöküntü kalabalığı ha-

linde gösterirdi. Burada senelerden beri, haftada iki gün, saatlerce süren bir iğrenme hissi içinde insanlığı en hasta, en sakat, en tiksindirici taraflarından görür ve hayat onun gözünde bir tarafından girilip o bir tarafından çıkılınca kadar insanları insafsız bir kahır ve üzüntü zinciri altında eze eze, sıkıştırı sıkıştırı, sürü sürü götüren bir işkence geçidi hükmünde uzanır giderdi. Ve her defasında hayat için, insanlık için, mümkün değil susturulamayan bir merhametle, ta ruhunun içinde onu eritip derin bir yorgunluğa akıtıp boşaltıveren bir düşüş duyardı. O zaman duygularına çöken bir durgunluk altında, benliğine ait bütün anlayış kuvvetleri donmuşçasına durur, dinlenir, başının üstünden boşanan hayat sefaletlerinin sağanağından sonra tekrar ruhunda bir parça ışıklı gök parçası patlayana kadar beklerdi.

Neler neler görürdü! İstemedi, aramadan burada ne hikâyeler, ne facialar, ne gözyaşları, ne çamur yığınları bulmuştu! Her defasında büyük şehir, hayat denen büyük arbede sahasının kırık dökük enkazını, yığın yığın harabelerini getirip bu eşiğe atar, kucağında çalkalanan pislik ve hastalık çamurunu daha fazla saklanamayarak hazmedilememiş, soğrulamamış bir dalga halinde bu duvarların kenarına kusardı.

Kırık hayatlar!

İşte burası asıl onların bir dert ve ıstırap sergisiydi. Asıl bu duvarların arasında, bu çatının altında, bu ilaç kokularıyla dolu ağır havanın içinde kırık hayatların korku ve dehşet veren bir çalkantısı vardı ki bir müddet onu soluyup sefil mahiyetini iyice anlayan bir ruhta hayat için, insanlık için sınırsız bir üzüntünün karanlığına gömülmemek mümkün olmazdı.

Burada hemen her zaman vücutlarını kemiren hastalıkları muayene edip araştırırken onların arasından başka türden hastalık ve sakatlıklar görmüştü. Hastalarının

hikâyelerini dinlerken onların verdikleri bilgiler arasından hayatlarının zehirleri sızar, sanki inceleyici bir merceğin altında bu ruhların gözenekleri genişleyerek ona daha ileri başka ufukları, gözünde acı ve azabından kıvranan, üzüntü ve kahrından inleyen hasta dünyalarla başka gökleri açık tutardı. Burada ihanete uğramış aşklar, anlaşılmak istenmeyerek boğulmuş hassasiyetler, yumruk ve tekme altında ezilmiş ruhlar vardı. Burada güzel emellerinin darmadağın olmasına tahammül edemeyerek son nefeslerini vermeye gelmiş ümitsizler, hayatın kabalığını önceden görüp de oraya gelin elbisesiyle girmektense bir hastane kapısından fakir bir tabutla çıkmayı yeğleyen gözlerle bakan hayal düşkünleri vardı. Âciz ve fakirler buraya gelip yetişilemeyen arzularının kederini sustururdu. Atılan, unutulan sevdaların, dostlukların üzüntüsü buraya gelip yaşamakta bulunamayan vefayı ölmekte aramakla son teselliyi alırdı. Burası öyle bir bozgun sahilidi ki orada insan hayatı denen gürültülü denizin dalgalarında kırılmış, dökülmüş ne varsa hep yavaş yavaş gelir, sefil, başı sarkık düşer, serilir, ya tekrar mutluluk, kurtuluş sözü veren bir dalga parçasının gelip yeniden kendisini almasını yahut öte taraftan esecek soğuk bir rüzgârın üstüne gizlice, artık bir daha açılmamaya mahkûm bir kum tabakası çekmesini bekleyerek sabırla beklerdi.

Ömer Behiç bunların arasından geçerken etrafında sihirli bir hayatla belli şekiller almış feci hikâyeler arasında dolaşmak hissini duyar ve genelde ölümün zafer kazanarak ilerleyen yakıp yıkışlarına karşı koymaktan âciz bilimin üzüntüsünü hissederken hayatı insanlara daha tahammülü mümkün bir hale getiremeyen, onu böyle yok edici, zalim, korkunç bir savaş hükmüne inmekten kurtaramayan insan bilgeliği için bir kin duyardı. Ne yapmalıydı ki zavallı insanlığın şu çamur içinde geçen kısa ömrü hep zevkten, sefadan, neşeden, sevinçten

oluşsun? Ne yapmalıydı ki bu küçük örgünün bütün teli-leri yalnız güneşin ışığından, arasına bir ufak siyah leke bile düşmeden, yalnız beyaz ve saf bir ışıktan dokunsun? Bunu böyle yapabilmek için dünyada ne güzel şeyler vardı! Ve böyle hastalarının maddi, manevi ıstıraplarının siyah dünyalarında gezerken gözlerini yumar, dünyanın bütün güzel şeylerini, tabiatın yüceliğini, göklerin ve toprakların bağrından bol çağlayanlarla boşanıp fışkıran bütün güzellikleri, sonra insanların bir parça mutlu olabilmek için icat ettikleri o sonsuz huzur ve refah sebeplerini, tat ve zevk alma vesilelerini, yiyip içme, neşe ve sevinç, süs ve görkem saatlerini düşünür, bahtiyar yaşamak için böyle zengin bir sermayeye sahip olan insanlığın nasıl olup da o geçici mutluluk saatlerine çabuk geçiveren birer rüya olabilmekten başka bir kıymet veremediğine, nasıl olup da o rüyaların altında her zaman ağlayıp inleyen, kıvranıp dövünen, nihayet acılarının ve dertlerinin üstünde toparlanıp bütün hayattan alınabilmiş lezzet payını bir hüsrana hıçkırığı arasından varlığın yüzüne tüküren bir gerçekten başka bir şey koymaya gücünün yetmediğine şaşardı.

Bu o kadar zor bir şey miydi?

Asırlardan beri acı tecrübelerinin mengenesinde sıkışıp kalan insanlık boş yere feryattan başka bir şeye güç bulamamış, bir sinir hamlesiyle bu kemiklerini kırıp ezen cehennem aletinin kollarını kırarak onun yerine içinde kendine göre bir küçük cennet ömrü geçirilecek bir yuva yapamamıştı. Ve işte böyle insanlık hep sefil ve acı içinde yaşamıştı. Böyle aldanan rüyaların altından çıkan zalim hakikatlere kurban olarak hep mağlup ve perişan, bütün dünyayı bir ucundan girilip öbür ucundan çıkılacak bir hastane halinde bırakacaktı.

Hemen her vakit bu düşüncelere kapılınca nihayet kendi kendisiyle alay eden bir gülümsemesiyle ümitsizli-

ğinden kurtulur, sanki bezginlik uçurumlarına daha fazla yuvarlanmamak için bir kahkahanın şen şakraklığına yapışarak fırlar, sıçrar, ayaklarının altına daha sağlam bir dayanak noktası koyacak bir zeminde tekrar ayağa kalkardı.

Bekir Servet'e bu duygularından bahsederken fakat kendi kendisini tamamıyla teslim etmekten sakınan bir dikkatle bu konuda söz söylerken, arkadaşının, "Bakalım, daha arkasından neler icat edecek!" düşüncesiyle sabırla dinleyişlerinden, sonra birden patlak veren kahkahaları, "Sahi azizim, demek sen böyle şeyleri düşünürmüşsün öyle mi? O halde niçin açıkça deliliğini ilan etmiyorsun?" türünden eğlenişleri olurdu ve meşhur bir mısrayı hatırlatarak, "Dünyada ustalık, âlemin derdinden mümkün mertebe zevklerin en yüksek miktarını almaktadır¹; sen de böyle yap da bak, o vakit dünyaya siyah gözlüklerle bakmakta devam eder misin?" derdi.

Bu bir karakter meselesi olacaktı. İşte bir aydan beri o da hayatında kendisine bir zevk vesilesi bulmuştu; onu kendisine yaşamak ve yaşamaktan keyif almak için bir sebep saymak pek mümkünken, yalnız mümkün değil hatta akla yatkın tek bir yolun bu olması lazım gelirken, o hep kendi kendisini yiyip didiklemeyle, herkes için pek masum, pek tabii bir şeyi bir suç noktasına çıkararak ruhunu zehirlemekle meşguldü.

Nasıl oluyordu ki böyle en sade şeyleri her zaman feci taraflarından almaya meyilli oluyordu? Bir küçük siyah nokta bulup da hayalinde göğünü korkunç bir gece karanlıklarına boğmak için uğraşır dururdu.

Bu huyuna ait bir kötümserlik, bir karamsarlıktı. Adeta bir hastalıklı hal ki buna karşı tedavi araçlarıyla donanımlı olmalıydı.

1. Enderunlu Vasıf'ın "Mihneti kendine zevk etmedir âlemde hüner" mısrası. (Y.N.)

Bugün koğuşları bitirip de artık hastaneden çıkmak üzere yıkanırken kendi kendisine düşüncelerinin arasından bu felsefi neticeye doğru yürüyor ve yavaşça bir te-
bessümün hırslı gölgesi dudaklarında belirmeye başlı-
yordu. Kendisine peşkiri¹ uzatırken hizmetçinin, “Efen-
dim, sizi çocuğuyla bir kadın bekliyor,” dediğine dikkat
etmedi. Sonra sordu:

“Ne diyorsun?”

O tekrar etti:

“Sizi bir kadın görmek istiyor, ‘Siz haber verin, be-
yefendi bilir!’ diyor. Yanında bir de oğlan çocuğu var.”

O zaman Suzidil’i hatırladı.

Suzidil artık karar vermişti. Mehmet Ali’den ayrılac-
aktı. Mahkeme mahkeme dolaşacak, her halde heriften
boşanacaktı. İstanbul’da bir ahabap evine sığınmıştı. Ora-
da önüne düşecek, işine bakacak olanlar vardı, yalnız ço-
cuk meselesi...

Onu ayrıntılarını pek önemsemeyerek dinledi, se-
nelerden beri uğraşıp da yine kendisini kocasından kur-
taramayan Mürüvvet Hanım’ın üzüntülerini hatırladı.
İçinden, “Suzidil de boyunun ölçüsünü alsın! Neyse,
şimdilik çocuğu kurtaralım,” diyordu.

Olan biten şeyi pek anlamayarak bön bön yüzüne
bakan Ferit’e gülüyordu, kalbinden geçen düşüncelerini
o işitmişçesine sordu, “Değil mi Ferit?” dedi.

Sonra ona hitap ederken Leyla’sını düşündü. Bu
gece sabaha karşı çocuğun ateşi bir dereceye kadar düş-
müştü, her şekilde bir büyük hastalığın tehlikesinden
uzak kalacaklarını düşünüyordu. Lakin bu kadar kısa bir
zamanda Leyla sabahleyin ne kadar süzük ve sarı bir
çehreyle gözlerini açmıştı! Onun tombul ve dolgun ya-

naklarından bir gece içinde sağlık erimiş akmiş gibi ydi. Her zaman böyle olurdu. Aylarca devam eden zenlerden, dikkatlerden sonra birdenbire bir humma rzgr çocukta sağlık, zindelik, kuvvet namına ne biriktirilebilmişse hepsini birden alır götürür, Leyla'yı birden haftalarca merdivenlerde dinlenen, oturmak için bahaneler icat eden, Selma koşup oynadıkça dargınlıklar çıkaran, kardeşinin kuvvet ve afiyet taşkınlıklarını ince alaylarla karşılayan hasta bir ocuk yapardı. Onun için bir zaman babası ona kurtulmuş gözüyle bakamaz, bacaklarını ve kollarını övünerek okşarken içinde kıskanç bir talihten korkan bir hissin, "Aman işitilmesin," diyen sesini duymaktan geri kalmazdı.

şu dakikada artık çelimsiz ve biçimsiz endamıyla iki tarafa yalpa vurarak yürümeye alışan Ferit'e gülümseyerek bakarken içinde, "İster misiniz bu Ferit, yokluğun her türlü mahrumiyetlerinden başka her vesileyle dayak yiyen bu kavruk vücut yarın serpilmiş bir genç olsun da Leyla bilimin bütün zenlerini boşa çıkararak hep böyle ikide birde nereden geldiğine akıl ermeyen sebeplerle korku içinde yaşasın?" dedi.

Daha fena bir ihtimali düşünmekten kendini men ediyordu. Ferit'e ait işi hallettikten sonra Suzidil'e bir nasihat vermek istedi:

"Sana şimdiden haber vereyim, pek uzun ve zor bir işe başlıyorsun. Bir kere dene fakat daha iyisi kocanla barışmaktır. Bunun için birçok sebepler var fakat en fazla Ferit bir sebeptir. Mademki arada bir ocuk var, talihi-ne küser, her güçlüğe sabredersin."

Suzidil'in, "Nasihat vermek kolaydır!" demek isteyen bir dinleyişi vardı, mer Behiç ona bu sözleri söylerken de başka türlü düşünmüyordu fakat nasihatler, tıpkı yeterli deva olmayacağından emin olunan ilaçlara benzerdi. Onları âdet yerine gelsin diye, bir kurala uy-

muş olmak için verirlerdi. Mesleğinin çeşitli tesadüflerinde onlardan, nasihatlerden ve ilaçlardan ne kadar bol bol, avuç avuç etrafa serpmişti! Ve bu tohumlardan yerişirip bir avunma çiçeğiyle açılanlara ne kadar nadir tesadüf etmişti.

Hatta kendine de bu nasihatlerin şifa vaadinden zerk etmemiş miydi? Dün gecedен beri her dakika zihninin içine inatçı bir tekdüzelikle düşen uyarıcının sesi böyle bir nasihati tekrar etmiyor muydu?

Oraya gitmeyecekti. Gitmemek lazımdı. Silkinip bu azaptan başka bir sonuç vermeyen rüyanın yalancı sarhoşluklarında tekrar kendisini, mutluluğunu, vazifesini, bütün benliğini boğınayacaktı.

Hastanede işlerini bitirip artık çıkmak üzereyken tamamıyla kararının kuvvetiyle hazır! Tedavihanesine uğrayacak, oradan mümkün mertebe aceleyle çıkarak evine, hasta çocuğuna gidecekti.

Bugün hastanenin ziyaretçilere mahsus olan günlerinden biriydi. Koridorlarda, avluda, bahçede takım takım, tek tek yahut kümelerle bekleyenlerin arasından geçmek lazımdı. Her defasında onu durduranlar, hastalarına dair bilgi isteyenler, ümitsizliklerine bir unutuş ânı bahşedecek kelimeyi onun ağzından dilenenler, evvelce bir kısmı anlatılmış hikâyelerinin arta kalanını söylemeye ihtiyaç duyanlar, hastayı oraya götüren sebeplere dair bilgi verilmeyecek olursa beklenen şifanın ortaya çıkması imkânı düşecek korkusuyla en mahrem yatak sırlarını gelip tabibin kulağına fısıldayanlar vardı. O bunları sadece bir insanlık zarafeti gereği değil merak ederek, farklı yerlerde okunmaya başlanmış tefrikaları günü gününe takip etmek isteyenlere mahsus bir araştırışla dinlerdi; hatta sokulmaktan ürkenleri bir işaretiyle çağırır, çoğu zaman isimleriyle hitap ederek, "Sonra ne oldu?" diye sorardı.

Bu şekilde ne garip, ne feci ve iğrenç şeyler dinlemişti! Karısının mücevherlerini satıp fahişelere yediren damatlar, çocuklarını aç bırakıp Galata meyhanelerinde sürten babalar, dışarıda yüz kişinin uşaklığına katlandıktan sonra evinde bir kap yemeğinin etrafına zalim bir zorbalığın zehirlerini döken kocalar... Bu fihris bitmez tükenmez çeşitliliğiyle onun gözlerinin önünden geçirdi. İnsan fıtratının ne kadar kötü, çirkin, alçak, pis, miskin hastalıkları varsa burada ona facialarını hikâye ederlerdi. Böyle, hastane onun için insan hayatına dürbünlerini dikmiş bir gözlemevi hükmü kazanırdı ve burada dürbünlerin bütün camları dünyayı karanlıklara gömen bir siyahlıkla boyalıydı. Dinler, dinler, nihayet bir dakika olurdu ki artık daha fazlasını almaya tahammül edemeyen bir doygunluk hissederek kaçıp çıkmak için acele ederdi. Bir hikâyenin arasında cebinden saatini çıkarır, bakar, anlatana devam cesaretini bırakmayan bir telaşla, "Ooo!" der ve kaçarcasına, artık tekrar yolunu kesenlere, "Sonra... sonra..." vaadini savurarak fırlar giderdi.

Evine!

Maneviyatının sığınağı orasıydı. Bugün yine orasını düşündü. Bu bir aylık hayatı onun doğru yolunda nasılsa tesadüf edilerek etrafında bir eğri çizilen bir arızaydı, bugün onu atlatmıştı. Evet, artık yine doğru yola giriyordu, yine evinin o eski adamı olacaktı.

O Mısır'a gidiyormuş, o evleniyormuş, o bunların hepsini kendisinden saklıyormuş, öyle mi? Ooh! Ne iyi. Kurtuluş! Kurtuluş!

Şimdi bir hafifleme duyuyor, göğsünün alabildiği bütün genişliğiyle uzun bir rahatlama nefesi alıyordu. Açıktan, "Ooh!" diyordu.

Tedavihanesinden çıktıktan sonra Cağaloğlu'ndan yürüdü. Bu güzel havada yürümekten özel bir keyif alıyordu. Babıâli Caddesi'nden indi, Köprü'ye kadar biraz sık adımlarla devam etti, sonra Köprü'de sağ tarafı takip ederken o sırada Boğaziçi'nden gelip boşanmış bir vapurun kalabalığıyla karşılaştı ve mecburen yavaş yavaş yürümeye başladı.

Bir aralık karşıdan iki kadınla bir gencin geçmesine izin vermek için biraz kenara çekilmeye lüzum görürken fark etti: Bunlar Talat Bey ile annesi Gülizar Hanım ve Nebile'ydi. Birden gözleri dumanlandı. Nebile'yi görmekle onda birden bir bulut patlamış ve benliğini sisler boğarak kulaklarını tıkamış gibiydi. Açık saçık tavrıyla şık çarşafının gövdesini yarım açık bırakan kısa üstünün bir kanadını kaldırarak Nebile, yeşille sarı karışık gözlerinin gülümseyen bakışıyla temenna etti; hatta Talat Bey'le Gülizar Hanım'ın da ona uyarak temenna ettiklerini gördü; onları karşılık vererek selamladı ve onlar bir tarafta, o diğer tarafa geçtiler.

Henüz bir adım atmamıştı ki alaycı bir ses, ta yanında, köprü'nün kenarında, ona, "Allah versin," dedi, "tebrik ederim..."

Başını çevirdi. Mansur Bey kendisine sırtarak bakıyordu.

"Tebrik ederim," diye tekrar başladı, "öyle ya, bizlere bakacak değiller ya, gençler dururken."

O her vakit damadına bu konuda şaka yapmaktan hoşlanırdı, şakalarının arasından biraz kıskançlık da seziyordu. Ömer Behiç'in uslu oturduğuna inanmazdı. Ve her vesileyle bundan bahsederken onu itiraf etmeye hazırlayıp hevesini artırmak için, "Ben, bilirsiniz ya," diye ilave

ederdi, “dünyada her yoldan geçmeli, sade izini belli etmemeli derim. Kızını aşırı kıskanan babalardan değilim. Vedide haber almasın, rahatına kaçmasın da varsın da madım da biraz gönül eğlendsin. Hep erkek değil miyiz? Ne demek olduğunu biliriz.”

Bu son görüşünü ilave ederken türlü varsayımlara geniş ufuklar açan bir manayla sırta sırta bakardı.

Bugün yine bu zeminde ufak bir şakadan sonra, “Bunlar kimlerdi, rica ederim?” diye sordu.

Ömer Behiç yalnız Gülizar ismini söyledi.

Mansur Bey’in felçli tarafı daha çarpıldı, o kadar hayret etti. İlk önce açık ağzından bir kelime çıkamadı, sonra, “Etme Allah aşkına!” dedi. “Gülizar Hanım! O hiç olmazsa altmış beşinde vardır. Hep böyle mi süsleniyor, hep bu kılıkta mı giyiniyor?”

Bütün hayatına dair sevdâ ve eğlence söylentileri İstanbul’un ağzında daima tekrarlanan bir ezgi olan Gülizar Hanım’ın yaş ilerledikçe gençliğe daha asılan bir düşkünlüğü vardı ki yavaş yavaş gözlerinin sürmesini, yüzünün düzgününü, dudaklarının boyasını, saçlarının mısır püskülüne kaçan sarısını abarta abarta onu en gülünç simalardan biri haline getirmişti. Ona nüktecinin biri “kocakarı yosma” lakabını vermişti ve ne zaman Gülizar Hanım’dan bahsolunsa bu lakap hatıra gelir ve dudakları alaycı bir gülümseme dolaşır.

Bir aralık! Ve her şeyden elini eteğini çekerek bir gün pek keskin bir alaya maruz kalmış olmasından gücenikliğini sokağa çıkmamak şeklinde göstermek istemişti. Evinde, saçlarını boyamaktan, allıktan, düzgünden, sürmeden vazgeçmiş, sade bir entariyle, hatta başında bir yemeniyle seccadeden kalkmıyor, hatim sürüyor¹, artık

1. Kuran’ı hatim maksadıyla okuyan birinin okuyuşunu takip etmek. (Y.N.)

belirsiz bir seferberliğin başlangıcına hazırlanıyor diye duyulmuştu. Görenlerin anlattığına göre bu bir efsane değil bir kesin bir gerçekmiş. Sonra birdenbire, Talat Bey'in evliliğinin ardından, hatta düğün gününden başlayarak hayretle görüldü ki Gülizar Hanım her zamankinden de boyalıdır, her zamankinden de süslüdür. Müzzan'ın huyu ve karakteri bu kocakarı yosma hayatıyla ortaklaşmaya uygun gelmeyip de onun yerine Gülizar Hanım'a daha uysalca eşlik edecek, onunla eş olabilecek bir gelin koymak lazım gelince doğal olarak hatırına eski ahababı Sahire Hanım'ın kızı gelmişti.

İşte demin bu altmış beşinde kadınla o henüz yirmisinde genç; ikisinde de aynı renkten şık çarşaf, ince iskarpinler, ipek çoraplar, aynı cilveli salınış, aynı zarif endam; iki kız kardeş kadar benzer tavırlarla kırıtip geçmişlerdi.

Ömer Behiç, Mansur Bey'e sataşarak onun şakalarını susturmak istedi:

"Demek Gülizar Hanım'dan pek hoşlandınız?"

Mansur Bey hemen:

"Ötekinden niçin bahsetmiyorsun? Bu yeni gelin olacak. Senin onlarla tanışıklığın olduğunu bilmiyordum."

Ömer Behiç kıpkırmızı oldu. Mansur Bey ısrar etmeyerek, "Pekâlâ! Pekâlâ!" dedi, daha sonra damadını yine kendi savunarak ilave etti: "Öyle ya, tabip değil misiniz? Herkesi tanırırsınız..." Ve birden, bir düşünce çağrışımlarıyla sıçrayarak: "Senin Sadettin'den haberin var mı? Erenköyü'nde zaferlerinin haddi hesabı yok. Münije'den sonra, hani ya şu pembe köşkün hanımı, şimdi Piraye! Tayyar Efendi'nin küçük odalığı, daha doğrusu eşi! Sadettin vakasını sezer sezmez ihtiyar herif nikâhın himayesine sığınmaya mecbur oldu. Oğlanı kapışan kapışana... Bugünlerde de Kamer Hanım'ın takibinden zor kurtuluyor. Bildin değil mi? Şu ayda bir kere âşık değiş-

tirip bir türlü kocasını aldatıldığına ikna edemeyen kadın! Doğrusunu söylemek lazımsa oğlanı hem kıskanıyor hem onunla gurur duyuyorum.”

Mansur Bey bunu söylerken gerçeği pek doğru bir şekilde anlatıyordu. Onda oğlunu hem kıskanan hem bu gençlik zaferlerinden kendisine bir lezzet payı ayıran bir his vardı. Yine bir düşünce çağrışımıyla sözünü sıçrattı. Erenköy’ünde yalnız kaldıklarından, onun hizmetiyle pek meşgul olunamadığından, ufak tefek birçok sebeplerle acı dolu bir ömür geçirdiğinden aceleyle bahsederek birden sordu:

“Vedide’den İsmet’i istemiştim. Ne vakit göndereceksiniz?”

Onun hiç sıkılmadan İsmet’ten doğal bir edayla bahsedışı vardı ki Ömer Behiç’i güldürdü. “Bilirsiniz ya, ben ev işlevine hiç karışmam,” dedi ve Mansur Bey’in, “Rica ederim söyle de unutmasın, göndersin,” tembihini cevapsız bırakarak ayrıldı.

Ayrıldıktan sonra dikkat etti ki evin haline dair Mansur Bey bir küçük soru bile sormamış, ona hatta Leyla’nın hastalığından bahse fırsat bırakmamıştı; o kadar aklı sevda maceralarıyla meşguldü.

Hep onu düşünerek yürüdü. Ve ayaklarının tabii bir sürüklemesiyle Tünel’e girmiş bulundu. Ta Beyoğlu’na çıkınca fark etti ki istemeksizin bu yolu tutmuştu. Cebinden saatini çıkararak baktı, daha pek erkendi. Neyyir’le buluşma saatine epeyce bir zaman vardı. Şu halde, o şimdi malum evde değildi.

Birden hatırına oraya gitmek, Neyyir gelmeden evvel kadını söyletmek fikri geldi. Bu kendince aldığı karara o derece az aykırı bir şeydi ki karşı koyma gereği bile duymadı; doğru, etrafına bakmadan her zaman onu eşya dükkânları camlıklarında duraksatan gecikmelere izin vermeden, acele ederek yürüdü.

Nihayet sokağa saptı. Her zaman buraya girerken bir küçük tedbire lüzum görür, iki tarafına bakarak o civarda bir tanıdık çehrenin bulunmamasına dikkat ederdi. Bugün bu tedbire bile ihtiyaç duymadı. Yalnız merdivenlerden çıkarken kendi kendisine sordu: Doğruca yukarıya, bir anahtarı yanında olan yatak odasına mı çıkacaktı yoksa orta katta iş odalarına uğrayarak kadını bir görüşmeye mi davet edecekti?

Beyoğlu yan sokaklarının güneş görmeyen, duvarlarından nem sızan karanlık merdivenlerinde zeytinyağı ve yanık soğan kokularıyla dolu ağır bir hava solunan bu evine her geldiğinde Ömer Behiç bir tiksiniş hissinden kendisini alamazdı. O, Neyyir'le sevişmesine zarif, güneşli, çiçekler, yeşillikler içinde gömülmüş bir yuva düşünürdü. İlk buluşmalarda bundan her vesileyle bahseder, Neyyir'in de yardımını dileyerek çare arardı; sonra emniyet ve rahatlığı başka yerde bulamayacağına ikna olan Neyyir'in karşı koymasına, başka bir yer araştırmanın kendisi için de ortaya koyduğu tehlike fikrine tesadüf ede ede iğrenme hissi silinmiş, burada ilk günlerinde bir terzi yatak odasında sevişmenin göze çarpan çirkinlikleri artık onu rahatsız etmemeye başlamıştı.

Bugün yine karanlık merdivenden çıkarken o ağır kokuyu duydu ve kendi kendisine nasıl olup da bu pislik içine getirip hayatının bütün temizliğini atacak kadar zayıflık gösterdiğine şaştı. Evet, artık işte bugünden başlayarak bir daha buraya ayak atamayacaktı. Yalnız kadını görüp onunla on dakika konuştuktan sonra... Fakat kadına nasıl haber verecekti? Tam iş odalarının önündeydi, bir tesadüf, güçlüğü halletti. O, camekânın önünde tereddütteyken, iki müşterisini geçiren terzinin kapıyı açtığını gördü bir kenara çekilerek bekledi, kadın yalnız kalınca ona gülerek, "Bugün yine misafiriniz gelecek de-

ğil mi?" dedi, sonra eski bir aşüfte cilvesiyle, "Bu ne kadar muhabbet! Doğrusu kıskanıyorum," dedi.

Ömer Behiç gayet ciddi, onun şakasını işitmemiş gibi, "Sizi beş-on dakika görmek için geldim," dedi.

Yukarıda yalnız kaldıkları zaman Ömer Behiç söze başlayamadı. Bu kadına ne diyecekti? Onu nasıl sorguya çekecekti? Kendisini burada, karısından şüphelerini hizmetkârların, dükkâncıların, işçilerin ağızlarını yoklayarak halletmek isteyen kıskanç kocaların aşağılık vaziyetinde gördü. Önceden hazırladığı hiçbir şeyi yoktu. Birdenbire ta maksadın ruhuna girdi, "Neyyir ne zaman Mısır'a gidiyor? Bunu sizden sormaya geldim!" dedi.

Kadın ciddi, hatta belki henüz kapatılmamış hesapları düşünerek endişeli bir sesle hayretini gösterdi, "Nasıl? Mısır'a mı gidiyormuş! Onu bilmiyorum amma Mısır'dan misafirleri geliyormuş, onu haber verdi," dedi.

Bu sözle birden hakikatin esası ortaya çıkıyor fakat şekli değişiyordu. Ömer Behiç'in gözünde birden meseleye bir berraklığın nuru döküldü; sanki bir el karanlık odanın perdesini çekivermiş, oraya güneşin her şeyi aydınlatan ışığını boşaltmıştı. Demek Mısır'dan nişanlı gelecekti? Ve belki orada, onların evinde, Neyyir'in özel hayatına karışarak onlarla beraber yaşayacaktı. Oturmak ihtiyacı duydu. Kadının yanına, sedirin üstüne çöktü ve artık diline dikkat etmeye lüzum görmeyerek, yalvarırcasına bir sesle Neyyir hakkında ne biliyorsa onları, hiçbir noktasını saklamayarak kendisine söylemesini istedi.

Kadın gülüyor, "Oo," diyordu, "kıskançlık başlamış. Bu iyi değil, işte pek âlâ, burada buluşuyorsunuz, sevişiyorsunuz. Dün nasıldı, yarın ne olacak, bunu düşünmeye ne gerek var? Bugünün zevkiyle doymak, o kadar! Siz ev bark sahibisiniz, o da yarın öbür gün evlenecek, çoluk çocuk yetiştirecek. İkinizin yolu başka başka. Bugün buluştunuz, yarın ayrılacaksınız..." Kadın basit felsefesinin,

dar lehçesinin arasından çıkarılmış bitmez tükenmez cümleleriyle, asıl Ömer Behiç'in bilmek istediğine cevap vermeyerek, elleri bir dizinde kilitlenmiş, ara sıra gülen gözleri onun yüzünde, devam ediyordu. Sonra birden ayağa kalktı, "Aşağıda beni bekliyorlar," dedi, "ben burada kendimi unuttum..." Hâlâ oturan Ömer Behiç'in karşısında bir saniye durdu ve bütün sevda hayatının tecrübesinin özünü ona vermeden çıkmak istemedi. "Ben size doğru söyleyeyim mi," dedi, "eğlenmek başkadır sevmek başkadır. Bunlarla eğlenilir, o kadar... Amma Neyyir olmamışsa başkası bulunur. Size eğlence lazım olsun, yoksa size vakit geçirecek kadın yüzlerce..."

Kadın bunu söylerken yüzünün birden kendine çekme gücünü gösterecek bir işaretle küçük ve kısa bir kahkaha içinde fırladı çıktı.

Eğlenmek başka sevmek başka demişti ve bütün hakikatin özü bu noktadaydı. Neyyir'le bu kadar meşgul olmak, bütün hayatını unutacak derecede ona düşüncelelerini ayırmak için demek o eğlenmek kelimesiyle özetlenmek istenen usulü aşmıştı, demek Neyyir'i seviyordu...

Bunu itiraf etmek lazımdı. Artık onda ne türden olursa olsun öyle bir kuvvet vardı ki bağ yerleri koparılmaya kalkışılırsa kanayacak, sızlayacak bağlantılarla onun varlığını Neyyir'e bağlamış, ilk önce bir bunalımın rüzgârıyla onun kollarına atıldıktan sonra yavaş yavaş onun öpücüklerinden alınan lezzetlerin hatıraları vücudunun her zerresine ayrı ayrı sahip olma hükmünü koymuştu.

Ve bundan ancak büyük bir gayretle, hayatını altüst edecek bir hamleyle silkinip kalkmak, kurtulup kaçmak lazımdı. Onu ne düşünecek ne arayacak ne soracaktı. Evet, fırlayıp bu girdabın döngüsünden çıkmalıydı.

Bunu düşünürken orada oturuyor, bu muhakemeyi kuran benliğinin içinde onunla alay ederek karanlıkta sinen bir ikinci benliğinin gizlice verilmiş bir işaretiyle ge-

cikiyor; belki beş dakika sonra Neyyir'in etek hışıltılarını işitmek ümidi onu orada merdivenleri dinleyerek durduruyordu.

Bir aralık kendi kendisinin bu tevil edilemez gecikmesine hak vermek istedi:

"Son bir defa görüp ona ilişkiyi bitirmek gerektiğini söylemekte ne zarar var?"

Bu bahanenin zayıflığını kendisi de fark ediyor ve onu daha fazla açığa vurmaktan kaçınarak deşmekten çekiniyordu. Böyle, uzun bir zaman hareket etmeyerek, bulanık gözleri karşısında, duvarda, kulakları merdivenlerde durdu.

Nihayet daha hiçbir gürültü işitmeden, bir çarpıntıyla hissetti ki Neyyir geliyor. Neyyir her zamankinden daha şen, kapının açılan kısmında ince vücuduyla, çocuk başıyla geçirilecek lezzet saatinin peşin sefasıyla görününce ayağa kalktı. O bir kelime söylemeden geldi, dudaklarını uzattı. Ömer Behiç dargın durmak istemiyordu. Onu her zaman nasıl öperse öyle öptü ve bir defa bu temas olunca iradesine hükmeden tutkuyla tekrar dudaklarını aldı ve kaybedilmiş zannedilirken tekrar bulunan bir mutluluğu salıvermek istemeyerek uzun uzun tekrar öptü.

Bu dakikada hissetti ki onu her zamankinden çok seviyor ve her zamankinden çok istiyor. Neyyir'de öyle bir oyun yerine giden çocuk sevinci vardı, küçük vücudunun sokulganlığında ve kendisini yaşından daha küçük zannettiren simasının açıklığında öyle bir kendisini vermekten kaynaklanan haz hissediliyordu ki onu bu haliyle kollarının arasında görürken Ömer Behiç'in, uzun bir gece duygularını zehirleyen kin siliniyordu. Bu çocuk sevdasının, ona eşlik eden ayrıntının içinde hiçbir şeyi incelemeye ihtiyaç duymayan, yalnız ortada duran bir zevkin, ne sınırının kapsamını ne de sonuçlarını ve

etkilerini yeterince düşünerek ancak kendisine bahşettiği keyif fırsatlarını hesap eden anlayışını yitirmiş bir maneviyatı vardı ki Ömer Behiç şimdi ona bir kıskançlık trajedisi oynamaya kalkışmayı utanılacak bir ahmaklık gibi görüyordu. Bu vücudu, böyle, şu haliyle almak daha doğru değil miydi? Aralarında ne sadakati gerektiren ne vefayı davet eden bir antlaşma vardı. Onlar sadece bir dakika içinde tutuşmuş bir ateşle birbirinin kollarına düşmüşler, beraber yaşanılıp içinde kavrulacak yangın saatlerini geçirmek için buluşmuşlardı, o kadar... İkisinin de yazgısı başka başka yollardaydı. Ayrılmak dakikası gelince sadece, birbirinin ellerini sıkarak, o zamana kadar birlikte geçen lezzet ve mutluluk saatlerinin şükran borcunu ödeyen bir gülücükle ayrılacaklardı.

Terzi kadının ne kadar hakkı vardı! Bir an içinde Ömer Behiç bu muhakemeyi zihninin içinde fişkırmış gördü ve gülümseyen gözlerle Neyyir'e bakıyordu.

O, onun ellerinde duran ellerini çekerek sordu:
"Neden bana öyle bakıyorsunuz?"

Sonra cevap beklemeden ve birer birer üstünden çarşafını, elbisesini fırlata fırlata atarak devam etti:

"Bugün erken geldiğime ne iyi etmişim! Provaları yapılacak çarşafım, elbisem olmasaydı ben yine o saatte gelecektim. Sizin böyle erken geldiğinizi nasıl düşünebilirdim? Demek beni özlediniz de böyle geldiniz. Bakınız, bu pek memnun olunacak bir alamet. Sizin burada olduğunuzu aşağıda öğrendim, o zaman provaları sonraya bırakmak daha iyi olacak, dedim. Hatta burada yaptırırız. Siz de bulunsanız ne olur sanki? Biliyor musunuz, bize misafir geliyor! Mısır'dan! Daha doğrusu, misafir de değil, bir talip."

Neyyir bunu o kadar doğal bir eda ve sesle söylüyor, hatta bunu söylerken sesine öyle bir söylenen şeylerle eğlenen çocuk neşesi koyuyordu ki Ömer Behiç birden

onu affetti. Demek kendisinden saklamıyordu... İşte bu dakikada Neyyir, Neyyir'in kendisi, ona Mısır'dan gelecek talipten, onun için yaptırılan elbiseden bahsediyor, hatta yapılacak provalarda bulunmasını rica ediyordu. Birden derin bir nefes aldı ancak bir saniye sonra, henüz lezzetini tanımaya vakit bulmadan kalbinden bir şüphe geçti. Kendi kendisine, "Ahmak!" dedi. "Demin aşağıda ona haber verdiler. Kadın hepsini söyledi, bana komedi oynuyor."

Kinle dolu bir sesle, boğuk boğuk çıkan kelimelerle, "Bana şimdiye kadar ne Mısır'dan ne talipten, hiç, hiçbir şeyden bahsetmemiştin!" dedi.

Gözlerinde öyle derin bir gücenikliğin bulanıklıkları vardı ki şimdi sedirin kenarına oturarak potinlerinin düğmelerini çözen Neyyir hayretle durdu, hiç beklenmeyen bir sitem işitmekten dargın gözlerini ona kaldırdı, "Sahi," dedi, "ben size hiç söylememiştim."

Sonra gözlerini indirdi ve yine düğmelerini çözmekte devam ederek, "Anlamalı, ne kadar önemsemişim," diye ilave etti. "Bu Sakıp Süleyman Bey'in bir fikri... Bu baba dostu kendisini bize karşı bir çeşit baba vazifesiyle bağlı zannediyor. Bunak herif! Olacak bir iş değil ya. Ne vakittir tutturdu, hele Nebile evlendikten sonra artık duramaz oldu. Nihayet annemin de olurunun alınca..."

Ömer Behiç hep o kinli haliyle dinliyordu:

"Annenin ve senin..."

Neyyir artık düğmelerini çözmüş bitirmişti. Ayaklarından potinlerini silkerek fırlattı, yalnız ipek çoraplarıyla kalınca ayaklarını sedirin üstüne çekti ve elleriyle dizlerini kilitleyerek arkasında yalnız bir gömlek, tekrar Ömer Behiç'in yüzüne baktı. "Ooh, ben," dedi, "ben böyle şeyleri hiçbir zaman önemsemedim, ben şimdi yalnız bir şeyi önemsiyorum..."

Ömer Behiç sordu:

“Neyi?”

Neyyir eliyle sedirin üstüne vurdu, “Buraya gel de söyleyeyim,” demek istedi. O zaman Neyyir’in kolları dizlerinden çözüldü, onun boynuna dolandı, yanağını onun yanağına kadar götürdü ve sürüne sürüne, burnunun sıcak nefesiyle bütün taşkın sevdâ ihtiyacının ateşini yüzüne gözüne sürerek, “Pek âlâ biliyorsun ki küçük Neyyir yalnız bir şeyi, yalnız bir kimseyi önemser,” dedi.

Şimdi o, bir kelime söyleyemiyor, boğuluyordu. O zaman Neyyir’in acul parmakları onun boyunbağını çözdü, yakalığını attı. O bir çocuk itaatıyla duruyordu, onu soymakta, elbisesinden kurtarmakta devam ederken, “Bütün Mısır, bütün Türk hanımlarını almak isteyen zenginleriyle gelebilirler. Sahire Hanım’ın Pangaltı’da küçük evine misafir olabilirler, bundan Neyyir’e ne!” diyordu ve sonra ellerinin altında bir iradesiz vücut boyun eğişiyle duran Ömer Behiç’i soymakta devam ederek onu evirip çevirirken yanaklarına küçük şamarlarla vurarak ilave ediyordu: “Küçük Neyyir’in koca bir bebeği var. Amma koca bebek dargın... Aman, ne fena somurtuyor! Ne olmuş? Ne olmuş? Sakıp Süleyman Bey dedikleri bunak, küçücük Neyyir’e Mısır’dan zengin koca mı sipariş etmiş... Sonra, sonra ne olmuş?”

Kesik kesik kakhahalarla gülüyor, burnunun ucunu onun burnuna sürerek, kucağına tırmanan sokulganlıklarla, “Sonra ne olmuş? Sonra ne olmuş...” diye tekrar ediyordu.

O da kesik kesik gülüyordu ve dargınlığına sadık kalmaya çalışarak, “Demek sahi,” diyordu, “demek gideceksin?”

Neyyir: “Gitmekten kim bahsediyor? Sen beraber gelmeyecek olduktan sonra Neyyir şuradan şuraya kırmıldanır mı sanıyorsun?”

O zaman birden, bütün yüzünü gözünü ta ruhuna

kadar sararak yürüyen gençliğin ve aşkın bu ateşli nefesi onu sarhoş etti; beyninin içinde bir dünya devrildi, kemiklerini kırarcasına hırslı, kinli, öfkeli bir kuvvetle onun küçük vücudunu sardı, sıktı.

Neyyir, o da sarhoş, onun ruhunda da bir cihanın enkazı yuvarlanarak, böyle hırpalanıp horlanmaktan bahtiyar, boğuk boğuk, "Daha, daha," diyordu, "daha sıkı, kırılayım, döküleyim, tek senin kucağında öleyim..."

O vakit tekrar artık bir söz söyleyemeyerek, yalnız Ömer Behiç şimdi hem kendisinden iğrenen hem ona düşmanlık ilan eden bir sarhoşluk içinde, sevmekle öldürmek ihtiyacından oluşan bir delilik arasında soluyarak, o da böyle vahşi bir mutluluk ânını yaşamaktan çıldırarak, sanki bir uçurumun taşlarına çarpa çarpa yuvarlandılar.

Bu heyecan dakikaları... bütün ruhunu, benliğini alıp mahvederken, bir duman haline çevirip havalara dağıtırken uçucu bir hayatın leziz zevklerine saran, onu eritip bitirirken derin bir boşluğun içinde ancak baygınlıkları, sarhoşlukları hissedilen bir ölümün hatlarında hayattan çıkmış olmak korkusunu veren dakikaları nasıl silmek, onları nasıl koparıp atmak mümkün olacaktı?

Neyyir'i seviyor muydu? Bilmiyordu hatta sevmek ne demektir, bu kelimeyle kastolunan mana nedir, şimdi bunu inceden inceye düşünmek bile istemiyordu. Yalnız, ne denirse densin, buna ne isim verilirse verilsin, o bir şeyi biliyordu: Neyyir'e muhtaçtı. Hayatında şimdi onun öyle bir yeri, öyle bir gücü vardı ki onu başka bir kuvvetle değiştirmek mümkün değildi.

Demin kadın ne diyordu: Bir işaretiyle yüzlercesinin koşacaklarından, etrafını alacaklarından, alay alay, çeşit çeşit ona vücutlarının nazikliklerini, gençliklerinin lezzetlerini getireceklerinden bahseden bu kadın düşünemiyordu ki ona lazım olan yalnız işte şimdi sarhoş gözlerinde

kendisine verilen mutluluk dakikalarının baygın dalgalarıyla gülümseyerek kıvrıcık saçlarıyla omzunda diklenen küçük baş, vücudunun yanında her zerresinde bir arzu dalgasının titremeleri hissedilen küçük vücuttu.

O da kendisini seviyordu; hayır, seviyordu değil, o da kendisine muhtaçtı. Bunu her vesileyle sevişmelerinin en az irade gerektiren anlarında bile hissetmişti ki Neyyir onun için neyse o da Neyyir için odur. Bu iki vücut ancak tutuşup alevlenen birer cisimdi, her ikisinde de uyuyan bir kıvılcım vardı ki ancak ikisi bir araya gelip de temas edince parlıyordu.

Bu kesindi. Şu halde böyle ona esir ve bağlı olmakta, mahkûm ve mağlup kalmakta devam edip gidecek, bu narin çocuk kollarının boynunda gittikçe daha sıkışan kemendinden başını kurtarmak için silkinmeye hiç, hiç gücü yetmeyecek demektir. Ya yarın o başkasının olursa?

Şimdi ona bir kını vardı. Kendisine bu derece hâkim olduğundan, kuvvetini onun üstünde bu derece pekiştirdiğinden öfke ve düşmanlık duyan bir hisle onu hırpalamak, ezmek, boğmak arzuları duyuyordu; hatta, hatta öldürmek...

Sevgililerini öldüren âşıkları düşünüyordu. İhanet gördükleri, beklenen vefayı bulamadıkları, karşılık verecek bir aşkın cevabından mahrum kaldıkları için değil fazla sevmeye, fazla sevmeye tahammül edemeyen bir ruhun ıstırabını elden fırlayan bir bıçağın darbesiyle susturmak isteyen mecnunları şimdi anlıyor, onların bilinçlerindeki bunalıma akla yatkın bir açıklama buluyordu. Kendisinde de böyle bir eğilimin uyuduğuna, ta ruhunun altında görülüp anlaşılamayan bir kıvrımında böyle bir düşkünlüğün zamanı gelince fırlayıp çıkmak üzere pusuda beklediğine dikkat ediyordu. Belki herkes az çok böyleydi. Öldürmek, hayatında başka türlü yok edilmesine imkân olmayan bu büyük ihtilale sebep olan kişiyi

yok etmek... Hatta umulmayan bir kaza, bir hastalık onu alıp götürecektir olsa, kendisine düşünüp acısını iyice anlamaya vakit bırakmadan bir dakika içinde onu varlık âleminden silip yok etse, bir gün sabahleyin gözlerini açınca onun artık var olmadığından haber alırsa, her şeyden evvel, daha bundan doğacak matem azaplarını duymak için duyguları yeterince uyanmadan evvel, bir kurtuluşun geniş nefesini alacaktı.

Bunu da düşünürken, "İnsanlar! İnsanlar! Hepsinin göğsü yırtıcı bir hayvanın vahşi kıyımlarını saklıyor!" diyordu.

O halde, mademki bu böyle, mademki onu yok olmuş görmekten beklenen bir kurtuluş ânı vardır ki ancak o gelip çatarsa kendisi yeniden kaygısız hayatına geri dönebilecektir, o halde işte bu Mısır meselesi, bu evlilik tasavvuru, onu alıp ta uzaklara, arkasına bir takip fikri takılamayacak diyarlara götürecektir olan bu beklenmemiş vaka, işte bu bir kurtuluş çaresi değil miydi?

Ondan bir onay cevabı, hem kurtulan hem umulan bu şeyin gerçekleşmesi imkânını daha fazla farz ettirecek bir kelime bekleyerek sordu:

"Demek pek mümkün olan bir evliliğin arifesinde bulunuyoruz?"

Neyyir gözlerinde hep o baygınlıkla, dudaklarında tadılan lezzetin dağılamamış haz tebessümüyle, rüyasının son kısmından henüz uyanmamak istiyormuşçasına zayıf bir sesle, "Belki mümkün," dedi, sonra bu ihtimali tek başına bırakmak istemedi, onun yanına aksi ihtimali de koydu: "Belki de mümkün değil, bilmiyorum yahut önemsemiyorum."

Ömer Behiç birden kendisine hâkim olan düşünceyi unuttu, onun bu kayıtsızlığına kızdı.

"Evet amma ben önemsemiyorum," dedi, "seni başkasının olmuş görmeye nasıl tahammül ederim?"

O hep öyle yarı uykudaymışçasına, sakinliğini kaybetmeyerek cevap verdi:

“Demin söylemedim miydi? Ben başkasının olacak değilim ki... olamam ki... Bir koca? Bu başka bir şeydir. Ya ben evlenmiş bir kadın olsaydım?”

Bu son soruyla başını onun omzundan kaldırdı, itiraz edilemeyecek bir delil bulmuşçasına şimdi onun gözlerine bakarak cevap bekliyordu. O gecikti. Neyyir tekrar sordu:

“Evet, ya ben evlenmiş bir kadın olsaydım, o zaman ne diyecektiniz?”

“Onu bilmem,” dedi, “onu hiçbir zaman düşünmedim fakat mademki bugün öyle değil, mademki evlilik, bir üçüncü şahıs yeniden meydana çıkacak bir şeydir...”

Birden Neyyir doğruldu, sedire oturdu. Ona şimdi bir hırçın çocuk hali geliyordu, Ömer Behiç’in devam etmesine izin vermedi, “Aramızda bir üçüncü şahıs yok mu?” dedi.

Ömer Behiç birden bu sorunun manasını anlamadı. O başka birisinden, mesela kendisini unutarak Sakıp Süleyman Bey’den bahsediyor zannetti. Boğularak, “Kim?” dedi.

O zaman Neyyir çoktan yüreğinin üstünde duran bir şeyi meydana atıyormuşçasına püskürdü:

“Lakin eşiniz, çocuklarınız, eviniz... Ben size bunlardan hiç bahsettim mi? Onları hiç size karşı bir silah olarak kullanmaya lüzum gördüm mü?”

Şimdiye kadar aralarında onlara dair bir küçük dokundurma bile olmamıştı. Bu anda, bu odada, Neyyir’in ağzından çıkan bu kelimelerin her biri Ömer Behiç’in yüzüne çarpan bir sille özelliği aldı. Ve birden kalktı, Neyyir’i hiç bu halde görmemişti. O şimdi tırnaklarını çıkaran, tüylerini kabartan bir kedi gibiydi; üstüne atılacak zannettiren bir hali vardı.

Ömer Behiç cevap vermedi. Dudakları titriyordu. Neyyir'in ağzında sayılan şeylerin arasından Leyla'yı gördü. Çocuk belki hâlâ ateşler içinde yanıyorken o buradaydı. Kendi kendisinden iğrendi. Evden, hatta hastaneden, tedavihanesinden nasıl bir kararla çıkmıştı? Hatta buraya kadar, bir saat öncesine kadar ne düşünüyordu? Nasıl evine gitmek niyetiyle buraya gelmişti? Sonra nasıl zayıflığının miskinliği içinde tekrar, dirençsiz, mücadelesiz, düşüvermişti?

Ah! Bu düşkünlüğüne karşı ne kadar âcizliği ve zayıflığı, ne kadar miskinliği ve alçaklığı vardı! Onda güzel, iyi, yüksek ve temiz olarak ne varsa bu düşkünlük onları elinden almış, temiz bir hayatın dikkatiyle benliğine giydirilen erdemlilik gömleğinden onu bir sihir nefesiyle, hatta direnmeye, mücadeleye imkân bırakmadan soymuş, işte böyle, murdar bir terzi kadının yanık soğan kokularıyla dolu evinde, saksıları yapma çiçeklerle bezenmiş aynasının karşısında giyinmeye çalışan gülünç vaziyete koymuştu. Gülünç ve iğrenç... Demek Ömer Behiç buydu? Şimdi bu, kim bilir nasıl çiftlere buluşma yeri olmaya alışkın murdar yatak odasının loşluğunda daha donuk görünen, sırları nemden bozulmuş aynada yakasının itaatte geciken düğmesini iliklemekle meşgul adam, sedirin üstünde, biraz sonra tasarlanan evliliği için prova edilecek elbisesini bekleyen yarı çıplak çocuğun âşığıydı? Şişli'de, henüz boyaları tamamıyla kurumamış beyaz taştan yeni evin sahibi, sarı pirinç levhada, daha yeni çıkılan bu büyük caddede bir acemi çekingenliğiyle henüz kendisini cesurca gösteremeyen ismin sahibi, dahiliye mütehassısı... Fakat asıl hasta, asıl benliğinin en sırlarla dolu derinliklerinde bir dertle hasta olan asıl kendisiydi. Ve etrafına şifa ve deva dağıtmaya çalışan, büyük şehrin maddi ve manevi hastalıklarına karşı sızlayarak ona yeteri kadar sağlık iksiri vereme-

mekten gelen üzüntülerin içinde siyah bir ruh gezdiren tabip, başkalarının hastalıkları konusunda sözünün keskinliğine, muhakemesinin düzgünlüğüne hayret edilen bilge tabip, işte bugüne kadar bir ihtiyar zamparanın pis huylarına ortak olmayı kabul eden, yarın bir kart Kahire zengininin kollarında yıprandıktan sonra yine kendisine gelmek vaatlerini yetinilecek bir nimet gibi anlaması istenen adamdı.

Birden döndü. "Eğer beni bu yola razı olacak zannediyorsan aldanıyorsun," dedi.

Neyyir tartışmaya hazır, hırçın, sordu:

"Yani istiyorsunuz ki ben böyle hep isimsiz, mevki-siz, evsiz barksız, ne zaman arzu edilirse bir işaret gözle-yerek, gelip geçen heveslerin emirlerine hazır kalayım. İnsan birisine feda edilecek bir kader teklif ederken ona karşılık bir telafi çaresi vaat edecek bir perde kaldırabil-meli." Ömer Behiç artık giyinmişti. "Bunu sizin için ara-maya gerek duymadım. Sizin benim zararımı karşılama imkânınız olamaz ki... Sizin kaldırabileceğiniz perdenin arkasında karınız, eviniz, çocuklarınız var. Hatta şimdi işte, beni burada bırakacaksınız, yine onlara koşacaksınız. Bunun için sizi kınamaya bile hakkım yok. Onlara gitmek sizin hakkınızdır, sizin vazifenizdir. Ben size ge-lirken bunu tamamıyla bilerek geldim. Sizden ne bekle-necek bir ümidim ne alınacak bir emelim vardı; size ge-lirken yalnız bir şeyi düşünüyordum: Sizi!"

Neyyir bunu söylerken hırçınlığının içinde öyle bir samimiyetle titriyordu ki Ömer Behiç bunun tesiri altında kalmaktan kendini engelleyemedi. Bir adım attı, onun karşısında durdu ve bu mahluku hemen şurada gırtlak-ından tutup boğmak mı yoksa tekrar onu kollarının müt-hiş bir kasılmasıyla kuşatarak yeniden bir sarhoşluk cin-netinin derinliklerine beraber yuvarlanmak mı lazım geleceğinde şaşkın, bir dakika sessiz kaldı.

İkisi de birbirine bakıyorlardı. Aralarında bu dakikanın bambaşka bir kader ânı olduğuna inanan endişeli bir bakış vardı. Ağızlarından çıkacak bir kelimeyle ilişkileri yeni bir yola girecekti. Ömer Behiç'in bir bulut içinde zihninden çeşitli ihtimaller geçti: Ondan ayrılmak, kaçmak, onu bir daha görmemek, şimdi şurada tamiri mümkün olmayacak bir tahrip eseri bırakarak hayatının bu çıbanını neşterlemek, evet, bu acının içinden bir kurtuluş neticesiyle fırlayıp kurtulmak... yahut büsbütün onun olmak ve hayatını her zaman için artık bir daha suyun üstüne çıkarılamayacak bir dalışla daha fazla, daha derin bataklığa batırmak... Bu başka türden çarenin niteliğini anlamadan yalnız öyle bir yol düşündü ki Neyyir'i yalnız kendisine ayırsın...

"Demek Mısır'a gideceksin?"

Neyyir başını salladı:

"Bilmiyorum, belki burada kalacağız, belki oraya gideceğiz, belki her yerde dolaşacağız." Sonra güldü ve daha hafif bir sesle ilave etti: "Her şekilde Bebek'te bir yalı olacak ve senenin bir büyük kısmını elbette orada geçireceğiz."

Az kaldı, Ömer Behiç'in ağzından, "Sana yalı mı lazım, köşk mü lazım, lakin bunları sana ben vereyim," diyen, nasıl yapılabileceğini düşünmeye gerek duyulmamış bir cümle çıkacaktı, buna bedel yalnız bir boğuk mırıltı içinden alaya yeltenen bir, "Güzel," kelimesi çıktı.

Bu dakikada Neyyir birden sedirden atladı, çıplak ayaklarının üstünde yükseldi, iki ellerini onun iki omuzlarına koydu ve derin bir tutkunluğun ta ruhundan gelen teslim oluşuyla, "Görüyorsunuz ki küçük Neyyir hep sizin olacak," dedi.

O yine dargındı, "Beni bırak, gideyim," dedi.

Neyyir bırakmayarak, onu daha fazla alıkoymak için yalvararak sordu:

“Hani ya bana ne vaat ettinizdi? Elbisemin provasında bulunmayacak mısınız?”

Başını salladı:

“Gitmeye mecburum!”

Neyyir ellerini çekti, “Evet, hakkınız var. Evden sizi beklerler,” dedi. Onun evinden, evine ait hayatından bir küçük imayla bile bahsetmeyen Neyyir’in işte bugün üçüncü defa olarak dudaklarından oraya ait kelimelerin çıkışı onda garip bir sıkıntı doğuruyordu. Zihninde bu günah hayatıyla temiz hayatı arasında gerilmiş olan duvarda gedikler açılıyor, birinden diğerine bir pislik akıyor farz etti. Bu iki hayat, aklında birbirinden ayrı ve tamamıyla bağımsız iki zıt dünya eksenini oluşturan bu iki ömür sahası, Neyyir’in ondan bahsetmesiyle çarpışacak, sınırları birbirine karışacak, bunun günah çirkefinden ötekinin tertemizliğine sıçrayan damlalar olacak diye ürktü.

“Rica ederim bana evimden, karımdan, çocuklarımdan bahsetme!” diye haykıracaktı. Sonra bunun ne ağır bir hakaret olacağını düşünerek sadece, “Leyla hasta!” dedi ve birden çocuğunun hastalığını buradan kaçmaya bir bahane olarak kullandığına pişman olarak daha fazla açıklama yapmadı.

Bugün birbirlerinden tamamıyla açıklık kazanmayan fakat için için kaynayışının saklanamadığı bir dargınlıkla ayrıldılar.

X

Ağustosun en sıcak günlerinden biriydi. Vedide bugün sabahtan beri her vakitten çok içine baygınlıklar getiren bir sıkıntıdan yorgundu. Leyla’nın son hastalığın-

dan başlayarak onda bir türlü sıyrılamayan bir iç sıkıntısı vardı. On beş gün ne olduğu bilinmeyen bir hummanın, çocuğu otuz sekizden alarak kırka kadar götüren ateşle-riyle savaşımlardı. Karıkoca onun en küçük geçmiş has-talıklarına kadar hatıralarını yoklayarak, bu esası anlaşı-lamayan hummaya bir isim koyabilmek için bütün gü-vendikleri tabiplerin fikrine başvurarak uğraşmışlar, çırpınmışlar, bir gün ölümün siyah tehdidini başlarının üs-tünden uzaklaştıramayarak dakikadan dakikaya yaşana-bilecek bir bela korkusuyla titreyerek on beş günün her saatini bir cehennem azabı içinde geçirmişlerdi.

Fikrine başvurulmuş bütün tabipler hep, "Kim bilir, öyle, kör kalmış, açığa çıkamamış bir humma," derler, du-dak bükerek ve sonra, "isabet, böylelikle geçirilmiş oldu," diyerek yalnız, "Çocuğu beslemek, gezdirmek, hava aldır-mak suretiyle güçlendirmeli," tavsiyesini unutmazlardı.

Yine bir gün kendiliğinden ateş durup da Leyla artık hummadan silkinip çıkınca onda ne zamandan beri ara-lıksız dikkatler neticesiyle sağlık ve kuvvet namına top-lanmış ne varsa hep birden erimiş akmış, cildiyle kemik-leri arasında kasları çürük bir meyvenin eti gibi yumuşa-yıp dağılmış gibiydi. Çocuk sarı ve donuk bir çehreyle, fersiz ve neşesiz gözlerle, kemikten ibaret sanılan alnın-da haddinden fazla uzun görünen kaşlarının çatılmış bir haliyle, hiçbir gıdayı severek kabul etmeyen, ne teklif edilse tiksinen zayıf bir mideyle merdivenlerden çekine-rek oturacak oyunlar arayan ve beş-on dakika öyle üşene üşene, kendisine oyun için katılan İsmet'in yahut Dil-şat'ın hatırı için, nazla parmaklarını oyuncaklarında gez-dirdikten sonra yorularak başını koyup yatmaya sürükle-yen bir gevşeklikle, bu hastalığın tesirleri içinden bir türlü çıkamamıştı.

Vedide onu her gün iki saat gündüz uykusuna yatırı-yordu. Bugün yine yatak odasının yeşil panjurları kapa-

lı, camları açık, onu yataklığına yatırmıştı. Leyla isterdi ki o yatarken gezinsin, yavaş sesle ninni söylercesine türküler söylesin. Onun orada, yanında bulunduğunu gösteren bir işaret ve varlığı olmazsa uyuyamazdı. Her zamankinden fazla annesine düşkün olmuştu.

Bu düşkünlükte annesini yalnız kendine mahsus görmek istiyordu. Onu babasından, herkesten, özellikle Selma'dan esirgiyor, kıskanıyordu. Vedide mutfağı denetlemek, ev hizmetine dair emir vermek, yemekte kocasına eşlik edebilmek için ondan izin almaya mecburdu. O zaman, yalnız kalınca susar, dargın bir tavır alır, çoğu zaman bahane ederek yatar, gözlerini kapar, sanki annesi orada olmazsa kendisini mahvedebilecek olan bilinmez bir tehlikenin hayalini görmemek için kendi ile başkalarının ilişkisini keserdi.

Vedide yine orada bulunduğundan Leyla'ya haber vermiş olmak için sağır¹ bir sesle mırıldanıyordu ve odanın loşluğunda pek iyi göremeyen gözleriyle dikiş dikiyordu. Vedide'nin sesi yoktu fakat öyle kendi kendisine, sağır sesle söylenişleri olurdu. Bu içinde ruhunun gizli köşelerinde mırıldanan, sevinçlerine, daha fazla açılmayacak dertlerine tercüman olan, yoldaşlık eden bir şeydi ki ne zaman dışarıdan bir işiten olsa hemen susar, kendi kendisini ele verdiğiinden utanarak saklanırdı. Bu dakikalarında asıl kocasından sıkılırdı. O kaç kere Vedide'ye böyle mırıldanırken rastlamıştı. Vedide'nin yüzünü hemen bir al ateş tabakası kaplar, yarı gülerek yarı utanarak, "Aman, siz de nereden çıktınız!" diyerek bu utanılan şeyin ayıp sorumluluğunu kocasına yükletirdi.

Ömer Behiç kaç kereler yalvarmıştı:

"Şu sesini bir kere işiteyim yetişir!"

1. Zor duyulan, boğuk (Y.N.)

Bu hiçbir zaman mümkün olmamıştı. Kendi kendisine bile söylerken o derece yavaş, o derece içindendi ki, bu ses bir iniltiden ibaret kalır, hiçbir vakit berraklaşmazdı. Bugün yine öyle söylerken bir ağlamak ihtiyacının içinde ruhu eriyordu.

Güfte pek anlaşılmadan, Vedide şimdi ne zaman mırıldansa kendini ağlamaklı yapan bir şarkısını söylüyordu: "Bak ne hale koydu bu bahtı siyah..."¹ diye mırıldanıyor ve, "Bahtiyar olmak ne güç âlemde ah," nakaratını inlerken kendisine acıyan, kendi mateminin üstüne bir mersiye'nin kederli iniltilerini döken bir sızlayışıyla avuntu buluyordu. Ara nağmeye başlamaya imkân bulamadı, boğazında düğümlenen bir şeyle birdenbire boşandı ve burada elinden dikişini atarak sessiz, hıçkırıksız fakat bol bol taşan yaşlarla ağlamaya başladı.

Ağlarken kendi kendisine, "Yine gözyaşı tedavisi!" dedi. Gülmek, bu gözyaşı kabarışını anlamsız bulmaya çalışarak onunla alay etmek istedi. Fakat mümkün olmadı, kendisini ağlamakta haklı buluyordu. Sorulsaydı açıklayamayacaktı, lakin ağlamakta pek haklı olduğundan tam olarak emindi.

Leyla'nın hastalığıyla savaşırken hep yorulmak bilmeyen bir kuvvetle uğraşmıştı, ne bir sarsıntı ânı ne bir damla yaş gelip onu savaşının arasında zayıf düşürebilmişti. Lakin ateş durup da savaş sona erince, onu yakalayıp artık bir dakika terk etmeyen bir tehlike endişesi, ikide birde, bir gün başa gelecek bir belanın peşin matemiyile gelip onu tutar, çoğu zaman böyle Leyla süzgün ve donuk sarı simasıyla düz saçlarının arasında donmuş zannedilen alnının üstünde garip bir gölgeyle uyurken, bir köşede, ezerek acıdan kıvrandırırды.

1. Bestesi Hacı Arif Bey'e ait ağır aksak şarkı. (Y.N.)

Bu acının içinde yaşayan yalnız Leyla'yı kaybetmek ihtimali miydi?

Vedide bunu kesin olarak anlayamıyordu. Fakat onunla başlayan bu gözyaşı bunalımı bir an içinde daha genel bir mana, daha kapsamlı bir daireye dönüşerek bütün hayatını, evini, özellikle kocasını içine alıyordu. Ta ruhunun içinde, kendisini sarmış görünen mutluluk sebeplerine karşı, bu görünümeleri yalancı, aldatıcı sayarak, onların arkasında, bir ucunu kaldırıp arkasını görmenin mümkün olmadığı bir perdenin ardında gizlenmiş afetler ve belalar var olduğuna inanan bir düşüncesi vardı. Kendisine talihsiz, kader kurbanı gözüyle bakıyor ve sonra pek sevilen birisinin kendisince bilinmeyen acısına ağlayan bir dost inceliği ve şefkatiyle bu talihsizliğin, bu kader kurbanının üzerine merhamet gözyaşları döküyordu. Böyle kendisini ağlarken suçüstü halinde yakalayarak kocasının her zamanki şakasını tekrarlar, gözyaşı tedavisi ifadesini zihninden geçirir, bununla gülüp mateminin içinden çıkmaya çalışırdı. Fakat bir zamandır ruhunun sıkıntısı bu tedavinin şifa kuvvetine karşı ısrarcı, inatçıydı; hatta kocası bile şimdi onu ağlamış, gözleri kızarmış görünce şaka yapmaya cesaret bulamıyor, görmemiş farz ederek uzaklarda dolaşmak için bahane icat ediyordu.

Uzaklarda... evet, şimdi onunla mümkün mertebeye az yalnız kalıyordu. Hatta beraberken bile onun uzaklarda kalan bir ruhi durumu, uzaklarda dolaşan bir hali vardı ki karıkocanın arasına nasıl olup da açıldığı anlaşılmayan bir mesafe koyuyordu. Ara sıra sakinlik zamanlarında kendi duygularını ayıklamak ister, ağlayıp sızlamak için akıldışı sebepler icat eden bir çocuğa hitap edercesine kendine karşı bütün mutluluk sebeplerini sayarak nasihat verirdi. Bu usul bir vakit pek verimliyken bugün onu ikna edebilmekten pek uzak kalıyor, aksine bu içten öğütlere isyan eden bir ses yükselerek, "Lakin görmüyor

musun, kocanı görmüyor musun? Senden bir canı korkusuyla kaçan, saklanan bu adamın gizli bir ihanetini hissetmiyor musun?" diye bağıyordu.

Bu kesindi, bundan şüpheye imkân yoktu, kocasıyla onun arasında bu mesafeyi açan bir sebep vardı ve bu sebep ancak bir türden olabilirdi.

İşte dört aydan beri, ta yeni yuvalarına, bu mutluluk köşesine, heyhat o kadar özlenip süslenen bu son emel basamağına geleliden beri, onu ta küçük yaşından başlayarak en büyük sevinçlerinin arasından tehdit ederek neşelerine bir korkunun yürek çarpıntılarını karıştıran tehlike hayali gerçeğe dönüşmüş, onların mutluluklarını en tatlı bir zamanında gelip zehirlemişti.

Kaç kere kadınca merakıyla onun ceplerini karıştırmak, yazıhanesini yoklamak, anahtar uydurmak istedi; kaç kere eve gelen hastalarını muayene ederken gözetlemeyi, dostlarını, özellikle de Bekir Servet'i kabul ederken kapıdan dinlemeyi düşündü. Sonra karakterindeki ağırbaşlılık bu yolların pespayeliğinden iğrenirken bir yandan da içinde bir korku, "Ya inkâr edilmesi imkânsız bir delil bulursan, ya öyle bir işarete ulaşırsan ki seni artık şüphenin avuntusundan da mahrum bıraksın! Evet, o zaman ne yapacaksın?" diye bağıyordu.

Kocasından intikam şekillerini düşünürdü. Evet, ne yapacaktı? Boşanma! Bunu çirkin, adi buluyor. Çocuklarını alıp kaçmak yahut evin içinde, kendini silerek, onunla her türlü ilişkiyi keserek bir köşeye büzülüp hep dargın kalmak; hatta evet, hatta intihar etmek. Bu türlü intikam şekillerinin hepsi yine kendini bağlayan bir zavalılık, bir çaresizlikti ve hayalinde kendini o vaziyetlere koyarak onların acı şartlarında yaşatırken kendi kendisine daha da acıyarak, birden daha bol yaşlarla boşanırdı.

Kocası şimdi ona, "Ne düşünüyorsun?" yahut "Niçin ağladın?" demiyordu, belki onun ağzından çıkacak bir

cevaba karşılık verememek korkusuyla, suçundan bahsedilmesine imkân verebilecek konulara uğramamaya çalışan günah sahiplerine mahsus bir çekingenlik hissine uyarak hiç sormuyor, yanından kaçıyordu.

Hatta sevişmiyorlardı bile... Şimdi onu öperken dudaklarında çekinen bir hal vardı. Çocuklarının hastalıklarında karıkoca birbirine yine daha sokulmak ihtiyacını duyarken bu defa, Leyla'nın son hastalığında, bugün, çocuk zaafından ince bacaklarının üstünde titrerken o hep uzaklarda dolaşan ruhuyla, etrafı bir katılaştırmış havayla çemberlenmiş gölge haliyle, sanki ruhu orada değilmişçesine duruyordu.

Kaç kere Vedide kendi kendisine, kocasının ihanetine esas itibarıyla karar verdikten sonra kanaatine bir ikinci basamağı da atlatmak istemiş, "Acaba kimdir?" diye sormuştu. Ve buna cevap verebilmek için muhtemel simaları zihninden geçirmeye kuvvet bulamayarak araştırmaktan vazgeçmiş, hatta kendi kendisinin bu üzücü kanaatine bir çatlak buluşturarak, "Belki henüz ortada yalnız bir bunalım var, kendiyile bir mücadele var, belki yarın galibiyetle sonuçlanacak bir savaş var..." diye bir ihtimal ümidi bırakmıştı.

O halde her şeyi doğal akışına bırakmak, hiçbir hakikatin önüne çıkmamak, vaktinden evvel vakayı karşılamak lazımdı; bekleyiş halinde kalmalıydı.

Karakterine, yaradılıştaki ağırbaşlılığa, davranışlarındaki ciddiyete o kadar uygun gelen bu yol ona yeniden kuvvet bahşeder ve bu noktaya sadık kalmak azmi onu manevi çöküş içinde taze bir hayatla dirilterek yine sabırlı ve mütevekkil, öyle çocuklarıyla, hele her dakika onun kalbine dayanma ihtiyacı olan Leyla'sıyla meşgul olmaya güç buluyordu.

Evet, en doğru yol buydu fakat hakikat ondan önce davranır da bir gün, en umulmayan, en beklenmeyen bir

zamanda kocasının ihaneti bir vesvese şeklinde değil, bir gerçeklik halinde onun karşısına dikilirse, evet, o zaman ne yapacaktı?

Bu soruya cevap veremezdi ve kendi kendisine elle-riyle kıvrınarak, “Evet, o zaman ne yapacağım?” derdi.

Bir gün, az kaldı bu hakikatin karşısında bulunuv-acağından korkarak, ta bir uçuruma düşmek üzereyken birden durabilmiş bir adamın korkulu çarpıntısını duydu.

Bu son hafta içindeydi. Üç-beş günde bir gelerek Leyla’yı yoklayan ve her defasında arkadaşına Müzzan’la evlilik ihtimalinin biraz daha yaklaştığını haber veren Bekir Servet nihayet kesin kararını alarak gelmişti. Ömer Behiç bu aile hayatının ezeli düşmanının manevi dönüşümünden Vedide’ye sırasıyla haber vermemişti. Bundan bahsedecek olursa kendi gizli hayatıyla bağ kurulabilecek bir yol açmış olmaktan çekinmekle başlayarak nasılsa bunu gizlemeye devam etmiş, yalnız son defa, artık mesele kesinlik kazanınca, daha fazla susmaya imkân bulamayarak bir gün sofrada, üstünde durmayarak, “Haberin yok! Bekir Servet evleniyor!” demişti.

O, şüpheli bir vaziyet geçerlilik ve resmiyet kazanıyor düşüncesiyle sevinerek, “Ne iyi!” demişti.

Ömer Behiç tabağına bakarak, “Evet, pek iyi bir evlilik yapıyor,” diye cevap vermişti. “Talat Bey’in boşadığı Müzzan’la...”

Vedide’nin hayretten bir dakika ağzı açık kalmıştı. O zaman aralarında geçen kısa ve seri konuşma, biline-mez neden, bir demir kalemle zihninde kazındı kaldı:

“Nasıl? Ben Veli Bey’in büyük kızıyla evleniyor zan-netmiştim de sevinmiştim. Hem kendisini hem de o zavallıyı kurtarıyor diye...”

“Veli Bey’in büyük kızı Talat Bey’le evlenmemiş miydi? Unutuyorsun Vedide...”

“O halde bu bir değiş tokuş demek...”

“Belki! Her şekilde sen yine sevinmeye devam edebilirsin çünkü bu evlilikle yine iki kişi kurtuluyor demektir. Hatta Nebile’yi de hesaba dahil edersek kurtulan üç oluyor.”

O zaman birden Vedide’nin hatırına iki ay evvel bütün İstanbul’un içinde hayret uyandıran bir vaka hükmünde çalkalanan bu evlilik bütün ayrıntılarıyla gelmiş ve bir dakika evvel unutkanlığına gülerек:

“Sahi! Ben ne düşünüyordum! Hatta Nebile’nin Talat Bey’le evliliğinden sonra yine eski ilişkilerinin devam ettiğinden bile bahsediliyordu.”

“Halk her şeyden bahseder ve her şeyden bahsedebilmek için sermayeyi de bulur. Bence Bekir Servet’e yüklenen bu ilişki, doğruluğundan pek şüphe edilecek bir söylentidir.”

Vedide az kaldı atılacaktı, “Nasıl? Bunu sen söylüyorsun öyle mi? Lakin sen kendin bundan bana bin kere bahsettin ve yine Bekir Servet’in itiraflarına dayanarak...” diyecekti, yutkundu. Zaten Ömer Behiç bunu söylerken yüzüne bakmıyor, çatalının ters tarafına bezelye taneleri istif etmek için gözleri tabağında lüzumundan fazla meşgul görünüyordu. Yalnız içinden gelen bir fikirle, Neyyir’den bahsetti:

“O halde küçük için de dolaşan söylentilere pek inanmamak lazım gelecek. Sakıp Süleyman Bey’den, evlerinde misafir olan zengin Mısırlıdan, onunla nişanlandığından, Bebek’te bir yalının tamirinden, döşenmesinden bahsedilirken o kadar tuhaf sözler ilave ediliyor ki...”

Kocasının yüzünden bir kızıl dalganın geçtiğine, ellerinin titrediğine dikkat etmişti. O cevap vermiyordu ve birdenbire, kendisi de devam ederse asıl ruhunu kemiren merakın izleri keşfedilecekmişçesine devam etmeye kuvvet bulamayarak konuşma burada kesilivermişti.

Bu konuşma Vedide'nin zihnine bir sorunun çengelini takmıştı: Acaba? İkide birde kocasını düşünürken, onun bütün hareketlerini, hareketsizliklerini yorumlamaya çalışarak takip ederken hep bu soru, çengelini daha da batırıyor, onu bağırtacak derecede bir acı vererek daha derinlerde sızlanıyordu. Acaba?

Ah! Bu yalnız bir mücadelenin bunalımından ibaret olsaydı! O bu savaştan zaferle çıksaydı! Ve bir gün, tekrar kendisine döndükten sonra, ona sevgisinin ve sadakatinin galibiyetini temin ederek gelip dizine yatsaydı! Hiçbir kelime söylemeseydi, hiçbir itirafta bulunmasaydı, yalnız orada sine sine ağlasaydı ve yavaşça ellerini alarak işlenmemiş bir günahın yalnız boğulan düşüncesini affettirmek için onları öpseydi, öpseydi! Bununla ne kadar mutlu olacaktı! Ona bir söz söylemeyecek, ancak bu geri dönüşü ruhunun en hassas bir noktasına mutluluğunun yaldızlı bir belgesi gibi kaydedecekti. Ne bahtiyar, ne bahtiyar olacaktı...

Ve bunu düşünürken tekrar içinden mırıltısının içinde, "Bahtiyar olmak ne güç âlemde ah..." nakaratını tekrar ediyordu.

Bahtiyar olmak için başka neye muhtaçtı? Birden gözleri uyuyan Leyla'ya döndü ve yüreğinde cızlayan bir acıyla işte altı haftadan beri, o inatçı ateş bittikten sonra henüz bir türlü sağlığını geri kazanamayan çocuğu düşündü.

Babasında da şimdi onun etrafında ümitsizlikle, bezginlikle dönen bir hal vardı. Bütün korkularını ona söylemiyordu elbette. Bir ona, bir Leyla'ya bakar, sonra gözlüklerinin altında bulunan gözlerini göstermemek için kaçardı. Bir gün Leyla'ya bir rafadan yumurtayı uzun uzun yalvardıktan sonra nihayet kabul ettirmeyi başararak fakat aynı zamanda onu iade ettiğini görerek, derin bir bitkinlikle odadan çıkmıştı. Vedide onu takip

etmiş ve odasında, dirseklerini yazı masasına dayayarak, başı iki elinin içinde hıçkırığa hıçkırığa ağlıyor bulmuştu.

Leyla'nın böyle gıda kabul etmeyen, zorla verilen şeyleri hiçbir çabaya, hiçbir hamleye mecbur olmaksızın iade eden bir mide zaafı vardı ki onu sağlığa değil, daha kötü bir sona sürüklüyor gibiydi.

Yavaşça dikişini bıraktı ve Leyla'nın yataklığına yaklaşarak ona baktı. Odanın loşluğunda çocuğun sarı siması daha sarı, adeta yeşil görünüyordu. Alnının genişliğinde, kaşlarının şakaklarına doğru aşırılıkla giden uzunluğunda, simasının hadden fazla süzgülüğünde öyle bir hal vardı ki bu çocuğun gözle görmek mümkün olmayan bir dönüşüm geçirdiğine hüküm verdirirdi. Ve işte babası başta olarak bütün tabiplerin âcizce ellerini ovuştur-maktan başka yapılabilecek bir şeyleri yoktu.

Sonra Leyla'da, o her vakit herkes için incelik ve uysallıkla yoğrulmuş ruhunun tatlılıklarını saçan bu çocukta şimdi bir titizlik, bir hırçınlık vardı ki etrafını kırmaya, incitmeye meyilliydi. Annesinden başka herkesle hemen dargın gibiydi. Kimseyle oynamak, kimseyle konuşmak istemiyor, artık ev halkını birer birer sayarak sevdiğinden bahsetmiyordu. Babasına zorla tahammül ediyordu. Ve herkesten çok Selma'ya musallattı. Ona amansız, insafsız bir düşmanlığı vardı. Ne zaman Selma'yı gülüyor, oynuyor, odaya bir kasırga gürültüsüyle girerek koşuyor görse yaşının ötesinde bir alaycılığın zehirlerini saçarak ona sataşır yahut darılarak kendisine o kadar yakışan kadın nine edasıyla çıkışırdı. Ve öyle sataşıp çıkışırken isterdi ki annesi kendisiyle bir olsun, o da kendisiyle beraber Selma'ya düşmanlığını ilan etsin.

Vedide yavaş yavaş iki çocuk arasında bir muamele farkına mecbur olmuştu. Birkaç kere böyle Leyla'yı memnun etmek için Selma'ya karşı açıkça adaletten saptıktan sonra, vicdan azabını dindirmenin çaresini onunla

gizli bir sözleşme yapmakta aramak istemişti. Lakin Selma'nın mantığında bu sözleşmenin yapılması lüzumunu kabul edecek kadar sağlamlık yoktu. Onun için çocuğu mümkün mertebe kendilerinden, bu şekilde Leyla'dan uzak tutuyorlar, onu halasının odasında yatırıyorlar, onunla beraber her gün yapıya gönderiyorlardı.

Bugün yine Meveddet Hanım, Selma'yı almış, İsmet ve Dilşat'la beraber oraya gitmişlerdi. Görümcesinin günden güne artan bir acelesi vardı ki yapının başında bulunursa işçileri o nispette gayretlendirmiş olacağına inanıyordu.

Çocuklarla kendisinin arasında bu yeni vaziyet oluştuktan sonra Vedide bir şeye dikkat ediyordu.

Meveddet Hanım'da, Selma'ya göz kulak olma vazifesinin çevresini ve hükmünü genişleterek buna bir korumaya, belki bir sahiplenme rengi vermeye çalışan eğilimler belirmişti. Şimdi onu odasında yatırmakla, beraber sokağa çıkarmakla başlayan ilişki çocuktan mahrum geçmiş ömründe verimsizliğe mahkûm kalan duyguların, tıpkı üstünde uzun müddet bir taşla yeşillenme gücü açığa çıkamamışken birdenbire güneşe çıkmış bir toprak parçası gibi yetişmesine ve tohumların sürüp filizlenmesine sebep olmuştu. Kendini düşünerek, özenli bir şekilde Selma'yı kendisine yaklaştırmakla başkalarından uzaklaştırmaya çalışan bir manevi kışkırtıcının tesiriyle ne zaman iki kardeş arasında bir mesele ortaya çıksa da Vedide aralarında imzalanan gizli sözleşmeyi hatırlatarak bir göz kapamasıyla Selma'yı sabra ve sessizliğe davet ettikten sonra Leyla'nın tarafını tutsa, hemen Meveddet Hanım'da bu oyuna katılmayan bir tavır ciddiyeti görülür, açık açık Selma'ya, "Bana gel kızım! Biz kendi odamıza gidelim," der, hastalığına hürmet ederek Leyla'ya karşı açıkça azarlama sözleri kullanamamakla beraber gözleriyle, haliyle onu ayıplar, Selma'yı koruyan bir

mana ifade ederdi. Hatta Leyla'yı lüzumundan fazla şımartılan, babasının, anasının diğeri zararına fazla sevilen kıymetli çocuğu; Selma'yı da aksine, hakları inkâr edilecek mazlum mevkisine düşürülen bir zavallı yerine koyabilmek ve bu adaletsizlik ve haksızlığın sorumluluğunu yol açanlara daha büyük bir oranda çevirmek için Leyla'nın hastalığını onlar kadar kötüymüş ve önemliymiş gibi görmekten kaçınırdı. Kaç kere, kardeşinden çok Vedide'yi kastederek, ortaya, "Çocuğun lüzumundan fazla üstüne düşüyorsunuz, kendi haline bıraksaydınız şimdiye kadar çoktan eski halini bulurdu. Hele bu ilaçlar! Asıl çocuğun midesini onlar bozuyor," sözlerine benzer görüşler atmıştı.

Hastalığın zayıflık şeklinde devamının sorumluluğunu Vedide'nin aşırı noktalara varan kuruntularına dayandıran bir düşünüş tarzı vardı ki bunu hissetmemek mümkün olmazdı. Vedide bunların hepsine dikkat ediyordu, hatta onun Selma'yı yine sahiplenerek alıp odasına götürüşleri yaşanırken bu hala ile çocuk arasında kendi arkasından yaşanması muhtemel sahneleri hayalinde kurardı. Biliyordu ki bir süredir onun odasında hepsi Selma için çekici olan şeylerden yığınlar biriktiriliyordu: oyuncaklar, şekerlemeler, meyveler, kurdeleler, dantellalar... Ara sıra bunların eskilerinden, bozuklarından bir iyilik olsun diye Leyla'ya getirilen şeyler de olurdu.

O, ne zaman böyle kırık bir oyuncakla yahut sökükle dantelayla ödüllendirilse ağırbaşlı kadın nine halini takınır, kaşlarını çatar, hastalıktan beri gittikçe kabalaşan karakterinin ekşiliğinden teşekkür anlamı taşıyabilecek bir kelimeyi yahut bir gülücüğü bulup çıkaramayarak getirilen şeyi önemsemeyen parmaklarıyla, bir fakirin değersiz hediyesini reddetmemek büyüklüğünü gösteren bir sultan hanım edasıyla alıp yatağının öte tarafına kordu.

Leyla'nın Meveddet Hanım'a adeta bir düşmanlığı

vardı. Bakışında, ona cevap verişinde, ateşini yoklamak için o elini başına korken kabullenişinde öyle belirgin bir soğukluk vardı ki Vedide kaç kere yumuşak olmasına dikkat edilen sesle, "Leyla! Niçin halana öyle davranıyorsun? Beybaban sana gücenmez mi?" demişti. Leyla, "Ben ne yaptığımı biliyorum!" demek isteyen bir tebessümle gülümser, cevap vermezdi.

Bir gün, pek açık bir şekilde onun Selma'nın tarafını tutuşuna şahit olduktan sonra, bütün duygusunu annesine bir cümleyle göstermişti, "Anne! Bu kadın da nereden geldi başımıza?" demişti.

Vedide, "O nasıl lakırdı öyle! Sana bunu hiç yakıştıramadım Leyla!" diye onu susturmuştu amma bu söz o kadar kendi düşüncesine de sadık bir tercüme oluyordu ki içinden böyle düşünen çocuğunu, "Ah, canım kız ah!" diye okşamaktan da kendini men edememişti.

Evet, nereden gelmişti bu kadın başlarına?

O da bunu ne zamandan beri düşünmüştü. İlk önce Şakir Bey'in vefatı haberi gelince dünyada yapyalnız kalan bu kadın için derin bir merhametle sızlamıştı, sonra yeni yuvalarına bu üçüncü şahsiyetin gelip yamanmasına da yüce bir özveriyle katlanmıştı. Hayatı onun için tahammül edilecek bir hale getirmek arzusuyla her ne mümkünse onu yapmaya kararlıydı. O vakit Ömer Behiç kendisine, "Ah! Melek karıcığım... Bir evde bir görümce ne demektir, bunu mümkün değil şimdiden anlayamazsın," dedikçe o, "Ne olursa olsun, mademki bu bana bir vazifedir, bu vazifeyi kalbime sevdire sevdire yerine getireceğim," diye düşünürdü.

O vakitten başlayarak bunu anlamıştı ve bütün güzel niyetine, yüksek kişiliğine, her şeyi affa ve bağışlamaya meyilli olan bir kalp inceliğine karşı her gün bir parça daha doğru çıkan bir inançla artık emin olmuştu ki bu üçüncü şahsın varlığı kendisiyle kocasının arasında bir

geçimsizlik çizgisi çizen bir unsurdur. Hiçbir zaman gelin görümce arasında tartışma değil, konuşma bile geçmemiştir. Esas itibarıyla her ikisi de iyi bir mayadan yoğurulmuş olan ve her ikisi de muâşeret kurallarının dışına çıkmamak için sürekli kendilerini denetlemeye dikkat eden bu iki vücudun arasında öyle tahlil olunamayacak kimyevi çarpışmalar oluyordu ki günden güne aralarına gittikçe genişleyen bir mesafenin uzaklığını koyuyordu.

Ve bundan Vedide'nin ruhunda kocasına karşı hissedilmemesi mümkün olmayan bir kin doğuyordu. Vedide bunda ne derece adaletten, doğruluktan uzak kaldığını biliyordu fakat görümcesinin gösterdiği bütün düşmanlıklara karşı sabır ve tahammülden, sakinlik ve sessizlikten, uysallık ve tebessümden oluşan bir silah kullanmak için verdiği kararından bir an bile vazgeçmeyecek ancak bu güç kararın her uygulanışında ruhunu ezen ıstıraptan kocasına bir güceniklik payı ayırmamak mümkün olamıyordu.

Kendi kendisine:

"Niçin? Onun ne kabahati var? Bütün sorumluluk tesadüfe, olan bitene ait değil mi? O her vakit yaşanan durumlarda gözleriyle bana takdirinin, sevgisinin, beni onaylayıp arka çıkan ruhunun teminatını vermiyor mu? O halde?"

Evet, o halde ona neden bir kin duymakta hak buluyordu? Hayır, hak bulmuyordu fakat bu hisse engel olmaya da gücü yetmiyordu. Hatta bir kere, bu son günlerde Ömer Behiç ona fikrini yalnız gözleriyle değil sözleriyle de ifade etmek istemiştir, "Vedide," demiştir, "senin nasıl melek kadar bir sabırla tahammül ettiğini bilmiyorum zannetmezsin elbette... İşte aylardan beri hiçbir noktayı kaçırmayan bir dikkatle görüyorum ve her defasında da sana olan takdir ve hürmet hislerime, eğer mümkünse, daha fazla bir kuvvet geliyor."

Karıkoca bu sözün üstüne bakışmışlardı. İkisinde de bu cümleyle uyanan sevginin derhal taşkın bir aşk hamesinde tercüme vasıtası arayıp aramayacağını bekleyen bir ümit saniyesi geçmişti. Fakat heyhat! Onları birbirinin kollarına atan böyle bir vesile çakıp tutuşmaya vakit bulmadan sönen bir kibrit gibi oldu, sanki bilinmeyen bir ağızdan hain bir nefes çıkarak üfledi.

Vedide kocasıyla bu bahsin açıklamasından doğacak sakıncaları hisseden bir sezgiyle hem onu susturmak hem de kocasına gizli bir sitemin zehrini vermek için cevap verdi:

“Bende ne takdire ne hürmete fazla bir hak kazanmış bir hal görmüyorum. Rica ederim, bana bundan hiç bahsetmeyiniz.”

Bu ricasında pek samimiydi. Kocasını bu konuda onu yüreklendirecek yahut aksine yalancı çıkaracak kelimeler kullanmaya devam ederse kendisini tutamayacağından, yüreğinin üstüne o zamana kadar susmak kararının mührü altında birikip duran kinlerinin püskürmeye mecbur olacağından korkuyordu.

Evet, artık kendi kendisine itiraf ediyordu: Görümcesine, görümcesinden sıçrayarak kocasına bir kını vardı. Belki bu biraz haksız, makul sebeplere dayanmayan bir kını fakat bu böyleydi. Onu muhakemeye bile lüzum görmüyordu, muhakeme etseydi de neticede aksine karar vermeye zorlayacak bir ilam alsaydı yine bunu böyle olmaktan kurtaramayacaktı. İlk önce uzaktan, dünyada yalnız kalmış olmasına acınan bu kadın, yakından görülüp tanındıktan, bir çatının altında ve bir sofrada beraber yaşandıktan sonra o derece kendisini düşünen, başkalarına bir sevgi hissesi ayırmak özelliğinden öyle soyunmuş bir benlikle hasta bir şekilde belirmişti ki onu merhame-te bile layık görmüyordu. Ömer Behiç'e de yöneltilebilecek suç, yalnız onun kardeşi olmasından, onu sevme-

sinden, onunla aynı soydan ve aynı kandan gelmiş bulunmasından ibaretti. Ve bu şekilde kalbinde kocasının hayaline onun özünden bulaşarak etki eden yalnız bundan ibaret değildi; onu hem bunun renkleri hem ihanet edilmiş olmak kanaatinin siyah bulutları arasından görüyordu. Kininde kat kat olmuş bir sebep vardı ve kendisini birincisinden doğacak bir konuşmanın akışına kaptıracak olursa ikincisinin de kendiliğinden taşacağına hüküm veriyordu.

O zaman? Evet, o zaman artık aralarında her şeyin biteceğine emindi. Kendi kendisine açık seçik bir soruyla sorardı: “Ya ihanetinin inkâr edilemez bir senedini ele geçirmiş olsa ne yapacaktı?” Ve hemen tereddütsüz bunu görmeyeceğine, anlamayacağına, bilmemiş olacağına karar verdi. Bekleyecekti ki o kendisine geri dönsün. Geri dönmek için lüzum gören, ihtiyaç duyan bu adamın elbette bir pişmanlığı ve karşısında her hakikati bilirken ağırbaşlı tebessümüyle bilmezden gelen eşinden bir utancı olacaktı ki onun cezasını yeterince oluşturmaktı.

Kendi kendisine nihayet bu intikam tarzını bulunca sevinçle dolmuşçasına rahat bir nefes alırdı; işte şimdi yine bütün karmakarışık hislerinden böyle rahatlık veren bir kararla çıkarken Leyla yatağında kıpırdandı ve gözlerini açtı.

“Uyandın mı Leyla?”

O, ellerini uzatarak annesini çekti, öptü, kendisini öptürdü. Sonra gözlerini yumarak çatındı.

“Neden öyle çatınıyorsun? Arada yine bir dargınlık var olmalı...”

O, gözlerini daha sıkarak, daha da çatındı; cevap verip vermemek lüzumunu düşünüyor gibiydi, sonra biraz bulanıkça gözlerini açarak cevap verdi:

“Bası ağrıyor...”

“Başın mı ağrıyor? Biraz fazla uyudun, onun içindir. Kalk da seni giydireyim, kolonyalı suyla sileyim.”

Bir yandan onu giydiriyor, bir yandan onunla konuşuyordu. Bu son hastalığında başlayan titizlikle herkese karşı hırçın, hatta kaba olan Leyla, Vedide’ye karşı her zaman yumuşak başlı ve uysaldı, yalnız onun ellerinin arasında, her istenen şeye boyun eğip hazır bekler, kendine has bir iradeye sahip olmayan bir vücut olurdu.

Annesine nadir cevap veriyordu. Panjurları açmaya kalkan Vedide bir aralık sordu:

“Başının ağrısı geçti mi kadın nine?”

O geçip geçmediğini kendisi de bilmiyormuşçasına bir saniye gözleri havada, başını dinledi, sonra cevap verdi:

“Geçti...”

Şimdi Leyla divanın üstüne oturtulmuştu, önüne dikişleri, oyuncakları yığılmıştı.

Vedide rüşvet isteyen bir sesle, “Artık bir fincan süt de içersin,” diye davrandı.

Odanın kapısında onları bekleyen bir halk buldu. Sabriye Kadın, Andelip Bacı, Suzidil, Ferit’iyle beraber, hep oradaydılar.

“Aa, ne bekliyorsunuz?” dedi.

Andelip Bacı, “Sizi bekliyoruz hanımım,” diye cevap verdi, “ayıp olmasın dedik de onun için içeriye girmedik.”

Andelip Bacı bu girişten sonra gayet sevinilecek bir haber müjdelemek isteyenlere mahsus bir halle güldü, gözünün ucuyla Suzidil’i göstererek:

“Barış görüş¹ var hanımım da Suzidil sizin eteklerinizi öpmeden evvel evine gitmek istemedi. Ne kadar olsa velinimetlerinden izin almalı değil mi? Ben de izin alacağım, eğer müsaade verirsiniz onu evine kadar götü-

1. Aradaki dargınlığı kaldırarak barışıp görüşmek. (Y.N.)

reyim de bu gece onlarda misafir olayım. Mehmet Ali'yi yeniden güveyi koyacağız."

"Desene bacı, sonunda muradına erdin."

Andelip Bacı kıs kıs gülerek kınalı saçlarının lülelerini sarsan bir hareketle başını sallıyordu. Evet, bu ilişkinin yeniden başlaması sonucu, Suzidil'in mahkeme koridorlarında gördüğü sefalet sahnelerine ve aynı zamanda Andelip Bacı'nın her ne olursa olsun kocalarla karıları bir arada görmek bilgeliğini aşılayan uzlaşma nasihatlerine bağlı olmuştu. Ne zaman Suzidil misafir sıfatıyla Şişli'ye gelse Andelip Bacı'yla bir odaya kapanır, saatlerce süren görüşmelerden sonra boşanmak kararından biraz daha uzaklaşmış olarak onun yanından çıkardı.

Suzidil, Ferit'i hastaneye yerleştirip kocasının aleyhine dava açmak üzere İstanbul'da o ahbab evinde birleştikten sonra ikide birde Mehmet Ali, Ömer Behiç'in evine gelerek pişman ve uysal yahut hırçın, karısıyla arasında arabuluculuk yapılmasını isterdi. Ömer Behiç bir defasında ona birçok nasihat vermiş, diğer bir defasında onu sarhoş görerek oldukça sert bir muameleden sonra kapıdan dışarı atmıştı. O zamandan beri hanımdan ve beyden pek güler yüz görmeyen, bu karısına acıkmış koca, derdi dökülebilecek şefkat kucagını Andelip Bacı'nın bir erkek muhabbetinden mahrumiyetini bir türlü unutamayarak hüsrana ateşi içinde kavrulan göğsünde bulmuştu. O, Mehmet Ali'yi bodrumun kapısından alır, aşağıda saatlerce, bir arabozucu sinsiliğiyle birlik olarak nasıl olup da Suzidil'i kandırmak lazım geleceğinin yolunu arardı.

Bunu hep bilirlerdi ve Andelip Bacı'nın hep karıkoca arasında barış görüş olmasına hizmet eden siyasetinden belki mahkemeden çıkacak karara yeğ tutulacak bir sonuç çıkabileceğini düşünerek onun bu arabuluculuğuna ses çıkarmazlardı.

Vedide, Ferit'e baktı, onu okşadı:

"Çocuk ne kadar değişmiş! Adeta yüzüne kan gelmiş, gürbüz bir oğlan olmuş. Demek hastaneden çıkardın?"

İçeriden annesini çağıran Leyla'nın sesi işitildi. O zaman Vedide, Andelip Bacı'ya, "Haydi öyleyse bacı, sen hazırlan. Biz de Suzidil'le görüşelim," dedi ve arkasında Suzidil'le Ferit, odaya girdi.

Leyla, Ferit'e gülümsedi. Onların ikisinin arasında bir tür doğal benzerlik vardı ki birbirleriyle beraber bulunmaktan hoşlanmalarına sebep olurdu.

Birbirini anlayan pek iyi dost sıfatıyla onlar görüşürken Suzidil, Vedide'nin demin dışarıda söylenen sözlerine cevap verdi:

"Evet, küçükhanımcığım, çocuğu hastaneden çıkardım, görüyorsunuz ya, artık dirildi. İki ay ya oldu ya olmadı, çocuğun yüzüne kan, bacaklarına kuvvet geldi. İyi bakılıp doyurulunca elbette böyle olur..."

Vedide gözünün ucuyla çocuklara bakıyor, istemeksizin onları kıyaslıyordu. Şimdi Leyla sarı simasıyla, hastalıklı edasıyla adeta Ferit'in yanında bir zıtlık oluşturuyordu. İyi bakılıp doyurulmak! İşte senelerden beri Leyla için başka bir yol izlenmemiştii. Halbuki içi sızlayarak çocuğuna bakıyordu. Kendisini, "Görüyor musun Leyla? Çocuklar iyi yiyip içerlerse kuvvetlenirlermiş, koşup oynarlarmış. Suzidil öyle söylüyor..." demekten men edemedi. Ufak bir kıskançlığa benzeyen bir his duyuyordu.

Bu sırada Sabriye Kadın onun sütünü getirdi, Vedide ayağa kalkarak Leyla'ya götürdü ve yanına oturup yavaş yavaş içirirken Suzidil'e sordu:

"Demek sonunda davadan vazgeçtin?"

O zaman Suzidil başladı:

"Dava mı? Allah saklasın küçükhanımcığım! Artık boyumun ölçüsünü aldım, her gün sabahtan akşama ka-

dar dayak yemek lazım gelse yine mahkemelerde sürtmekten daha iyidir elbette..”

Suzidil her gelişinde davasının bir yeni safhasını anlatır ve bunu anlatırken mahkeme koridorlarında görülen, işitilen hikâyeleri naklederdi. Orada kadın ve erkek, genç ve ihtiyar, insan sefaletinin binlerce örnekleri gelip kimi sabırlı ve mütevekkil, kimi ağlaya sızlaya, inlemekten perişan, acıklı, yıkıntı hayatlarını sürüklerlerdi. Evlerin kafesleri¹ altında şifa kabul etmeyen dertlerinin içinde çürümüş, yatak odalarının türlü pis ve illetli sırları arasında hırpalanıp yaralanmış vücutlar, birden beliriveren bir avuntu ihtiyacıyla, bir deva susuzluğuyla, kötürüm bacaklarını yardım istenen bir türbenin penceresi kenarına kadar götürüp yakaran parmaklarla iplik bağlayan hasta zavallılar gibi, ümitlerinin son iplerini getirip burada bir arzuhalin sonsuz kader kumaşına bağlardı.

Dayaktan mahvolmuş kadınlar, açlıktan omuzları çıkmış çocuklar, hastalıktan yüzleri oyulmuş güzeller, vaktinden evvel ölmeyi düşünen tazeler, ihanete uğramış aşklar, inkâr edilmiş haklar, bütün o insanları birbirinin zulmüne ve haksızlığına kurban eden sebepler, hep birer birer bu koridorlardan geçerek ya kurtuluş ya yardım ya nafaka dilenen mazlumluklarını ortaya sererlerdi. Böyle ya aylarca, senelerce uğraşırlar, nihayet bir sonuca ulaşırlarsa zavallı kırık hayatlarının bu hiç derecesindeki bedeli için, “Bundan ibaretti demek!” bezginliğiyle baka baka, çarşaflarının altında sırtları kamburlaşıarak başka bir âlemde başka bir sefalet sebebi aramaya çıkarlar yahut artık boş bir ümidin aldatıcı ve karışık safhalarında sersem kalan ruhlarının bir uyuşukluğuyla yeniden ıstırap âlemlerine geri dönmeyi, belki de ölü-

1. Eski Türk evlerinde harem kısmının pencerelerine, evin içinde ayrılması istenen yerlere konan siper. (Y.N.)

mün yatağında son dinlenme saatini yeğ tutarak, her şeyi yarıda bırakıp buradan kaçarlardı.

Suzidil, Vedide'ye böyle her gelişinde deste deste insanlık sefaleti destanları getirmişti. Bu sefer de işte kendi kırık hayatının acı destanını getiriyordu. Elinde avucunda ne varsa hepsini nasıl kaptırdıktan sonra nihayet Andelip Bacı'nın fikrine katıldığından bahsetti. Sonra birdenbire hatırına unutulmuş bir hikâye gelerek elini alnına vurdu:

"Aa, bakın küçükhanımcığım, az kaldı unutuyordum. Her vakit merak ettiğiniz Mürüvvet Hanım'ın hikâyesi bilseniz ne fena bitti!"

O zaman Suzidil senelerden beri İstanbul'un dedi-kodu ortamlarında çeşitli safhaları takip edilen bu meşhur boşanma davasının, zalim bir koca elinden kurtulmak için hayatının son kuvvetini ve maddi sermayesini oradan oraya zavallı başını vura vura heder eden bu kadının acıklı macerasının son feci basamağını anlattı. O, nihayet ümitten ümitsizliğe, ümitsizlikten ümide bocalaya bocalaya davasının enginlerinde birden karşısına çıkan bir kayaya çarpılmış ve artık karşı koymaya, direnmeye kuvvet bulamayarak birdenbire kuvveti iflas ediveren ruhunun çöküntüsü içinde mahkeme koridoruna korkunç bir felç darbesiyle serilivermişti.

Suzidil, "Kocası mahkemeden itaat kararı almış! Herkesin yanında, oracıkta, kadın artık kurtuluyorum diye sevinirken herif karşısına dikildi. O zaman görmeliydiniz hanımcığım... Yok, Allah göstermesin, Allah sizin kaderinizde böyle belaların acısını başkalarında bile görmekten sizi esirgesin... Kadıncağız ilk önce anlamadı, sonra kendi vekili de beraber meseleyi anlattıkça o başını tavana kaldırdı, bağırarak zannettik, iki elleriyle boğazını tuttu, sesi çıkmıyordu da... pek iyi anlayamadık, nihayet birdenbire bütün vücudu bir koca kütük halinde boylu boyuna düştü..."

Vedide şimdi Suzidil'in hikâyesini yarı yarıya işitiyordu. Kulaklarında bir uğultu vardı. Demin o kendi kaderinden bahsederken, onu başkalarının belalarına bile şahit olmaktan esirgerken yüzüne karşı haykırmak istemişti, "Sen ne diyorsun Suzidil?" diyecekti, "bilsen ben de mutsuzum, ben de ihanete uğramış, evinin mutluluğu yıkılmış bir kadınıym..."

Yutkunmuş ve kalbinde acı bir sızıyla köşede oynayan Leyla'ya bakarak susmuştu. Leyla zorla oynuyor gibiydi. Suzidil hikâyesinin son cümlelerini tamamlarken o bir aralık gözlerini kapadı ve başını arkasındaki yastığa dayadı.

"Yoruldu mu Leyla?"

"Bası ağrıyor..."

Yerinden kalktı, bu sırada Andelip Bacı tamamıyla hazır, kapıdan göründü. Vedide'den hep izin aldılar, onlar çıkarken Vedide, Suzidil'e kısa bir nasihat vermek istedi:

"Bu çareyi denedik ve işte anladık ki dünyada mutlu olmak için bundan da fayda yok. Bence alınacak yalnız bir tedbir var: Tahammül..."

Bunu Suzidil'e mi söylüyordu, kendi kendisine mi hitap ediyordu, pek anlaşılmıyordu. Suzidil ona iyi anlamayan gözlerle bakıyordu. Bu nasihatte saklı olan bilgeliliğin ışığı, onun zihnine, suyu bulanık bir havuza yansımış bir mehtap parçası solukluğuyla vuruyor gibiydi.

Onun tarafından Andelip Bacı cevap verdi:

"Allah ömürler versin kadınıym! Gördünüz mü doğru sözü! Erkek ne yaparsa kadın tahammül etmeli." Kınalı başını sallıyor: "Ah, gençlik! İnsan bunu vaktinde bilse..."

Ve bu yerinme nidasının içine acısı henüz geçmemiş kırık ömrünün matemini koyuyordu. Vedide gülümsemekten kendini alamadı. Onlar çıkınca Leyla'sına döndü:

"Ne oluyorsun kadın nine?"

Leyla hep başı yastıkta, etrafında olan biten şeylere kayıtsız, gözlerini yumarak, kaşlarını kaldırarak, dişlerinin arasında tekrar etti:

“Başı ağrıyor...”

“Neden öyle gözlerini kapıyorsun?”

Neden gözlerini kapadığını kendisi de bilmiyormuşçasına annesine cevap vermek için düşünüyor gibiydi. O, soruyu tekrar edince Leyla gözlerini açtı, sonra hemen yine kapayarak, “Anneci,” dedi, “panjurlar kapa...”

“Yine mi uyuyacaksın?”

Başıyla, “Hayır!” dedi.

“Öyleyse neden panjurları kapattırıyorsun? Gezme saati de geldi, seni giydireceğim, yine beraber çıkacağız.”

Bir süredir her gün akşamüstü anne kız Şişli’nin yaya kaldırımlarını takip ederek küçük bir gezinti yapıyorlardı. Leyla cevap vermedi.

O tekrar gezme fikrine dönerek bu gezintilere devam edilirse çocuğuna sağlık geleceğinden ümidi olan bir hisle, “Fazla uyudun da onun için başın ağrıyor,” dedi, “şimdi biraz gezersen açılırsın. Hem Selma eve gelip de seni bulamayınca, yine gezmeye çıktığını anlayınca, anlıyorsun ya...”

Başıyla, “Hayır!” dedi. Sonra birdenbire karar vererek davrandı, “Giyinelim,” dedi.

Giyinmeye başladılar. Vedide belki Leyla tekrar çıkmaktan vazgeçer korkusuyla acele ediyor ve onun kararını sağlamlaştırmak için her giydirilecek, takılacak şeyde fikrini alarak heveslerini uyandırmaya çalışıyordu.

Beş dakikada bitti. Artık oradan çıkmak üzereydiler.

Leyla, “Anne!” dedi.

“Ne var kadın nine?”

“Kucak isteyo...”

Vedide’nin dizlerinin bağı çözüldü, hemen oraya, sedirin kenarına çöktü ve Leyla’yı, öyle sokak için hazır-

lanmış süslü kıyafetiyle kucağına çekti. Leyla hemen başını onun koluna koyarak gözlerini sıkı sıkı yumdu, kaşlarını kaldırdı. Vedide yeniden sordu, "Söylesene kadın nine, ne oluyorsun?" diyen annesine, sesinde derin bir şikâyetle inleyerek cevap verdi:

"Bası ağrıyo..."

Vedide'nin ayaklarının altında bir dünya yarıldı da bütün varlığı sonsuz uçurumlarını açan bir yarığın arasında süzülüp yuvarlandı.

XI

Ömer Behiç bu akşam eve dönünce âdeti üzere kapıdan Leyla'yı sordu. Kapıyı açan Dilşat sadece, "Yukarıdalar..." dedi. O başka bir soru sormaya lüzum görmeden yazı odasına girdi. Bir zamandır böyle döndüğünde Vedide'yi görmeden önce odasına kapanır, sokak hayatıyla ev hayatının arasına bu şekilde bir aralık kordu. Birinden çıkıp ötekine girmek için manevi bir elbise değiştirir gibi kendi kendisine kalırdı. Vedide eskisi gibi onu ne kapıdan şen bir gülümsemeyle karşılıyor ne doğrudan doğruya kapıda karşılaşmazlarsa odasına kadar gelip sitemli edasıyla takip ediyordu. İkisinde de sebebi ortaya konmamış fakat hükmünün işlemesine de karşı koymaya kuvvet bulunamamış bir ayrılığın uzaklığı vardı ve ikisinde de açıklamaya, düzeltmeye uğraşılırsa aksi sonuç doğuracağından, tamamıyla zarar vereceğinden emin olan bir his, onları kendiliğinden meydana gelmiş bu vaziyeti sessizce kabul etmeye sürüklüyordu.

Şimdi onun bütün varlığını, azmini ve iradesini bir girdaba tutulmuş bir kopuk dal itaatıyla, evire çevire

daldırıp boğarak, yorgun yaprakları serilmiş biraz güneşe gösterirken tekrar alıp oradan oraya çarparak, zulmü altında tutan bunalım öyle bir üst noktasındaydı ki Ömer Behiç artık kendi kendisini denetlemeye kudret bırakmayan bir yıkıklık içinde bulanık gözlerle, kısık dudaklarla, söylenen sözleri anlamaya lüzum görmeyen bir dalgınlıkla korkunç bir hummanın ateşleri arasında yaşıyor gibiydi.

Bugün her zamankinden daha fazla perişan, her zamankinden daha fazla acılıydı. Şimdi Neyyir'le onun arasında aşk, bir sevmek, hatta bir eğlenmek, belki daha doğru bir ifadeyle birbirine doymak ilişkisinden çıkmıştı. Bu artık yırtıcı, vahşi, zalim bir nitelik kazanmıştı. Birbirlerini zehirlemek, incitmek, yaralamak, artık aralarında öfkeye, kine dönüşmüş bir hissin bütün silahlarını birbirlerine karşı kullanmak için buluşuyorlardı. Aralarında öyle kelimelerin kamçıları vardı ki birbirlerinin yüzüne çarpıldıkça ikisinde de titreyen dudakların, gıcırdayan dişlerin, pençe pençe kanla yanan yanakların daha büyük, daha keskin bir hakaretle intikam arayan kinini uyandırırdı.

Yavaş yavaş sitemle, kınamalarla, tartışmalarla başlayan anlaşmazlık gittikçe her ikisinin de pek dikkatli oldukları çizilmiş sınırı da aşşa aşşa nihayet öyle zapt edilmez bir kaynayışa sürüklenmişti ki hemen buluşur buluşmaz birinden diğerine fırlayan hiddetli bir kelimeyle yangın daha büyük alevlerle, dairesi daha geniş azgınlıklarla yeniden tutuşurdu. Belliydi ki bu son görüşmeyle ondan önce yine bir çekişme arasında bitmiş görüşmeyi birbirinden ayıran saatlerde her iki taraf sakin ve ölçülü olmayı, düzeltip tamir etmeyi telkin eden pişmanlık safhaları içinde değil fazla bir karşılık verme çaresi düşünen, nasılsa o gün hak edildiği gibi cevap verilememiş bir cümleye daha ağır bir cümle hazırlayan, düşmanlık his-

sini doyurmak için daha etkili saldırı sebepleri hazırlayan intikam düzenleriyle meşgul olarak yaşamışlardı.

Ömer Behiç, Neyyir'e neler söylememiştii!

Bunları hatırlarken kendi kendini yadırgar, "Nasıl? Bunlar senin ağzından çıkıyor, bunları sen söylüyorsun öyle mi? Vah zavallı mahluk, ne sefil, ne aşağılık olmuştun! Lakin bunları bir mahalle çocuğu, bir sokak çapkını söylemez," der. O zaman kendi kendisinin sesini iştirmek-ten çekiniyormuşçasına iki ellerini kulaklarına yapıştırarak gittikçe daha hasta, daha dertli olan başını sallardı.

O zaman kendi kendisinden utanır, tiksindir, insani değerini kaybetmiş bir adamın acısını duyar, tekrar o kadar alçalmamak için söz verir, sonra ertesi sefer Sakıp Süleyman Bey'den, Mısır zengininden, Bebek yalisından, Neyyir'in parmağında fark edilen bir zümrüt yüzükten, gerdanında ihtişamını seren bir dizi inciden başlayan bir alayla kendisini unutarak kıskançlığının ve hele de her şeye, her alçaklığa karşı gidip yine Neyyir'i arayan zayıflığının kinlerini onun onurunu kırarak dindirmeye başlardı.

Hamle hamle, parça parça onun yüzüne karşı bütün ailenin ayıplarını, onların isimleri etrafında senelerden beri söylenen garip hikâyeleri, Nebile'nin acayip macerasını, evliliğinden sonra yine devam eden ilişkilerini hep onu aşağılamak için birer birer, çenesini kilitleyen bir intikam hırsıyla Neyyir'in yüzüne çarpmıştı. Daha sonra asıl kendisinden bahsederdi. Ona açık bir dille, Sakıp Süleyman Bey'in elinde nasıl iğrenç sapkın hazlara alet olduğuna dair imaları bile oldu. Neyyir bunları içinde gittikçe tutuşan nefret aleviyle gülümsemeye çalışarak dinler, dinlerdi. Parmaklarında tırmalamaya davranan bir kedi hırçınlığıyla çırpınmaların olduğu hissedilirdi, niha-yet o artık bitirip de karşısındakinde açılan yaraları seyretmekten lezzet alan vahşi bir zevkle bakarken karşı saldırı başlardı.

Onu öfkелendirmek, ondan intikam almak için en etkili yolun evinden, evine ait hayatından alaycı bir dille bahsetmek olduğunu bilirdi. O zaman Ömer Behiç, kudurmuş bir canavar halinde kalkar, dikilir, kendi kendisine bu kıvırcık saçlarıyla karşısında masum hayatına hakaretlerini kusan mahluku başından yakalayıp boğmak, onu çekip ayaklarının altında çiğnemek hevesleri duyardı.

Sonra birdenbire, artık mücadelenin bir faciayla sonlanacağını beklemek gereken bir ânında Neyyir'in mesela, "O halde niçin yine bana geliyorsun? Beş dakika sonra niçin yine beni alacaksın?" diyen bir cümlesi sebep olurdu; birden, Ömer Behiç'in damarlarından akıcı bir ateş koşar, bütün kinlerini, öfkelerini yakıp bitirir, kollarından bir dakika içinde soyunmuş olmak ihtiyacıyla delice bir acelecilik fıskırırdı. Bu dakikada Neyyir de her şeyi bir tarafa atarak, soluya soluya, burnunun kanatları şişe şişe, bir rüzgâr hamlesinin arasında, bir dakikada soyunur, daha fazla bekleyemeyen bir sabırsızlıkla sedirin üstüne atılır ve eliyle ona yanında yer göstererek, hızla konuşarak, "Gel! Gel!" derdi.

O zaman onları ayıran bütün anlaşmazlıklar susar, bir an öncesine kadar bu iki vücudu birbirinin kanına susamış iki canavar halinde tutan düşmanlık sebepleri silinir, her şeyin üstüne bir unutkanlık bulutunun dalgaları dökülür, hatta aralarında yapıcı bir kelime, bir özür cümlesi bile söylenmez, yalnız varlıklarının içinden fıskıran bir buharla gözleri bulanmış, beyinleri sislenmiş, her şeyi bir af ve bağışlama uçurumunun içinden bir daha çıkılamayacak derinliklerine gömen bir sarılmayla tekrar aşklarına dönmüş olurlardı. Fakat bu aşkta ruhu temizleyen ve yükselten, coşkuya ve şaşkınlığa gömülürken duygulara itibar ve yükseklik kazandıran, iki sevişen vücuda birbirinin hayalî emellerine bir sevgili simgesi özelliğini vererek beraber yaşanmış mutlu anlarını kut-

sayıp yücelten bir mana yoktu. Aksine onların bu sarılmalarının üstünde, birikmiş kinlerin başka bir şekilde sönemeyen kıvılcımları son bir çarpışma arasında dağılıyor gibiydi. Burada, boğuşan, birbirini ezip kırmaya, sıkıp eritmeye, incitip hırpalamaya uğraşan iki düşman olurlardı; bu bir sevişmek değildi, sevişmelerinde her günahın üzerine bir bağışlama ferahlığının damlalarını serpebilecek yüksek ve temiz olarak ne varsa onu bahşeden bir özellik yoktu. Kalplerinde birbirlerine karşı birikmiş düşmanlıkların öyle bir hareketiyle titrerlerdi ki tek sakinleşme yolunu, güçlerini daha fazla artırmakta ararlardı, bütün anlaşmazlık sebeplerinin intikam ihtiyacını tek temin çaresi, birinin diğerine daha fazla hüküm ve iradesini kabul ettirmesinden ibaretti.

Ve böyle sevişirken birbirini aşağılarlar, en büyük hazzı ve zevki bu çekişmeden karşısındakine daha fazla sefillik ve perişanlık gelmiş görerek çıkmakta ararlardı.

Ömer Behiç'in öyle anları olurdu ki şimdi kollarının arasında kadınlığının tam teslim oluşuyla tutuşan vücudu hayalinde ihtiyar koruyucusunun türlü heveslerine oyuncak oluyor yahut yarın hasta bir duygusuzluğa uyarak Mısır'ının güçlü kaslarıyla vahşi, hayvanca bir kucaklama arasında kemiklerini çatırdatmaktan çıldırıyor görürdü. O zaman ondan da bir cinnetin alevli rüzgârı geçirdi; o da Neyyir'e sahipliğinin öyle ispatlarını yüklemek ister ve onu her emel ve arzusuna boyun eğmiş görmekten öyle düşmanca bir aşağılama zevki alırdı ki nihayet bu bunalımdan çıkınca, karşısındakinden çok kendisine bakarak utanırdı.

Ahlak gücünün bu kadar düşeceğine, benliğindeki sakatlıklara, onda kirli ve iğrenç ne varsa onların bütün iradelerine bu derece mağlup ve mahkûm olacağına hiçbir zaman ihtimal vermezdi. Kendi kendisini vaktiyle dinlerken, dikkatli bir tabip özeniyle sakat ve hasta nok-

talarını incelerken hep hastalığına hâkim olabileceğine inancı tamdı. Ne zaman bir buhran gelse avucunun içinde onun yatıştırıcı devasına sahip olduğunu düşünerek içi rahat yaşarken bugün âciz, miskin, hatta artık direnme imkânını bile düşünmeye lüzum hissetmeyen, günden güne daha aşağılara düşen, dün bir ihtiyar rakibin pis ortaklığına üstü kapalı rızasını gösterdikten sonra yarın daha açık, daha belli, sefil bir vaziyete itaat edecek olan iğrenç bir mahluk oluvermişti.

Belki böyle düşünmek hiç doğru değildi. Hayatta elde edilebilen zevkleri mevcut şekilleriyle alarak onlardan bir mutluluk kurmak, derine inmeyerek, gençliğin albenili renkleriyle gözleri avlayan derileri kaldırıp altından iğrenç bir irin çıkarmayarak, sade olmak, herkese benzemek, evet, herkese, herkese benzemek elbette daha doğru olacaktı. Herkese derken Bekir Servet'i düşünürdü ve kendisinin bir ahmak olduğuna karar verirdi. Ve bu dakikalarında isterdi ki Bekir Servet karşısına çıksın, şıklığına, tek gözlüğüne rağmen muhitine has tavrından ve edasından sıyrılarak mahalle çocukluğuna dönen haliyle onun omzunu yumruklaya yumruklaya bu "ahmak" kelimesini farklı farklı ezgilerle tekrar etsin.

Lakin şimdi, ona yeni hayatının bir ağırlığı gelmişti. Evlilik Piç Bekir'den ciddi, düşünceli, yeni görevinin saygınlığının farkında bir adam çıkarmıştı. O sanki yükselmişti...

Bir gün, yeni karıkocanın Taksim'de tuttukları eve ilk ziyaretlerinde, bir aralık, Müzzan'la Vedide iki eski dost samimiyetiyle görüşürken Ömer Behiç yavaşça sormuştu, "Demek bir yandan da Nebile'yle devam ediyorsun?" demiş, arkadaşından bir evet cevabı ummuştu. Onun yine Nebile'yle devam ettiğini kesin olarak öğrenince büyük bir avuntu bulacaktı. Aksine Bekir Servet şiddetle reddederek başını sallamıştı, "İşte bunda aldani-

yorsun,” demişti, “ben Müzzan’la evlenmeye karar verirken aynı zamanda bütün geçmiş hayatıma veda etmek kararını aldım. Evliliğime bir ihanet sokmayacağım...”

Ömer Behiç cevap vermemişti. O zaman o, ısrar ederek sormuştu: “Asıl ahmak sensin, görmüyor musun ki ben ne vakittir bir cinnet halindeyim; hissetmiyor musun ki hayatımda temiz, güzel, yüksek ne varsa bugün onlardan bir zerresi kalmadı!”

Kaç kere böyle artık yalnız kendi için saklanamayacak dereceye gelen ayıbını arkadaşına söylemek, uzun bir itirafla yüreğini boşaltmak ve ondan bir kurtuluş çaresi dilenmek, “Elime yapış ve beni kurtar, zira her şeyin tamamıyla yıkılmasından korkuyorum!” demek istemişti.

Yapılacak şeyin ne olduğunu biliyor, yalnız buna tek başına kuvvet bulamıyordu. Arkasında ona destek çıkacak bir yardımcıya muhtaçtı. Bir el yahut bir vaka, bir üçüncü kuvvet olmalıydı ki onu sarsın ve bu bunalımın içinden çıkarabilsin. Bir aralık ümidini Neyyir’in Mısır seyahati ihtimaline bağlamıştı, şimdi bu da boşa çıkıyordu. Onlar Bebek yalısında evlenecekler ve bu kışı orada geçireceklerdi.

Hatta bugün yine Neyyir’le buluşmuşlar, yine bu kavga konusu üzerinde boğuşmuşlardı. Neyyir’in Ömer Behiç’i üzmemekten zevk alan, o sapsarı kesilirken onun acısıyla keyiflenen zalim bir halle evlilik tasavvurlarını sık sık bahis mevzusu edişleri olurdu. Gayet safça, söylenen sözlerinin etkisini ölçmekten âciz, kısa görüşlü bir çocuk gibi, her şeyden çok Bebek yalısının hazırlıklarından, sipariş edilmiş eşyadan, hatta yatak odasından bahsederken Ömer Behiç karşısında sadece akla gelen her fikrin kendisine söylenmesi âdet edinilmiş, sırdaş bir dost sıfatını alırdı. Bir gün bu bahiste, yataklığın iki tane olacağından bile dem vurmuş ve karşısındakinin dudaklarının titrediğine dikkat etmeyerek, gözleri başka bir

noktada, "O bir yataklık olmasında ısrar ediyor amma ben ayrı ayrı yatmak için inat ettim," diye ilave etmişti.

Ömer Behiç öfkesinin taşmasını engellemek için dişlerini sıkarak yalnız, "Bundan bana niçin bahsediyorsun?" derken o aldırmayarak, daha da kudurtmak, çıldırtmak için gayet çapkın bir bakışla cümlesinin hemen anlaşılacak manası altında diğer gizli manasını belirterek devam etmişti: "Bilirsin ya, bir yatakta yatınca uyumak mümkün olmaz, ne ben uyuyabilirim ne de onu uyuturum..."

O vakit Ömer Behiç üstüne yürümüştü ve sakinlikle tekrar sormuştu:

"Sana soruyorum, niçin bunlardan bahsediyorsun?"

O hiç geri bile çekilmedi. Karşısında titreyen bu erkek kolları kendisini tutup sarsarak yere atacak diye bekliyor, onun bu fiilî kızgın ifadesini özlüyor gibiydi:

"Seni alıştırma için! Pekâlâ biliyorum ki düğün olduktan sonra sen yine bana geleceksin, yine böyle devam edecek. O halde şimdiden seni bu fikrin içinde yaşatmak istiyorum."

"İşte bunda aldanıyorsun."

Aralarında hemen her defa tekrar olunan bir şeydi bu: Ömer Behiç, belki biraz da kendi kendisini aldatmak için ilişkilerinin son noktası olmak üzere onun evlilik zamanını gösterir, o da bir kahkaha içinde buna hiç inanmadığına yemin ederdi.

Bugün yine bu meseleyi ima edince Neyyir ona demişti ki:

"Beni dinle. Bizi birbirimize sürükleyen bir kuvvet var ki ikimiz de onun elinde bir oyuncağa benziyoruz. Bir zamandır, hiç sebepsiz, hiç asılsız birbirimizi didikliyoruz, incitiyoruz, kendimize zevkten, mutluluktan çok zehir veriyoruz, dert veriyoruz. Zararlı bir içkinin düşkünlerine benziyoruz ki bir yandan ölüyoruz, bir yandan elimizi yine onun şişesine uzatıyoruz. Niçin? Zira anlaş-

lan buna muhtacız ve ben itiraf ediyorum, bende bu ihtiyaca karşılık gelebilecek sende başka birini tasavvur edemiyorum, eminim ki sen de öylesin. Bu nasıl başladıysa yine böyle devam edecek.”

O başını salladı, “Hayır, böyle devam etmeyecek,” dedi, “zira ben o bahsettiğin zararlı içkiden ölmek istemiyorum, şişeyi kıracağım.”

Neyyir karşısındakinin bütün yüreğinde saklı olanları okuyan bir hâkimin şüpheci gülümsemesiyle dinliyordu:

“Çünkü şimdi bir kıskançlık devresindesin. Bir kere o fikre alışınca, ha evlilikten sonra ha evlilikten önce başlamış bir ilişkinin ortaklığını kabul etmekte bir fark olmadığına karar verince...” Birden gözlerinde bir şeytanlıkla, cümlesini burada bırakarak başka bir konuya atladı: “Seni asıl kudurtacak, dizlerime düşürecek nedir bilir misin?”

O, “nedir” diyen bir baş silkintisiyle bekledi.

“Benim evlilikten sonra, başka biriyle, anlıyor musun, sende başka biriyle ilişki yaşamam.”

O cevap verdi, hep sakince karşılamaya gayret ediyordu:

“Bunu niçin söylediğini biliyorum. Bir zamandır beni üzme amacı güdüyorsun. Fakat emin ol ki beni asıl üzen senin amacın değil seninle ilişkidir. Başka biriyle ilgilenebileceğine de her zaman ihtimal verdim, yalnız, demin kendin de söylüyordun, sende mevcut ihtiyaca benden başka birinin karşılık veremeyeceğinden beş dakika evvel bahseden yine sendin...”

O hep gözlerinde o şeytanlık fikri, cevap verdi:

“Yalnız bir kişinin ismini zihnimde istisna ederek söylüyordum.”

Ömer Behiç’in kalbi burkuldu.

“O kim?”

“Bekir Servet...”

Bunu söylerken elinden çıkan darbenin tesirinden emin bir vaziyetle duruyordu. Bu öyle beklenmemiş bir isimdi ki bir dakika Ömer Behiç nasıl karşılık vermek lazım geleceğinde şaşkın, sanki en doğru fikrin zihnine doğmasını bekledi. Sonra kendisini tutamayarak, kızdırmak için söylendiğinden emin olduğu bu söze ağır bir hakaretle karşılık vermekten kendini men etmeye lüzum görmedi, “Pis mahluk!” dedi. “Abilasından sonra kendisi...”

Neyyir hakaretin altında irkilmedi, aksine onun tarafından azarlanmaya tesadüf ettikçe okşanırken hırpalanan kedi hazzı duyuyor gibiydi, hemen cevap verdi:

“Elbette, niçin olmasın sanki? Bunda nasıl siniri gıcıklayan bir zevk vardır, anlarsın. Onların ilişkilerini öğrenir öğrenmez bu arzuyu duydum, ruhumun içinde de o arzunun gıcıklayan parmakları var...”

Ömer Behiç artık sakinliğini kaybetmişti.

Döndü, onu iki ellerinden yakaladı, bir saniye yere atacak zannedildi. Sonra bütün öfkesini yine biraz evvel ağzından çıkan hakarete koydu, “Pis mahluk!” dedi ve başka bir kelime ilave etmeyerek, arkasına bakmayarak çıktı. Neyyir, bir sinirli kahkaha içinde arkasından bağırdı:

“Yarın geleceksin değil mi?”

Ömer Behiç çıkarken kendi kendisine cevap verdi:

“Ne yarın ne hiçbir zaman...”

Şimdi odasında duramayarak gezinirken kendisini hem başka hatıraların istilasından korumak hem kararını desteklemek için mırıldanarak tekrar ediyordu:

“Ne yarın ne hiçbir zaman...”

Sokak kapısının zili çalındı. Ömer Behiç'in yüreği hopladı. Kapının her çalınışında onun korkan, artık evi-

ne dinlenmek için gelip kapandığı bir zamanda tekrar çıkmaya yahut uzun uzun bir hastayla meşgul olmaya mecbur edecek bir müracaat ihtimalini düşünen bir hissi vardı. İlk hoşnutsuzluk dakikası geçtikten sonra tabip sıfatı baskın gelir, vazife hissi tekrar şahsi düşüncelerinin üstüne çıkarken bu son zamanlarda, onda, bütün hayata karşı kayıtsız bırakan, hastalarına mümkün mertebe az zaman ve az özen bırakarak yalnız kalmaya, kendi kendisinin içine uyuşup gömülmeye sürükleyen bir gevşeklik ortaya çıkmıştı. Bu değişimin kendisi de farkındaydı. Ve gittikçe ilerleyen hastalığının yeni zararlarının farkına vardıkça kendi çöküşünün acısını duyan bir hasta üzüntüsüyle, "Ah! Ne kadar düşünüyorum, ne kadar düşünüyorum!" derdi.

Selma'nın şakrak sesinden anladı ki sokaktan gelen odur. Selma evden içeri girer girmez taşkın bir sevinçle yapıdan bahsediyordu: Yapı artık bitmek üzereydi. Selma da halasıyla beraber oraya gidecekti...

Ömer Behiç odasından Selma'nın sesini işitiyor, sözlerini yarı yarıya anlıyordu. Birden azarlayan bir sesle, "Sus!" tembihini fark etti ve derhal dışarıda Selma'nın gürültüsü durakladı.

Şimdi orada bir fısıltı içinde konuşuluyordu, o zaman Ömer Behiç ayağa kalktı, kapısına kadar gitti ve ilk önce dikkatle durdu, sonra fısıltının devam ettiğine dikkat ederek kapıyı açtı.

Meveddet Hanım, Selma, Dilşat, İsmet, Sabriye Kadın hep oradaydılar. Sabriye Kadın anlatıyordu.

"Ne oluyor? Ne var?" dedi.

Sabriye Kadın, "Hiç!" dedi ve daha fazla söylemek istemeyerek birden döndü, çekildi. O zaman ablasından sordu:

"Ne oluyor, rica ederim? Bu deli kadın bir şeyler anlatıyordu."

Meveddet Hanım, “Merak edilecek bir sebep yok. Sabriye Kadın’ın halini bilmez misiniz? Leyla’nın biraz başı ağrıyormuş da,” dedi.

Ömer Behiç birden şaştı:

“Ay, Leyla evde mi? Ben onları akşam gezmesine çıkmışlardır sanıyordum.”

Ve bunu söylerken kıpkırmızı oldu. Eve dönünce Vedide’yle Leyla’yı sormamış, doğru odasına kapanmıştı.

İsmet ve Dilşat onların iki tarafından kayarak içeri girdiler, o zaman Selma halasının sözünü tamamladı:

“Size özellikle haber vermemişler beybaba... Leyla istememiş, annemin de tembihi varmış...”

Ömer Behiç fazla dinlemek istemedi. Ablasıyla Selma’yı orada bırakarak koştu, merdivenlerden çıktı, yatak odasına kadar gitti, yavaşça kapıyı açtı ve Leyla’yı sokak elbisesiyle loş odanın içinde, annesinin kucağında buldu.

Karısına, “Ne oluyor?” diye sordu.

O gözlerini sıkı sıkı yuman Leyla’yı bir küçük bebekmişçesine sallayarak, gözlerinde derin bir endişe, cevap verdi:

“Hiç, çocuğun başı ağrıyor.”

“Bana haber vermediler.”

Vedide gözleriyle Leyla’yı gösterdi:

“İstemedi. Ben de onu sıkmamak için size söylemelerini tembih ettim...”

Bir fısıltı içinde söylüyordu, sonra kocasını rahatlatmaktan çok kendini kandırmak için ilave etti:

“Zannetmem ki önemli olsun. Gündüz uykusundan böyle kalktı, belki fazla uyumuştur da, diyorum.”

Ömer Behiç özür dilercesine:

“Ben sizi yine akşam gezmesine çıkmışlar diye farz ediyordum.”

Vedide birden bu özrü kabul etmediğini gösteren sinirlice bir sesle karşılık verdi:

“Eve geldiğiniz zaman demek sormamıştınız.”

Vedide'nin bir zamandır doğrudan doğruya değil fakat böyle dolaşık yollardan geçerek meydana çıkmak için fırsat kollayan, bahane düşürmek isteyen bir sitemli hali vardı.

O zaman Ömer Behiç kaçınır, bu yolda sakat adım atmaktan çekinerek başka bir konuya geçerdi. Bugün yine o usulü uyguladı; fakat tekrar yüzünü kendi benliğinden utancın alevleri kaplamıştı.

Başıyla Leyla'yı göstererek, “Uyuyor mu?” dedi.

“Zannetmem...”

Biraz eğildi ve Leyla'ya hitap ederek sordu, “Kadın nine ne oluyorsun?” dedi.

Leyla cevap vermemek için dudaklarını büzdü, gözlerini daha da yumdu.

O cevap almak için ısrar etti:

“Bi babacıya cevap vermez misin kadın nine?”

Vedide'nin yanına oturdu ve çocuğuna böyle hitap ederken duygulanarak, boğazında düğümlenen bir şeyle, Leyla'ya daha fazla eğildi; alnının üstünde gül sirkesiyle ıslatılmış tülbendi düzelterek yalvaran bir sesle yine sordu:

“Söylesene bana, kadın nine ne oluyorsun?”

O başını sarsarak babasının elini kovdu ve, “Bası ağrıyor...” dedi.

Ömer Behiç şimdi sapsarı doğruldu, Vedide'ye hitap etti:

“Panjurları unutmuşsunuz, çocuğun yüzünü iyice göremiyorum.”

“Unutmadık, açmışken yeniden kapadık.”

“Sebep? Karanlıkta oturmakta ne mana var?”

Vedide başıyla yine Leyla'yı gösterdi:

“O istedi. Işık istemiyor...”

Bir hain ağız Ömer Behiç'in kulağına yaklaştı ve bir soğuk nefes içinde, “Işık korkusu!” dedi.

Birden yerinden fırladı, düşecek bir yer arıyormuşçasına odada döndü, sonra hızla konuşarak başvurulacak tedbirleri karısına söyledi, “Ben gidiyorum,” dedi, “şurada bir araba bulayım, Bekir Servet’i getireyim...”

Bugünden başlayarak olaylar özel bir hızla art arda geldi ve bunların arasında Ömer Behiç, benliğini idare etme hakkını kaybetmiş bir adam halinde, gözlerini kapayarak kendisini dalgalara terk etmiş, kazaya uğrayan bir adam teslim oluşuyla yuvarlanıyordu. Birdenbire, bu evin çatısı üstünde yığılan bir siyah bulut çatlamış, göğsünden bir dolu yağmuru boşaltmıştı. Bunun altında Ömer Behiç sığınacak bir köşe, dalacak bir sığınak bulma imkânını görmeyerek, hatta bunu düşünmeyerek, tek alınacak tedbiri mutlak bir teslim oluştaki buluyordu. Böyle bir harekete lüzum hissetmeyerek, dolu yağmuru-na göğsünü, başını açacak, mutluluk yuvasının üstünde patlayan kara bulutun kader yağmurlarını kabul edilmesi gereken bir ceza hükmünde görecekti.

Leyla’nın hastalığına ilk gününden isim koymakta tabipler temkinli davrandı. O gün Ömer Behiç, Bekir Servet’i gidip evinden almıştı. Arabada arkadaşına kendi korkusundan bahsetmeye cesaret bulamayarak yalnız yüz kere söylenmiş, ikisinin arasında tartışma konusu olmuş ayrıntıları bir defa daha hatırlatarak açıklamakla yetinmişti. Bekir Servet sadece dinliyordu. Elbette onun da hatırına gelen aynı şeydi fakat buna dair bir kelime söylemiyor, hatta hatıra gelen şeye temas edecek bir soru sormaya bile cesaret etmeyerek açıklamanın kendiliğinden gelmesini bekleyerek susuyordu.

O gün muayeneden sonra hüküm vermedi, korkulan hastalığın ismi iki arkadaşın arasında, boşlukta duran,

belki dokunulursa patlayabilecek, patlayıcı bir madde halinde bırakıldı, görülmemiş, sanki var olma ihtimali düşünülmemiş olarak kaldı.

Beklemek, gelişmelere dikkat etmek lazımdı. Heyhat! Hastalığın evreleri zalim bir zincirlemeyle birbirini izledi.

Leyla önce acı çekmeye, hasta olmaya alışkın bir çocuk tahammülüyle, hayatı hep böyle taşınacak bir dert yükü olarak görmek için yeterli bir tecrübe toplamış bir boyun eğmeyle ve sabırla yalnız ara sıra, "Bası ağrıyor," diye başlamıştı.

Gözünü yumarak, kaşlarını kaldırarak, kafatasını sıkan bir demir çemberi kaldırıp atmak istiyormuşçasına alnını buruşturan bir gayretle, annesi onu uyutmaya çalışılan bir bebek gibi salladıkça avunarak, pek mecbur olmadıkça o şikâyeti tekrar etmiyordu. Sonra gittikçe, acı daha da belirginleşip şiddetlendi; gittikçe demir çember daha sıkıştı. O zaman birkaç saat eziyete tahammül etmekle savuşturulacak zannedilirken daha zalim, daha kahredici olmakta devam eden bu işkenceye karşı çocuk isyan etmiş zannedildi.

Vedide, gerçekte acı artmadı da Leyla sinirlendi, onun için şikâyeti artırdı düşüncesiyle kendisini kandırmaya çalışıyordu, "Şimdi daha iyisin Leyla, niçin bağırıyor sun kadın nineciğim? Hani ya sen her şeye sabretmez miydin?" diyordu. O zaman birkaç saniye Leyla duruyor, kendi kendisini dinliyor, annesinin dediği gibi öncekinden daha iyi olup olmadığına karar vermek için acısının bunalımı arasından bir kıyas neticesi çıkarmak istiyormuşçasına susuyor, fakat birden o kendisine bahsedilen her zamanki sabır ve tahammül kuralına sadık kalamayarak daha yüksek bir sesle, dakikadan dakikaya bir ferat, bir inleme kuvvet ve niteliğini alan bir yakınmayla, "Bası ağrıyor..." diye bağıırıyordu.

Alınan ilk tedbirlerin iflasından sonra Ömer Behiç'in bütün bilim sermayesi tükenmiş gibiydi. Kendiliğinden bir çare bulamıyor, hatırına gelen her şeyden şüphe ediyor, neye başvursa ondan fayda yerine zarar geleceğinden korkuyordu.

Vedide bir aralık Leyla'nın şikâyetlerine tahammül edemeyerek sitemli bir sesle, ona hitap edercesine sordu:

"Lakin yapılacak hiç, hiçbir şey mi yok? Hep böyle bekleyecek miyiz?"

O zaman Ömer Behiç'in hatırına Bekir Servet'le beraber düşünülen uyutucu ilaçlar çaresi geldi, hastalığa karşı doğrudan doğruya karşı koyma kuvvetini vaat etmeyerek yalnız onun acılarını uyuşturan bu türden şeylere kendi şahsi yetkisiyle başvurmuyacaktı, Leyla'ya karşı tabip vazifesi yapmaya cesaret bulamayarak uygulanacak tedbirlerde başkasından izin almaya ihtiyaç duyuyordu.

Bu sayede Leyla birkaç saat dalgın kalabildi. Bu süre zarfında karıkoca hep sessiz, başlarının üstünde patlayan bu şimşegin nasıl bir zarar bırakacağına birbirinin gözlelerinden bir işaret okumak arzusuyla, yalnız uzun uzun bakışarak durdular.

Bir aralık Vedide kocasından sordu:

"Nedir zannedersiniz?"

Ömer Behiç'in dudakları cevap vermeden evvel titredi, sonra, "Bilmiyorum!" dedi.

Leyla'nın hasta zamanlarında onları birbirine yaklaştıran bir hamle olurdu, birbirine sokulurlar ve karşı koyma cesaretini birbirlerine verilen sevgi teminlerinde bulurlardı.

Ondan böyle bir hamle gelmedi, gelseydi belki Vedide çekilecekti; şimdi ikisinin arasında öyle düşmanca bir tavır vardı ki bunun özelliklerini düşünmeye lüzum görmeden her ikisi de tesiri altında kalmaktan kendilerini kurtaramıyorlardı.

Ömer Behiç karısına, "Bilmiyorum!" derken gerçekte de bilmediğine, hiçbir fikri olmadığına kendisini de ikna etmek istiyordu; fakat çocuğun belirli bir zaman için acısını yatıştıran ilaçların hükmü geçip de tekrar, gece yarısından sonra, evin içinde matemli yankularla yuvarlanmaya başlayan, "Bası ağrıyor..." feryatları başlayınca az kaldı hayalinde bile hatırlamaya kuvvet bulunamadığı kelimeyi karısına bağırarak, "Anlamıyor musun? Görmüyor musun? İşte o!" diyecekti.

Bu kelimeyi ertesi gün kendisi, fikirlerine en çok güvenilen hocalarından ve arkadaşlarından işitti. Onları bir konsültasyon halinde toplamıştı; onlar ilk önce kendisini dinlemişler, sonra çocuğu görmüşlerdi. Daha ona bildirilecek karar kesinleşmeden o, meslek arkadaşlarının gözlerinde hâkimin gözünden kararı okuyan bir idamlığın uyanıklığıyla ortaya çıkan fikri görmüş, sezmişti.

Konsültasyon süresince hep hazır bulunmuşken bir aralık ondan tabip sıfatından çıkarak sadece bir baba kalmasını ve kendilerini yalnız bırakmasını istemişlerdi; o hemen anlamıştı. Varılacak hükmün kendisine açık seçik söylenip söylenmemesine karar vereceklerdi. Ve nihayet tekrar içeri davet edilince en yaşlı hoca söz almıştı. Onu asıl maksadı bildirmezden evvel avutucu sözlerle başlıyor görürken beynine bir bulut düştü. Ve nihayet ayağa kalktılar, ellerini sıkıyorlar, hocaları omzunu okşuyorlardı. Onların arasında başsağlığı dilenen, mateme uğramış bir baba mevkisinde kaldı.

Beyin zarı iltihabı demişlerdi ve tehlikesini daha da açarak, "Muhabbe!" diye ilave etmişlerdi. O da bunu bekliyordu. Işık korkusundan sonra başlayan sol, sağ gözünü şakağına doğru çekerek şimdi kadın ninesinin solgun ve acısından hayata, var oluşa derin bir sitemle dargın çehresine korkunç bir vahşet veren o şaşılık, başını arkaya doğru gittikçe artan bir şiddetle çekip kasan ger-

ginlik, bu hastalığa eşlik eden türlü korkunç belirtilerin hep gelip yekdiğerine eklenen silsilesi Leyla'sının üstüne düşen teşhis kararının doğruluğunu gösteriyordu. Bunu o da görüyordu, hatta tabip gözleri görmeden evvel baba kalbi onu demin burada uzun uzun ilim ve fen sermaye-sini döken hocaların gözlerinden evvel görmüştü. Belki bu ağır ihtimali kendi kendisine itirafa cesaret edemeye-rek, hep cepte taşınan ve küçük bir sarsıntıyla alevlen-mesinden korkulan patlayıcı bir madde gibi, zihninin içinde taşımaktan bir gün geri kalmamıştı.

Onun için kadın ninesine bağlılığında yumuşaklık ve şefkatle beraber her vakit sızlayan bir matem hissi vardı, karışık bir his ki tezahürlerini çocuğun varlığının kıyısına getirdikçe bir tür ibadet özelliğini alırdı. Onu kollarının arasında canlı ve sağlıklı görürken bile bu avuntu ve neşe veren görünümünün altında ziyaretine gidilip üstüne gözyaşları serpilen bir mezarın gölgesi düşer gibiydi. Bu hissi kendisi de hak ettiği gibi ve berrak-lıkla tahlil etmekten âcizdi, yalnız Leyla'ya bu ibadete benzeyen bağlılığının yanında Selma'ya karşı birden ta-şıveren haksızlıkları, adaletsizlikleri oldukça kendisini daha dürüst, daha insafli olmaya davet eder ve elinden hak edilmemiş bir ceza çıkmış bir hâkimin vicdan azabı-na benzeyen bir üzüntü duyardı. Hakikatte, onun Selma'dan biraz sağlık ve neşe fazlasını alıp Leyla'ya ila-ve etmek isteyen garip bir isteği var denebilirdi; Selma iştah açan bir yemekten Leyla'nın zararına fazla pay al-mış gibiydi. Bunu fark ettikçe utanır ve تنها bir yerde Selma'yı kısıtırarak, o fırsat dakikası ele geçinceye kadar kendisine reva görülmüş adaletsizlikleri, haksızlıkları zorlayacak ölçüde fazla öperdi. Selma'da bile belirsiz bir hissin ince bir sisiyle örtülü uyanıklığı vardı ki babasının, belki biraz da annesinin kendisine karşı ölçüyü kaçırان davranışlarının farkında olduğu söylenebilirdi. Onun

için ne zaman babasının böyle bir taşkın muhabbetine rastlasa, ufak bir ürkmeye kendini teslim etmekte çekingen kalıyor gibiydi.

Konsültasyondan sonra yalnız kalınca, o dakikaya kadar kalbinde olabilecek bir ihtimal halinde yaşayan bu hastalık, birdenbire olmayacak bir hadiseymişçesine uzak, hayalî bir varsayım şeklinde çalkalandı; bütün hocalarının, arkadaşlarının büyük bir hataya düştüklerine inanmak istedi.

Başının üstünde gezinişler, koşuşlar vardı; derinden derine artık evin içinde bir inilti, bir uğultu halinde yuvarlanan, ara vermeden birbirini kovalayarak bir türlü imdadına gelemeyen bilinmez ve şefkatli bir kuvveti çağırın Leyla'nın feryatları işitiliyordu.

Bir yandan ruhi acıdan erirken bir yandan kendisini şaşırmayarak, uykusuz, yemeksiz, istirahatatsız, huzursuz geçen bu korkunç saatlerin yorgunluklarına karşı kollarında ikide birde kucakta sallanmak isteyen Leyla'sını kavramak için kuvvet bulan Vedide, şüphesiz yukarıda kendisini bekliyordu. Görüşmenin avuntu ve kuvvet verecek, hastalıkla mücadelede devam için kararlılığına bir nebze daha cesaret bahşedecek kararını bekleyen karısını düşünürken pek zor bir konuşma olacak olmasından duyulan bir korkusu vardı. Ona ne diyecekti? Bu çaresiz ananın karşısına nasıl bir yalanla çıkabilecekti? Her vakit herkese söylenen avutucu ve aldatıcı yalanlarından birini onun karşısında da bulup kekelemeksizin, gözlerinin acılı bakışlarıyla kendi sözlerini yalanlamaksızın bir efsane icat edebilecek miydi?

Vedide'ye söylenebilecek yalanı düşünürken kendisi kandırılmaya ihtiyaç duydu. Demin verilen hükmü yalanlayacak, onun tersini umdurarak yukarıda inleyen kadın ninesinin derdine başka bir isim koyacak bir yardımcı bulmak için kütüphanesine koştu. Burada bulanık

gözlerle iri ve ağırbaşlı ciltlerin sırtlarına bakıyor, onlara siyah ketumluklarının içinden çıkaracakları kararda daha merhametli, daha yumuşak, daha şefkatli olmaları için yalvarıyordu.

Tereddüt etti. Hangisine bakacaktı? İyimser olan yazarları arıyordu, nihayet bir tanesine elini uzattı. Bu, kendisinin hemen her vesileyle başvurduğu ve bakış açısı kendi doğasına en doğru gelen bir akıl hocasıydı. Onu çekti, masasının üzerine koydu. Aceleci ve sinirli parmaklarıyla yaprakları çevirdi.

Nihayet buldu. Okuyacak mıydı? Gözlerinden bir bulut geçti. Bu dakikada fark etti ki kalbinin gizli bir köşesinde demin kararını veren adamların fikirlerinde isabetten şüphe ederek hâlâ, hâlâ ümidini koruyan bir his var ve burada, şu kitabın satırlarında onların fikrini onaylayacak bir görüş birliğine rastlar da o ümidi de kaybederse kendi kendisini idareden âciz kalacak, uluya uluya yukarıda karısına koşacak, tek başına taşınamayacak olan bu matemi onun da yüzüne haykıracak.

Hatta Leyla'ya da bir kin duyacaktı. Onun da gözlerini açmaya çalışarak soracaktı, "Kadın nine, niçin bize bu ihaneti ettin? Biz ki senin için o kadar uğraştık, seni böyle çıldırasıya sevdik, buna, nasıl oldu da senin tarafından bu cezaya reva görüldük?" diyecekti.

Okuyordu. Koşa koşa, satırların arasından telaşla geçerken hep Leyla'nın hastalık belirtileriyle kitapta sayılan özellikleri karşılaştırarak ve heyhat, her birinde başka bir destekleyici söz bularak geçiyor, bunları birden çürütüp iptal edecek sonraki bir satıra bir an evvel ulaşmak için atlayarak koşuyordu,

Belirtilerle kitabın tarifleri hep peşin bir uyuşmayla ortak bir noktada buluşuyorcasına ortaklaştıkça o bunlara dikkat etmiyor görünüyor, her defasında bir daha dolan kalbinin azabına karşı sanki anlamamış oluyordu.

Nihayet maddi belirtilerden sonra hastalığın manevi işaretlerinden bahseden paragrafta baştan aşağı dikkat kesildi. Bu konuda fikir belirten olmamıştı, hatta kendisi de buna dair gözlemlerini tespite lüzum görmemişti. O zamana kadar varlığından şüphelenilmeyen bir manzarayı açık bırakarak bir perde kalkmış oldu. Özellikle hastanın kırıncı, sert, kaba bir dili olduğundan, etrafı kırıp incitecek sözler bulup kullandığından, hele çocuklarda nasıl olup da öğrendikleri anlaşılamayan kötü tabirlerden oluşan bir dile rastlanıldığından bahseden paragraflar vardı. Bunların manevi sebebini Ömer Behiç hemen kavradı. Bir yandan beyin idare dengesini kaybederken bir yandan acı artık kızgınlığını anlatabilecek en şiddetli kelimelerin yardımına ihtiyaç duyuyor demekti. Bunu böyle yorumlamakla meşgulken birdenbire kitabın oraya kadar verilen ayrıntılara zalim bir sonuç vermek istiyormuşçasına bir satırına gözü ilişti. Yazar diyordu ki; şayet muhabbebe bir menenjitte bir şifa, bir iyileşme vakası gözlenecek olursa bu, hastalıktan gerçekten iyi bir sonuca ulaşma imkânı olarak anlaşılmamalıdır, hastalığın doğru teşhis edilmediği kararı verilmelidir.

İşte böyle insafsız bir hükümle kitap her türlü ümit imkânını bir sözle yok ediyor; sanki bir cellat eliyle onun kalbinden son kurtuluş ihtimaliyle henüz titremekte devam çaresini arayan damarı da kopararak atıyordu. Kitabı orada, yazıhanenin üstünde açık bırakarak bir deli perişanlığıyla koştı. Böyle bir halle yolunda arızasız devam etseydi belki Vedide'ye kadar gidecek, hemen orada döşemelerin üstüne çökerek, uluya uluya, bağıra bağıra ağlayacaktı. Hiç kendisinin böyle bütün iradesinden soyunmuş halini hatırlamıyordu. Artık o ciddi, ağır, herkeşe vakarıyla hürmet hissi veren bir tabip değildi; bir deli, bir çocuk olmuştu.

Yolunda, merdivenin yarısında Meveddet Hanım'a rastladı, o yine Selma'yla yapısına gidiyordu.

İsyan edecekti, ablasını iki omzundan yakalayarak, "Lakin haberin yok mu? Leyla'yı kaybediyoruz, sen hep yapınla meşgulsün," diyecekti.

Bir uyanış ânı içinde insanların ne kadar kendileriyle meşgul, ne kadar hep kendilerini düşünen mahluklar olduklarını görmekten kendisini alamadı. Fakat bu dakikada öyle bir coşma ihtiyacıyla derdini dökmek, matemini bağırarak istiyordu ki daha bir soru sorulmadan, Selma'nın orada olduğunu unutarak, bir hamlede bütün eve yaklaşan belayı söyledi:

"Leyla ölüyor ablacığım; Leyla'yı, kadın nineyi kaybedeceğiz..."

Ablasına böyle çocukluk devrelerine ait hitapla söylerken kalbinin olanca acısını o tek kelimenin içine koyuyor gibiydi. O tek kelimeyle hasta, teselliye muhtaç, bir şefkat kucağına alınarak tıpkı yukarıda annesinin kollarında kendisini sallatan Leyla'ya benzeyerek, uyuşturulacak, avutulacak bir çocuk oluyordu.

Meveddet Hanım'ın bir cümlesini bekledi; eğer onun dumanlanan bir bakışı, titreyen dudakları, ellerini tutmak üzere uzanan elleri olsaydı, ondan da, "Ah benim zavallı Ömer'im!" diye büyük bir abla sıfatını alan bir karşılık gelseydi hemen orada kollarının arasına atılacak, hüngür hüngür ağlayacaktı.

Meveddet Hanım sadece, "Kuruntu yapıyorsunuz," dedi, "çocuğun nesi var? Biraz baş ağrısıyla bu derece telaşa düşmek Vedide Hanım'ın ciddiyetine hiç yakışmıyor ve siz de onun vesvesesine kapılıyorsunuz."

Böyle bir zamanda, böyle bir bahaneyle yine Vedide'ye saldırma fırsatı bulmuş oluyordu. Birden Ömer Behiç'in coşkusunun üstünden bir hırs dalgası kabardı, o zamana kadar bu kadın düşmanlığına karşı ses edilmemiş

olan şeyleri bir an içinde haykırmak istedi. Fakat dişlerini sıkarak yalnız, "Tuhaf söylüyorsun abla!" dedi. "Vedide'de ne telaş görüyorsun rica ederim? Telaş eden ben... Çünkü gerçeği görüyorum ve belki şimdi gidip ona da söylemekten kendimi engelleyemeyeceğim. O kırk sekiz saatten beri bir dakika durup dinlenmeden, bir dakika uyumadan, yemeden içmeden, ağzından bir kelime çıkmadan, sağlamlığından bir zerre kaybetmeden uğraşıp duruyor. Ah, benim melek karıcığım." Uzaktan ve böyle ablasının yüzüne karşı söylemekle daha başka bir mana alan bir hitapla karısına hayranlığını sunarken tam bir samimiyetle titriyordu; sonra yine kendiliğinden ağzına bir soru geldi: "Siz yine yapınıza mı gidiyorsunuz?"

O sadece, "Evet," dedi, "Selma'yı da götürüyorum. Çocuk bu gürültünün içinde bulunmasın." Sonra göğüs geçirerek ilave etti: "Ne olurdu şimdiye kadar yapı bitmiş olsaydı da ben de oraya geçmiş olsaydım. Adeta Leyla'nın hastalığı benden gelme bir uğursuzluk olarak görülecek diye korkuyorum..."

Ömer Behiç hiç cevap vermedi. Hissediyordu ki ağzından bir kelimenin çıkmasına izin verirse bu kelime her şeyi kırıp geçiren, artık tamir kabul etmeyecek bir yıkıntıya sebep olan bir kelime olacaktı.

Oh, bu dakikada insanlardan, hatta işte kanıyla, etiyle kendisine en yakın olan bir vücuttan ne kadar uzak, ne kadar uzaktı!

Ona asıl yakın olan yalnız bir vücut vardı, yalnız onunla anlaşabilecek, bu matemde yalnız onunla birleşecekti.

Ablasının sözlerinde bir kelime onun beynini yırtarak sanki bir bıçağın ucuyladeşerek geçmişti.

Uğursuzluk!

Ah! Eğer hayatta insanların kaderine hâkim olan, onları yönlendirip idare eden tahlil edilemez ve ortaya ko-

nulamaz acayip kuvvetler varsa asıl bu yeni evin mutluluğuna uğursuzluk başka bir ufuktan üfürülmüş, kötü bir rüzgârdı. Ve o ufkun perdesini kendi elleriyle, kendi tercihiyle açmıştı. Birden bütün bilimadamı sıfatının içinde sade bir ruhun korkusuyla titreyen bir başka kişilik ortaya çıktı. Evini tehdit eden bu belanın gölgesiyle kendi günahının hatırası birleşti. İkisinin arasında bir bağ oluştu.

“Acaba?” diye titreyen bir ses yükseldi ve bu birbiriyle mantıkla, bilimle ilişkisi kurulamayacak iki hadise arasında bir alaka sebebi aradı.

Yavaşça odasının kapısını açınca Leyla’yı yatakta dalgın, Vedide’yi ayakta, ellerini yataklığın demirine bağlamış ona bakıyor buldu.

Gözleriyle sordu. Vedide yavaşça malumat verdi. Yine, on dakika evvel bir yatıştırıcı vermişti. Belki yarım saat devam edebilecek bir dalgınlık içinde Leyla şimdi susuyor, belki acı duymuyordu, hatta belki gerçek bir uykuyla uyuyordu.

Bunu boşa çıkaran bir iniltiyle Leyla inledi. Uyuyan, dalgın duran vücuduyla acı çeken benliğinin ayrı ayrı iki kişilik olduğundan, şurada serilip baygın kalan Leyla ile beyninin demirden bir pençe içinde gittikçe sıkılıp ezilmesine inleyen Leyla’nın başka başka hayatlarla yaşadığından haber vermek istiyor gibiydi. Biraz sonra, yatıştırıcının bu iki kişiliği birbirinden ayıran etkisi dağılıp geçince, o iki Leyla biraz daha düşkün, biraz daha fazla işkenceyle zayıf düşmüş olarak birleşecekler ve yeniden, haykıra haykıra bir ağızdan yaklaşan ölüme karşı uluyacaklardı.

Her ikisi de yatıştırıcıların bu etkisini biliyorlardı. Yalnız bilimin hükmü diyordu ki: “Eğer hastalık şifa kabul eden bir şeye bunun ne zararı var, aksine, faydası acıyı yok etmektir ki pek büyük bir hizmettir. Yok, hastalık esasında şifa kabul etmeyecekse, o halde niçin za-

vallı hastaya kısa süreli bir rahatlık bahşetmemekte inat etmelidir?"

Ömer Behiç bu görüşü kabul etmiş, karısını da bu bakış açısına alıştırmıştı. Çocuğa her yatıştırıcı verdiğinde onu acıdan kurtarmak için kendi elleriyle ölüme daha da yaklaştırıyormuş gibiydiler. Vedide onun kilitlenen, gittikçe daha fazla inatçı olan dişlerinin arasından boş kaşığı çektikten sonra o dakikaya kadar görülecek vazife için devam edebilen kuvvetinin, artık vazife bitince birdenbire iflas ediverdiğini görür, elinden kaşığı fırlatarak düşer, baygınlıklar içinde acısının feryatlarını salıvermek için dudaklarını kısıarak, hemen oraya, yataklığın yanından ayrılmayan iskemlesine çöker, gözleri duvarın belirsiz bir noktasına dikilmiş, geniş geniş soluyan nefesiyle burnunun kanatları şişmiş, düşünemeyerek beklerdi.

Bu dakikada kocasını bekliyordu. O ne haber getirecekti? Görüşmeden ne sonuç çıkmıştı?

Pek iyi biliyordu ki o kendisine gerçeği söylemeyecekti. Başka hastalara ait hikâyelerini dinleye dinleye onun tabip yalanlarını hep bilirdi. Zihninin içinde belirli kalıplarla onun düzme cümleleri, ifadeleri, acı gerçeklerin üstüne renkli örtüler çeken, korkutacak isimleri söylemeden geçerek yerlerine avuntu verici terimler icat eden bütün lehçesi tekrar edip duruyordu. Bunlardan birini kullanacak olursa onun altında asıl saklı tutulmak istenen hastalığı görecekti.

O girince bütün ruhu boğazına toplanmış zannetti-recek bir düğümle gözlerini dikti, ona baktı, "Ne haber getiriyorsunuz?" demek istedi. O, dudaklarında bir türlü silinemeyen, nasılsa oraya yapışmış da kaldırılmaya vakit bulunamamış perişan, manasız bir tebessümle bakıyordu. Karısına verilecek bir haber yokmuşçasına sustu, aksine kendisi bir soruyla onun gelecek sorusunu önlemek istedi: "Daha iyice değil mi?"

Vedide dudaklarını burdu, omuzlarını kaldırdı, sonra birdenbire kocasının alışılmış tabip oyununu kendisine de oynamasına engel olmak için açıktan açığa anlamak istedi.

“Ne haber? Ne dediler?”

Yavaş bir sesle, bir soluk içinde, “Hiç,” dedi, “sinirsel bir baş ağrısından ibaret olduğuna karar verdiler...”

Dudaklarında hep o yapışık duran, oraya niçin geldiğine ikna edecek bir açıklama verilemeyecek olan perişan tebessüm vardı.

Vedide birden anladı, ayağa kalktı, elini uzatarak onu elinden tuttu, çeke çeke, şimdi boş duran çocukların odasına kadar götürdü. O bir büyük kabahatten sonra azarlanmak üzere sürüklenen bir çocuk itaatiyle onu takip ediyordu.

Artık dalgınlığın içinde kendilerini işitemeyeceğine hükmedilebilecek kadar Leyla’dan uzaklaşınca durdu ve kocasının elini bırakarak, gözlerini gözlerine dikerek, “Bana bütün gerçeği söyleyiniz,” dedi, “emin olun ki bana her şeyi söyleyebilirsiniz.”

Ömer Behiç ayaklarının üstünde sallandı, birden o tebessüm dudaklarından silindi, ona karşılık bütün simasını korkunç bir değişimin dalgası kapladı, dudakları titredi. Bu dakikada karısına bütün gerçeği haykıracaktı, yalnız Leyla’nın mahkûmiyetini söylemeyecekti. Onu korkunç bir feryatla bu anne kucağına fırlatırken aynı dakikada artık yerden patlamış bir şelale kaynağıyla kendi kendisini tutmaktan ve idare etmekten âciz bir çılgınlık içinde, o zamana kadar gizli tutulan günahını, ihanetini, bu iki şeyin arasında bir alaka varmışçasına, biri diğerine sebep olmuşçasına, bu kadının kalbine dökecekti. Sonra onun ayakları altına çökerek kıvranacak, onun dizlerini öpecek, müthiş bir tövbe bunalımının çırpınışları arasında af dilerken kendi vicdan azabını dindirmenin çaresini arayacaktı.

Bunu yapamadı. Sadece sustu. O zaman Vedide, "Anladım!" dedi ve yalnız bu kelime, kendi kendisinin idam hükmünü içeriyormuşçasına ruhunun bütün direncini söndürmüş oldu. Leyla'nın boş yataklığına düştü, gözlerini kapadı. O zaman Ömer Behiç onun yanına oturdu; kollarıyla bu vücudu tamamıyla yıkılmaktan koruyarak sardı. İşte aylardan beri birinci defa olarak ruhunun bütün tutkusuyla karısını böyle kollarının arasında tutuyordu. Sonra Vedide, öyle gözleri kapanmış, dudakları kısılmış, vücudu gerilmiş, ağlayamayarak dururken kendisi coştı, yüzünü karısının o her vakit öpülen yerine, gerdanıyla ensesinin arasına soktu, sessiz ve mazlum bir ağlayışla, vücudu sarsıla sarsıla, aylardan beri birikmiş acılarının yaşlarını benliğinin en derin noktalarından çıkarıp hepsini birden boşaltmak istiyormuşçasına bol bol ağladı.

Bir müddet Vedide öyle durdu; sonra birden bu ağlayışın içinde yalnız matemi değil daha başka acıların, daha başka dertlerin azabını anlayan bir his uyanışıyla isyan etti, silkindi, kendisini onun kollarından kurtardı, bu ağlayan adamı itti, "Beni bırakınız rica ederim!" dedi.

O merhamet dilenen bir ezilmişlikle, "Ölüyorum Vedide! Bilsen ne mustaribim," dedi.

Nasıl oldu? Niçin bu kelime ağzına geldi? Düşünmeden, öyle kendiliğinden, Vedide'nin dudakları olanca kinini püsküren bir cevapla açıldı, bağırarak kocasına, "Müstahak!" dedi.

Neden? Bu dakikada ondan sorulsaydı sebebini söyleyemeyecekti. Nerelerden dolaşarak, nasıl küçük şeylerden toplanarak birikmiş olmasına tahlil imkânı bulunamayacak bir kanaati vardı ki bu matem dakikasında nihayet taşarak bir ifade etme yolu aramıştı ve bu kelimayı bularak kocasının yüzüne bir tokat gibi atmıştı.

Ömer Behiç başını kaldırdı, birden duran gözyaşları-

nın arasından karısına baktı. O zaman içerde mahkûm çocukları yatan bu baba ile ana bir saniye bakıştılar. Birinde kahabatinden korkan, affedilmeyi bekleyen, bayılan, af dileyen bakışı; diğerinde o zamana kadar sessiz kalmış acısının açıklık kazanmış öfkesi karşı karşıya geldi.

Ömer Behiç bir soru kelimesiyle karısının sözünün anlamını sormadı, bir masum tarafından bulunabilecek bir kelimeyle Vedide'nin o sözüne karşı dikilmek kuvvetini bulamadı, aksine, gözlerinde, "Ah, zavallı karıcığım, demek bütün kocanın ayıbını biliyordun ve susuyordun. Kim bilir ne acılar içinde yaşadın!" diyen bir ifade vardı. Bu mana o derece açıktı ki Vedide onun sessizliğini ayan beyan ve ayrıntılı bir itiraf şeklinde buldu, dudakları titredi, tekrar ona söylenecek şeyi bulamıyordu. İçeriden Leyla'nın sızlayan sesi geldi:

"Anne..."

O zaman bu anne tekrar boş yatağın üstüne kapanan kocasını yalnız bırakarak ve rahat rahat ağlasın diye aralık kapıyı kapayarak öte tarafa geçti.

Ömer Behiç ağlarken niçin ağladığının tamamıyla, açık seçik farkında değildi. Acısının üstünde tek başına yüzen Leyla'nın matemi vardı, kadın ninesinin kesin mahkûmiyetine bugünden ağlıyordu. Bunu apaçık görek yapıyordu fakat bu matem altında daha karışık, daha karanlık başka acıların da dalgaları çarpışıyordu. Bunları tahlil edemeyerek, hatta kendi kendisinin ruhuna girip diğer dertlerini bulmakta asıl matemine karşı bir saygısızlık görerek, yalnız bol bol yaşlarla sarsıla sarsıla ağladıkça zonklayan bir çıbanın deşilmesinden doğan rahatlamaya benzer bir hafiflik duyarak, uzun bir zaman orada kapanıp kaldı.

Bir aralık ayak sesleri işitti. Kapılar açılıyor, merdivenlerden inip çıkanlar oluyor, sakınan adımlarla geziniyordu.

Birden başını kaldırdı, dinledi. Fısıltılar, koridorda yavaş sesle uzun uzun görüşmeler fark etti. Ne oluyordu? Kalktı ve gizlice saklanacak bir iş görüyormuşçasına odanın kapısına kadar gitti. Koridorda görüşülüyordu. Birden Mansur Bey'le Salime Hanım'ın, Andelip Bacı'yla Suzidil'in seslerini fark etti ve kapıyı açarak dördünü de orada buldu. Onlar hep Leyla'nın hastalığından haber almışlar ve hemen koşmuşlardı. Andelip Bacı dudakları titreyerek anlatıyordu.

Ömer Behiç'i görünce hep sustular. Sonra Mansur Bey sordu:

"Ne oluyor?"

O tekrar coşmamak için yutkundu. Ve bir kelime söylemeyerek omuzlarını kaldırdı. Mazlum, perişan, çökmüş bir hali vardı ki onu acının altında tamamıyla mağlup olmuş, her türlü dirençten, dayanıklılıktan tam bir âcizlik içine düşmüş gösteriyordu. Bir aralık gözlerini Salime Hanım'a çevirdi, "Vedide'yi yalnız bırakmazsınız değil mi?" dedi, "bilseniz ne zor günler geçireceğiz..."

Bu cümleyi düşünmeden söylemişti. Şimdi evinde Vedide'yle yalnız kalmamak, aralarına mümkün mertebe fazla şahıslar koymak ihtiyacı vardı. Mansur Bey fikrini belirtmeye cesaret buldu, "Dayanıklı olmalı!" dedi. Sonra birden aklına gelen bir şeyle, sanki damadını avutmak maksadıyla ilave etti: "Size haber vermediler, unutuldu olmalı. Aşağıda sizi bekleyen var..."

O, birden, Andelip Bacı'ya:

"Söyleyiniz, elbette bir hastadır, kimseyle meşgul olacak bir halde değilim." Sonra birden sormaya lüzum gördü: "Kimdir? Ne yolda biri..."

Andelip Bacı, "Bilmiyorum," dedi, "hiç görmediğimiz biri, Habeş bir kalfa..."

Ömer Behiç'in gözlerini bir duman kapladı ve bir saniye içinde beyni dondu. Neyyir'den haber geliyordu. Aşağıda bekleyen Şayan Kalfa'ydı. İki günden beri Neyyir'i görmemişti. Bir gün evvel onunla buluşmayı kararlaştırmışlardı. O kendi kendisine oraya bir daha gitmeme, Neyyir'le bir daha buluşmama kararı almıştı. Bu kararda ne dereceye kadar dayanabilecekti? Oraya gitmeyecek, bir daha Neyyir'le buluşmama gücünü kendinde bulacak mıydı? Belki her zaman nasıl zayıf ve âciz, düşkünlüğünün bütün sefilliği ve alçaklığıyla oraya sürüklenmiş, gidip orada mağlubiyet miskinliğine daha da gömülmüşse yine öyle, her türlü iradeye baskın gelen bir büyüünün esiri sıfatıyla koşacaktı. Demek ona kararında güç vermek için daha zorlayıcı, daha hükmedici bir vaka yaşanmalıydı ve bu vaka Leyla'sının felaketiydi. Oh! Birbirine bu derece yabancı, diğerinden bu derece uzak olan bu iki şey nasıl oluyordu da böyle bir noktada, onun günahı noktasında birbiriyle buluşmuş oluyor, birinin diğerini etkileyeceği bir yakınlık kazanıyordu?

Şimdi bu dakikada ne yapacaktı?

Birden, kendisi inmeyecek, Şayan Kalfa'yla görüşmeyecek olursa bütün hayatının sırrı açığa çıkacak, gümbür gümbür o kirli macera bu evin şu matem havasında patlayıverecek zannetti. Andelip Bacı onun bir dakika önce verilmiş talimatına uyarak inmeye davranırken onu durdurdu, "Hayır, ben ineyim," dedi.

Şayan Kalfa'yı aşağıda, koridorda buldu ve her şeyden evvel zihninde bir soru uyandı: "Bu dakikada Bekir Servet gelseydi onu burada görecekti. Nasıl tevil edecekti?"

Şayan Kalfa pek sade bir vazifeyle geliyordu. Yalnız, "Küçükhanım sizi rica ediyor, sizden bir fikir almak istiyormuş..." dedi.

Düşünmeksizin, “Nerede?” diye sordu.

Şayan Kalfa bu soruyu garip bulmuş gibiydi. Biraz hayretle, “Evde efendim,” dedi.

Şu dakikada Ömer Behiç, Şayan Kalfa’nın sırlarını biliyor olmasına ve bunu kendiliğinden göstermesine ne kadar muhtaçtı. Eğer böyle olsaydı ona birçok şeyler soracak, ondan kendisini için için yiyen meraklarının çözümünü arayacaktı.

Dolayısıyla anlamak istedi:

“Ümit ederim ki Neyyir Hanım’da beni istemek için ciddi bir sebep yoktur.”

“Zannetmem efendim...”

Şayan Kalfa o derece dikkatliydi ki bu kadının hiçbir şey bilmediğine karar vermek icap ediyordu. Birden aklına ilişkiyi bitirmek için, daha doğrusu, bir daha geri dönmeyecek şekilde kararını harekete geçirmiş olmak için Neyyir’e bir mektup yazmak çaresi geldi. Ve şayet Bekir Servet geliverecek olursa onu burada bulmasın diye yazı odasının kapısını açtı, “Biraz gelir misiniz?” dedi.

Bekir Servet gelecek olursa sokak kapısını iştir iştirmez kendisi koşacak ve onu içeride hasta var bahanesiyle doğruca yukarı alacaktı.

Şayan Kalfa’ya yer gösterdi ve kendisi yazı masasına geçti. Evet, ona yazacaktı. Lakin ne diyecekti? Öyle bir dil kullanmak, öyle bir sebep göstermek lazımdı ki artık geri dönme ihtimali bırakmaksızın, sonradan zayıflığına bir çatlak imkânının yardımını vermeksizin her türlü bağları kırsın. İntihar etmeye karar vermiş bir zavallının kurtulma ihtimallerini birer birer düşünerek peşin bir önlemle onları def etmesine benzer bir itinası vardı. Evet, fakat ne yazmalıydı?

Bütün söylenebilecek şeyleri bir bulut arasında görüyor, zihninde hiçbir fikir yeterli berraklıkla beliremi-

yordu. Kaleminin ucunu çiğneyerek düşünürken Şayan Kalfa sordu:

“Çocuk hastaymış öyle mi efendim? Pek üzıldüm, evden de haber aldıkları zaman pek üzülecekler...”

Ona cevap vermedi ve kadının bu sözleri ona deminden beri aranan mevzuyu vermiş oldu ve başladı. Ve başladıktan sonra da duraksamadan, bir çırpıda, biraz duracak olursa devam edemeyeceğinden korkarak, koşa koşa, aklına nasıl gelirse öylece yazdı.

Eğer şimdiye kadar birbirimizi sevdiysek, aramızda beraber geçirilmiş saatlerin birbirimize teşekkürle benzeyen bir hissi yadigâr olarak terk etmesini bekleyebilirsek, eğer bundan sonra bir işkencenin içinde çırpınmakla her ikimiz de paramparça olmaktan başka bir neticeye aday değilsek, artık burada duralım. Bunu size yazarken işte itiraf ediyorum ki ben durmak, pek akla yatkın olan bu karara sadık kalmak için sizin rızanıza, yalnız rızanıza değil yardımınıza, ortaklığınıza muhtacım. Başımın üstünde, şu saatte bütün hayatımı bir daha tamir edilmeyecek derecede korkunç bir darbeyle tahribe hazır bir yıldırım var. Onun tehdidi altında, düşünebilmekten, hareket etmekten âciz, perişan bir haldeyim; yalnız hissediyorum ki sizi unutmaya, sizden kaçmaya muhtacım, mecburum... Ve sizi unutabilmek, sizden kaçabilmek için yine size sığınmaktan başka bir çare bulamıyorum. Beni bırakınız...

Burada durdu. Karşısında sabırla bekleyen Şayan Kalfa'ya bulanık gözlerle baktı. Pek kısa, yalnız iki satır yazmak üzere başlamıştı; istiyordu ki kendiliğinden kalemine her şeyi kırıp bitiriveren, her güçlüğü hallederek kendisini üç-beş kelimenin sihirli tesiriyle bunalımın içinden çıkarıveren bir cümle dolaşsın. Onun aklına doğmasını bekliyordu, buna karşı hissetti ki uzun bir

duygu anlatımının karışık hatları arasında dolanıyor. Böyle sayfalarca ona kendisinden, kederinden, mateminden bahsedecek, bir fikir diğerlerini davet ederek, bir derdi yâd ederken kalbinde yığılmış bir halde çarpışan bütün acılarını dökerek mektubu bitirmek bilmeyecekti.

Birden karar verdi: Orada duracaktı. İmzalamaya lüzum görmedi, kâğıdı kaldırıp mürekkebin kuruyup kurumadığına baktı, zarfa koyup üstünü yazdı, bir kelime söylemeyerek şimdi ayağa kalkıp gitmeye hazır duran Şayan Kalfa'ya uzattı.

O mektubu alıp çıkmak üzereyken bir an yine zaafına mağlup oldu, karşı koyamadığı bir merakın sevgiyle sordu:

“Acaba beni istemelerine pek ciddi bir sebep var mıydı?”

Şayan Kalfa bu soruyu bekliyormuşçasına tereddütsüz ve bir çırpıda cevap verdi:

“Hayır efendim, zannetmem. Yalnız biraz yorgunluktan, biraz dermansızlıktan şikâyet ediyordu. Haftaya da düğün olacak da, Bebek'e geçmeden evvel...”

Ömer Behiç aşağısını işitemedi. Kulaklarında bir tıkanıklık onun daha ötesini duymasını engelledi. Elini uzatıyordu, Şayan Kalfa'dan bir dakika evvel yazılmış mektubu geri alacaktı. Evet, onu göndermemeliydi, kendisi gitmeliydi, son bir görüşme içinde...

Bunu düşünmeye devam etmedi; bir azim hamlesiyle aklından geçen bu düşünceyi koparıp boğdu; orada, karşısında bir dakika daha durursa mağlup olmaktan, tekrar düşmekten korkarak, soğuk denebilecek bir işaretle Şayan Kalfa'ya izin verdi. Ve yalnız kalınca başını arkaya devirerek sandalyesine kendisini salıverdi. On dakika evvel çocuğunun matemine ağlayan bu baba şimdi burada, şu dakikada henüz o matemini kurumamış yaşla-

rı arasına başka bir acının yaşlarını karıştırarak tekrar, uzun uzun ağladı.

Bugünden sonra onun ve evin hayatında bir kasırga hüküm sürdü. Bu küçük evin o zamana kadar kurulmuş düzeni bozuldu. Şimdi her şeye hâkim olan, her gün geçtikçe yeni bir afetini getiren Leyla'nın hastalığıydı.

Ömer Behiç'in bütün hayatı onun dakikalarına bağlı ve kayıtlıydı. İşlerini bırakmış, hastalarına mazeret bil-dirmişti. Eve gelen giden, her biri bir köşede sinerek ne-ticeyi bekleyen, dudaklarında ağır bir suskunluğun müh-rüyle dolaşan akrabadan, ahbaptan simaların arasında Ömer Behiç bir şeyi önemsemeyerek, hiçbir işte düzen-leyici hizmetini göremeyerek, hatta çocuğunun tedavi-sinde sabah akşam her gün gelip saatlerce zamanını bu-rada geçiren Bekir Servet'in sadece bir yardımcısı dere-cesine inerek artık ağlamaya bile kuvvet bulamamaksı-zın kuru gözlerle, boş bir beyinle lüzum olmadan merdi-venleri inip çıkıyor, odalarda dolaşıyor, yazı odasında kapanarak gergin sinirlerle yukarıdan gelecek en küçük gürültülere asılı bekleyen kulaklarla uzun saatler geçir-iyordu.

Ve bu süre zarfında amansız hastalık günden güne zalim tahriplerini getirerek, mahkûmunu birdenbire bi-tirmeyerek, onu zerre zerre kemirdikçe vahşi bir lezzet alıyormuşçasına, ağır fakat emin adımlarla ilerliyordu.

Ömer Behiç bir şeyden pek kederliydi. Leyla'nın git-tikçe nadir ayıklık zamanlarında, hatta baygınlık hallerin-de bile ona karşı, artan bir açıklıkla öfkesi var gibiydi. Ne zaman yanına sokulsa onu kovan, elinin dokunmasından kaçınan, sözlerine cevap vermeyen, gözleri bir-iki dakika açık kalırsa o yaklaşınca sıkı sıkı kapanan bir sakınma ve

korunması vardı ki Ömer Behiç'in hayalinde özel bir anlam kazanıyor; sanki hasta çocuğun iki kat bir görme gücüyle günahının farkında olduğunu, kendisinin o günaha bir tür diyet olarak kurban gittiğine hüküm verdiğini farz ediyordu. Her hastalığında Leyla'nın ondan kaçınarak annesine yaklaşmasına alışmışken şimdi bu, onun düşüncesinde aşırı bir etki yapıyordu. Ve bilimadamı sıfatıyla muhakemesinin delillerini kuruntularının önüne engelleyici bir set halinde yığmakla beraber çocuğundan böyle bir dargınlık arasında ayrı düşeceğini düşündükçe ciğerleri yırtılıyordu.

Sonra Leyla sayıklarken kaçmak isterdi. Şimdi o, bu sayıklamalar arasında temiz huylu, ince ruhlu, tatlı, sevimli çocuk değildi; nasıl olup da dağarcığına dahil olabildiğine hayret edilen garip kelimelerle, kaba sözlerle bilinmez düşmanlara, acayip saldırganlara, kendisini böyle ezip hırpalayan esrarlı kuvvetlere karşı nefret ve düşmanlık püsküren, öfke ve hakaret yağdıran, intikamını küfürlerin içinde yüzmekten alan, kırıncı bir çocuk olmuştu.

O zaman karıkoca birbirine bakışarak bir yandan ölümün karanlıklarına inerken bir yandan afete uğramış beyninden böyle bir hınç dili bulup çıkaran, bu ateşler içinde yanan, rengi gittikçe yeşile dönen vücudun kendi Leylaları, o yumuşak ve hassas kadın nineleri olup olmadığından şüpheye düşerlerdi.

Bu dakikalarda Ömer Behiç uzak kalmak isterdi. Ya-vaşça kalkar, bir bahane bulur, yine karısını orada, bütün zahmetlerin ve acıların yüküne yalnız katlanabilmek kuvvetini bir dakika kaybetmeyen bu anneyi o korkunç sayıklamanın sonuçlarını işitmekte de yalnız bırakarak odadan çıkardı.

Arada bir, hele de geceleri herkes kendi köşesine bü- zülüp de hastanın derdiyle savaşmak vazifesinde yine onların talebiyle karıkocayı yalnız bıraktıkları saatlerde

Ömer Behiç, Vedide'yle karşı karşıya kalırdı. O zaman o bir tarafa sinerek dalgın, odanın içinde bir gölgeden fazla yer tutmamaya lüzum gören, bir suçlulukla oturur, karısına bakardı. Şimdi Vedide onun gözünde her şeyden, bütün kadınlardan, insanlıktan daha yüksek bir sıfat kazanmıştı. İşte hemen bir hafta oluyordu ki hayatla alakası tam bir kesinti içindeydi. Ne bir bezginlik dakikası ne bir gevşeklik vakası onu koştuktan, uğraştuktan, çocuğunu elinden almaya hazır hastalığın karşısında gözleri ateşle tutuşarak, sapsarı dudakları kısık bir cezbe içinde kımıldıyormuşçasına, kimseyle konuşmayarak, uyumaya, yemeye zorlanırsa beş dakika bir duvara dayanmakla, bir peksimetle bir fincan sütü ancak kabul etmekle yetinerek dinlenmeden didiniyordu.

Maddiyat ve maneviyata böyle zarar vererek onların her ikisinden de kendinden vazgeçmenin ve direnmenin, sabır ve tahammülün, çabalama ve kararlılığın en yüksek miktarını talep eden bu afetin isteklerini tatmin kuvvetini nasıl bir kaynaktan alıyordu? Ömer Behiç artık baş ağrısı nöbetleri sona eren fakat buna karşılık benliğinin en derin noktalarından gelen iniltiyle yatıştırıcılara ihtiyaç olmadan kendiliğinden sonsuz dalgınlıklara düşen Leyla'ya bakarken görürdü ki çocuğu bir daha bu uykunun içinden çıkaracak bir kuvvet kalmamıştır. Saatten saate onu benliğinden ayırıp karanlık bir âlemin, sanki siyah dalga tabakalarından oluşan bir denizin her zaman daha derin, her zaman daha kara derinliklerine daldıran bir düşüş içinde yavaş yavaş Leyla başka bir vücuda dönüşüyor; evinden, annesinden, hayattan, varoluştan uzaklaşıyor, siliniyor, bitiyor, şurada beş-on gün daha eriyecek yıpranmış ve perişan bir kalbin içinden kadın nineciğin ruhu her dakika biraz daha uçup mahvoluyordu.

O zaman gözlerini çocuktan ayırmayarak o da birdenbire bütün varlığını emip çekerek götüren, sömürüp

yutan bir boşluğa düşmek hissini duyar ve feryat ederek kalkıp kendisini yerlere atmak, boğazını sıkkan yakasını koparmak ve orada hayata, kadere, insanlara zorbalık eden bilinmez kuvvetlere karşı isyanını bağırarak isterdi. Sonra gözlerini çevirerek Vedide'ye bakardı ve onu sapsarı, gözlerinde kavrulmuş bir şeyle, ağzından bir şikâyet kelimesi dökülmeyerek, başının üstüne düşen korkunç kader darbesinden algısı donmuş gibi bir durgunlukla dalgın dalgın kendisine gözlerini dikmiş görürdü.

O vakit aralarında beraber yaşanmış mutlu scenele-
rin ve paylaşılmış duyguların bir alınıp verilme hatıraları uyanırdı. Tek tek anlarla değil, bütün ortak hayatlarından birikmiş üzüntüler bir yığın halinde ikisinin arasına dikilirdi ve karıkoca dudaklarında bir kelimenin içinde bütün farklı hislerinin belagatini koyabilecek bir ihtiyacın titreşimleri dolaşarak uzun uzun bakışlırdı.

Bu sırada Ömer Behiç dizüstü çökmek, sürüne sürüne onun dizlerine kadar gitmek, bir tanrıçanın kutsallığı önünde rükûya varan bir günahkâr halinde ona bir itiraf tufanının çalkantıları arasından hayranlıklarını, muhabbetlerini, sonra kendi suçunu, acısını, üzüntüsünü, karmakarışık ruhundan nasıl fıskırırsa öylece söylemek ihtiyacını duyardı. Öyle zannediyordu ki bir kere bu itirafı döküp onun af ve bağışlamayla uzanan elini yüzüne, gözlerine, dudaklarına sürdükten, öpüp kokladıktan sonra kendisini bir kirden temizlenmiş bulacak ve yine eski hayata dönerek iki bahtiyar karıkoca halinde kucak kucağa, baş başa gelip birleşince bu matemi taşımak daha mümkün olacaktı.

Nihayet tam o cümle vicdanından kopup söze dönüşeceği bir zamanda Vedide'nin kinle bulanık gözleri kendisinden koparak çocuğuna döner ve birdenbire yaşları boşanarak, göğsünden kabara kabara gelerek boğazında sönen hıçkırıklarla bol bol dizlerine dökülürdü.

Onun da gözleri bulanırdı, onun da yaşları taşardı ve böyle karıkoca asıl ruhlarının üstüne çöken şeylere dair bir kelime söylemeyerek tekrar Leyla'ya bir hizmet dakikası gelinceye kadar ağarlardı. Artık Vedide'nin her şeyi bildiğinden emindi. O nasıl öğrenmişti? Ne kadarını biliyordu? Bunları kendi kendisine sormuyordu bile. Yalnız, "Vedide biliyor," diyordu ve hissediyordu ki hiçbir zaman, hiçbir vesileyle yüzüne karşı ihanetini bağırma-yacak olan bu kadında silinmeyecek bir kin kalacaktı.

Ancak zaman yavaş yavaş, damla damla unutuşun siyah avuntusunu getirip bu hatıranın üstüne yığıldıkça onların kendilerini unutarak mutluluklarına geri dönme saatleri olacaktı ve bu saatler gittikçe biraz daha sık, gittikçe biraz daha uzun olarak nihayet...

Ömer Behiç bu mutluluğun geri dönme ihtimalini düşünürken birden kalbinde diğer bir acının sızladığına dikkat ederdi. Yine o zamanın, yine unutuş bulutları altında gömecek diğer bir hatırası olacaktı. Kadın nineyi de aynı zamanda böyle bir sisin arasında dakikadan dakikaya görünüp silinen, gittikçe daha uzak, gittikçe daha soluk bir sima halinde göreceklerdi.

Bir gece yine böyle herkes çekildikten sonra onlar yalnız kalmışlardı; yine böyle bir küçük fincan sütü Leyla'nın kilitlenmiş dişlerinin arasından zorla akıtmayı başardıktan sonra, sanki güçten kesen bir işin yorgunluklarının ardından kırılmış, ezilmiş bir vücutla iskemlelerine çökerek karşı karşıya ağlamışlardı.

Birden Leyla, "Anne!" dedi.

Ne vakittir onun böyle bir sesini, böyle bir nidasını işitmemişlerdi. İkisi de fırladılar. Vedide cevap vermeye kuvvet bulamıyordu. Bu o kadar belliydi ki Ömer Behiç yaklaşarak ve çocuğun açılan gözlerine gözlerini dikerek en merhametli sesiyle, "Ne var kadın nine?" dedi.

O cevap vermedi, babası tekrar etti:

“Ne istiyorsun nine kadın?”

Leyla'nın gözleri donuk ve sabitti. Görmüyordu la-kin babasının sesini fark etti. Ve tek bir kelimenin içine, “Seni istemiyorum, sen git, ben onu, annemi istiyorum!” manasını koyuyormuşçasına tekrar, “Anne,” dedi.

O zaman Ömer Behiç kalbinde derin bir hicranla, böyle her vesileyle kendisine düşmanlık ve nefret gösteren bu çocuk sesi aynı zamanda bir azarlama ve suçlama sedasıymışçasına ona, “Ben senin için ölüyorum, senin günahının karşılığı olarak gidiyorum!” demek istiyormuşçasına, acısından bağırarak oldu.

Şimdi onun üstüne Vedide eğilmişti. Tülbentlerle dudaklarının köpüğünü aldı, başında buz takkesini doğrulttu, gözlerinin ucunu sildi, dudaklarıyla yeşile dönen yanaklarına dokundu ve bütün annelik acısının kalp çarpıntılarıyla dolu ümidini gizleyemeyen sesiyle, “Ne var yavrum?” dedi.

O tekrar, daha derin fakat bu defa sade bir hitap şeklinde değil, bir yardım manasıyla, acısını anlatıp tarif etmeye gücü yetecek kelimeleri bulmakta âcizlik gösteren bir bezginlik ifadesiyle, “Anne,” dedi.

Vedide tekrar sordu, “Ne var Leyla?” diyordu. Oh, bu dakikada çocuğunun kendisine iade edileceği anlamına gelecek şekilde onun ağzından bir cevap çıksaydı nasıl sevinçten çıldıracaktı ve nasıl her şeyi unutarak, hatta ona tepki vermeyi ihmal ederek kocasının boynuna atılacak ve bu defa sevincinden çıldırarak başka türlü ağlayacaktı.

Fakat böyle olmadı, aksine şimdi o sesle, onun beri tarafında yeniden bir ümidin bekleyişiyle heyecan içinde, kalpleri burkulmuş, dudakları kısılmış, nefesleri tutulmuş, gözleri dakikadan dakikaya daha karanlıklara giriyor zannedilen bu çocuklarının gittikçe daha yeşil bir gölgeye örtülen simasına dikilmiş, hayatları kopmaya

hazır bir ince ipliğe bağılı duran ana ile babanın arasında bir duvar yükseliyor gibiydi.

Leyla'nın bir hırıltıyla şimdi daha şikâyetli, daha yardım isteyen, kendisini yutan bir tehlikenin korkunçluklarından kurtulmak isteyen ruhundan hamle hamle kopma bir sesi vardı ve dakikadan dakikaya bir tehlikeli kuyunun sonsuz derinliklerine indikçe daha acılaşılan bir manayla kendisinin yardımına gelebilecek tek bir kuvvet olmak üzere annesini çağırıyordu. "Anne! Anne!" dedikçe daha boğuk, daha korkak olan bu seste vaktin geçtiğinden, daha fazla ihmal edilirse, bir an evvel imdadına koşulmazsa artık her şeyin biteceğinden sızlanan bir mana vardı. Bu yangınla sarılmış bir odanın içinden bağırان, dumana boğulmuş, ateşle sarılmış bir çocuğun feryadı gibiydi ve onlar böyle çocuklarının kısmen rahat, hareketsiz vücudunun içinde, zavallı maneviyatının bilinmez bir yangınla kavrulup mahvoluşuna karşı hiçbir şeye güçleri yetmeyerek, ona avutacak bir nefes vermek, kurtarıcı bir el uzatmak için kudreti olabilecek ufak bir hareketi bulamayarak, öylece âciz ve miskin bir trajedi seyircisi vaziyetinde, yalnız gözleriyle birbirinden ne yapmak gerekeceğine dair fikir dilenerek duruyorlardı.

Ömer Behiç ayağa kalkmıştı. Ta odanın bir köşesine kadar gitti, omuzlarıyla duvara dayandı ve oradan, şimdi Leyla'nın ta yanında yatağın üstüne kapanarak, çocuğunun varlığının derinliğinde yaşanan korkunç trajediyi görmek için gözlerinin bütün kuvvetini dikerek çare arayan anaya bakıyordu. Bu dakikada her zamankinden çok hissetti ki Leyla'ya asıl bağılı olan, kanıyla, etiyle, ruhuyla tabiatın bin türlü gizli ipleriyle, garip bağlarıyla yavrusuna samimiyetle ulaşan bu anaydı. Ve işte Leyla, karşı konulamayan ilahî bir takdire boyun eğmiş, her dakika adımlarını ölüme daha yaklaştıran bir akıntının korkunç

dalgaları arasında boğula boğula sönen sesiyle yalnız onu çağırıyor, yalnız onu istiyordu.

O her feryadını salıverdikçe, odanın şimdi ölümün nefesiyle titreyen havasına her “anne” çığlığını fırlattıkça Vedide artık vücudunu sakır sakır¹ titreten bir kederin haraplığıyla, “Ne var yavrum? Ne var canım?” diyor ve her şeyi unutarak, nihayet birdenbire iflas ediveren direncinin perişanlığı arasında kocasının ta köşeye sinmiş varlığını da görmeyerek yalnız matemli analık ruhunun içinden çıkabilen seslenişlerle çocuğunu sakınleştirip avutacak cümleler buluyordu.

“Sen anneni istiyorsun öyle mi kadın nine? İşte annen yanında, bak, gözleri senin gözlerinin içinde... Korkuyor musun sen Leylacık? Amma niçin korkuyorsun? Mademki annen, anneciğin burada, ta yanında...”

Bu böyle devam etti. Leyla’nın görmeyen, artık donmuş vücudunun her zerresinden evvel ölmüş gözlerinin hiçbir mana ifade etmeyen donukluğunda Vedide trajedinin sırlarına erecek bir delik arayarak gittikçe daha perişan cevaplarla çocuğunun seslenişlerine karşılık veriyordu. Bir dakika geldi ki artık uçurumun içinde Leyla’yı dalgaların hücumu, art arda gelen saldırıları boğuyor denebilirdi. “Anne! Anne!” derken sesi üstünde yığılan su kütlelerini yarmakta zorluk çekiyordu.

Birdenbire Vedide fırladı, odada hiç tutunacak bir nokta yokmuşçasına döndü, döndü, sallandı, elleriyle etrafında dayanacak yer arıyor gibiydi; sonra iki elleriyle boğazını tuttu. Nefes alamayan, boğazında bir çırpınınışın düğümü tıkanan bir adam gibiydi. Ömer Behiç koştu, iki elleriyle karısını tuttu.

“Vedide, ne oluyorsun karıcığım?” dedi. O bu soruyla birden kendisini sarsan bir titreme içinde, bütün ek-

1. Aralıksız titreme. (Y.N.)

lemleri çözülüvermişçesine, bir kütle halinde kocasının kollarına vücudunu salıverdi ve ötede Leyla'nın daha boğulan, daha derinlerde inleyen sesi, "Anne! Anne!" diye yardım dilenirken hiçbir şeylere güçleri yetmeyen ana ile babadan oluşan takım oraya, yere çöktü.

Vedide'nin dişleri kilitlenmiş, gözleri kapanmış, kolları, bacakları gerilmişti. Haftalardan beri bir dakika yorulmayan bu ananın nihayet bu dakikada direnci sönüvermişti.

O zaman Ömer Behiç yavaşça karısını halının üstüne bıraktı. O deminden beri, odanın köşesinde sinmiş, uzaktan bakarken Leyla'nın küçük dünyasında yaşanan büyük trajediyi anlamıştı. Bu hastanın son kriziydi, o kriz ki artık onda algıdan ne kalmışsa onu yutup bitirecekti. Ve ondan sonra bütün korkunç manasıyla ısrar başlayacaktı. Çocuk, öyle, içi ölmüş fakat cismi henüz yaşamaya devam ederek, inatçı hayat her zerrede biraz daha gecikmek için ısrarla uğraşarak üç gün, beş gün, bilinemez ne kadar bir zaman, hayat ile ölüm arasında bir savaşma devresi geçirecekti.

Karısının yanına diz çöktü, iki ellerini avuçlarının içinde hapsedmek için çekti ve onları dudaklarına götürüp öptü, öptü, bu baygın vücuttan kendisine ait suçun affını aldı, sonra onu bırakarak Leyla'ya gitti, onu yanaklarından öptü, öptü, ondan da ruhunun af dileyen bir ihtiyacı vardı.

Ve günahının ücretini ödemişçesine bir hafiflikle, muhakemesine derhal açıklık veren bir ferahlıkla, tedbir almaya hazır bir tabip sakinliğini bularak kapının yanına kadar gitti, ev halkına haber vermek isteyerek parmağını zile bastı, uzun uzun evin sessizliği içinde titreyerek yuvarlanan çingirak sesini dinleye dinleye, gözlerinin önünde evinin serilmiş felaket manzarasını seyrede seyrede bekledi.

Kuruçeşme'den sonra araba bükölüp Bebek bahçesinde sona eren rıhtıma çıkınca bu yorgun kira hayvanlarının taşlara düzensiz bir gümbürtüyle çarpan ayaklarının gürültüsünden sarsıldı. Deminden beri onu arabanın köşesinde büzölmüş tutan uyuşukluğundan, derin bir uykudan sıyrılıyormuşçasına uyandı. Eylül sonunun nemli günlerine mahsus, sislerinin içinde yere dökölmek-sizin havada asılı bekleyen bir yağmurun varlığını hissettiren bu saatte burada ne arıyordu? Bu soruyu kendi kendisine, bir tesadüfle karşısına çıkılan bir arkadaş şaşkınlığıyla sordu.

Evet, burada ne arıyordu? Demek haftalarca, matem-inin arasında gelip kendisini buldukça susturulan, işitilmemek için savaşılan ses, günahının sesi, nihayet bir gün onu tekrar yakalamış, artık iradesine sahip olmayan bir sarhoş zaafıyla onu kollarından tutup bir kira arabasının köşesine tıkarak buraya kadar getirmişti.

Bu soruyu kendisine sorar sormaz, daha fazla düşünmedi; birden karanlıkta yolunu şaşırmış bir adamı uyarırcasına doğrularak arabacının arkasından cama vururken parmaklarında, bir an daha gecikilecek olursa tehlikenin ta içine girilmiş olmasından korkan sinirli bir telaş vardı. Ona dur emrini verdi.

Araba durunca deminden beri görmeden, ilerlemeksizin bulundukları noktada sadece yavaş yavaş sallanıyor zannedilen karşı sahillere, bulanık denize bakan gözleri, yeraltında uzun uzun mesafe aldıktan sonra aydınlığa çıkıveren bir adamın hayretini hissetti. Arabanın açık penceresinden baktı. Kapalı bir araba seçmişti. Onda faciadan beri hep üşüyen, elbisesinin yakasını kaldırıp içinde büzölmek arzusunu veren bir ürperme var-

dı. Arabanın kapalı olmasına asıl bu hissin sevgiyle karar vermişti fakat bu hissin yanında başkaları tarafından görünmemek ve dış âlemden daha uzak, düşüncesiyle bütünü yalnız kalmak arzusunun da tesiri vardı.

Ve işte bir saatten beri hep gözleri açık, pencereden bakarak, duyguları bir bulut içinde son haftaların sayılmadan geçirilen, duyulmadan yaşanan saatlerini takip ederek orada daha fazla üşümekten korkan bir kedi halinde büzülerek hareketsiz, kıvrımlı yollarda, bozuk kaldırımlarda yuvarlanmıştı.

Demek böyle, hiçbir şey yaşanmamışçasına, bir aşk buluşmasına gidercesine, altı haftalık acı bir işkence hayatını tek bir hareketle silerek oraya, Neyyir'i görmeye gidecekti; tekrar, tıpkı Nişantaşı'nda bir bahaneyle başlayan tanışıklığın bu defa Bebek yalısında bir devamı yaşanacak, bu komediye bir aradan sonra bir perde daha ilave edilecekti.

Bu ikinci bölümün nelerden, ne türden vakalardan, nasıl heyecan ve çatışma saatleriyle dolu sahnelerden oluşacağını biliyordu. Onları öncesinden görüyor, yaşıyor ve görüp yaşarken içinden paramparça olarak çıkıyordu. Hatta onlar gerçekte yaşanmış, geçirilmiş saatlerin tesirini bırakarak kendisine artık bir daha günahından arınamayacak kadar alçaklığa gömülmüş, pislik içine batmış gözüyle bakıyordu. Bunu bile bile, evvelden göre göre işte yine oraya gidiyordu.

Araba durduktan sonra bir dakika oldu ki karşıda Hisar akıntısını dönen buruna bakarak kendisini Bebek yalısından ayıran mesafenin kısalığına şaştı, gözleri geri dönerek Bebek dönemecinde onun olması lazım gelen binayı araştırdı. Belki işte şu görülen pencerelerden birinin arkasında o vardı. Belki yine öyle, birinci görüşmelerini andıran bir görünümle, kollarıyla göğsü açık, gömleğinin içinde gerinerek, ona, "Gel!" diyen gözlerle bakarak

kendisini bekliyordu. Belki bu görüşme için her türlü tedbir alınmıştı. O sadece dudaklarını uzatıp onun dudaklarını almakla, kollarını açıp bu yarı çıplak vücudu kucağına çekmekle, ondan uzak geçirilmiş saatlerin acısını unutabilecekti.

Damarlarının içinden tekrar o hiçbir vakit söndürülmesi mümkün olmayan ateşin akışını hissetti. Arabacının ikide birde dönüp emir bekleyen gözlerine, "Yürü," kelimesini fırlatacaktı.

Bunu demedi. Hayır, bunu yapmayacaktı, yapmamalıydı, burada bir dakikada alınacak karar öyle bir karardı ki hayatının bütün bundan sonrasına hâkim olması lazım gelirdi. Yalnız bir kelime lazımdı. Yürü demeyecekti, geri diyecekti, evet, geri dönmek, buradan kaçmak lazımdı; bunu yapmalıydı, bunu yapmaya onu davet eden binlerce sebep vardı. Evde kırık hayatının üstünde ağlayan Vedide'si, Maçka Kabristanı'nda yine boğuk boğuk, "Anne!" diye bağılıyor zannedilen Leyla'sı vardı.

Omuzlarından tutulup da arkasından denize atılan korkak bir çocuk gibi bu iki hayalin kolları arasında bir kuvvetin mahkûmuymuşçasına kendi kendisinden ayrılan bir başka kişilik hükmünde biri diğerinin göğsünden itip harekete geçmesine engel olan bölünmüş bir kişiliğin kavgası arasında pencereden sarktı. "Geri dönelim!" diye bağırarak için, bağırarsa kararından cayma imkânına set çekecekmişçesine bu emri mümkün merteye yüksek vermek için bir ihtiyacı vardı; fakat boğazından sesi boğuk çıktı, daha sonra, biraz daha belirginleşen bir sesle ilave etti, "Maçka'ya kadar gideceğiz," diye haykırdı.

Evet, hayatının bu en önemli feragatini yaptıktan sonra Maçka Kabristanı'na gidip onu Leyla'sının toprağına af talebi için getirilmiş bir çelenk benzeri bırakacaktı.

Bu kararı alınca ruhunda bir hafifleme duydu, güçlü bir azim sahibi olduğuna kendi kendisini ikna ettiği için

rahatlamıştı. Şimdi bir an evvel geri dönmüş olmak, demin bu köhne kira arabasının sarsıntıları içinde cansız bir ceset uyuşukluğuyla hissiz, düşüncesiz yuvarlanırken şimdi koşmak, bir an evvel buraya yetişmek istiyordu. Öyle düşünüyordu ki kendisini orada görünce artık bir daha günahına dönme ihtimali kalmayacak, bu defa bütün düşüş ihtimalleri, hayatının ufkundan bir daha belirmemek üzere silinecek.

Facia başa geldikten sonra Ömer Behiç'in bütün duygularını mutlak bir başıboşluğun sisleri bürümüş gibiydi. O bunalım günlerinin arasında kendi kendine hareket eden bir alet hükmünde yaşadı. Kendini, tesirleri ve izleri karanlıklara boğan bir bulut arkasında bir mesafeden görüyordu. Sonra hayatın çarkı yavaş yavaş onu dışlarının arasına alarak çevirip döndürmeye, oradan oraya sürüklemeye, hastalarıyla, işleriyle, eviyle, dostlarıyla meşgul etmeye başlayınca günden güne bulut daha inceliyor, kendi hassasiyetini kendi kişiliğinden ayıran mesafe kısalıyordu. Asıl o zaman acılarını tahammül edilmez, güçten kesen bir keskinlikle hissetmeye başladı ve bütün acıları birbirine karıştırıyor, bir karışım oluyor, bunları ayıklamak, hele de Neyyir'le asıl mateminin arasına bir aralık koymak için uğraşırken biri diğerine görülmeyen gizli bağlarla bağıymışçasına, hakikatte ayrı ayrı yollarda yürümek lazım gelen bu iki tür acı onda aksine, her zaman buluşuyor, dolaşıyor, zincirlenerek ruhunu sarıyordu.

Neyyir'e o mektubu yazdıktan sonra ilk önce ondan ne bir kelime ne bir işaret gelmemişti. Ömer Behiç'te bir yandan Leyla'nın yaklaşan matemiyile çırpınırken bir yandan bir karşılık hatta bir davet bekleyen, onun kendisine bağlılığını, ihtiyacını temin edecek bir hareket gözleyen gizli bir ümit vardı. Bu ümit gerçekleşmemekte devam ettikçe bir azap duyuyor, sinirleniyor, hırçınlaşıyordu.

Bir gün, artık kendisini hemen hiç terk etmeyen Bekir Servet'ten haber aldı ki Neyyir annesiyle beraber Bebek yalısına geçmiş. Dudaklarını ısırılmış, cevap vermemiş, arkadaşına sadece donuk gözlerle bakmıştı. Bekir Servet onu oyalamak için şehrin farklı semtlerinden türlü türlü söylentiler, hikâyeler getirirdi. Diğer bir gün yine birçok dedikodu arasında Bekir Servet, Neyyir'in evliliğinden bahsetti, düğün hakkında bilgi verdi. İstanbul'da bu derece gösterişli bir düğün pek nadir olurdu, o gece Bebek Koyu İstanbul'un eski şenliklerini andıran bir gece geçirmişti.

Ömer Behiç bunları hep işitmiyormuşçasına dinliyor, Bekir Servet hikâyelerinin arasında Neyyir'in evliliğinden bahsederken bilmeksizin arkadaşının ne kadar sızlayan bir yarasına dokunduğunu belli etmek istemiyordu. Nihayet bir gün Neyyir'den bir ses geldi.

Ömer Behiç kendisine gelen taziyelerin arasında birdenbire onun bir mektubunu buldu. Yalnız bir satır: "Sizinle beraber ve sizin için ağlayan." Sonra bu satırın altında küçük, çekingen ve anlaşılmamak, başka gözlerden saklı kalmak için okunamayacak kadar belirsiz bir imza, sadece bir "Neyyir"...

Ömer Behiç bu bir satırlık mektuba tekrar tekrar geri döndü, onu önce cüzdanın ta iç gözündeyken, sonra yazıhanesinin en mahrem evraklarına mahsus bir çekmesinde sakladı ve ne zaman odasında yalnız kalsa kapısını sürmeler, bir aralık onu çıkarır bakar, bitiremiyormuşçasına uzun uzun okurdu.

Kaç kere ona bakarken hayalinde Neyyir'i gördü, kaç kere kendi kendisine, "Ne olur, şimdi buradan bir araba, bir saat sonra oradayım ve muhakkak o da beni bekliyor..." dedi.

Neyyir'in de kendisini aynı ihtiyaçla beklediğinden emindi. Sonra onun matemine saygı göstererek sessiz kal-

masına, hiçbir harekete kalkışmamasına teşekkür borç-luydu. Neyyir'i affediyor, onun bu soylu tavrına karşılık, bütün hatırasını bayağılaştıracak şeyleri unutuyordu.

Bu zaaf saatlerinde, mağlup olmak üzereyken asıl büyük matemi, onun sızısı gelir, yeniden ruhuna kızgın şişini saplar, onu daha can yakan bir acıyla kıvrandırırken zaafına mağlup olma tehlikesinden kurtarmış olurdu.

Bu şekilde iki acısının hep birbirini bulup dolaşarak şeklini alan heyecanlarından geçerken bir yandan da hayat onu çarkına daha fazla alıyordu. Boş saatlerini pek darlaştıran hastaları, kendisini yalnız bırakmamak için yoldaşlıklarının avuntusunu getiren dostları, artık hemen her gelişinde Müzzan'ı beraber getiren Bekir Servet'in bol bol gevezelikleri vardı. Hayat onun gözleri önünden uğultuları düşünmekten alıkoyan bir çağlayan hükmünde dalgaları dinmeksizin sürüklüyor, onu geçici bir unutuşun sarhoşluğunda tutarak sersem ediyordu. Düşünmeden, anlamadan, boş gözlerle hayata, kendisini döngüsünün içinde çevirip götüren saatlere kayıtsız, hissiz bir seyirci olmuştu. Dış dünyanın karşısında odasının ışığını söndürerek karanlığın içinde sokağın kaynayışına bakan birisi gibiydi, o kadar ruhu yoğun bir karanlığın istilasına uğramıştı.

Onları evde de hemen hiç yalnız bırakmamışlardı. Akraba ve dostların günlerce devam eden misafirliği arasında karıkocayı yaklaştıracak yalnızlık saatlerinin samimiyeti nadir görülen fırsatlardı. Ve bu nadir fırsatların, lütfeden bir tesiri olmaktan çok onların arasında ne zamandır gittikçe daha fazla açılan mesafeyi daha aşikâr, daha belirgin yapan kötü bir etkisi olurdu.

Onun için her ikisinde de yalnız kalmamak, aralarında bir üçüncü şahıs bulundurmak ihtiyacı vardı.

Bu üçüncü şahıs genelde Meveddet Hanım'dı. Veditte ondan evin açık açık büyükhanımı olmak kararını ko-

parırcasına almıştı. Geçirilen bütün o zor günlerde Meveddet Hanım'ın Vedide'ye vekâleti o derece zaruri ve doğal olmuştu ki başlangıçta bir vazife şeklinde üstlenilen ev idaresi şimdi terk edilmesine imkân bulunamayan bir âdet haline gelmişti. İkide birde anahtarların iadesine kalkışan ve buna, "Sizin için meşguliyet, bir eğlence olur kızım," tarzında başlayan Meveddet Hanım'ın eline tekrar anahtarları tutuşturarak Vedide, "Aman ablacığım, beni bundan kurtarınız," der ve hakikatte bu candan söylenmiş sözden sonra, tekrar anahtarları görümcesinin elinde görünce büyük bir zahmetten kurtulmuşçasına soluk dudaklarında bir rahatlama tebessümünün gölgesi belirirdi.

Vedide şimdi yalnız kocasından değil Selma'dan, evinden, bütün hayattan uzaktı; onda birdenbire bütün kuvvetlerin çöküvermesine, hayatla bütün bağlarının gevşeyivermesine sebep olan bir bezginlik vardı ki yalnız maneviyatını değil dış görünüşünü de sarmış, gençliğin, sağlığın bu güzel kendini gösterme zeminini birden öz-suyuna bir hastalığın zehri karışmış bir fidan sakatlığıyla sarmıştı.

Evin içinde her şeye ilgisini kaybetmiş bir halde dolaşışı vardı ki onu kısa bir zaman sonra sonsuz bir uyku için terk edilecek bir tedavihane koridorlarından geçen, akıbetinin ne olacağını bilen hastaya benzetirdi.

Üzerinden bütün sağlık havasını emen bir ateş dalgası geçmiş, onu soldurmuş, eritmiş gibiydi. Gözlerinde sönmüş bir şeyle, benzinde simasını daha süzgün gösteren bir solukluk ve dudaklarının kenarında bir çekiklikle evde dolaşırken önünden herkesi silinmeye davet eden bir hali vardı. Hatta Andelip Bacı'nın bile şakayla güldürmeye çalışan çabaları yarıda kalır, sesi boğazında birdenbire kısılmış bulunurdu.

Vedide yalnız bir şeyle meşguldü: Şimdi hemen her saat odasına kapanıyor, uzun uzun namaz kılıyor ve son-

ra seccadesinin üstünde gecikerek kendisini unutup dışarıdan açık seçik fark edilebilecek derecede yüksek sesle Kuran okuyordu.

Evdekiler onun böyle saatlerce sesini, bir uğultunun derinliklerinde, arada bir şeffaflaşan bir mersiye nağmeleri halinde işitirlerdi. Bir aralık bu sesin bir hıçkırıkla düğümlendiği, sonra içeride bir iniltinin içinde boğulduğu dikkat çekerek. O zaman evi yavaş yavaş bürüyen bir üzüntü ve sıkıntının siyah havası eser ve herkesin hayalinde seccadesinin üzerine kapanıp kıvrana kıvrana ağlayan, boğulup coştukça zehirlenen fakat zehirlendikçe rahatlayan olan bu matem içinde ananın acı manzarası uyanırdı.

Şimdi arabada dönerken Ömer Behiç ruhunda bir genişlik, fikrinde bir ferahlık buluyordu. Birdenbire karanlıkları yarıp dağıtan bir ışık huzmesi onun benliğini ne vakittir sarmış olan bulanık havayı üfürmüş, kendi benliğini yine kendi görüşünün kudretine açık bırakmıştı. Birdenbire gözleri üfürülmüş ve bir uyku halinde sırlarla dolu derinliklerinden çıkarılarak gerçek hayata iade ediliyormuşçasına bu iki saatlik araba gezintisi içinde bütün ömrünün evrelerini tam bir berraklıkla tekrar gördü, kendi kendisini karşısına alarak son ayların hislerini bir inceleyici muhakemesiyle yeniden yaşadı.

Kendi kendisine, "Ne garip! Ne garip!" diyor ve insan denen zayıf, âciz şeyin, kendini bir iradeye, bir karara, kudrete ve kaderine sahip zannedip de nasıl ufuklardan zerrelere aldattıcı tohumların tesirlerini saklayarak geldiğine hüküm verilemeyen bilinmez rüzgârların sıkıntısı altında esir, miskin mahlukun böyle bir saat içinde bir kuttan diğer bir kutba geçebileceğine şaşıyordu.

Daha demin sevda tutkularının hayalini, Neyyir'in o Şen, ılgın, bir aşk cinnetinin bunalımları arasında olanca sevmek ve sevilmeğ gücünü ortaya seren taşkın halini önüne takarak bir sarhoşluğun bulutunda bu me-safeyi alırken Şimdi, Şu dakikada onu orada, Mısır zengininin, kart kocasının altınlarıyla döŐenmiŐ Bebek yalı-sında kendisini bekler halde bırakarak MaÇka Kabristanı'na, Şişli'nin o matem evine gitmekten bir haz, bir zevk alı-yor gibiydi. Hatta Neyyir'i, kendisini umarken yatağının içinde hırçınlaŐıyor, öfkesinden gömleğinin dantelalarını dişlerinin arasında çiğniyor farz ederek...

KaÇ kereler Neyyir'i bu halinde, öfkesinin bu köpürme ânında görmüştü! Şimdi bunu düşünürken yine onu arabanın camında beliriyor denecek kadar bir ber-raklık arasından, bir saniye içinde görüyordu.

Evet, onu öyle farz ederek bir çeşit intikam lezzeti alıyordu. Onu kendisi için, kendi tarafından terk edilmiş, ihmal olunmuş olmak acısı için sinir krizleri geçiriyor, acıdan kıvranıyor görmek isterdi. Onu böyle bilseydi bir garip mutlulukla lezzet bulacaktı. Niçin? Pek iyi anla-maya gücü yetmiyordu. Kendi hayatına bu derece karış-mış, kaderine, duyguları üzerinde bu derece hükmetme ve sahiplik hakkı almış bulunduğundan olacak... Düşün-meye gücü yettiğinde bu hususta bir hak bulmazdı. Ak-sine eğer Neyyir onun zayıflığını suiistimal etmek iste-seydi, onu, hevesine oyuncak yapsaydı bunu ne kadar kolay yapabilecekti. Buna karşılık kokuŐmuŐ bir ahlak çevresinde kıŐkırtıla kıŐkırtıla nihayet köpürmüŐ bir taşkın genç kızın aşk hazinesini binlerce muhtemel aday arasından seçilen bir erkek kucağına dökmekten başka ne yapmıştı? Oh! Bunu ne genişlikle, ne iyilik ve cömertlikle, nasıl kendisini candan vererek, başka bir Şey düŐünmeyen, sevmek sevdirmekten başka bir noktada durmayan bir teslim oluŐla yapmıştı. Ömer Behiç hasta-

lıklı bir kuruntuyla, başkalarını şen ve mutlu edecek bu aşkta, kendine ayıplama ve rahatsızlık vesileleri bulurken ve bunu ona göstermekten çekinmezken, o anlamayan, bir türlü bu adamın vesveselerinde akla yatkın bir sebep bulamayan sevda ihtiyacının nöbetleriyle daha fazla kendini teslim eder ve onu da sinirlerinin karışık bunalımlarına sararak her şeyi unutturacak bir aşk baygınlığı saati yaşatmak için minimini vücudunun içinden nihayetsiz bir aşk serveti ikram ederdi.

Bunun için ona teşekkür etmeliydi; hatta onu böyle terk etmekten, bu derece kabaca, nankörce onu orada kendi haline bırakmaktan utanmalıydı.

Şimdi kendisine itiraf ediyordu: Mateminin arasında, o azapla, gözyaşlarıyla, acısının işkenceleriyle geçirilen günlerde hep ondan bir ses, kendisini davet eden, isteyen, ağlayıp sızlayarak sadakat sözleri veren bir ses beklemişti. Bütün alınan taziyeler arasında en çok onun bir tek satırından duygulanmış, tekrar tekrar o satıra dönerek uzun uzun ona dalmıştı. Sonra günler peşi sıra geçip de ondan yeni bir haber gelmeyince, buna karşılık onun kararlaştırılmış evliliğinin gerçekleştiğini Bekir Servet'ten öğrenince yeniden acı çekmeye, bir zehirli kin arasından ona düşmanlık beslemeye başlamıştı.

Nihayet bir gün, bu defa tedavihanesine Şayan Kalfa gelmişti. Artık bu Habeş kalfanın aracılığına pek açık değil fakat oldukça yetecek bir mana verilmeye mecburiyet doğmuştu. O, "Küçükhanım size güceniyor. Bir kere olsun ararsınız zannediyordu. Ara sıra sizin muayene etmenize muhtaç bir halde. Bilseniz ne kadar zayıf düştü! Ne iştahı kaldı ne neşesi," diyordu. Şayan Kalfa bunları söylerken bu cümlelerle asıl ifade edilmek istenen manayı anlamayan saf bir eda alıyordu. Bu öyle bir haber veriş şekliydi ki aracı olan utanmadan, kızarmadan yerine getirebiliyordu.

Şayan Kalfa'nın bu haberinden Ömer Behiç karışık bir mutluluk hissi duydu. Şimdi Neyyir tarafından aranılıyordu, demek evliliğinin bütün gürültüsü, her çeşit cazibesi arasında yine kendisinin hayali uyanmış, önünde yeni bir koca, yeni bir servet tarafından yığılmış ne varsa, halılar, atlaslar, sanat ve ziynet namına yığın yığın eşya ve ıvır zıvır, onların hepsini süpürüp ite ite yol açmış, taze gelini yatağının dinmeyen sarhoşluklarında tekrar bularak onu tekrar kollarının arasında sarmıştı. Erkekliği bundan seviniyor ve artık aranan bir erkek vaziyetine girmekle dayanmak için yeniden kuvvet toplamış oluyordu. Neyyir isteseydi, gençliğinin gösterişleri yerine tecrübeli bir kadın hilelerini kullanmaya gücü yetseydi, Ömer Behiç kararında ısrarcı olmak için yeteri kadar kuvvet bulabilecek miydi? Bu soruyu kendi kendisine sorarken Neyyir'e mektup üstüne mektup yazan, yalısının önünde dolaşan, hatta kapısını zorlayıp onu bulmak için her türlü saygıyı bir kenara bırakan, belki tehditlere kalkışan, arada bir tamamıyla düşerek merhamet dilenme aşağılığına inen bir Ömer Behiç hayal ederdi. Evet, böyle olması pek mümkündü. Ve bu imkânı hayalinde şekillenmiş görünce korkunç bir rüyadan uyanmak için kendisini zorlarcasına silkinerek kalkar, telaşlı adımlarla gezinirdi.

Neyyir'in bu müracaatı onda diğer türden iki rahatlama sebebi daha doğurmuştu: Her şeyden önce Neyyir'i evliliğinin içinde ruhunu dolduracak kadar mutluluğa ermemiş görüyordu. Onun tamamıyla bahtiyar olmasına bir unsur daha lazımdı ve bu unsur kendisiydi. Bundan büyük bir tatmin hissediyordu. Sonra Şayan Kalfa onun zayıflığından, kederinden, iştahsızlığından, neşesizliğinden bahsetmişti. Ömer Behiç bunları abartarak, bu kelimelerin anlam dairesine mümkün mertebe daha kötü yorumlar koyarak dinlemişti. Onu zihninde hasta, sara-

rıp solan, gittikçe tehlikeli bir sona doğru yürüyen bir mahkûm olarak tasavvur ediyordu. Ve hastalarında en küçük hastalık arızaları için kalbinde acı bir sızı duyan bu tabip, kendisine en güzel ve en iyi lezzet saatlerini yaşatmış bir vücut için bu ihtimaller afetinden bir vahşi memnuniyet duyardı. O zaman kendi kendisini kötü bir iş üstünde yakalanan bir adam halinde tutarak, “Ah! Ne yazık! Ne yazık! Sen ne fena bir mahluk oluyorsun Ömer,” derdi.

Bundan sonra Şayan Kalfa'nın ziyaretleri sıklaşmıştı. Üç kere daha tedavihanesine gelmişti ve her defasında ziyaretinin manasına tam bir açıklık gelmemekle beraber, öncekine oranla bir nebze daha belirginlik geliyordu. Neyyir onun diliyle yalvarıyor, aşklarına bir devam imkânı dileniyordu. Önceden Neyyir'in müracaatı Ömer Behiç'e karşı koymak için fazla bir kuvvet vermişken, bu tekrarların arasında şimdi ters bir etki ortaya çıkmaya başlamıştı. Geçirilen bunalım günlerinden uzaklaşıldıkça, hayatın zorbaca hükmü matem yaralarının sızılarını daha derinlere gömdükçe onu Neyyir'in hayaline daha sevimli gözlerle bakmaya hazırlıyor gibiydi. Ve her şeyin ötesinde tekrar Neyyir'in gençliğiyle kendinden geçmek, tekrar onun aşkından çıldırmak ihtiyacı etki göstererek, bir müddet sönmüş zannolunurken gizli gizli duvarların içinde yürüyen bir yangın gibi, yeniden damarlarında bir ateş akışının dalgaları titremeye başlıyordu.

Nihayet Şayan Kalfa son gelişinde ona bir küçük kâğıt uzatmıştı.

Bir aylık gezintiden sonra Mısır'a geçeceğiz ve bütün kışı orada geçireceğiz. Sizi görmeye muhtacım, bunu benden esirgeyemezsiniz. Nereye isterseniz oraya geleceğim yahut daha iyisi siz buraya gelin.

Ömer Behiç bu kısa sözlerin arasından her ne olursa olsun istediğine erişmek isteyen küçük, kıvrıcık başı gördü. Neyyir en güleç gözleriyle ona, "Evet deyiniz bakayım," diyor gibiydi.

Ona cevap verircesine Şayan Kalfa'ya, "Gelirim," dedi. O daha kesin bir söz almakta ısrarcı göründü:

"Ne vakit?"

"Yarın."

Bu işin içinden mümkün mertebe hızla çıkmak istiyordu. "Yarın" kelimesini fırlattıktan sonra daha açık olmak için, belki Neyyir'e kendisini tamamiyle serbest kabul etme imkânını vermek için zamanını da belirlemeye lüzum gördü ve, "İkindiden sonra," diye bir süre tayin etti.

Bunu söylerken ve söyledikten sonra oraya gidip gitmeyeceğinden emin değildi. Bütün geceyi sarhoşluğunun arasında, fikirlerine bir türlü düzen verme kuvvetini bulamayan bir adam halinde geçirdi, yalnız uykusunun içinde hep Leyla'yla meşgul oldu. Her vakitkine benzeyen rüyaların arasında Leyla'yı hem ölmüş hem hâlâ yaşayan, hâlâ kendisiyle görüşülen, yanakları okşanan, sözleri iştirilen bir karışık hal içinde görür, "Demek Leyla yaşıyor," der, sonra yine uykusunun içinde kendisini uyaran bir şuurla bunun bir rüya olduğuna hüküm vererek, "Ah, gerçek olsaydı," diye sızlar ve sıçrayarak uyanınca ta göğsünün üstüne bir kürek ateş dökülmüşçesine yanardı.

Bu geceyi yine bütün onu yakıp kavuran, işte bu son haftalardan beri bu henüz genç adamı uzun ve bitmeyen bir hastalığın tahripleri arasından geçerek ihtiyarlayıvermiş, çöküvermiş bir hale koyan acıları içinde geçirmişti. Sabahleyin evden çıkıp da tekrar hayatın mengenesine girince kesin bir fikri yoktu, oraya gidecekti... Bu hüküm, kendi dışında bir kuvvet tarafından verilmiş, sonra ona üflenmiş gibiydi. Uykuda, evvelce alınan bir emre

uyarak kafasında, “Oraya gideceksin!” diye vakit vakit tekrar eden bir sesin tartışmasız kabul olunmuş baskısı altında, günün saatlerini donuk bir zihinle, düşünmeye, kendi kendisini sarsıp silkmeye gücü yetmeksizin bir uyuşuklukla geçirdi. Arabaya hep öyle bindi, o uzun mesafeyi hep öyle aştı; sonradan birdenbire, artık gidilecek yer, orada tekrar başlayacak hayat, karşısına bir hakikat şeklinde çıkıverince, ancak o zaman bu uyuşukluğun içinden çıktı, sanki bir uykudan uyandı.

Nasıl bir olay yaşanmıştı ki onu böylece bir dakika içinde iki zıt noktanın birinden diğerine atıvermişti? Evet, nasıl olmuştu da bir saat evvel oraya doğru yuvarlanırken şimdi şu dakikada, Maçka Kabristanı’nın kapısında bulunuyordu?

Arabacının hesabını ödedi. Buradan sonra evine yürüyerek gitmek istiyordu. Cebinden saatini çıkararak bakarken kendi kendisine hep bir nakarat hükmünde zihninde tekrarlanan hayret nidasını mırıldandı:

“Ne garip! Ne garip!”

Demek insan böyle ne idüğü belirsiz kuvvetlerin, kendisince bile hep bilinmez kalacak sebeplerin idaresi altında, en büyük kararlarını karanlıklardan toplayan, hayatının en önemli kararlarını sırlarla dolu etkilerin altında belirleyen bir mahluktuk ki hemen hemen kendi hareketlerinden sorumlu değildi.

Uykusunun içinde, şahsi iradesinin yokluğunda, evvelce alınmış bir karara uyarak zamanı ölçen, onu filan saatte dakikası dakikasına sarsıp uyandıran kuvvet, o her şeye karşı benliğinin gizli tabakalarında yaşayıp etkisini gösteren acayip düşünce cihazı, onda gizli gizli çalışmış, bir yandan, “Oraya gideceksin!” diye emrini tekrar ederken o, karanlığın içinde zorbaca, gülerek, “Hayır, gitmeyecek, dönecek, işte buraya, bu henüz taşı dikilmemiş küçük mezara gelecek, sonra da evine gidecek,” demişti.

O sadece bu iki emrin arasında iradesiz dönüp dolaşan bir gölgeydi.

Minimini mezarın yanına oturdu, dizlerini dikti, bacaklarında bir halka yaparak kilitledi, karşıda uzanan denize, artık akşamın karartısı arasında bulanık Asya kıyılarına kadar bütün manzarayı bu yüksek noktadan dolaşan bir gözle çevirdi. Orada bir hayal arıyordu, sonra ta önünde küçük toprak kümesine baktı, “Kadın nine,” dedi. Ve sadece yalnız bu hitapla bütün Leyla’sına olan çılgın tutkusunun acıları, hayatının diğer acılarını beraber sürükleyerek taşıdı; düşünmeden, hatırlamaya gerek duymadan, için için kaynarken hemen açılıvermiş bir kapaktan birikmiş kederlerinin öfkeli buharı bir dalga halinde coşarak ağıladı. Bol, aktıkça artan, birbirini kovalayarak ellerini sulayan bol yaşlarla, ağıladıkça ruhunda şifa bulan bir yaranın iyileştiğini duyarak, uzun uzun ağıladı...

Ve böyle ağlarken ara sıra sadece başka bir kelime bulmaya lüzum görmeyerek, acısının ifade belagatine yalnız onu yeterli bularak, “Kadın nine,” diyordu, sonra bir aralık karısına sıçrayan, onu düşünen, şu dakikada onu yanında görmek, onunla beraber ağlamak ihtiyacından sızlayan bir şeyle, “Ah Vedide, zavallı Vedide, zavallı melek Vedide!” dedi ve bu dakikada daha coşan bir acıyla karısının, kendisinin, beyaz taş cepheli yeni evin kırık hayatı için ağıladı.

Ömer Behiç odaya girmeden evvel hemen oraya, kapının yanına oturdu, kollarını göğsüne kavuşturdu, bacaklarını uzattı, şimdi ağlamaktan kenarları yanan gözlerini karşıda duvara dikti ve içeriden boğuk bir ağlama iniltisi halinde gelen Vedide’nin sesini dinledi.

O yine Leyla’nın odasında Kuran okuyordu. Haya-

linde Vedide'yi görüyordu: Başında, artık taranıp toplanmakta ihmal edilen saçlarının üstünde namaz örtüsü vardı, seccadesinde iki diz üstüne oturmuş olacaktı ve elinde Kuran'ıyla, bulanık gözleri alışkın bir akışla satırları süzerek, okumaktan çok çocukluktan beri alışkanlık kazanılmış, parça parça hatırdaki tutulmuş bu kutsal metni tahmin ederek, onun kendisi için bilinmez kalan anlamında hayat acısının avuntu veren şefaatinin bularak, sallana sallana okuyordu.

İşte elinden birdenbire Leyla'sını alan kader darbelerinden sonra bu anne ruhu barınacak bir sığınak, matemine merhamet ve avuntu suyunu boşaltacak bir kaynak bulmuştu. Günden güne daha sıkılaştan bir bağla belaya uğramış ömrünü kurtaran merhamet elini seccadesinin üstünde, Kuran'ın yüce sözü arasında uzanıyor görmüş ve ona daha da tutunmakta, daha iyi sarılmakta aramıştı.

Şimdi başka hiçbir şeyle meşgul değildi, bütün dünyaya gözünde yok gibiydi ve oradan başka yerde dolaşırken asıl kimliğini başka bir yerde terk etmiş bir gölgeden ibaret kalıyordu.

Gözlerinde, hayatı, hayata dair olan şeyleri aşağılayan, etrafının ötesine çıkarak bu sefil toprakla alakası çözülmüş bir bakışla dolaştan hali vardı ki ona dünya üstü düşüncelerle beslenen bir azizelik siması bahşediyordu.

O içeride okurken ara sıra sesine bir berraklık geliyordu. Ömer Behiç bu seste garip bir çana yakınlık, ruhunun ta derinliğinde uyuyan tellere kadar giderek onları titretip ikaz eden bir kuvvet gücü buluyordu. Yavaşça kalktı, odanın kapısını açtı. Ve uyuyan birisini uyandırmaktan çekinen bir dikkatlilikle yürüdü, yürüdü, ta karısının seccadesine kadar gitti ve oraya, Vedide'nin yanına, boylu boyuna uzanarak, başını dizlerine kadar götürdü, ancak o zaman başını kaldırdı, gözlerini aşağıdan yukarıya ona dikti.

Vedide gözleri yarı kapalı, onu görmemişçesine, onu duymamışçasına ve artık sesini saklamaya lüzum görerek, hafif hafif sallana sallana okumakta devam ediyordu.

O zaman, bir yandan o okurken Ömer Behiç mırıldan bir sesle, bu okunan şeyin yüceliğini ve kutsallığını ihlal etmekten çekinen korkak ve kesik bir söyleyişle ne zamandan beri hep içinden tekrar olunmuş bir hitabı bu defa açıktan söyledi, "Ah! Benim melek karıcığım," dedi.

Vedide'nin akışkan ve hemen kaçmakta acele eden bir bakışı oldu, kocasına baktı, onu orada düşkün, yalvararak, nihayet tövbe eden bir günahkâr perişanlığıyla kendisine geri dönmüş gördü ve hemen gözlerini çevirdi... Lakin aynı saniyede yaşlar hücum etti ve seri, peş peşe damlalarla süzgün simasının üstünden yuvarlanarak dökülmeye başladı.

O zaman Ömer Behiç başını onun dizlerine koydu, ruhu bu yükseklerden inen rahmet damlalarını toplamak istiyormuşçasına ta onların altına yattı ve hep o örtülü ve saklı telaffuzuyla söyledi:

"Benim her şeyden daha kıymetli, her şeyden daha sevgili Vedideciğim! Seninle buradan gidelim, hemen yarın! Ta uzaklarda bir yere! Yakacık'a yahut Çamlıca'ya, Akbaba'ya, bir köy evine. On beş gün, bir ay, bilir miyim ne kadar? Herkesi, her şeyi, bütün dünyayı burada bırakarak, yalnız beraber olmak, ancak ikimiz bir arada bir süre kendi kendimize kalmak için..."

Vedide'nin yaşları daha hızlı ve daha fazla akıyor, onun başına, yüzüne, kesik kesik söyleyen dudaklarına damlıyordu. O devam ediyordu:

"Anlıyorsun değil mi Vedide? Sen de ben de buna muhtacız, öyle zannediyorum ki ikimiz de bu şekilde artık bizce mümkün olabilen bir sona doğru yürüyeceğiz..."

O cevap vermiyordu. O zaman Ömer Behiç bir dirseğinin üstüne dayanarak yükseldi, bir eliyle onun namaz örtüsünü çekip açtı, dudaklarını ta oraya, alıştığı gibi, mutlu zamanlarda her zaman hayranlık öpücüklerini alan yere, kulağıyla ensesinin arasına götürdü, uzun ve birden geçmişin heyecanını bulan bir öpüşle karısını oradan öptü... Ve öperken ancak o zaman fark etti ki Vede'nin saçları lüle lüle, takım takım beyaz olmuştu.

SON

azade	Başıboş, erkin, serbest
bahtiyar	Mutlu
basiret	Uzağı görüş, sezış, uyanıklık, anlayış, kavrayış
belagat	İyi konuşma, sözle inandırma yeteneğı
buhran	Bunalım, kriz
cezbe	Bir duygu veya bir inanışın etkisiyle coşup kendinden geçme durumu
cihan	Evren, âlem. Dünya
ezeli	Başlangıcı olmayan, öncesiz
feragat	Hakkından kendi isteğıyle vazgeçme
fersah	Uzaklık
fesat	Karışıklık, kargaşa, arabozuculuk
fitrat	Yaradılış, hilkat. Karakter
gafil	Gerçekleri görmeyen, sezmeyen, bilgisiz, dalgın
gıyabi	Bir kimsenin bulunmadığı sırada yapılan. Uzaktan olan
hale	Ayın çevresinde görülen ılık halkası, ağıl, ayla
havsala	Zihnin bir şeyi anlama ve kavrama yetisi
humma	Ateşli hastalık
huşu	Tanrı'ya boyun eğme, gönlü korku ve saygıyla dolu olma
ilam	Bir davanın mahkemece nasıl bir hükme bağlandığını gösteren resmî belge
irfan	Bilme, anlama, sezme, kültür
istişare	Danışma toplantısı. Fikir danışma
kahhar	Kahredici, kahreden, yok edici
kasvet	Sıkıntı, iç sıkıntısı
külfet	Sıkıntılı zorluk, yorgunluk
mahrem	Başkalarına söylenmeyen, gizli. Sırdaş
mecmua	Dergi. Toplam, koleksiyon
mefruşat	Ev, işyeri gibi yerleri döşemek için gerekli eşya, döşeme
mesire	Gezinti yeri, gezilecek yer
mesut	Mutlu
meşime	Dölyatağı
metanet	Metin olma, dayanma, dayanıklılık, sağlamlık
mezbele	Çöplük, süprüntülük, çöp ve süprüntü dökülen yer, küllük
mihnet	Sıkıntı
muaşeret	Birbiriyle toplumsal ilişkiler içinde bulunma
muhabbeb	Taneli
muhakeme	Bir konuyu zihinde düşünüp inceleyerek karar verme, akıl süzgecinden geçirme

müdevim	Bir yere sürekli olarak giden kimse, gedikli
mülazım	Bir işe girmek için bir süre parasız olarak o işe devam eden
mürebbiye	Kendisine bir çocuğun eğitim ve bakımı verilmiş olan kadın
mürüvvet	Mutluluk, sevinç. İyilik, cömertlik
müstahak	Hak etmiş, hak kazanmış, layık
müteakip	Birbiri ardında gelen, takip eden
mütehassıs	Uzman
müteşekkik	Teşekkür eden, teşekkür borcu olan
mütevekkil	Her işini Tanrı'ya veya olurluna bırakmış, kadere boyun eğmiş
nakil	Taşınma. Anlatma
nazire	Karşılık olarak, benzetilerek yapılan davranış, söz
nutuk	Söz, konuşma. Söylev
selef	Bir görevde, bir makamda kendinden önce bulunmuş olan kimse
semere	Meyve, verim
sirayet	Geçme, bulaşma. Etkisi altına alma
sefaat	Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma
şuh	Serbest ve neşeli tavırlı, işveli, cilveli
tahrip	Harap etme, kırıp dökme
talakat	Düzgün, güzel ve rahat söz söyleme
tasavvur	Zihinde şekillendirme. Tasarım
tefekür	Düşünme
tembih	Bir şeyin nasıl yapılacağını söyleme ve bunu üzerinde durarak hatırlatma
temenna etmek	Sağ eli aşağıdan ağza ve başa götürmek suretiyle selam vermek
tevarüs	Miras olarak geçme
tevekkül	Kadere razı olup sonucu Allah'tan bekleme
tevil etmek	Bir söz veya davranışa bilinen anlamından başka bir anlam vermek
teyit	Sağlamlaştırma, kuvvetlendirme. Doğrulama
tezahür	Ortaya çıkma, görünme. Belirti
zerk etmek	Şırınga etmek, bir sıvıyı şırıngayla vermek

